

Gemeente Heusden

Jaarstukken 2024

Deze afdruk betreft een printversie van de website van de jaarstukken 2024. De opmaak is daardoor beperkt. De website is te vinden op heusden.jaarverslag-2024.nl.

Voorwoord

Bij het maken van de begroting 2024 doemden de aangekondigde bezuinigingen van de Rijksoverheid al op. Die stelden ons voor een grote uitdaging om een financieel gezonde gemeente te blijven, die investeringen en uitgaven doet die (in)direct ten goede komen aan de gemeenschap. Behalve bezuinigingen zaten ook andere landelijke ontwikkelingen ons dwars bij het maken van de begroting voor 2024. Landelijke discussies over stikstof en de aanpak van de schaarste op het stroomnetwerk zijn daar voorbeelden van. De arbeidsmarkt was aan de vooravond van 2024 moeilijk.

Het financiële resultaat was voor 2024 positief. We sloten het jaar af met zo'n € 14,6 miljoen in de plus. Dat is belangrijk, omdat we belangrijke en grote uitgaven te doen hebben voor bijvoorbeeld de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat en het mogelijk maken van extra woningbouw door één gemeentehuis. Onze gezonde financiële huishouding maakt die uitgaven mogelijk.

Wat betekende dit in 2024 voor onze inwoners?

Een OZB die alleen steeg met een prijsindicatie van 3%. Een hogere rioolheffing, maar daarmee konden we wel de maatregelen nemen om waterberging en waterafvoer goed te regelen. We zijn in 2024 gestart met het kostendekkend maken van de afvalstoffenheffing. We vragen dan precies genoeg geld om onze kosten mee te kunnen betalen. Zoals toen aangekondigd, zijn we daar nog mee bezig.

En misschien wel het belangrijkste voor onze inwoners: ook in 2024 hoorde Heusden zeker niet bij de duurdere gemeenten van Nederland.

Verstandig vooruit

De enige zekerheid was dat de financiële toekomst onzeker was. Bij het maken van de plannen voor 2024 was onduidelijk hoe de rijksoverheid zou gaan bezuinigen. Dat konden we niet beïnvloeden, maar we konden wel kiezen hoe ermee om te gaan. We kozen voor het uitgangspunt 'verstandig vooruit'. Zo konden we onder andere de lasten voor onze inwoners in 2024 laag houden. We konden er afgelopen jaar ook ambities en projecten mee uitvoeren.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Inhoudsopgave.....	3
Jaarverslag.....	5
Programma's.....	6
Bestuur en beheer.....	7
Openbare orde en veiligheid.....	19
Verkeer en vervoer.....	25
Economie en recreatie.....	33
Onderwijs.....	43
Sport en cultuur.....	51
Sociaal domein.....	62
Duurzaamheid, Milieu en afval.....	74
Bouwen en wonen.....	86
Overig.....	98
Algemene dekkingsmiddelen.....	99
Overhead.....	101
Vennootschapsbelasting.....	104
Onvoorzien.....	106
Paragrafen.....	107
Lokale heffingen.....	108
Weerstandvermogen en risicobeheersing.....	114
Onderhoud kapitaalgoederen.....	122
Financiering.....	130
Bedrijfsvoering.....	134
Wet open overheid.....	143
Verbonden partijen.....	144
Grondbeleid.....	161
Jaarrekening.....	167
Toelichting op de balans.....	168
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	195
Overzicht van baten en lasten.....	201
Jaarrekeningresultaat.....	202
Verschillenanalyse per programma.....	204
Overzicht eenmalige baten en lasten.....	237
WNT-verantwoording 2024 gemeente Heusden.....	242

Rechtmatigheidsverantwoording.....	244
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.....	246
Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen.....	247
Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld.....	263
Bijlagen.....	264
Overzicht budgetoverhevelingen.....	265
EMU-saldo.....	272
Inkomsten en uitgaven incl. reserves.....	274

Jaarverslag

Programma's

Bestuur en beheer

Beschrijving

Dit programma gaat over de relatie, communicatie en participatie tussen burgers en gemeente. Het beschrijft de manier waarop het bestuur vorm geeft aan de betrokkenheid van en de dienstverlening aan inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen. Ook de samenwerking met partners buiten de gemeente valt onder dit programma. Daarnaast gaat dit programma over het beheer en de aan- en verkoop van gemeentelijke eigendommen.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Digitale Agenda 2024
- Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)
- Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
- Wet basisregistratie personen (BRP)
- Wet open overheid (Woo)
- Wet politiegegevens (Wpg)
- Wet Digitale overheid
- Omgevingswet

Heusdense beleidskaders

- [Samenwerkingsagenda overheden Noordoost-Brabant 'Richting 2030'](#)
- [Kernagenda 2023-2027 Regio Hart van Brabant](#)
- [Begroting 2024 Hart van Brabant / Midpoint \(2023\)](#)
- [Jaarplan en begroting 2024 RNOB](#)
- [Kadernota kern-, wijk-, en buurtgericht werken \(2009\)](#)
- [Verordening burgerinitiatief Heusden \(2007\)](#)
- [Verordening jongereninitiatief Heusden \(2005\)](#)
- [Nota 'Hogerop door schaalverdieping' \(2016\)](#)
- [Beleid woonservicezones \(2008\)](#)
- [Samen Meer Mogelijk Maken - Nota grondbeleid 2021-2025 gemeente Heusden \(2021\)](#)
- [Samen thuis in Heusden \(2018\)](#)
- [Nota grondbeleid \(2021\)](#)
- [Naar gericht participeren \(2023\)](#)
- [Spelregels en berekeningsmethodiek wijkgerichte budgetten \(2023\)](#)
- [Huisvestingsbeleid Gemeente Heusden \(2024\)](#)

1.1 Dromen.Doen.Heusden

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Als gemeente willen we een omgeving waarbinnen burgers, bedrijven en organisaties hun dromen waar kunnen maken. Zij moeten zelf ook bereid zijn hiervoor initiatief te tonen en inspanningen te verrichten. Zo is voor iedereen de hoogste mate van ontplooiing mogelijk: dat bedoelen we met Dromen.Doen.Heusden.
- De gemeente Heusden bekend laten zijn als aantrekkelijke plaats om te wonen, werken en recreëren.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In 2024 zijn we doorgegaan met het huldigen van Doeners van de Maand. Zo zetten we door het hele jaar heen mensen uit alle lagen van onze gemeenschap in het zonnetje. Zij zijn inspirerende voorbeelden van Doeners met een Droom. Wekelijks op vrijdag deelden we via sociale media activiteiten die er in onze gemeente plaatsvinden. Zo geven we podium aan verenigingen,

instellingen en organisaties en wat zij doen. De focus lag hierbij op evenementen en activiteiten binnen het jaarthema 2024 'Verschillen verbinden'.

- In de Heusdense School hebben we onze medewerkers de gelegenheid gegeven hun vakmanschap als MogelijkMaker te ontwikkelen. Voorbeelden uit 2024 zijn: trainingen gespreksvaardigheden, workshops publieksgericht schrijven en sessies over actuele onderwerpen, zoals de Omgevingswet.
- We blijven nieuwe collega's veel aandacht geven in het inwerkprogramma voor Dromen. Doen. Heusden, MogelijkMaken en onze kernwaarden.

1.2 Samen thuis in Heusden

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Er zit ontzettend veel kracht, creativiteit en energie in onze dorpen en wijken. Inwoners, verenigingen en ondernemers weten vaak beter wat er speelt dan wij als gemeente. We ondersteunen goede initiatieven uit de samenleving en verkleinen ook langs deze weg de afstand tussen inwoners en overheid. Soms werkt het zelfs resultaatgerichter om als overheid een stapje terug te doen; van inwonersparticipatie naar overheidsparticipatie.
- Bij nieuwe plannen, groot en klein, betrekken we inwoners en andere belanghebbenden vroeg. Niet eenmalig of bij toeval, maar structureel. Hierbij zijn we eerlijk en duidelijk over wat wél en wat níét mogelijk is. Zo voorkomen we teleurstelling en creëren we draagvlak.
- Daarnaast betekent participatie dat we inwoners en ondernemers meer ondersteunen in hun rol.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We kijken niet alleen naar de nabije toekomst. We kijken ook naar de periode daarna om voor de verdere toekomst richting te krijgen bij de te maken strategische keuzes. Diverse visies en beleidsstukken waarmee we nu werken, gaan namelijk ook nadrukkelijk over de toekomst van Heusden. Er is dus al heel veel visie gevormd waarvan we bewuster gebruik kunnen en moeten maken. Deze documenten hebben we in één overzicht gebundeld en gevisualiseerd in het Heusden Straks Kompas dat in het eerste kwartaal van 2025 richting raad is gegaan.
- We willen de inwonersparticipatie begrijpelijker maken voor iedereen. Dit vraagt van college, raadsleden en medewerkers om meer in het midden van de samenleving te gaan staan en langs deze weg te zien en te horen wat er werkelijk leeft om er vervolgens op in te spelen. Wat kunnen inwoners verwachten, waar moeten ze aankloppen met initiatieven en hoe kunnen wij ze hierbij helpen? Aan de hand van een kwadrantenmodel zijn we in 2024 gestart om gericht participatie in te zetten in plaats van meer participatie. Ook de wijkbezoeken van de gemeenteraad dragen bij aan het meer midden in de samenleving staan van gemeenteraad, college en medewerkers. Samen met onze inwoners hebben we dit jaar wijkbezoeken georganiseerd in Vesting Heusden, Hedikhuizen en een combinatiebezoek in Heesbeen en Doeveren. Via de eerste, Heusdense midtermreview deelde het college de voortgang van de uitvoering van het coalitieprogramma 'Heusden Nu en Straks'. Tenslotte deelde het college in 2024 meerdere blogs over het werk van de collegeleden.
- We hebben meerdere dingen gedaan om jeugd en jongeren te betrekken bij de gemeente. Natuurlijk zijn er twee nieuwe jeugdburgmeesters gekozen. Met hen en de jeugdambassadeurs hebben we een pizzasessie gehad over de 'midtermreview'. We zijn actief geweest in het innovatienetwerk jeugd in regionaal verband van Hart van Brabant. Vanuit dat netwerk zijn verschillende activiteiten op het gebied van jeugdparticipatie georganiseerd waar ook kinderen en jongeren uit onze gemeente aan hebben deelgenomen. Een voorbeeld hiervan is de kinderrechtendag. Het college vergaderde eind 2024 op het d'Oultremontcollege en had na de vergadering een ontmoeting met leerlingen die, voor het vak Maatschappijleer, politieke partijen hebben opgericht. De collegeleden hielpen de leerlingen hiermee.
- Wijken met Buurt Bestuurt en andere initiatieven hebben we ondersteund. Dit deden we op basis van de vastgestelde Spelregels en berekeningsmethodiek wijkgerichte budgetten. Het uitgangspunt is dat inwoners zelf opstaan om een Buurt Bestuurt comité te starten.
- In wijken waar geen Buurt Bestuurt actief is en wel initiatieven vanuit de samenleving komen, zetten we actief in op de promotie van Buurt Bestuurt. Dit hebben we gedaan door middel van gesprekken in de wijk, delen van ervaringen van andere Buurt Bestuurt-comités, zoals tijdens de ["Ontmoeten-Inspireren-Bijpraten" avond](#), en het delen en verbinden via collega's en

maatschappelijke partners. Onze klantcoördinatoren wijk- en buurtgericht werken hebben hierin een actieve rol en blijven dit doen.

- We werkten aan het ophalen van wensen en ambities, zodat activiteiten en beleid van de gemeente nog beter kunnen aansluiten op de dromen van inwoners. We deden dat bijvoorbeeld met het inwonerspanel. Met het inwonerspanel deden we onderzoek naar vrijwilligerswerk en kunst en cultuur.
- We ondersteunden in initiatieven vanuit de samenleving. Dat doen we voor initiatieven in de openbare ruimte via de “initiatieventafel” en voor bouwinitiatieven via de “omgevingstafel”. Ons doel hierbij is samen met initiatiefnemers én onze partners tot een snelle en integrale afweging te komen. De nieuwe pumptrack op de Wielerbaan de Heuvelen in Nieuwkuijk is een voorbeeld van een initiatief dat via de “initiatieventafel” is binnengekomen.
- We hebben gewerkt aan een open en snelle communicatie. Bijvoorbeeld door onze websites www.heusden.nl, www.bijeenheusden.nl en www.zwembaddieheygrave.nl te vernieuwen.
- Voor wijkgerichte communicatie zoeken we de samenwerking met Buurt Bestuurt-comités en andere organisaties of groepen die actief zijn in de kernen van onze gemeente. Als gemeente faciliteren we hierbij de basis in de vorm van een webpagina per kern op www.heusden.nl. Op dit moment zijn voor 13 wijken wijkwebpagina's beschikbaar. Die staan op www.heusden.nl/wijkpaginas. Op deze manier brengen we onze communicatie nog dichter op onze inwoners en sluiten we deze aan op hun directe woon- en leefomgeving. Doel is om in deze bestuursperiode voor alle kernen in onze gemeente op deze manier te communiceren.
- We investeerden in een zichtbaarder gemeentebestuur. Dat deden we door zichtbaar en actief te communiceren over investeringen, werkzaamheden en activiteiten die we voor inwoners doen. We organiseerden wijkbezoeken in meerdere kernen.

1.3 Regionale samenwerking

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We bundelen onze krachten in diverse samenwerkingsverbanden waardoor we een grotere rol van betekenis kunnen spelen en in staat zijn om publieke partijen gericht te kunnen beïnvloeden en onderlinge afstemming te realiseren. Dit doen we primair vanuit onze eigen ambities. Grote maatschappelijke opgaven beperken zich namelijk niet tot onze gemeentegrenzen. Via samenwerking en door te komen tot sterk presterende en geprofileerde regio's kunnen we een aantal van onze eigen ambities slimmer en efficiënter realiseren.
- Lokale en subregionale opgaven nadrukkelijker op de nationale en regionale agenda's krijgen en zodoende de kans op realisatie te vergroten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Afhankelijk van de opgave werkten we samen in diverse regio's zoals Midden-Brabant, Noordoost-Brabant en De Langstraat, maar ook met andere samenwerkingsverbanden (zoals GGD, Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), Meierij, Maasgemeenten, Vestingsteden), bedrijven en kennisinstellingen. We hebben ons ingezet om, samen met onze partners in Midden-Brabant, de speerpunten te realiseren uit de Kernagenda 2023-2027 Regio Hart van Brabant en de kaders van de begroting 2024 Regio Hart van Brabant. Met onze partners in Noordoost-Brabant gaven we, vanuit het convenant regionale samenwerking Regio Noordoost Brabant 2021-2024, uitvoering aan de Prioriteitennota Samenwerkingsagenda RNOB 'Prioriteren voor meer slagkracht'. Verder hebben we dit gedaan aan de hand van de kaders uit het jaarplan en begroting 2024 RNOB (Regio Noord Oost Brabant). Eind 2023 heeft de gemeenteraad besloten om de samenwerking met RNOB (Regio Noordoost-Brabant) en Agrifood Capital na 2024 niet voort te zetten. Dit houdt in dat onze gemeente zich vanaf nu volledig richt op Regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant en dus geen nieuw convenant met RNOB is aangegaan. Hierbij geldt de volgende nuancering. Op het gebied van verstedelijking en wonen schuiven we zowel in Midden-Brabant als Noordoost-Brabant aan. Een deel van de gemeente is namelijk meer georiënteerd op 's-Hertogenbosch en een ander deel meer op Waalwijk. Enerzijds doet Heusden bijvoorbeeld mee aan de Woondeal Noordoost-Brabant omdat Woonveste deel uitmaakt van de woningmarktregio Noordoost-Brabant en daar het woonruimteverdeelsysteem gebruikt. Anderzijds participeren we in de regionale woonzorgvisie Hart van Brabant. Ook heeft onze

gemeente voor het 'Ontwikkelperspectief NOVEX-Stedelijk Brabant 2040' een dubbele oriëntatie. We blijven daarom onze belangen in Noordoost-Brabant op het gebied van wonen en verstedelijking behartigen, los van de samenwerkingsorganisatie RNOB.

We hebben de samenwerking op het gebied van wonen (met name kennisdeling en uitwisseling van ervaringen), leisure (via RBT) en arbeidsparticipatie (via Baanbrekers) in Langstraatverband voortgezet.

- In oktober 2024 heeft het van Gogh Nationaal park de status verkregen waar ze op hoopten. Met onze partners gaan we verder met het verbeteren van de kwaliteit van voorzieningen en maken we natuur, landschap en erfgoed beter leefbaar, toegankelijk en bereikbaar

1.4 Dienstverlening

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- In een veranderende wereld kiezen mensen hun eigen kanalen om in contact te komen met de gemeente. Hier willen we graag op aansluiten. De gemeente richt haar kanalen zo in dat deze voor iedere inwoner in de gemeente toegankelijk zijn.
- De informatiebehoefte van inwoners en ondernemers is leidend bij het aanbieden van informatie. We bieden die informatie aan via schriftelijke kanalen zoals onze wekelijkse infopagina Nu & Morgen, flyers en brochures en online of digitaal via de gemeentelijke websites, social media en e-mailnieuwsbrieven.
- De websites helpen inwoners en ondernemers zo goed mogelijk om de belangrijkste taken waarvoor zij de gemeente nodig hebben online te regelen.
- De wens van (sociale) woningbouw op de plek van gemeentehuis Drunen en de veranderde balans tussen op kantoor werken en thuiswerken voor gemeentelijk medewerkers bieden een unieke kans om vanuit de suboptimale situatie van 2 gemeentehuizen de dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht geworden. Dit gaat gepaard met onder andere een nieuw digitaal loket. Dit loket functioneerde nog niet optimaal. We hebben initiatiefnemers, waar nodig, ondersteund om de weg te vinden in dit digitale loket. Hiervoor is onze website goed ingericht en stond een back-up-team klaar in geval de dienstverlening erg onder druk zou komen. Het back-up-team heeft niet in actie hoeven komen. Er is vooral persoonlijke ondersteuning aan telefoon geboden door collega's van het team omgevingsvergunningen. Dat was in veel gevallen afdoende. In een aantal gevallen gingen we bij de initiatiefnemer langs. Daarnaast zijn we soepel omgegaan met aanvragen die niet compleet waren (mede door het digitale loket). We ondersteunden de initiatiefnemers en gaven hen ruimte om de aanvraag compleet te maken.
- In 2024 lag de nadruk op het goed laten verlopen van de documentenpiek. Hierdoor zijn er in het afgelopen jaar ruim 2 x zoveel reisdocumenten afgegeven als in 2023. Dit is gedaan met behoud van de dienstverlening en zonder (oplopende) wachttijden. We hebben de landelijke ontwikkelingen omtrent beeldbellen gevolgd.
- We hebben onze data en informatiebeheer op verschillende manieren ingezet om de dienstverlening richting onze inwoners te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn het bepalen van doelgroepen binnen de energietransitie, het optimaliseren van de stroomrouters, het waarschuwen voor blauwalg, het in kaart brengen van oorlogsmonumenten, het maken van 3D-visualisaties voor de rotonde Mommersteeg en de bibliotheek in Drunen en het optimaliseren van het beheer van afvalbakken, kunstwerken, bankjes, containers, hondenuitlaatvelden en vleermuiskasten.
- We blijven scherp op een duidelijke en transparante communicatie naar onze inwoners waarbij ook de grenzen van de gemeentelijke dienstverlening aangegeven worden. Het is in 2024 niet gelukt om meertalig te communiceren; dit wordt veroorzaakt door het niet functioneren van de vertaalfunctie op www.heusden.nl. In 2025 gaan we hier opnieuw mee aan de slag.
- Eind 2023 is aan de raad de uitwerking van de aangenomen moties in de raad van 12 juli 2022 voorgelegd. Concreet betekent dit dat aan de raad 4 scenario's voor centrale huisvesting van de gemeente zijn voorgelegd om zo het gemeentehuis Drunen vrij te maken voor woningbouw. De raad besloot naar aanleiding van dit voorstel om een programma van eisen

uit te werken voor de scenariokeuze. Ook besloot de raad een stedenbouwkundige visie voor Drunen te maken. Het programma van eisen en de uitkomsten van de massastudie Drunen zijn in juni 2024 tijdens een thema-avond aan de raad gepresenteerd. Naar aanleiding van deze thema-avond heeft een nadere locatiestudie voor een van de scenario's (scenario 4: centrale huisvesting op een nieuwe plek om zo twee locaties vrij te spelen voor woningbouw) plaatsgevonden. Het resultaat van deze locatiestudie wordt betrokken bij een raadsvoorstel dat in het eerste halfjaar van 2025 aan de raad wordt voorgelegd.

1.5 Gemeentelijk vastgoed

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

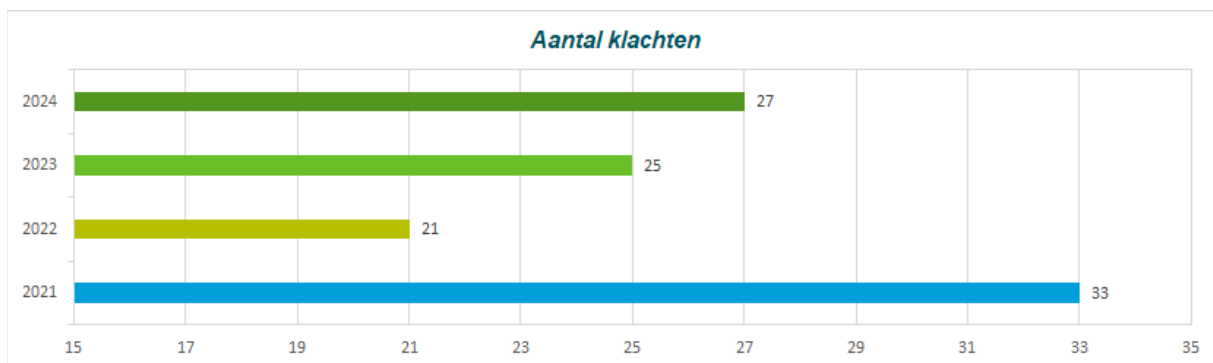
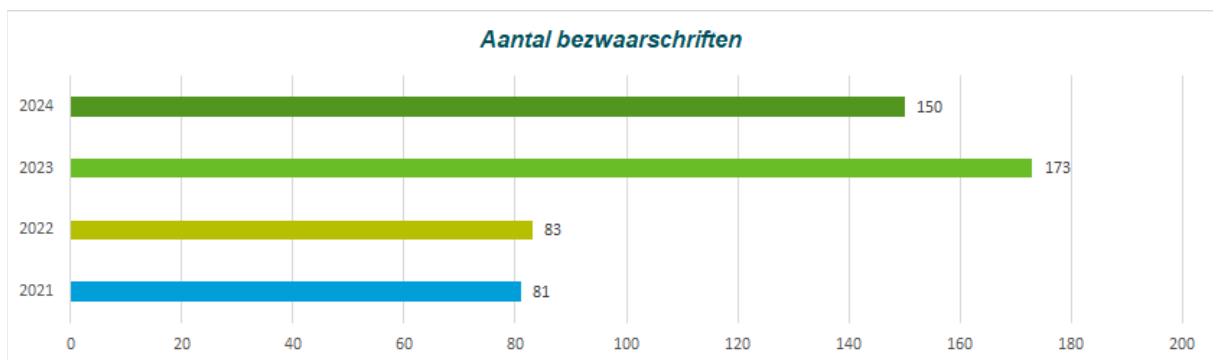
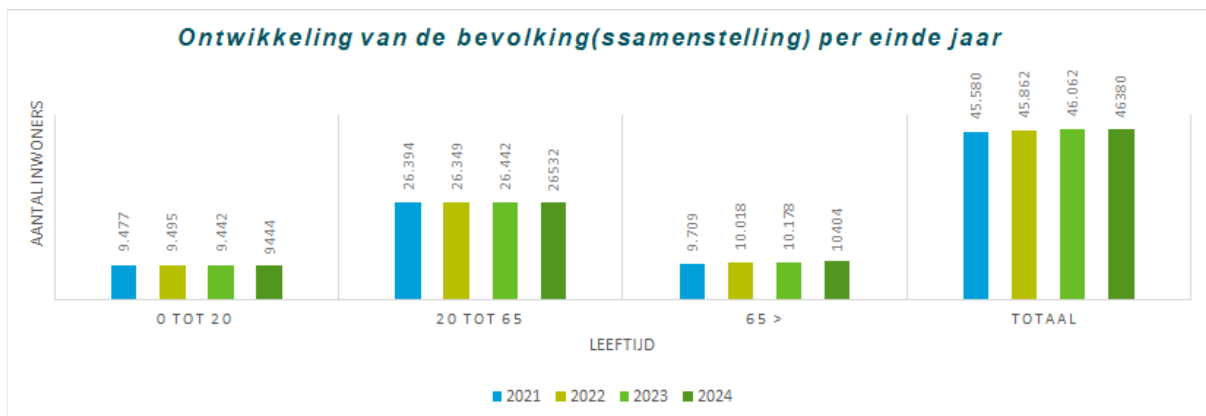
- We willen op effectieve wijze kunnen inspelen op toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen door het op strategische wijze inzetten van onze grondposities.
- Effectief beheer, exploitatie en gebruik van ons maatschappelijk vastgoed, gericht op de maatschappelijke functies die hiermee mogelijk worden gemaakt.

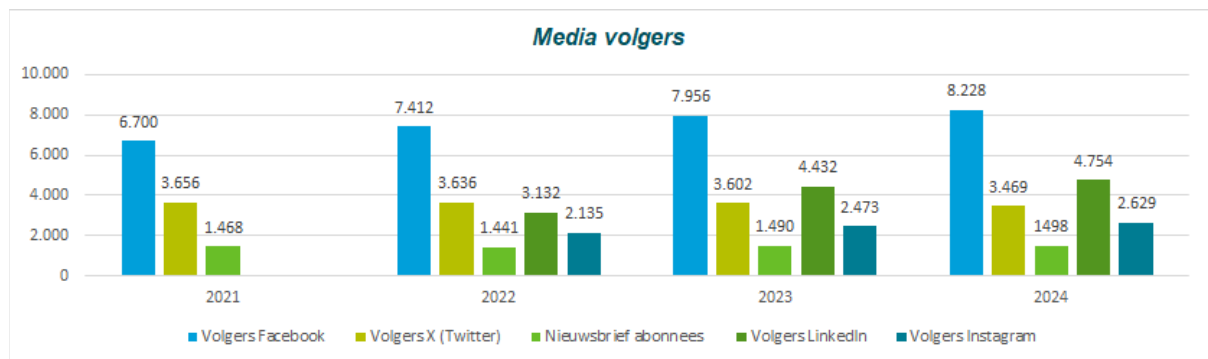
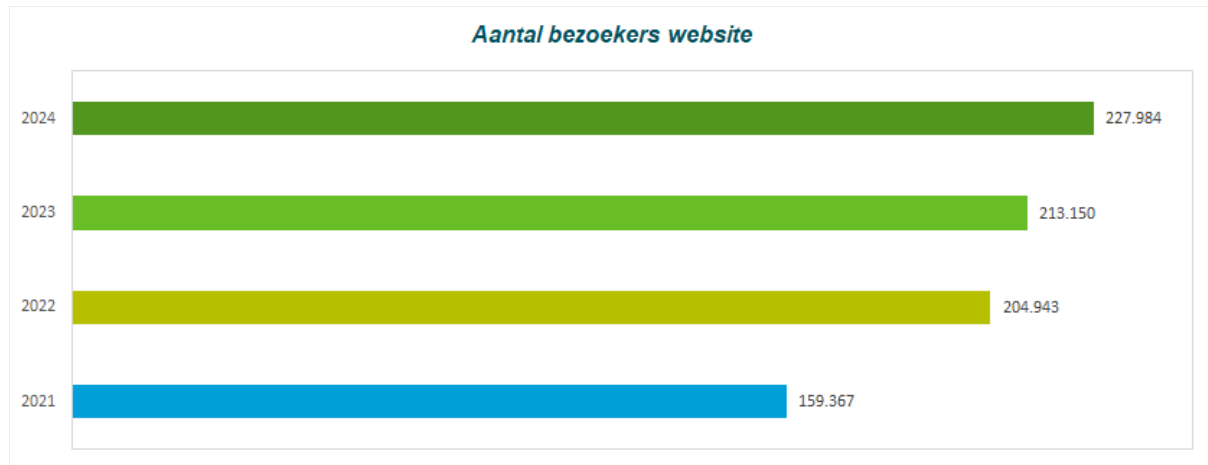
Wat hebben we daarvoor gedaan?

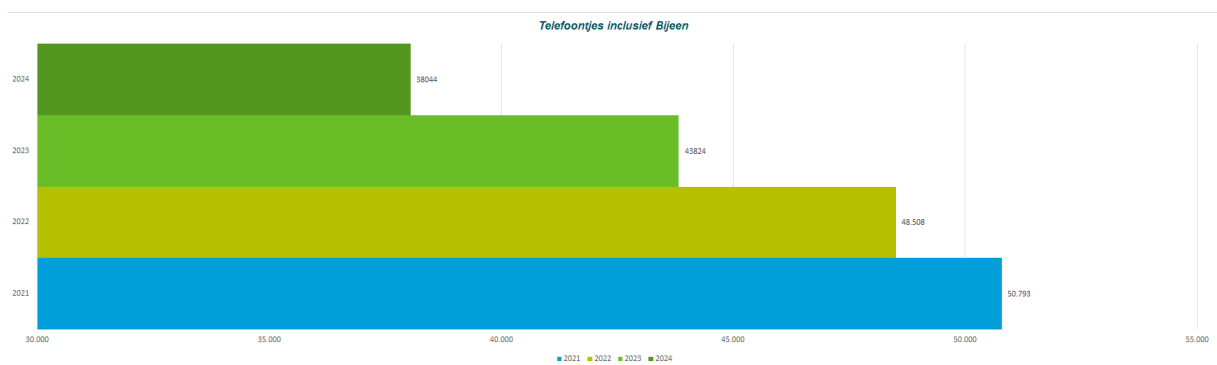
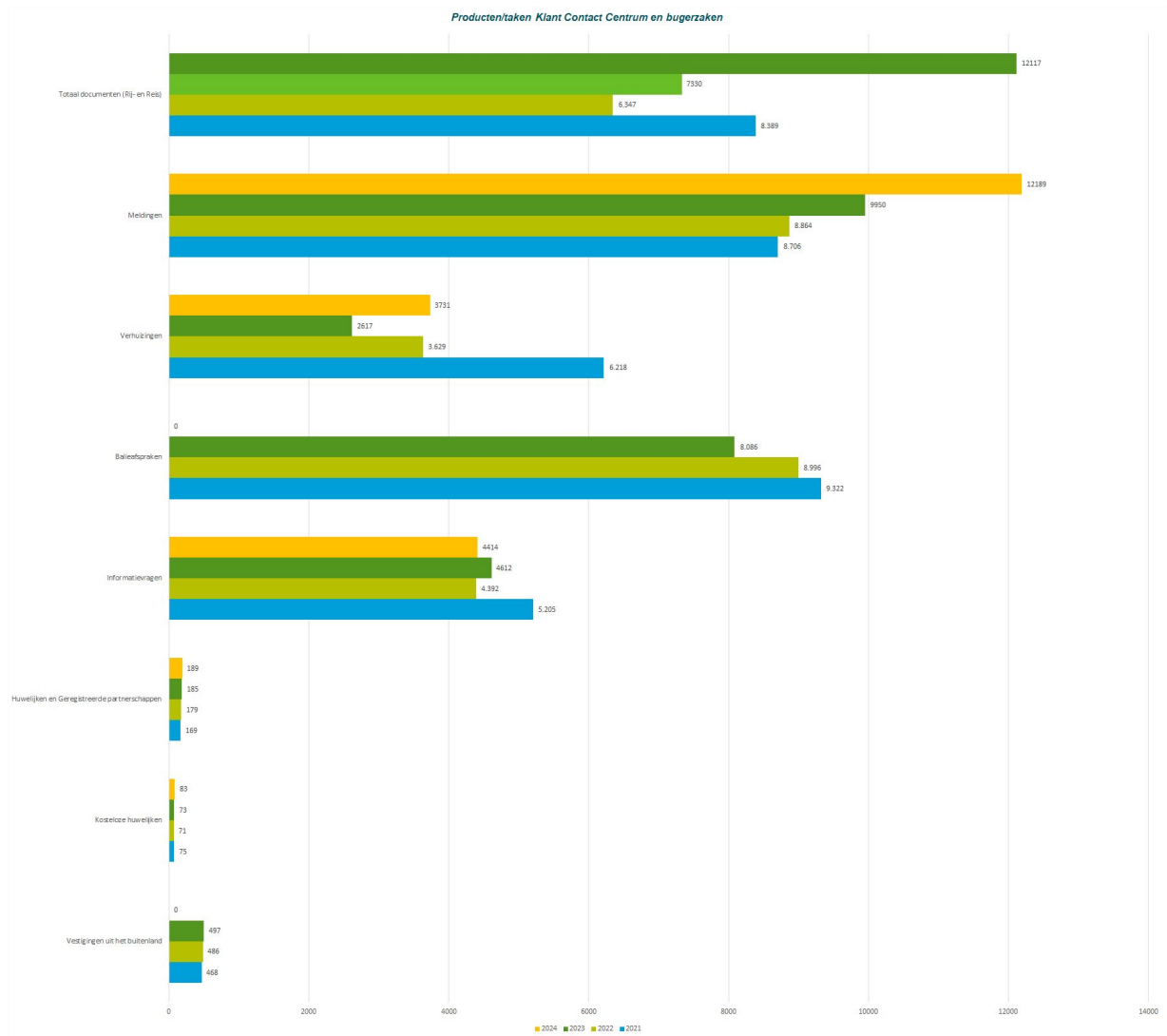
- We gaan alleen bij hoge uitzondering over tot de verkoop van cultuurgronden en maken integrale afweging bij verzoeken tot verkopen van cultuurgronden.
- Alle geliberaliseerde gronden zijn volgens de nieuwe uitgiftesystematiek verpacht. Eerlijke verdeling en duurzame maatregelen zijn hierin speerpunten.
- Vanuit de bedrijfsmatigheidscheck bij agrariërs zijn in een juridische procedure reguliere pachtgronden teruggehaald en opnieuw verpacht aan agrariërs die wel voldoen aan bedrijfsmatigheidscheck.
- In 2024 is het huisvestingsbeleid van Steen naar Sleutel vastgesteld en een begin gemaakt aan de onderliggende uitwerkingsplannen. Nieuwe overeenkomsten richten we in volgens het de uitgangspunten van het huisvestingsbeleid. Ook bij multifunctionele accommodaties in oprichting handelen we volgens het nieuwe huisvestingsbeleid waarbij het beheer bij de gemeente komt te liggen en de gebruikers als gelijkwaardige spelers verantwoordelijk zijn voor de programmering.
- In het verlengde van het rekenkamerrapport over vastgoed hebben we een vastgoedinformatiesysteem (VIS) opgetuigd wat ervoor zorgt dat de raad zijn kaderstellende en controlerende rol kan vervullen. We gaan door met de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed, dat we voor langere tijd in eigendom willen houden.
- Opvang van Oekraïense vluchtelingen:
 - sinds april 2024 is de oude bibliotheek aan de Rooseveltstraat 32 in gebruik genomen als opvanglocatie met 43 opvangplekken. Verder zijn in 2024 voorbereidingen getroffen om uit te breiden van 395 naar 488 opvangplekken;
 - in december is de opvanglocatie aan de Grotestraat 68(a) 70(a) te Drunen (eigendom van Woonveste) uitgebreid met 14 extra opvangplekken op nummer 70a;
 - in december is een omgevingsvergunning verleend voor de opvang van 14 Oekraïense vluchtelingen op De Akker 76 te Vlijmen, een woonhuis in eigendom van de gemeente dat voorheen leegstond;
 - in november heeft de raad besloten de panden aan de Gemeint 3 en de Achterstraat 27 te Vlijmen strategisch aan te kopen, onder andere voor de opvang van Oekraïners op korte termijn. Hiermee zijn in 2024 stappen gezet richting de realisatie van 20 opvangplekken bij de Gemeint 3 en 80 opvangplekken bij de Achterstraat 27.

Indicatoren

Eigen indicatoren

Vanwege de overgang naar een nieuwe telefooncentrale is het aantal telefoontjes voor BIJEEN in de telling niet meegenomen.

Burgerinitiatieven rondom maatschappelijke vraagstukken	
Opgericht in:	Jaar
Buurtpreventie Drunen	2013
Buurtpreventie Oudheusden	2013
Buurtpreventie Vlijmen	2014
Buurtpreventie Elshout	2014
Lokale Heusdense energiecoöperatie Energiek Heusden	2014
Buurt Bestuurt Hedikhuizen (DorpsBelang)	2015
Buurt Bestuurt Herpt (Inwonersplatform Herpt)	2015
Buurt Bestuurt Vesting Heusden (BeLeven in de vesting)	2015
Buurt Bestuurt op Vliedberg	2016
Buurt Bestuurt Haarsteeg (Hart voor Haarsteeg)	2017
Buurt Bestuurt Geerpark	2018
Initiatief 'De Steeg' Haarsteeg	2017
Initiatief Dorpshuis Herpt	2017
Coöperatie Hedikhuizen Duurzaam	2018
Buurt Bestuurt Elshout (Kansrijk Elshout)	2018
Buurt Bestuurt Nieuwkuijk (Samen Nieuwkuijk)	2018
Klimaatplein	2019
Burgerinitiatief sportpark de Schroef	2019
Buurt Bestuurt Vijfhoevenlaan (Vijfhoeven 1,2 & Grassen)	2022
Buurt Bestuurt Doeveren (Ons Doeveren)	2023
Initiatief dorpshuis D'n Bork	2024

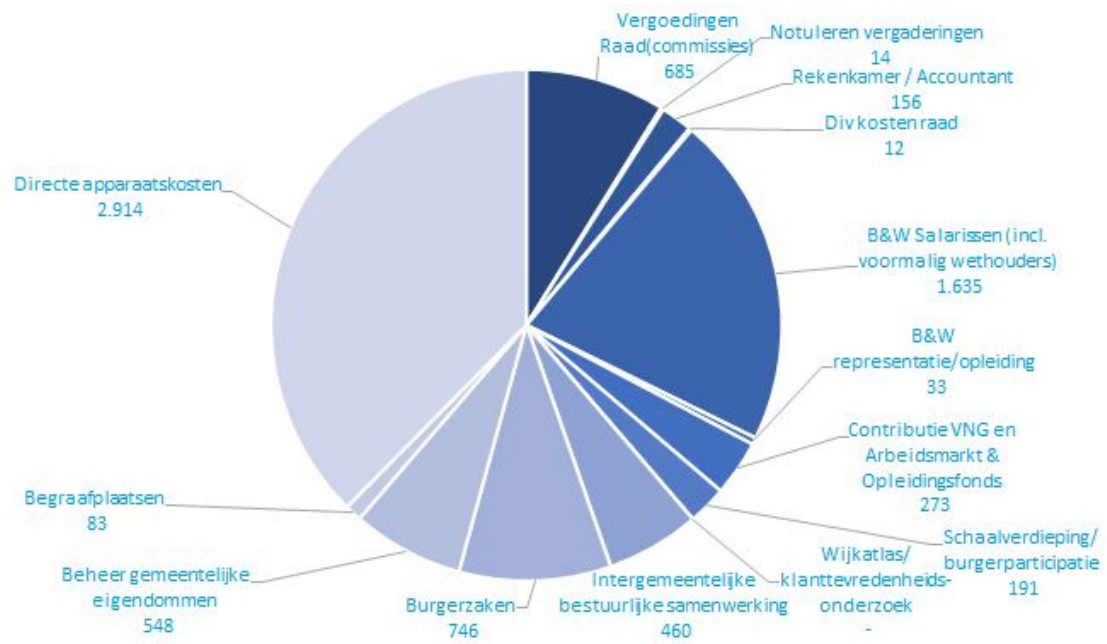
Verplichte indicatoren***Formatie en overhead***

	2020	2021	2022	2023	2024
formatie (in FTE per 1.000 inwoners)	6,93	6,91	6,91	7,38	7,46
bezetting (in FTE per 1.000 inwoners)	6,42	6,48	6,56	6,80	6,89
apparaatskosten (in € per inwoner)	612	620	629	€ 761	€ 781
externe inhuur (% van totale loonsom en externe inhuur)	11,3%	10,4%	11,4%	13,0%	10,4%
overhead (% van totale lasten)	8,1%	8,4%	8,2%	9,0%	8,8%

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	6.716	6.536	7.418	7.752
Baten	2.131	1.874	2.377	2.766
Saldo	-4.585	-4.662	-5.040	-4.986
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	2.574	1.813
Saldo	0	0	2.574	1.813
Resultaat	-4.585	-4.662	-2.467	-3.173

Hoe is het geld besteed?

Openbare orde en veiligheid

Beschrijving

In Heusden focussen we ons op onderwerpen die de fysieke veiligheid en het veiligheidsgevoel van de inwoner rechtstreeks beïnvloeden. Voorbeeld is het tegengaan van overvallen, inbraken en diefstallen. Andere speerpunten zijn het tegengaan van ondermijnende criminaliteit, intimidatie, overlast en verloedering. Het programma Openbare Orde en Veiligheid levert daarnaast een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en aan veilige evenementen en horeca. Daarnaast liggen er fundamentele taken bij de bestrijding van rampen en crisissen.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Politiewet
- Wet veiligheidsregio's
- Omgevingswet
- Woningwet
- Wet milieubeheer
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Besluit risico's en zware ongevallen
- Besluit externe veiligheid inrichtingen
- Alcoholwet
- Opiumwet
- Wet Bibob
- Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen
- Wet goed verhuurderschap

Heusdense beleidskaders

- [Integrale Veiligheidsplan 2023 – 2026](#)
- [Beleid artikel 13b Opiumwet gemeente Heusden 2017](#)
- [Beleidsregels artikel 13b Opiumwet gemeente Heusden 2024](#)
- [Beleidsregel Wet Bibob 2021 gemeente Heusden](#)
- [Beleidsregel Wet Bibob 2024 gemeente Heusden](#)
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Noord 2017
- Beleidsplan 2024-2027 Veiligheidsregio Brabant-Noord
- [Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Brabant-Noord](#)
- Brandbeveiligingsverordening 2012
- [Risicogerichte Toezichtstrategie Brandveiligheid 2022-2025](#)
- [Algemene Plaatselijke Verordening Heusden 2023](#)
- [Verordening fysieke leefomgeving Heusden 2024](#)
- [Afvalstoffenverordening 2024](#)
- [Strategisch Omgevingsbeleidsplan 2023-2026](#)
- Beleidsnota Externe Veiligheid Heusden 2011
- [Duinverordening 2005](#)
- [Beleid huisvesting arbeidsmigranten 2020](#)

2.1 Integrale veiligheid (Kadernota)

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We doen actief mee op het gebied van zorg en veiligheid en in de integrale aanpak van complexe zaken.
- Iedereen moet zich in Heusden veilig voelen, zowel thuis als op straat. Inwoners en gemeente zijn hier verantwoordelijk voor en blijven hier samen aan werken.

- Het terugdringen van jeugdoverlast en voorkomen van jeugdcriminaliteit.
- We streven naar een weerbare samenleving met minder slachtoffers doordat er minder geslaagde pogingen van cyberaanvallen en gedigitaliseerde criminaliteit zijn.
- Voorkomen en vroeg signaleren van maatschappelijke onrust en polarisatie. Klaar zijn voor extra taken die naar de gemeenten komen ten aanzien van toezicht en handhaving.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Tijdens de Veiligheidsmarkt in oktober 2024 gaven we aandacht gegeven aan de bereidheid om meldingen te doen. Heusden sloot in 2024 ook aan bij landelijke Meld Misdaad Anoniem-campagnes. Onze eigen ambtelijke organisatie is getraind in het herkennen van signalen en heeft gewerkt aan bewustwording op het thema ondermijning tijdens de twee Weerbaarheidsweken de Meierij in juni 2024. Er zijn twee drugspannen gesloten en 31 BIBOB- onderzoeken gedaan. Bovendien waren er in samenwerking met het Bestuurlijk Interventieteam de Meierij vier integrale controles op de volgende thema's: huisvesting arbeidsmigranten, horeca en de RIEC- casuïstiek.
- We hebben geïnvesteerd in het opsporen en uitzoeken van signalen van illegale prostitutie.
- Iedere week is er operationeel overleg met jongerenwerkers, Boa's, politie en medewerkers veiligheid over de trends, actualiteiten en ontwikkelingen. Het doel is de samenwerking sterker maken en het uitwisselen van informatie verbeteren.
- In 2024 bleek het maken van werkplekken voor veiligheidspartners in de toekomstige brandweerkazerne niet haalbaar. We onderzoeken nu of er samen met de politie een 'Veiligheidsplein Light' gemaakt kan worden.
- Om beter te kunnen handhaven, is inzet en zichtbaarheid van wijkagenten en Boa's onmisbaar. Er is geïnvesteerd in de onderlinge samenwerking met de politie, jongerenwerkers en het Bestuurlijk Interventieteam de Meierij. Bovendien zijn de Boa's meer wijkgericht, digitaal en informatie gestuurd gaan werken.
- Over leefbaarheid en veiligheid:
 - Er is veel aandacht geweest voor kleine ergernissen. Zo zijn knelpunten rondom afval aangepakt. Waar we de daders konden achterhalen, deelden we boetes of waarschuwingen uit. Dat deden we ook voor problemen met parkeren en hondenpoep.
 - In 2024 zijn alle vacatures bij de Boa's ingevuld. De uitrusting van de Boa's is uitgebreid met handboeien.
 - Met de jongerentafel gingen we jeugdoverlast op straat tegen. De de jeugdboa is verder neergezet. Bovendien is er geïnvesteerd in het contact met het D'Oultremontcollege. Zij sluiten aan bij de jongerentafel en werken mee aan het organiseren van kluisjescontroles met politie en Boa's.
- We werkten in 2024 aan meer bewustwording van inwoners en ondernemers over digitale veiligheid. Samen met Buurt Bestuurt Geerpark, Buurt Bestuurt Vijfhoeven, dorpsraad Doeveren, de ZLTO, buurtpreventieteams en parkmanagement organiseerden we hier avonden voor.
- Zowel de Boa's als de toezichthouders volgden opleidingen en trainingen die hen helpen bij het uitvoeren van hun toenemende en steeds ingewikkeldere taken.
Er is in 2024 één casus afgerond. Er is een RIEC-casus aangedragen en afgerond in 2024.

2.2 Crisisbeheersing / Veiligheidsregio Brabant-Noord

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Goed reageren op en het beheersen van een (mogelijke) fysieke of digitale crisis.
- Terugdringen van slachtoffers bij calamiteiten (bijvoorbeeld bij een brand of groot ongeval).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We namen deel aan de gemeenschappelijke regeling 'Veiligheidsregio Brabant-Noord' om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. De regionale taken als het gaat om fysieke veiligheid en om de voorbereiding op rampenbestrijding en crisisbeheersing zijn gewaarborgd in 2024. Openstaande functies binnen de ambtelijke en regionale crisisorganisatie zijn ingevuld. Acht nieuwe collega's kregen een rol binnen de crisisorganisatie. Medewerkers volgden diverse trainingen en ronden opleidingen af.
- We hebben ook in 2024 geïnvesteerd in onze jeugdbrandweer, waardoor jongeren vroeg kennis konden maken met en enthousiast raken over het werk van de (vrijwillige) brandweer.
- We hadden actief contact met de postcommandanten van de brandweer. We hebben de vrijwilligers bedankt voor hun inzet tijdens de officiële brandweeravond.

- Daarnaast deden we actief mee in de gebiedscommissie natuurbranden Loonse en Drunense Duinen.
- Veiligheidsregio Brabant-Noord is gestart met de voorbereidingen voor de bouw van een nieuwe brandweerkazerne in Drunen.
- We hebben een plan gemaakt voor het omgaan met digitale verstoringen opgesteld. Dit incidentmanagementplan is vastgesteld.

2.3 Omgevingsbeleid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Voorkomen, beperken en beheersen van risico's in de fysieke leefomgeving.
- We treden handhavend op als vertrouwen wordt geschonden en regels worden overtreden. De prioriteiten hiervoor staan in het handhavingsbeleidsplan.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Het strategisch omgevingsbeleidsplan is vertaald in een uitvoeringsprogramma. Daarin kreeg een aantal doelstellingen voor 2024 prioriteit.
- Binnen de Omgevingswet en wet Kwaliteitsborging verandert onze rol van toezicht en handhaving. Deze andere rol hebben we ingevuld.
- We vulden onze nieuwe rol binnen de Wet goed verhuurderschap in en richtten een gemeentelijk meldpunt in. Daar kunnen huurders, woningzoekenden, omwonenden en anderen terecht met signalen en klachten over ongewenst gedrag van verhuurders of verhuurbemiddelaars. We hebben het meldpunt voorbereid op de uitbreiding van de wetgeving per 1 januari 2025.

2.4 Programma Ondernijning

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

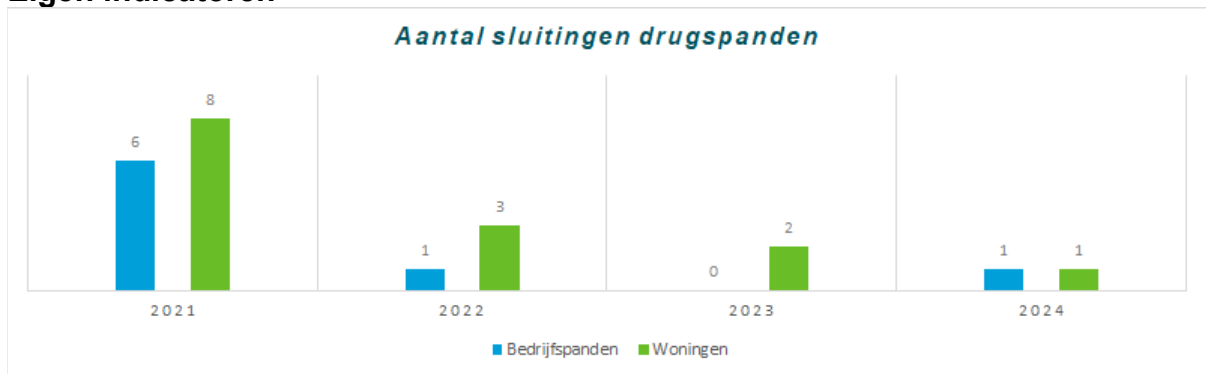
- We willen een wetenschappelijke onderbouwing van de inzet van wetgeving om ons handelen te verbeteren. Zo versterken we de aanpak van ondernijning. Dit betekent dat we praktijk en wetenschap met fieldlabs met elkaar in verbinding brengen. Het programma moet bijdragen aan het voorkomen van alle vormen van criminaliteit en de vermenging van de onderwereld in de gewone maatschappij.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

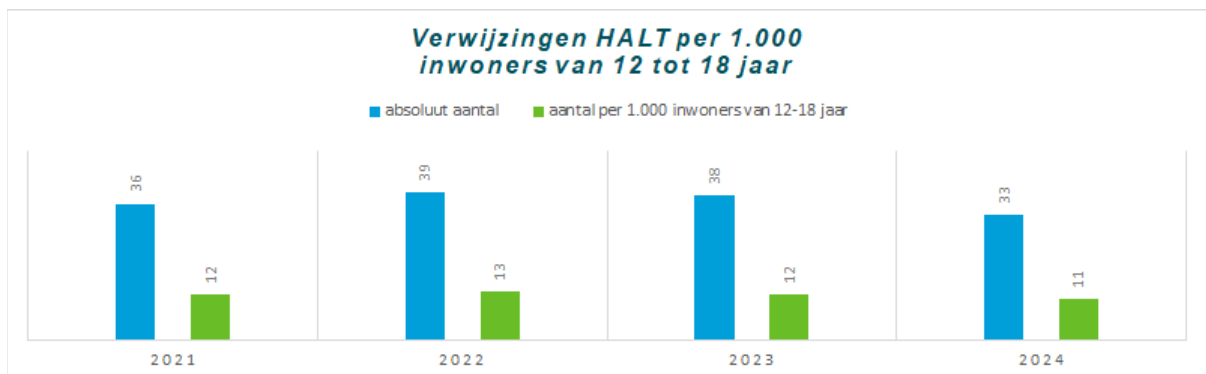
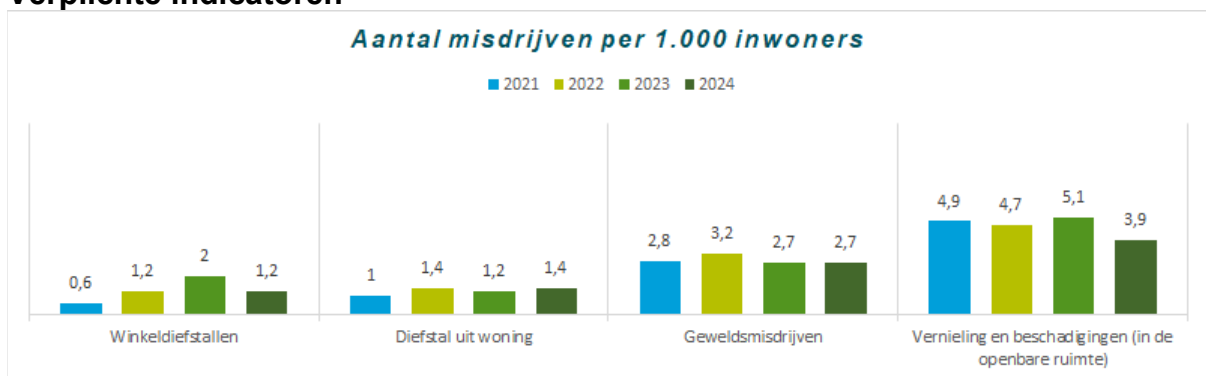
In 2024 onderzochten we een nieuwe opdracht en de haalbaarheid daarvan. We hebben geen geld en er is onvoldoende draagvlak om opnieuw samen te werken op een specifiek thema. We hebben wel actief samengewerkt met de Langstraatgemeenten op onder andere het thema jeugd.

Indicatoren

Eigen indicatoren

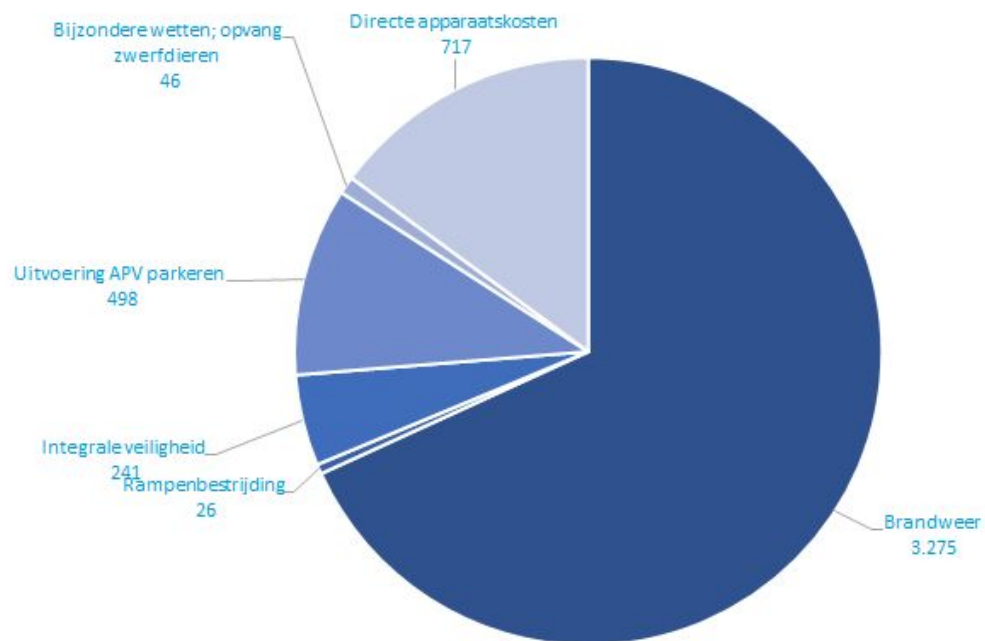
Verplichte indicatoren

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	4.659	5.088	5.095	4.804
Baten	165	11	11	12
Saldo	-4.494	-5.077	-5.084	-4.792
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0
Resultaat	-4.494	-5.077	-5.084	-4.792

Hoe is het geld besteed?

Verkeer en vervoer

Beschrijving

Heusden moet goed en veilig bereikbaar zijn. Dit is belangrijk voor onze inwoners, bezoekers en voor de economische vitaliteit van de gemeente. Het programma verkeer en vervoer omvat de aanleg en het onderhoud van wegen, openbare verlichting, straatmeubilair, bouwwerken zoals bruggen, steigers en kademuren. Ook omvat dit programma het beleid en de activiteiten die zorgen voor een duurzame, (verkeers)veilige en leefbare leefomgeving.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
- Nationaal Energieakkoord
- Planwet Verkeer en vervoer
- Wegenverkeerswet
- Wegenwet
- Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken

Heudense beleidskaders

- Heudense beleidskaders Mobiliteitsvisie (2020)
- [Mobiliteitsplan en Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP \(2022\)](#)
- [Nota parkeernormen \(2016\)](#)
- [Parkeerverordening \(1999\)](#)
- [Beleidsplan Wegen 2022-2026 \(2022\)](#)
- [Beheerplan civieltechnische kunstwerken \(2020\)](#)
- [Beleidsplan openbare verlichting \(2018\)](#)
- [Waterplan \(2022\)](#)
- [Groenstructuurplan \(2018\)](#)
- [Groenbeleidsplan 2023-2028 \(2023\)](#)
- [Beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte \(2021\)](#)
- [Verordening fysieke leefomgeving \(2024\)](#)
- [Algemene verordening ondergrondse infrastructuur gemeente Heusden \(2024\)](#)
- [Algemene plaatselijke verordening \(APV\) \(2023\)](#)
- [Omgevingsvisie Heusden \(2023\)](#)

3.1 Kwaliteit openbare ruimte

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Vanuit een effectief beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving voor onze inwoners, en het ondernemings- en vestigingsklimaat voor ondernemers en werknemers.
- Een hoger kwaliteitsniveau van de openbare ruimte. Die openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen, ook voor mensen met een verminderde mobiliteit.
- De openbare ruimte zo inrichten dat deze uitnodigt tot bewegen.
- Via gerichte maatregelen in de openbare ruimte bijdragen aan het verbeteren van de luchtkwaliteit en het verminderen van geluidshinder.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Er heeft een actualisatie van de integrale planning plaatsvonden waarmee de integrale projecten voor 2025 in beeld zijn.
- Door personeelsswisselingen binnen het team is er nog geen Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) opgesteld. Eind 2024 is wel gestart met het in beeld brengen van de stappen die gezet

moeten worden om naar meer integraal beheer te komen. Dit kan in de vertaling naar een LIOR in 2025 worden opgepakt.

- In 2024 hebben we de inrichting en het beheer van de openbare ruimte zoveel mogelijk in samenhang opgepakt (bijvoorbeeld Hogeweg en Jacobus van der Meijdenstraat waar de wateropgave en reconstructieopgave in samenhang zijn opgepakt).
- Het proactief begeleiden van initiatiefnemers die zelf wensen of ideeën hebben voor het gebruik of inrichting van de openbare ruimte. We kijken samen met de initiatiefnemers welke mogelijkheden er zijn en waar ruimte voor is. Dit doen we via de Initiatieventafel.
- Bij integrale herinrichtingsprojecten hebben we gekeken of er via het aanleggen van bijvoorbeeld geluid beperkende voorzieningen een bijdrage geleverd kan worden aan het verminderen van verkeerslawaaï. Een voorbeeld hiervan is het herinrichtingsplan Vijfhoevenlaan.
- We hebben de eerste speelplekken omgevormd tot beweeg- en ontmoetlocaties voor alle leeftijden. Op deze locaties zijn andere ruimtelijke opgaven geïntegreerd. Voorbeelden daarvan zijn waterberging en biodiversiteit. Ook worden de routes richting de beweeg- en ontmoetlocaties aantrekkelijk en veilig gemaakt. We noemen dit vitaliteitsroutes. In 2024 hebben we locaties in Hedikhuizen, Nieuwkuijk en het Geerpark aangepakt, daarnaast zijn de voorbereidingen gestart voor de wijken Vliedberg, Venne-Oost en Vijfhoeven.
- In 2024 is voor het centrum van Drunen een massastudie uitgevoerd ten behoeve van woningbouw. De massastudie heeft als doel om de ontwikkelpotentie van het centrum in beeld te brengen en om te inspireren. Aansluitend zijn we in 2024 gestart om op basis van deze massastudie de verschillende opgaven die hiermee samenhangen voor water, verkeer, parkeren en groen in beeld te brengen. Daarmee brengen we ook in beeld hoe deze opgaven in een groter geheel (in plaats van per te ontwikkelen locatie) kunnen worden opgelost.
- We zijn begonnen met het systematisch onderhoud aan de bomen. Eens in de 5 jaar worden alle bomen gecontroleerd en gesnoeid. Bomen die gebreken hebben worden vaker gecontroleerd.
- We zijn bezig met een inhaalslag in de groenrenovaties. Dit jaar hebben we op 80 plekken het groen verbeterd of tegels weggehaald op plekken waar we groen een kans kunnen geven. (zie ook hoofdstuk economie/ recreatie)

3.2 Openbare verlichting

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Toekomstbestendige en kosteneffectieve openbare verlichting gebaseerd op materiaalgebruik dat bijdraagt aan het gewenste kwaliteitsniveau van de openbare ruimte.
- Bijdragen aan een zorgvuldig energiegebruik door voor de openbare verlichting in 2030 een energiebesparing van 50% te realiseren vergeleken met 2013.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben verder uitvoering gegeven aan de jaarlijkse planmatige vervanging van de openbare verlichting. Daarbij vervangen we verouderde verlichtingsbronnen door duurzame, energiezuinige en circulaire LED-verlichting. Waar mogelijk passen we 'slimme verlichting' toe. Dat is verlichting die op afstand en/of per situatie te regelen is.
- Bij herinrichtingsprojecten worden energiebesparende maatregelen getroffen (bijvoorbeeld Hortensiastraat Drunen). Daarnaast onderzoeken we innovaties en nemen we die mee binnen het project als dat mogelijk is.
- Kapotte armaturen zijn vervangen door LED-verlichting.
- Het beleid op openbare verlichting is eind 2023 geëvalueerd en wordt gecontinueerd tot eind 2025. Eind 2023 is er een evaluatie geweest waaruit enkele aanbevelingen naar voren kwamen, maar die vormden geen reden voor aanpassing van het beleid. Op 27 februari 2024 heeft het college besloten de aanbevelingen over te nemen en het huidige beleidsplan tot eind 2025 toe te passen. De raadsleden zijn hierover met een [Raadsinformatiebrief](#) geïnformeerd.
- In 2024 hebben we vooralsnog geen onderzoek gedaan of een gemeentelijk energiemanagementsysteem behulpzaam kan zijn bij het inzichtelijk maken van de kosten en het energieverbruik, zodat er uiteindelijk slimmere keuzes gemaakt kunnen worden. We zijn voornemens om dit in 2025 alsnog te doen.
- In 2024 hebben we vooralsnog geen onderzoek gedaan of de fysieke verlichtingsmast niet alleen voor verlichting gebruikt kan worden, maar ook kan dienen als basis voor een nieuwe digitale infrastructuur. In 2025 gaan we verder met de verkenning van het gebruik van de fysieke verlichtingsmast (denk daarbij aan combinatie met laadpalen, camera's, etc).

3.3 Ondergrondse infrastructuur

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Een duidelijk en overzichtelijk gebruik en inrichting van de ondergrondse openbare ruimte. Daarbij is de ruimtevraag voor nutsvoorzieningen, warmtenetten, telecomkabels, riolering, ondergrondse containers en boomwortels goed afgestemd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben ook in 2024 periodiek afgestemd met de nutsbedrijven en willen komende jaren vanwege de netcongestie nog intensiever samenwerken.
- Het handboek kabels en leidingen is geactualiseerd en is ter vaststelling begin 2025 aan de raad voorgelegd.
- In 2024 zijn er in totaal 512 meldingen en 89 vergunningen afgegeven voor het (ver)leggen van kabels en leidingen. Daarmee is ruim 31 kilometer kabel aangelegd.
- We hebben gewerkt aan een geactualiseerd kader voor de toepassing van nadeelcompensatie voor nutsbedrijven, we zijn voornemens om deze in 2025 af te ronden.
- We zijn gestart met onderzoeken of het mogelijk is om bij (nieuwbouw)plannen kabelgoten te realiseren. In 2024 is gestart met het aanleggen van mantelbuizen voor nutsbedrijven op kruisingsvlakken en inritten.
- De impactanalyse is in 2024 niet opgesteld over de ruimtevraag van de onder- en bovengrondse infrastructuur. Hiervoor zijn we afhankelijk van de input van de netwerkbeheerders welke nu nog in onvoldoende mate beschikbaar is.

3.4 Wegen en civieltechnische kunstwerken

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Een kosteneffectief beheer van het wegennetwerk en de civieltechnische kunstwerken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben verder uitvoering gegeven aan het Beleidsplan wegen 2022-2026 met aandacht voor sturing op levensduur, materiaalgebruik en duurzaamheid. Voorbeelden hiervan zijn herinrichting van de Jacob van de Meijdenstraat (elementen), de Hogeweg (herstraten) en de Hoeven (asfalt).
- Eind 2024 is er een geactualiseerd uitvoeringsprogramma 2025-2026 opgesteld. Daarin wordt zichtbaar welke onderhoudswerkzaamheden aan wegen in 2025 en 2026 worden uitgevoerd.
- Verder is er uitvoering gegeven aan het in 2020 vastgestelde Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2021-2029. Een voorbeeld hiervan is het onderhoud aan de brug Irenestraat, Vermeerstraat en 2 bruggen bij de Mommersteeg, onderstellen van kanonnen en hekwerk richting vesting Heusden.
- Naast de reguliere onderhoudswerken is er in 2024 meer aandacht gegeven aan de doorgaande fiets- en voetpaden binnen de gemeente (bijvoorbeeld de Duinweg en de Zeedijk). Er is meer aandacht gegeven om verbinding op te zoeken met verkeer en het GVVP uitvoeringsprogramma.

3.5 Verkeersveiligheid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Wij gaan voor nul verkeersslachtoffers en sluiten hierbij aan bij de campagne 'Brabant gaat voor NUL verkeersslachtoffers'
- Via alle vormen van vervoer (fiets, auto, te voet en OV) kom je vlot en veilig op je bestemming.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben verder uitvoering gegeven aan de onderzoeken en maatregelen uit het Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP. Verkeersveiligheid heeft hierin een prominente rol, zoals maatregelen die zijn gericht op het verminderen van verkeershinder en verduurzamen van mobiliteit onder andere in de schoolomgeving. In 2024 is o.a. de schoolomgeving rond de Bussel, de Wilgen en de Vijfhoeven veiliger gemaakt.

- Planvoorbereiding verder uitgevoerd (en waar mogelijk uitvoering) van diverse projecten die een bijdrage leveren aan een verkeersveiliger inrichting van de openbare ruimte. Belangrijke projecten zijn de volgende. Een veiligere inrichting van de Tuinbouwweg in oostelijke richting, waarbij het fietsverkeer een centrale rol krijgt. Dit is inclusief het kruispunt Mommersteeg-Tuinbouwweg en de situatie bij de Priemsteeg. Herinrichting van de Vijfhoevenlaan, inclusief rotonde Mommersteeg en vrij liggend fietspad, de ombouw van de Priemsteeg tot een fietsstraat en de aanleg van een vrij liggend fietspad langs de Abt van Engelenlaan (dit is een onderdeel van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat).
- We hebben kleine verbeteringsmaatregelen uitgevoerd die bijdragen aan de verkeersveiligheid. Dat doen we volgens het uitgangspunt Duurzaam Veilig. Voorbeelden hiervan zijn 2 maal een voetgangersoversteekplaats aangelegd, voorzien van de flespalen met attentiekokers en aanbrengen van fietssuggestiestroken.
- We blijven stimuleren van verkeersveilig gedrag door verkeerseducatie aan te bieden aan kinderen en senioren.
- Samen optrekken met belangengroeperingen als Veilig Verkeer Nederland, de politie, de Fietzersbond, de Provincie Noord-Brabant en scholen om verkeerssituaties veiliger te maken en om een integraal toegankelijke openbare ruimte te realiseren.

3.6 Duurzame mobiliteit

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Minder uitstoot van CO₂, geluid, stank en trillingen veroorzaakt door gemotoriseerd verkeer.
- Omarmen van nieuwe technologieën en stimuleren van duurzame vervoersmogelijkheden.
- Een openbare ruimte creëren die uitnodigt om gebruik te maken van duurzame mobiliteitsvormen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben maatregelen uitgevoerd zoals opgenomen in het Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP. Het belang van een duurzame en schone mobiliteit heeft hierin een prominente rol. Belangrijke uitgangspunten zijn: minder autoverplaatsingen, andere vervoersmogelijkheden (fiets, openbaar vervoer), schonere voertuigmotoren (onder andere via elektrisch/waterstof) in combinatie met het stimuleren van elektrisch vervoer door het aanbieden van voldoende oplaadpunten in de openbare ruimte. Ook de inzet van nieuwe infrastructuur of ander gebruik van bestaande kan een rol spelen. In 2024 zijn een aantal wegen qua snelheid afgewaardeerd zoals bij de Hoeven, Julianstraat en Mommersteeg.
- Afhankelijk van de ontwikkelingen bij de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) zal samen met de provincie en onze buurgemeenten de snelfietsroute tussen 's-Hertogenbosch en Waalwijk gerealiseerd worden.
- Samen met de provincie en de vervoersmaatschappij zorgen wij ervoor, dat de kwaliteit van het openbaar vervoer wordt geborgd. Met het oog op de nieuwe aanbesteding voor het openbaar vervoer in onze regio hebben we in 2024 meegewerkt aan een studie naar een aanvullend openbaar vervoersysteem tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch. De uitkomsten van de studie zijn meegenomen in het programma van eisen, gekoppeld aan deze aanbesteding. Doorvoering hiervan zal kunnen leiden tot sneller en meer openbaar vervoer naar Tilburg en 's-Hertogenbosch vanuit de kernen Drunen, Nieuwkuijk en Vlijmen.
- Planuitwerking en zo mogelijk uitvoering van de mitigerende maatregelen die gerelateerd zijn aan de GOL. Hieronder valt de route via de Kennedybrug. De verdere uitwerking is afhankelijk van de GOL.

3.7 Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Betere leefbaarheid in de kernen Vlijmen, Nieuwkuijk en Drunen door realisatie van goede aansluitingen op de A59 in combinatie met onder andere de realisering van ecologische verbindingzones, een goede parallelwegenstructuur en een waterbergingsgebied.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

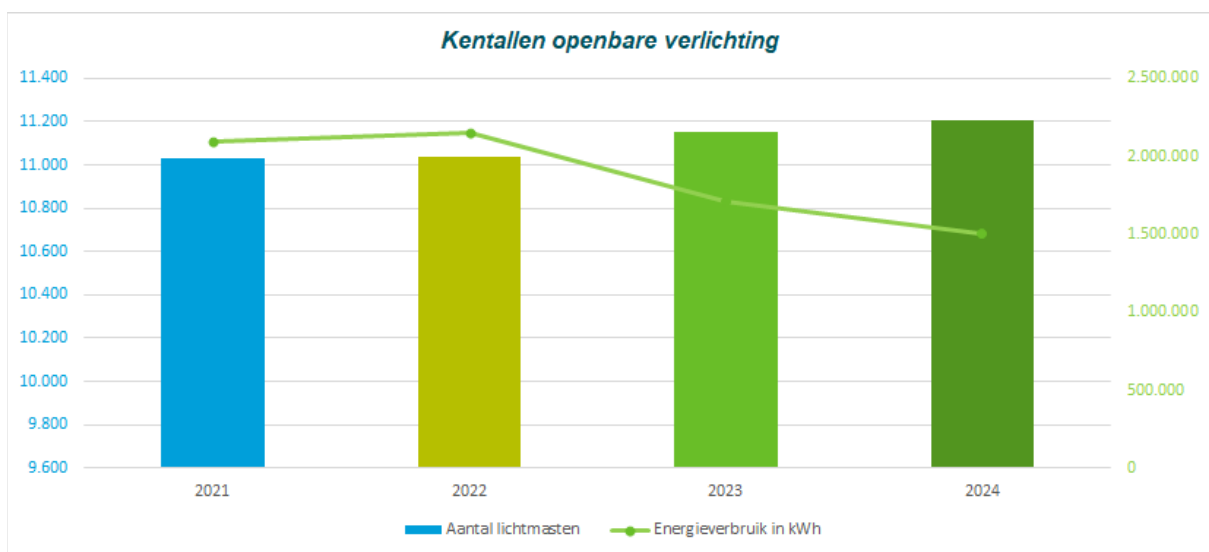
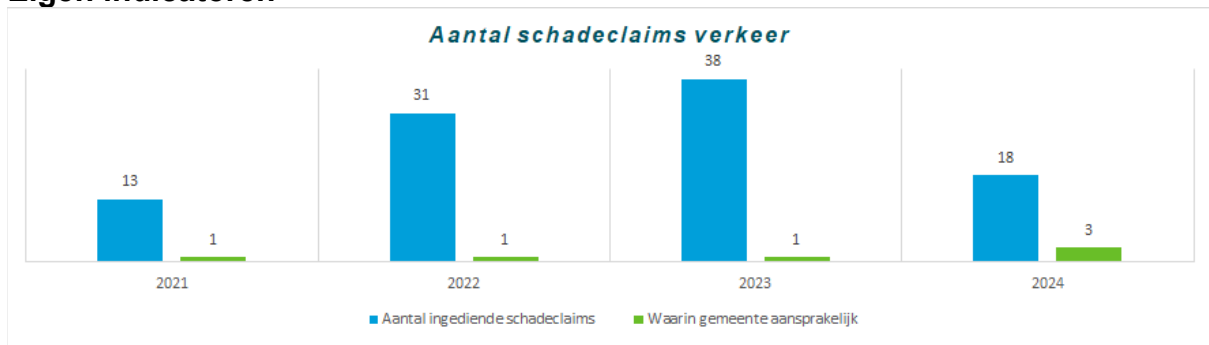
Op 24 mei 2024 zijn er naar aanleiding van de tussenuitspraak van de Raad van State (RvS) van 14 februari 2024, twee tekortkomingen gerepareerd door de inpassingsplannen voor het GOL gewijzigd vast te stellen door Provinciale Staten. De stukken zijn vervolgens met de Raad van State gedeeld en

de zitting hiervoor heeft op 10 december 2024 plaats gevonden. In aanloop naar de positieve uitspraak die we intussen hebben ontvangen is na afstemming met de aannemerscombinatie en de stuurgroep GOL besloten om met de aannemerscombinatie het werkoverleg weer op te starten. Dit heeft tot gezamenlijk doel om;

- Direct na een positieve besluitvorming te kunnen starten met de werkzaamheden na besluitvorming;
- Verdere kostenverhoging te beperken;
- Risico's te verkleinen;
- Zoveel mogelijk inzicht en duidelijkheid te hebben verkrijgen voor een gedegen financieel besluitvormingsproces door Provinciale State en de gemeenteraden, bij een positief besluit van de Raad van State.

Indicatoren

Eigen indicatoren

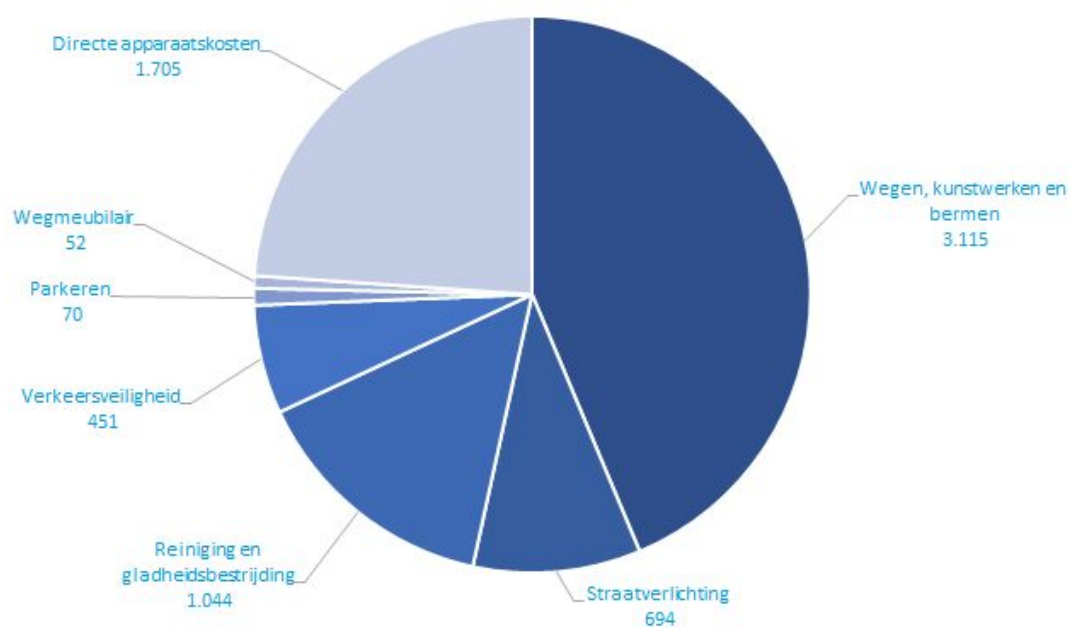
Verplichte indicatoren

Geen verplichte indicatoren van toepassing.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	6.543	6.622	7.781	7.129
Baten	781	379	399	670
Saldo	-5.762	-6.243	-7.382	-6.459
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	129	133	133	133
Onttrekkingen	0	0	700	0
Saldo	-129	-133	567	-133
Resultaat	-5.891	-6.376	-6.815	-6.592

Hoe is het geld besteed?

Economie en recreatie

Beschrijving

De gemeente moedigt een aantrekkelijk ondernemingsklimaat en een evenwichtige arbeidsmarkt aan. Het economisch beleid richt zich op blijvende economische ontwikkeling. De belangrijkste sectoren voor onze gemeente zijn:

- business-to-business (maakindustrie);
- vrijetijdssector en horeca;
- detailhandel;
- land- en tuinbouw.

Lokaal beleid wordt gemaakt in samenspraak met lokale ondernemers en organisaties. Op subregionaal niveau wordt samengewerkt met de gemeenten Loon op Zand en Waalwijk. Voor bepaalde onderdelen werken we ook samen met de gemeente Dongen. Een voorbeeld is het Regionaal Bureau voor Toerisme. Regionaal werken we samen binnen de regio Noordoost Brabant en de regio Hart van Brabant.

Dit programma gaat ook over het duurzaam in stand houden van de gehele openbare ruimte. Daarbij horen openbaar groen, bos, landschapselementen, bermen en waterpartijen binnen de gemeente. De kwaliteit die we willen bereiken, wordt vastgelegd in beleidsplannen en beheerplannen. Het beheer en onderhoud wordt verricht in een zo goed mogelijke prijs-kwaliteitverhouding en met een actieve inbreng van inwoners.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Integraal beleidskader cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd 'Levendig Brabant 2030' van Provincie Noord-Brabant,
- Regionale detailhandelsvisie regio NOB Agrifood Capital (2022)
- Regionale detailhandelsfoto regio HVB (2017)
- Regionale visie verblijfsaccommodaties regio HVB (2022)
- Wet natuurbescherming.
- Natuur beheerplan Provincie Noord-Brabant.
- Verordening Ruimte Provincie Noord-Brabant.
- Kernagenda 2023-2027 Regio Hart van Brabant
- Richting 2030: Samenwerkingsagenda overheden Noordoost-Brabant.
- Aanpak werklocaties 2020-2023, provincie Noord-Brabant (2020).
- Afsprakenkader bedrijventerreinen Regio Noordoost Brabant 2024.
- Bedrijventerreinenafspraken Regio Hart van Brabant 2020-2024.
- Beleidskader Provincie Noord-Brabant landbouw en voedsel 2030

Heusdense beleidskaders

- [Economische visie 2024 Samen.Werken.Heusden](#)
- [Nota grondbeleid 2021 – 2025 \(2021\)](#)
- [Groenbeleidsplan 2023-2028 \(2023\)](#)
- [Waterplan 2023-2027 \(2022\)](#)
- [Baggerplan 2012-2022 \(2012\)](#)
- [Mobiliteitsplan en meerjaren uitvoeringsprogramma GVVP \(2022\)](#)
- [Omgevingsvisie Heusden \(2023\)](#)

4.1 Economische zaken algemeen en arbeidsmarkt

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Met een aantrekkelijk ondernemers- en verblijfsklimaat weten we bedrijven te binden. Dit vraagt zowel om een goed netwerk van ondernemers onderling als om samenwerking met andere lokale en regionale partners. Dit draagt bij aan duurzame werkgelegenheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben accountmanagement gevoerd door actief ondernemers te benaderen en situaties te bespreken. Vanuit relatiebeheer en vast aanspreekpunt voor ondernemers gefungeerd als casemanager. Indien van toepassing hebben we ondernemers doorverwezen naar programma's in de regio. Dit doen we doorlopend.
- Stichting 'Ondernemend Heusden' is een samenwerkingsverband van ondernemers- en brancheverenigingen. De deelnemers hierin zijn Koninklijke Horeca Nederland, Heusdens Bedrijven Platform (Hbp), Stichting Parkmanagement Heusden, Land- en Tuinbouworganisatie De Langstraat en de gemeente. In 2024 zijn de ondernemersverenigingen uit de centra ook aangesloten.
- Voor Ondernemend Heusden is een app ontwikkeld. Deze app is een communicatiemiddel tussen ondernemers en richting ondernemers in de gemeente. De app had eind 2024 733 gebruikers van 579 verschillende Heusdense bedrijven. Deze bedrijven zijn aangesloten via parkmanagement op de bedrijventerreinen, het Hbp en sinds 2024 ook de ondernemersverenigingen uit de centra in Vlijmen en vesting Heusden.
- De volgende concrete projecten vanuit Ondernemend Heusden zijn in 2024 opgepakt:
 - in 2024 is een website gelanceerd door Ondernemend Heusden;
 - projecten uit de Green Deal zijn verder opgepakt en inmiddels hebben zich 23 bedrijven aangesloten;
 - dag van de Techniek is succesvol georganiseerd bij gastbedrijf Hydro;
 - ondernemend Heusden organiseerde een gala eind 2024 en heeft de ondernemer van het jaar verkiezing gehouden.
- De economische visie met uitvoeringsagenda 2024 Samen.Werken.Heusden is in april in de raad vastgesteld.
- We hebben een actieve samenwerking met de accountmanagers van de andere gemeenten in de regio en met die van Baanbrekers.
- We verkochten drie bedrijfskavels in 2024 en gaven twee kavels in optie op Metal Valley.
- We behartigden de belangen van ondernemers bij ruimtelijke en economische vraagstukken.

4.2 Business to Business

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Faciliteren van een goed netwerk tussen ondernemers onderling en met andere lokale en regionale partners.
- Zorgdragen voor moderne en goed onderhouden bedrijventerreinen.
- Ondernemers op de bedrijventerreinen kunnen blijven (door)groeien in onze gemeente.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We voerden regelmatig overleg met de parkmanagement en de verschillende verenigingen op bedrijventerreinen. Onze accountmanager nam ook deel aan vergaderingen van de parkmanagement verenigingen op de verschillende bedrijventerreinen.
- Samen met ondernemers kijken we via de Green Deal naar de verduurzamingsopgave middels o.a. een individuele energiescan. Daarnaast faciliteren we projecten van lokale congestiemanagement en opslag van duurzame energie op de bedrijventerreinen. Op Groenewoud en Metal Valley is afgelopen jaar onder de Green Deal een project gestart waarbij bij de deelnemende bedrijven een energie-inventarisatie is uitgevoerd. Deze inventarisatie dient als basis om tot oplossingen te komen voor de ontstane stroom schaarste op het net.

4.3 Detailhandel

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Vitale, aantrekkelijke en goed bereikbare centra met een passend voorzieningen- en kwaliteitsniveau voor de verschillende kernen.
- Beleving en identiteit van centra worden belangrijker daarom wordt er rekening gehouden met het eigen karakter en onderscheidend vermogen per kern.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We zijn doorgegaan met de centrumactieplannen voor de verschillende dorpen.
 - Voor het centrum van Vlijmen heffen we met ingang van 2024 reclamebelasting. De inkomsten hiervan zijn voor dit centrum.
 - Voor het vergroenen van het centrum van Drunen zijn de eerste schetsen gemaakt. Inmiddels is er ook een centrummanager actief in Drunen.
 - Voor de Vismarkt Heusden en omgeving hebben we in 2024 verder gewerkt aan een plan voor de toekomst.
- Voor meer samenwerking tussen de ondernemersverenigingen uit de vier centra organiseerden we één keer per kwartaal een overleg met de voorzitters hiervan.
- Voor alle centra is een Distributie Planologisch Onderzoek (DPO) uitgevoerd. Dit onderzoek geeft meer inzicht in het aantal winkels, meters en de behoeftes in de centra. De uitkomsten zijn gedeeld met de voorzitters van de ondernemersverenigingen.

4.4 Horeca

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Horeca draagt bij aan de leefbaarheid van onze kernen. Ze vormt een spil bij evenementen en biedt een thuis voor een groot deel van ons verenigingsleven. Het horeca-aanbod in de gemeente Heusden is nog steeds gevarieerd. Dat willen we naar de toekomst toe graag zo houden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We zijn in gesprek gegaan over de invulling van horeca bij paracommerciële instellingen. In 2025 krijgt dit een vervolg.
- Voor diverse horeca in het buitengebied en in de centra hebben we ruimte gegeven om te ondernemen waar mogelijk.
- We hebben regelmatig overleg gehad met Koninklijke Horeca Nederland (KHN) afdeling Heusden.
- Via Heusden Young Talent is samen met horecaondernemers een onderzoek uitgevoerd naar personeelstekort in de horeca en een innovatieopdracht uitgewerkt voor een concept ter bevordering van de onderlinge samenwerking. De KHN gaat hier verder mee aan de slag met de horecasector.

4.5 Vrije tijd

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Een goed vrijetijdsnetwerk met speciale aandacht voor de iconen vesting Heusden en De Loonse en Drunense Duinen als onderdeel van Van Gogh Nationaal Park.
- Meer bezoekers naar de regio te trekken en de verblijfsduur te verlengen met onze marketing- en uitvoeringsorganisatie Regionaal Bureau voor Toerisme de Langstraat (RBT)
- Dat Toerisme ons, door de ogen van anderen, trots maakt op de bestemming.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Het beleid vrijetijdseconomie is geïntegreerd in de Economische Visie Samen.Werken.Heusden.
- Koninklijke Horeca Nederland (KHN) onderzoekt uitbreiding horecasector naar vertegenwoordiging vrijetijdseconomie binnen 'Ondernemend Heusden'. Om deze aansluiting te onderzoeken is een stageopdracht voor Heusden Young Talent opgesteld.
- RBT verzorgt de toeristische promotie en gebiedsmarketing. Naast dat we structureel overleggen over de voortgang betrekken we elkaar bij nieuwe kansen zoals bij de toeristische ondernemerscafés. In 2024 heeft een evaluatie plaatsgevonden naar de voortgang en toegevoegde waarde van het RBT. Aanbevelingen uit het evaluatierapport worden toegepast. Vanaf 2024 heeft gemeente Dongen de samenwerking met RBT beëindigd, eind 2024 is besloten dat gemeente Geertruidenberg gaat toetreden.
- RBT is tradepartner van Visit Brabant en heeft ook in 2024 deelgenomen aan de (inter)nationale campagnes met focus op de Nederlandse, Belgische en Duitse markt.
- Toeristisch Informatie Punt in vesting Heusden heeft een kleine metamorfose ondergaan met een modernere, frisser en toegankelijker uiterlijk. Hierbij wordt rekening gehouden met de

aanstaande verbouwing in het bezoekerscentrum dat wordt gedeeld met het streekarchief en de gemeente.

- We nemen deel aan samenwerkingsverbanden van Zuiderwaterlinie, Linie 1629 en Maassamenwerking met Pontjesdagen. Hierbij wordt RBT betrokken voor communicatie en het activeren van lokale ondernemers.
- Eind 2024 heeft Van Gogh Nationaal Park de status Nationaal Park behaald. Komend jaar wordt de communicatie hiervoor ingezet waaronder uitingen richting bezoekers. Huidige samenwerking in deelgebied De Loonse en Drunense Duinen zetten we voort op het gebied van educatie, beheerafspraken en sinds 2024 deelname aan werkgroep Recreatie van de Gebied Gerichte Aanpak (GGA).
- Gemeente Heusden is via Visit Brabant betrokken bij het Europese project [MONA](#). Hiervoor heeft een bewoners- en bezoekersonderzoek plaatsgevonden naar de spreiding van de recreatiedruk rondom natuurgebied De Loonse en Drunense Duinen.
- Er is uitvoering gegeven aan relatiebeheer door pro-actieve kennismaking met nieuwe ondernemers en ondernemers met nieuwe recreatieve en horeca (uitbreidings-)plannen.
- De accountmanager is betrokken bij individuele plannen van ondernemers met behoefte aan ontwikkelruimte voor kleinschalige logiesaccommodaties en recreatieve gebruiksmogelijkheden van de haven en het buitengebied.
- Net voor de zomervakantie is een unieke spreekwoordenroute in vesting Heusden gelanceerd. Leuk en leerzaam voor de hele familie.
- Er is in 2024 een nieuwe aanbesteding geweest voor kermissen in de gemeente Heusden. In 2024 zijn deze succesvol georganiseerd door een lokale ondernemer.

4.6 Land- en tuinbouw

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

Omdat we trots zijn op ons buitengebied en de vele agrarische bedrijven, streven we naar een vitaal en toekomstgericht landelijk gebied. Voor een duurzame landbouwsector bieden we ondersteuning aan agrarische ondernemers en versterken we de samenwerking met betrokken partijen in het buitengebied.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben door middel van accountmanagement gewerkt aan het relatiebeheer met agrarische ondernemers. We hebben daarmee een duidelijk aanspreekpunt voor ondernemers in het buitengebied die bijvoorbeeld willen omschakelen, verbreden, innoveren of stoppen.
- Er is verdere invulling gegeven aan samenwerking met ZLTO en andere betrokken partijen in het buitengebied. Ook nemen we deel aan een overlegstructuur met accountmanagers voor agrarische bedrijven in de regiogemeenten.
- In 2024 is extra aandacht besteed aan het thema waterkwaliteit. Hiervoor zijn samen met ondernemers, ZLTO en het waterschap een aantal bijeenkomsten georganiseerd.
- We hebben voorbereidingen getroffen voor het bieden van mogelijkheden en maatwerk, bijvoorbeeld voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB-locaties). In 2025 gaan we verder door te onderzoeken of dit eenvoudiger kan door een actualisatie van de ontwikkelingsvisie buitengebied.
- De accountmanager was naast haar functie bij de gemeente Heusden programmamanager Transitie Landbouw in Regio Noordoost-Brabant (RNOB). Deze samenwerking is eind 2024 beëindigd.
- Er is een start gemaakt met een samenwerking rondom de Transitie van de Landbouw in de regio Hart van Brabant. Dit gebeurde onder meer door deelname aan het Bestuurlijk Overleg Transitie Landbouw. Dit is een interregionaal overleg en omvat de provincie Noord-Brabant, de waterschappen, en de regio's Noordoost-Brabant, Hart van Brabant, Metropoolregio Eindhoven en Regio West-Brabant.
- We zijn, samen met andere gemeenten en gebiedspartijen rondom de Loonse en Drunense Duinen, een partnerovereenkomst aangegaan voor de periode 2024-2028 met Stichting Duinboeren en Maatschappij. Met deze bijdrage bieden we steun aan activiteiten die gericht zijn op opgaven op het gebied van o.a. natuurontwikkeling, ecosysteemdiensten, managementmaatregelen op melkveebedrijven en het vasthouden van water in en rondom de Loonse en Drunense Duinen.

- We hebben de ZLTO nauwer betrokken bij de totstandkoming van de Uitvoeringsregeling Uitgifte geliberaliseerde pacht 2024.
- We hebben deelgenomen aan Brabantbrede bijeenkomsten in het kader van het Brabants Plan Landelijk Gebied (BPLG) en de Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA).
- Het onderzoek Gebiedsaanpak energietransitie/duurzame transitie glastuinbouw Heusden is opgestart. Dit onderzoek loopt door in 2025.

4.7 Groen

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

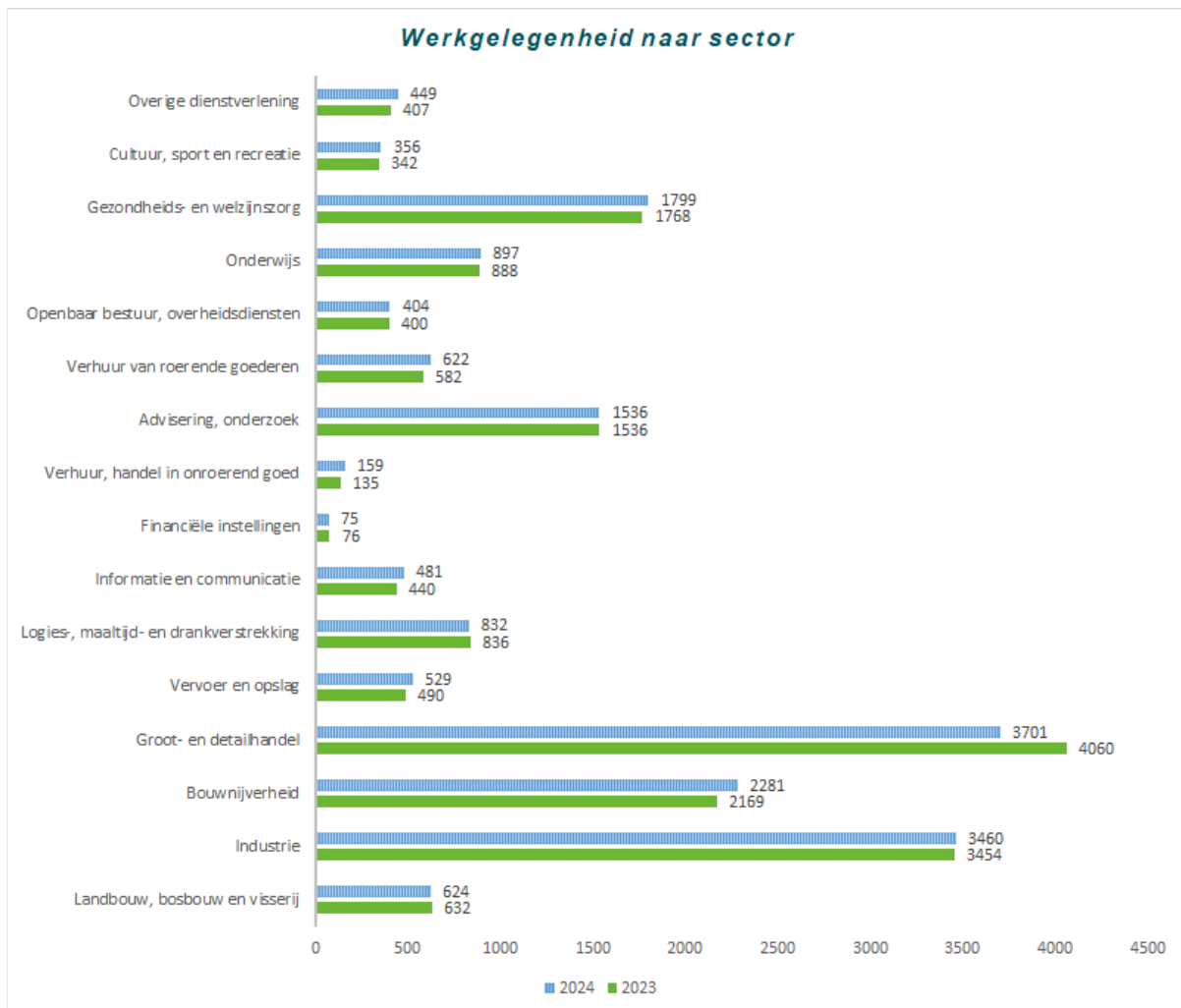
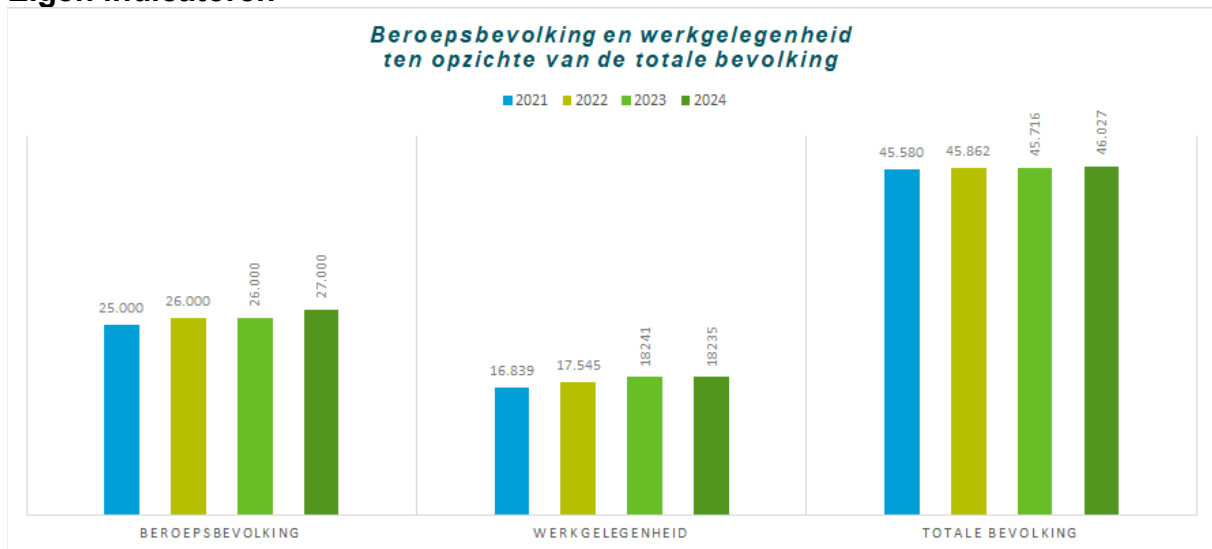
- Het borgen van een duurzame groene openbare ruimte met aandacht voor het verbeteren van de leefomgeving, herstel van biodiversiteit en klimaatbestendigheid.
- Het versterken van het Natuurnetwerk Brabant en Natuurnetwerk Heusden.
- Het behoud van de vestingwallen als gezicht van de vesting Heusden.

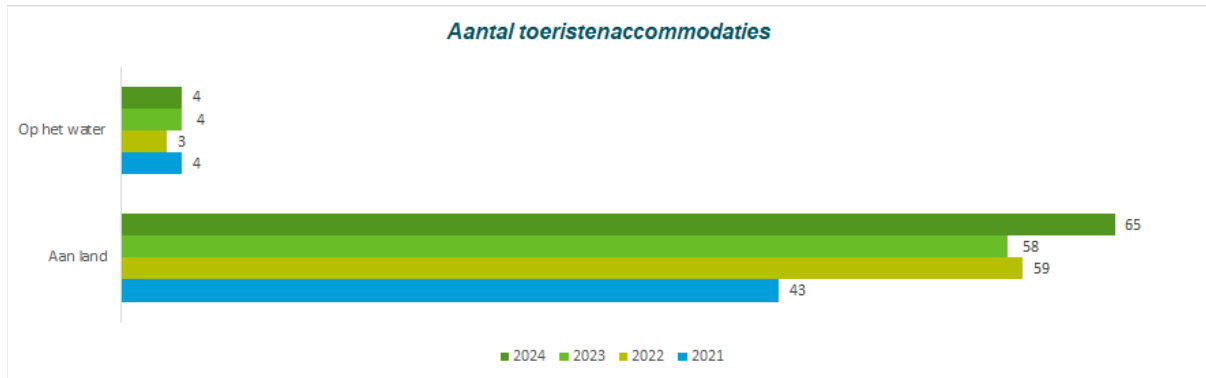
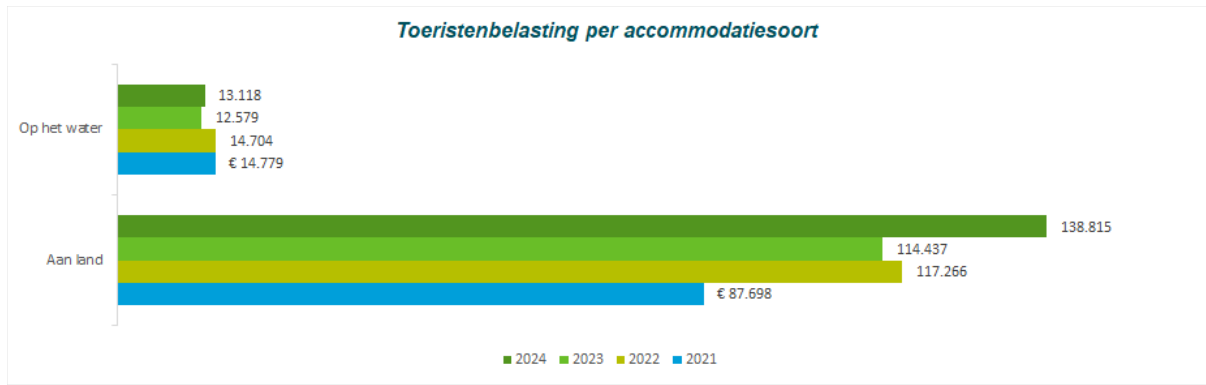
Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Via het samenwerkingsverband groenblauwe gebiedsgerichte aanpak (GGA) rondom de Natura 2000 gebieden Vlijmens Ven (Moerputten, Bosschebroek) en Loonse en Drunense Duinen komen we tot oplossingen voor de verbetering van natuur, water en bodemkwaliteit samen met o.a. (agrarische) ondernemers, de provincie, waterschappen en natuur beherende organisaties.
- We stellen een soortenmanagementplan op voor beschermde soorten flora en fauna in bebouwd gebied. In 2024 zijn we begonnen met de nodige onderzoeken. In 2025 komen we tot een plan en vragen we bij de provincie Noord-Brabant (uitvoeringsdienst Omgevingsdienst Brabant Noord) een generieke ontheffing aan voor de kernen van de gemeente Heusden.
- We zijn gestart met een onderzoek naar een groennorm voor bebouwd gebied.
- We hebben groen gevormd naar een klimaatbestendig, natuurlijker en biodiverser groentype. Waar mogelijk verwijderen we het teveel aan bestrating. Als we bomen of planten vervangen kiezen we voor een grote variatie aan soorten en vaker voor inheemse soorten. Afgelopen jaar zijn er ruim 80 projecten uitgevoerd.
- We geven uitvoering aan het projectenboek Groen (compensatiegroen); in 2024 zijn enkele percelen aan de Meerdijk nabij Drunen met een voormalige agrarische bestemming gevormd tot natuurgebied. De faunapassages bleken niet zinvol. Daarom komen we in 2025 met een nieuw voorstel voor projecten.
- We geven uitvoering aan het bermbeleid met extra aandacht voor biodiversiteit. We monitoren de vooruitgang.
- Conform het baggerplan zijn de voorbereidingen gestart voor het baggeren van het noordelijke wiel bij Elshout.
- Er is gestart met de voorbereidingen om tot een nieuw baggerplan te komen.
- De vestingwallen zijn onderzocht op stabiliteit en daaruit kwam dat er op termijn maatregelen ter verbetering nodig waren. Het uitvoeren van die maatregelen komt in een stroomversnelling omdat in december 2024 een deel van de vestingwallen is afgeschoven. Planning is om in 2025 maatregelen tot uitvoering te brengen.

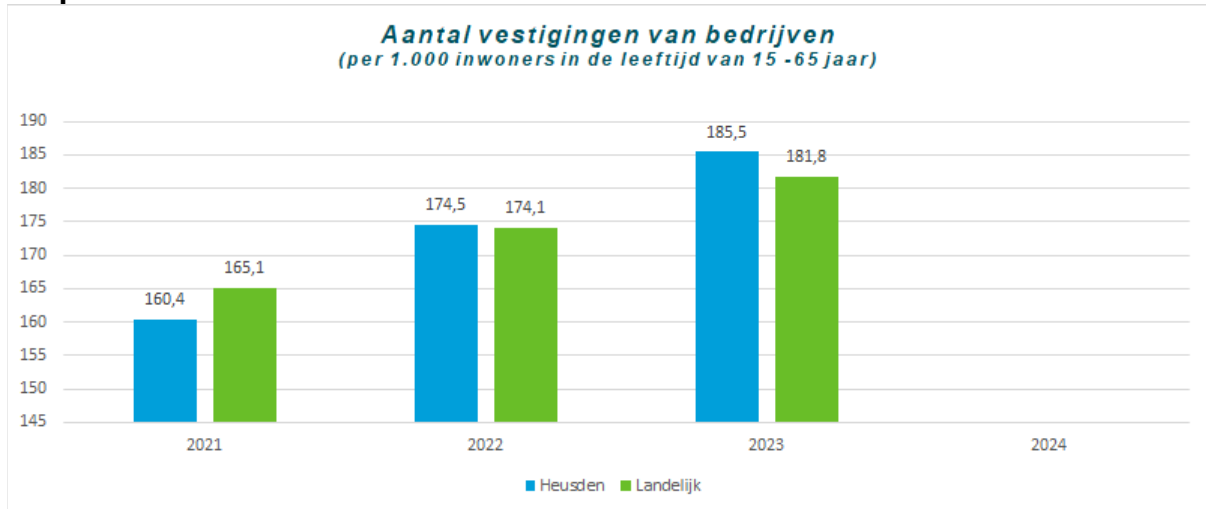
Indicatoren

Eigen indicatoren

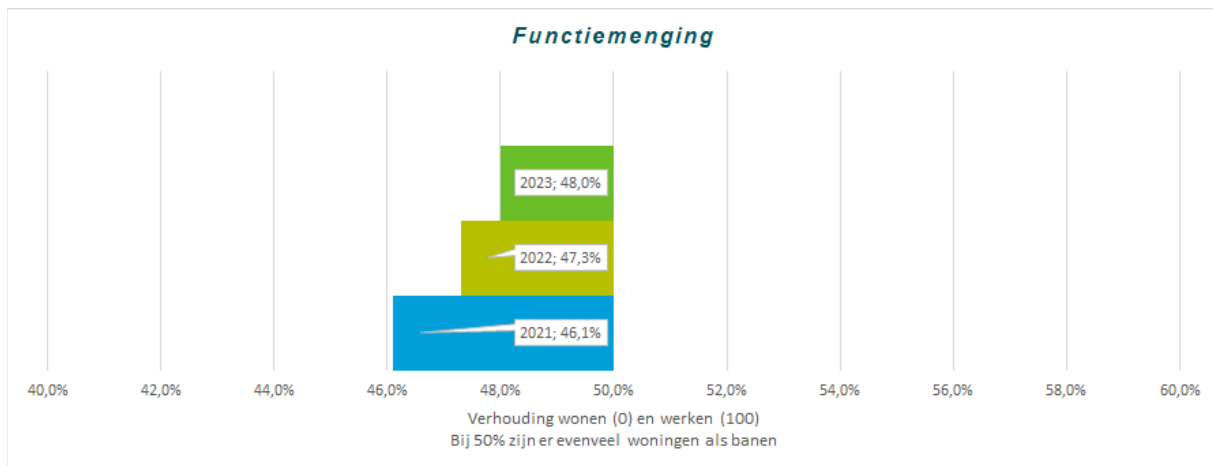

Verplichte indicatoren

2024 nog niet bekend op [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl)

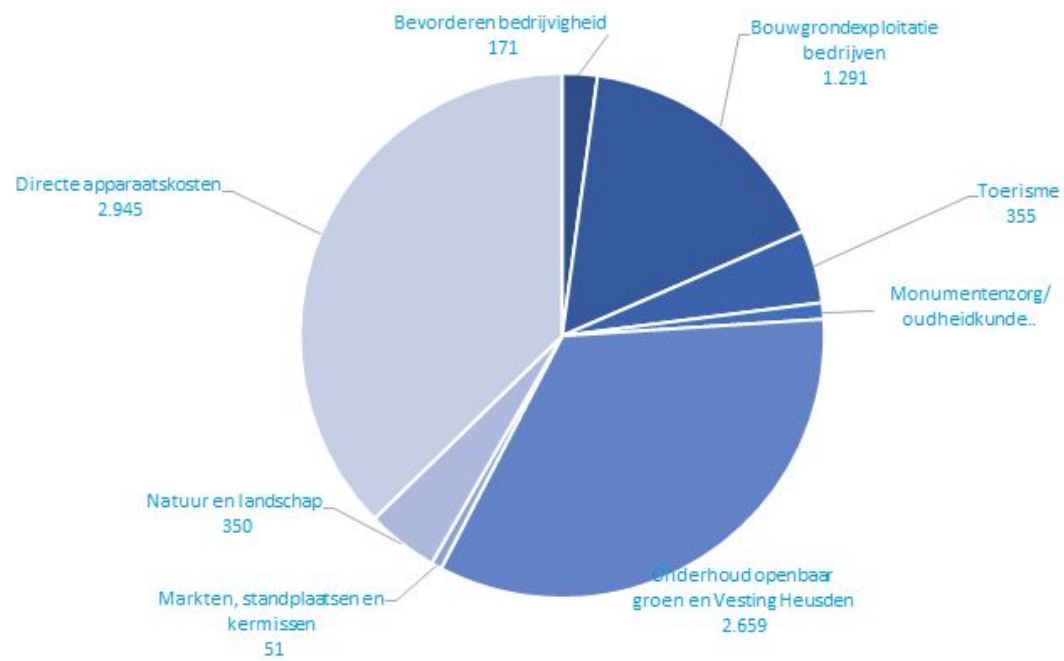

Indicatoren zijn voor 2024 nog niet bekend op [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl).

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	7.936	12.869	11.083	7.901
Baten	1.999	7.798	4.911	2.460
Saldo	-5.937	-5.070	-6.171	-5.441
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	724	1.374	806	422
Onttrekkingen	75	10	709	116
Saldo	-649	-1.364	-97	-307
Resultaat	-6.586	-6.434	-6.269	-5.748

Hoe is het geld besteed?

Onderwijs

Beschrijving

De verantwoordelijkheid voor goed onderwijs ligt vooral bij de scholen zelf. Samen met de scholen zijn we als gemeente verantwoordelijk voor goede huisvesting en zaken zoals leerplicht, leerlingenvervoer en de relatie met zorg. Dit geeft het onderwijs de mogelijkheid om zijn taken optimaal uit te voeren. Het blijven werken aan een goede relatie en samenwerking met zowel het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, als volwasseneducatie zijn belangrijk evenals de interactie van het onderwijs met kinderopvangorganisaties en hun rol in voorschoolse educatie.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Wet op het primair onderwijs.
- Wet op het voortgezet onderwijs.
- Wet op de expertisecentra.
- Wet educatie en beroepsonderwijs.
- Leerplichtwet.
- Wet op de kwalificatieplicht.
- Wet Passend onderwijs.
- Wet Kinderopvang.
- Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.
- Jeugdwet.
- Nationaal Programma Onderwijs (2021-2025).
- Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang.

Heusdense beleidskaders

- [Verordening huisvesting voorzieningen onderwijs \(2022\)](#)
- [Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs \(2015\)](#)
- [Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Heusden \(2023\)](#)
- [Beleidsregels bekostiging leerlingenvervoer gemeente Heusden \(2023\)](#)
- [Beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs \(2015\)](#)
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR662557/1> Integraal huisvestingsplan (IHP) 2017-2026 (2022).
- [Procedureregels in verband met afhandeling van spoedaanvragen voor vergoeding van de kosten van vandalisme en weersinvloeden bij scholen \(2014\)](#)
- [Meerjaren onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen \(2018\)](#)
- [Beleidsregels gemeentelijke taken uitvoering Wet kinderopvang Gemeente Heusden \(2021\)](#)
- [Regeling peuteropvang en voorschoolse educatie gemeente Heusden \(2024\)](#)
- [Taalakkoord Midden-Brabant \(2021\)](#)
- [Heusdense Educatieve Agenda 2023-2027 \(2023\)](#)

5.1 Integraal huisvestingsplan Onderwijs

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Op basis van de met de schoolbesturen overeengekomen ambities zorgen we voor kwalitatief goede en gezonde onderwijshuisvesting voor kinderen in Heusden. De maatregelen en ambities zijn opgenomen in het Integraal huisvestingsplan onderwijs 2017 - 2026 (versie 2022).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In 2024 is het integraal huisvestingsplan onderwijsgebouwen vertaald naar een uitvoeringsprogramma. Dit biedt kaders voor de rolverdeling, wijze van afstemming en

besluitvorming tussen schoolbesturen enerzijds en gemeente Heusden anderzijds. Conform dit uitvoeringsprogramma worden de projecten De Groenen Bogen en De Bussel in De Grassen nu uitgewerkt. In 2024 zijn onderzoeken naar De Duinsprong en het d'Oultremont College uitgevoerd

- In 2024 is opnieuw een impuls gegeven aan de planvorming rondom de nieuwbouw voor basisschool De Bussel in De Grassen. De mogelijke samenwerkingspartners zijn opnieuw benaderd. Vanwege de uitblijvende vorderingen en uitspraken rondom GOL en bestemmingsplan De Grassen, Fase 2 stond dit proces een tijdje stil. Er is voor gekozen om de projectvoorbereiding voor de bouw van de maatschappelijke voorzieningen wel, zoveel mogelijk onafhankelijk van de lopende procedures, te starten.
- In 2023 is een haalbaarheidsonderzoek gestart naar de huisvesting van het d'Oultremont College in Drunen. De resultaten van dit onderzoek zijn in 2024 opgeleverd. Het vervolg op deze studie is meegenomen in de actualisatie van het integraal huisvestingsplan onderwijshuisvesting 2017-2026 (versie 2024) – dat in februari 2025 aan de raad is voorgelegd.
- Hoewel de gemeente niet verantwoordelijk is voor de huisvesting van kinderopvang heeft zij ook in 2024 meegedacht met betrokken organisaties. Zo heeft de gemeente meegewerkt aan het plaatsen van 2 units bij kindcentrum De Vlechter om zo te kunnen voldoen aan de vraag. Dat doen we omdat kindcentra belangrijk zijn voor de uitvoering van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).
- In 2024 hebben we gewerkt aan het verkennend haalbaarheidsonderzoek voor een MFA in Elshout. Daarnaast zijn er oriënterende gesprekken gevoerd met maatschappelijke partners zoals Kansrijk Elshout, Elshout Vooruit, D'n Elshof, Scala en Woonveste. Op basis hiervan is in 2024 de keuze gemaakt de school niet mee te nemen in de MFA.
- In 2024 is het voorbereidingskrediet voor de nieuwbouw van basisschool De Groene Bogen vastgesteld. Daarbij heeft de raad op een later moment in 2024 besloten dat deze basisschool een energie neutraal gebouw gaat worden. De start van de upgrades basisscholen 't Kompas en Th.J. Rijkenschool zijn niet gerealiseerd in 2024 maar staan gepland voor 2025.

5.2 Onderwijsachterstanden / Aanpak laaggeletterdheid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Het bestrijden van onderwijsachterstanden. Dat willen we bereiken door kinderen zo vroeg mogelijk te ondersteunen. Daarmee vergroten we de kansen op een zo goed mogelijke schoolloopbaan.
- Met de aanpak van laaggeletterdheid willen we bereiken dat meer inwoners beschikken over de benodigde basisvaardigheden of een stap zetten in die richting door het volgen van een (educatief) aanbod.
- Aan het eind van het programma (2024) voert de gemeente zelfstandig de regie over de aanpak van basisvaardigheden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We monitoren continu met de maatschappelijke partners dat er kwantitatief en kwalitatief voldoende peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie (VVE) -aanbod is voor kinderen met een taalachterstand of een risico daarop (de zogenaamde doelgroepkinderen). Om dit te bereiken blijven we de maatschappelijke partners stimuleren om VVE aan te bieden en hebben we structurele afstemming. Zo hebben we gezorgd dat VVE-aanbod voor alle kinderen die dit nodig hebben gewaarborgd blijft. We hebben samen met de betrokken organisaties gekeken naar mogelijkheden om het aantal locaties, waar VVE wordt aangeboden, uit te breiden. Dit krijgt vervolg in 2025 met een uitgebreider aanbod van VVE in de dagopvang.
- We hebben de tweejaarlijkse resultaatmonitor op de kwalitatieve inzet van de organisaties die voor- en vroegschoolse educatie aanbieden uitgevoerd. Daarnaast hebben we in 2024 nieuwe resultaatafspraken en een doelgroepdefinitie opgesteld.
- We hebben binnen de resultaatafspraken voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) afspraken opgesteld met het primair onderwijs en voorschoolse instellingen over de doorlopende leerlijnen en de resultaten van voor- en vroegschoolse educatie. Deze afspraken worden binnen de structurele afstemming gemonitord en als er bijsturing nodig is, vindt dit in samenspraak met de betreffende organisaties plaats.

- Kinderen met taalachterstanden of een risico daarop (doelgroepkinderen) zijn vroegtijdig gesignaleerd en krijgen extra ondersteuning binnen de diverse vormen van VVE-aanbod. Zo zijn zij beter voorbereid op het reguliere aanbod binnen het onderwijs en kunnen zij hun schoolloopbaan beter doorlopen.
- Met het VoorporTAAL hebben we extra taalondersteuning aangeboden aan kinderen met een taal- of ontwikkelachterstand in de kleuterklassen en op diverse basisscholen is aanbod van taalklassen voor de middenbouw. Daarnaast hebben we taallessen voor ouders aangeboden, wat naast de ontwikkeling van taal voor de ouders ook heeft bijgedragen aan de ouderbetrokkenheid bij de ontwikkeling van het kind.
- Door intensieve afstemming met de consultatiebureaus van de GGD hebben we in beeld gekregen wat redenen zijn voor ouders om hun doelgroepkind geen gebruik te laten maken van de voorschoolse voorzieningen. We blijven doorlopend bezig om die doelgroep gebruik te laten maken van de voorzieningen en kijken daarbij wat ouders toch kan stimuleren om gebruik te maken door de nut en noodzaak van de ondersteuning te belichten.
- In 2024 zijn we gestart om de aanbevelingen uit het onderzoek naar meertalige communicatie door de gemeente uit te voeren. Hiermee verbeteren we onze eigen communicatie gericht op mensen die het Nederlands niet als moedertaal hebben. Na het inrichten van de vertaalfunctie op onze diverse websites kunnen we in 2025 de aanbevelingen afronden.
- Samen met de gemeenten in de arbeidsmarktregio, het Taalnetwerk Midden Brabant en de taalhuizen in onze gemeenten hebben we gewerkt aan de uitvoering van de aanpak '[Midden-Brabant maakt het duidelijk](#)'. Voor de lokale uitvoering van deze afspraken over inzet en regie op het verbeteren van de basisvaardigheden speelt het Taalhuis een centrale rol.
- We hebben met het Taalhuis ingezet op het bereiken van laaggeletterde mensen die Nederlands als moedertaal hebben (de zogenaamde doelgroep NT1). Hiervoor is aanbod ingezet dat aansluit bij de vragen van deze doelgroep en communicatie gebruikt die meer gericht is op het bereiken van deze doelgroep.
- Daarnaast heeft het Taalhuis maatschappelijk partners betrokken bij de aanpak. Partners van deze aanpak hebben de trainingen 'Duidelijk schrijven', 'Herkennen van laaggeletterdheid' en 'Doorverwijzen van laaggeletterden' aangeboden gekregen. Ook onze eigen ambtenaren hebben deze training kunnen volgen. Hiermee hebben we ingezet op het verbeteren van basisvaardigheden van mensen die door de gemeente worden bereikt in de domeinen onderwijs, werk, gezin en gezondheid.

5.3 Leerlingenvervoer

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Stimuleren dat kinderen zoveel mogelijk zelfstandig reizen met meer aandacht voor de ontwikkelmogelijkheden van een kind. Voor de kinderen die aangewezen zijn op aangepast vervoer zorgen dat dit veilig en verantwoord wordt uitgevoerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben leerlingen gestimuleerd om zelfstandig te reizen als dat mogelijk is. Hiervoor is een OV-pas met begeleiderskaart verstrekt. Nieuwe leerlingen kunnen ook een jaar lang oefenen, ook buiten schooltijden. We hebben op basis van maatwerk gekeken of leerlingen daarna zelfstandig kunnen reizen of andere, passende maatregelen nodig zijn. Daarnaast hebben we aan het begin van het schooljaar kritischer gekeken naar de toelating van leerlingen voor het aangepast vervoer en gekeken of andere vormen van vervoer beter passen voor de leerling.
- In het 'Op Overeenstemming Gericht Overleg' (OOGO) met het Samenwerkingsverband hebben we in 2023 een werkwijze afgesproken over de beoordeling of een school wel of niet past. Hierdoor is deze beoordeling blijvend onafhankelijker gemaakt.
- We hebben het overleg met het uitvoerend taxibedrijf geïntensiveerd om ondanks personeelstekorten een zo goed mogelijke dienstverlening te blijven houden. Daarnaast hebben we voorafgaand aan de drukke opstartperiode concrete afspraken gemaakt over de uitvoering om problemen aan het begin van het schooljaar en tijdens het schooljaar voor te zijn.

5.4 Bestrijden schoolverzuim en aanpak vroegtijdige schooluitval

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Minimaliseren van schooluitval en vroegtijdig schoolverlaten.
- Vroegtijdig schoolverlaters en langdurig verzuimers terug begeleiden richting arbeid, dagbesteding of onderwijs.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We registreren verzuimmeldingen en indien nodig is interventie gedaan door de leerplichtconsulent.
- We hebben geconstateerd dat het aantal thuiszitters is toegenomen en we kijken met het onderwijs en het samenwerkingsverband naar mogelijke oorzaken en oplossingen.
- Vroegtijdige schoolverlaters zijn in beeld gebracht, gehouden en terug begeleid naar een opleiding of een leerwerkplek om alsnog een startkwalificatie te behalen.
- Het doorstroompunt is ingezet voor trajectbegeleiding en het terug begeleiden van jongeren naar werk-, dagbesteding of onderwijs.

5.5 Brede samenwerking onderwijs

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

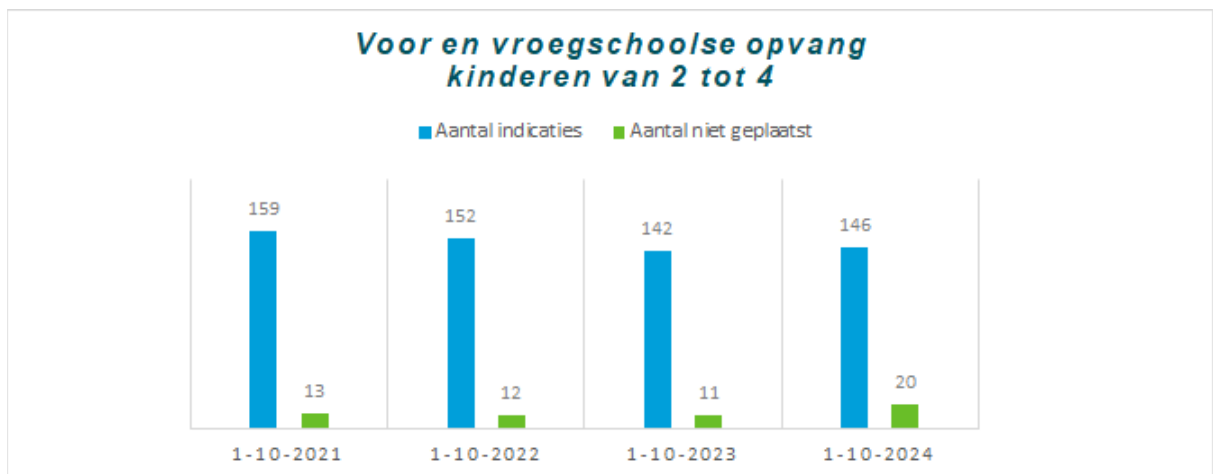
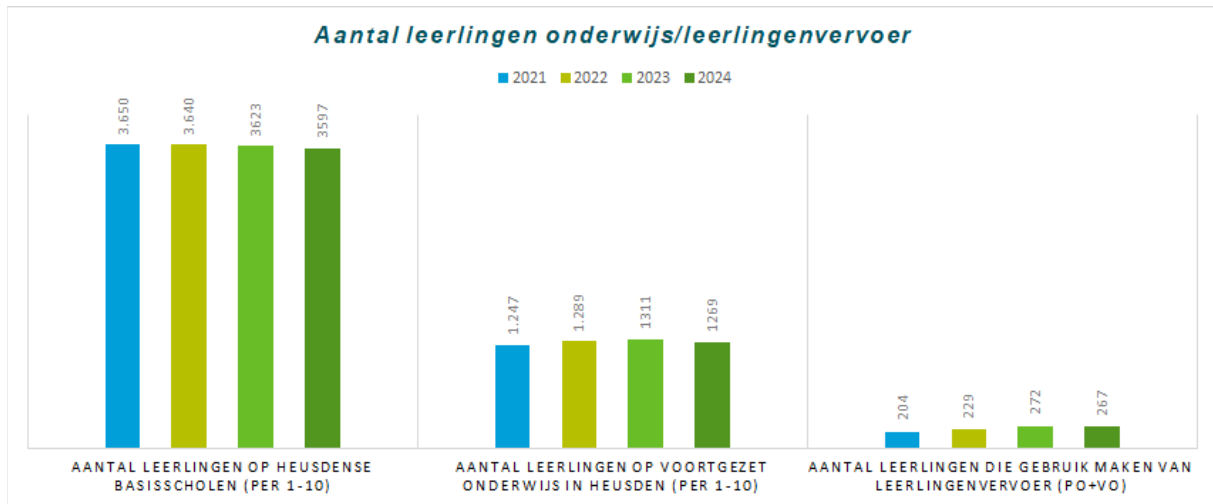
- Voor het gezamenlijk belang intensiveren van de relatie tussen de gemeente, de lokale onderwijsinstellingen, enkele onderwijsinstellingen buiten de gemeente, de kinderopvangorganisaties, Baanbrekers, jeugdhulp regio Hart van Brabant en het bedrijfsleven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

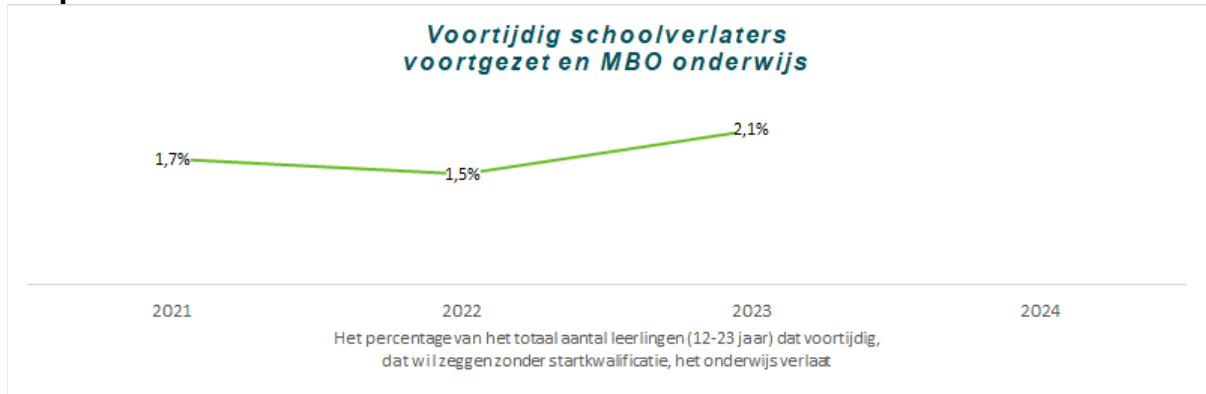
- Met het onderwijs en andere partners hebben we structureel overlegd over zaken als zorg, samenwerking, veiligheid (op en om de scholen), gezond binnenklimaat, taalbevordering, kinderopvang en Integrale KindCentra (IKC).
- De Heusdense Educatieve Agenda (HEA) 2023-2027 onderstreept de samenwerking met de verschillende partners op het gebied van onderwijs en kinderopvang. Bij start van het schooljaar 2024-2025 is begonnen met de verdere uitwerking en uitvoering van de doelen binnen de HEA. De werkgroepen werken aan de volgende ambities:
 1. Eerlijke kansen
 2. Taalbevordering
 3. Fysiek en mentaal gezonde kinderen
- In 2024 is er in beeld gebracht wat er nodig is om de doelen binnen de HEA te behalen. In 2024 zijn er onderzoeken uitgevoerd, die duidelijk maken welke interventies passend zijn. Het inzetten van passende interventies en acties is gestart in 2024 en blijft een dynamisch proces wat in 2025 voortgezet wordt.

Indicatoren

Eigen indicatoren

Verplichte indicatoren

Verzuim per 1.000 leerlingen (inwoners 5-18 jaar)

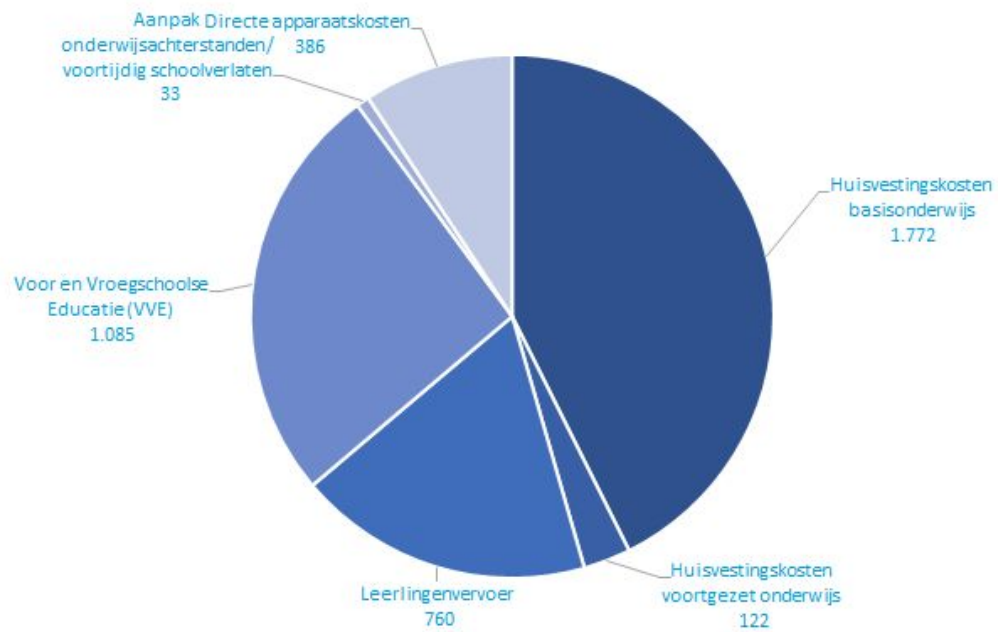
	2021	2022	2023	2024
Absoluut verzuim (leerplichtigen, niet ingeschreven op een school)	0	9,4	7,70	-
Relatief verzuim (ingeschreven leerlingen, ongeoorloofd afwezig)	36	23	27	-

Op de website waarstaatjegemeente.nl zijn nog geen gegevens over 2024 beschikbaar.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	4.551	3.585	4.262	4.158
Baten	1.603	806	1.067	1.419
Saldo	-2.948	-2.779	-3.195	-2.739
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	1.118	1.047	1.047	1.014
Onttrekkingen	22	0	280	5
Saldo	-1.096	-1.047	-766	-1.009
Resultaat	-4.045	-3.826	-3.961	-3.747

Hoe is het geld besteed?

Sport en cultuur

Beschrijving

Sport en cultuur dragen bij aan de individuele ontplooiing en sociale samenhang in de gemeente. Cultuur zorgt voor creativiteit in een samenleving waar mensen zich steeds meer op zichzelf richten en waarin openstaan voor andere gedachten en nieuwe ideeën daarom steeds belangrijker wordt. Sport en cultuur worden steeds vaker ingezet als (preventief) middel om bij te dragen aan het welzijn van onze inwoners. Hiermee kunnen maatschappelijke problemen voorkomen of verminderd worden. Binnen de gemeente zijn vele verenigingen, instellingen en bedrijven actief op het gebied van sport en cultuur.

De gemeente stimuleert en ondersteunt hen bijvoorbeeld via subsidieverlening en door het beschikbaar stellen van accommodaties. Hiermee kunnen verenigingen en instellingen zelf activiteiten organiseren. Op het vlak van cultuur ondersteunen we bijvoorbeeld de (amateur)kunsten en houden we het cultureel erfgoed in stand. Voor sport en bewegen bevorderen we sportbeoefening, stellen verschillende sportaccommodaties beschikbaar, houden deze in stand en verzorgen het aanbod in zwembad Die Heygrave.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- [Mediawet 2008](#)
- [Archiefwet 1995](#)
- [Bibliotheekwet – Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#)
- Erfgoedwet
- Omgevingswet (vanaf 1 januari 2024 vervangt deze o.a. de Wet ruimtelijke ordening en de Wabo)
- [Cultuureducatie met Kwaliteit 3](#)
- Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer
- Wet hygiëne en veiligheid zwembaden en badinrichtingen
- Alcoholwet
- Warenwet
- Arbowet
- Green Deal (verbod op gebruik chemische bestrijdingsmiddelen bij onderhoud sportvelden)
- [Meerjarenbrief cultuur van staatssecretaris Uslu: 'De kracht van creativiteit'](#)
- [Beleidskader Levendig Brabant 2023](#)
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
- Hoofdlijnen Sportakkoord II

Heusdense beleidskaders

- [Verordening fysieke leefomgeving Heusden 2024](#)
- [Omgevingsvisie Heusden \(2023\)](#)
- [Verordening op de gemeentelijke adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit \(CRK\) gemeente Heusden 2022](#)
- [Monumentensubsidieverordening \(2001\)](#)
- [Kadernota subsidiebeleid 2015 \(2015\)](#)
- [Algemene subsidieverordening \(2016\)](#)
- [Subsidieregeling maatschappelijke initiatieven gemeente Heusden 2021](#)
- [Erfgoednota \(2012\)](#)
- Erfgoedkaarten (2013)
- [Een kansrijk perspectief, armoedebeleid Heusden \(2023\)](#)
- Kadernota beleid gemeentelijke eigendommen (2008)
- [Kadernota kern-, wijk- en buurtgericht werken \(2009\)](#)
- [Notitie uniforme subsidieregeling voor sociaal culturele voorzieningen \(2015\)](#)
- [Evaluatienotitie uniforme subsidieregeling voor sociaal culturele voorzieningen \(2017\)](#)

- [Meerjarenperspectief Sportaccommodaties \(2021\)](#)
- [Visie op beweeg- en ontmoetingsruimte \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Beweeg- en Ontmoetlocaties 2023-2025 \(2023\)](#)
- [Kracht voor cultuur; cultuurbeleid 2023 t/m 2027 \(2023\)](#)
- [Uitvoeringsplan sportveldverlichting](#)
- [Sport- en beweegvisie \(2024\)](#)
- [Uitvoeringsplan sport & bewegen \(2025-2028\)](#)
- [Huisvestingsbeleid Van steen naar sleutel \(2024\)](#)

6.1 Cultuur

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

De nota 'Kracht voor cultuur' legt de stip op de horizon in 2040. In 2040 willen we dat:

- Iedereen begrijpt dat cultuur belangrijk is.
- De gemeente nog steeds kunst- en cultuurbeleving ondersteunt en bevordert.
- Alle inwoners in Heusden vanaf jonge leeftijd meerdere keren per jaar in aanraking komen met kunst en cultuur. Dit kan zijn als maker, maar het kan ook het ervaren van cultuur zijn. Er is een bruisend cultureel (verenigings)leven voor alle leeftijdsgroepen.
- Er in elk dorp en voor elke inwoner cultureel aanbod beschikbaar is en dat dit toegankelijk en betaalbaar is. Dit aanbod vormt een inspirerend netwerk waarbij cultuur verbonden wordt aan andere netwerken zoals onderwijs, sociaal domein e.d. De partners in dit netwerk zorgen met elkaar voor een divers en afwisselend aanbod in heel Heusden.
- Culturele organisaties een plek hebben om te oefenen en hun aanbod op een podium te zetten. Hun huisvesting is geregeld en dit is duurzaam en (fysiek) toegankelijk.
- Er afstemming plaats vindt tussen de vele culturele evenementen.
- Er ondersteuning is bij het vinden, opleiden en behouden van vrijwilligers.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Om daar te komen hebben we in 2024 de eerste stappen gezet in de uitwerking van de 6 pijlers:

- Huisvesting
- Samenwerking tussen culturele partijen en daarbuiten
- Spreiding en diversiteit van aanbod
- Inzetten op borging en behoud van de overige elementen van kunst en cultuur
- Stimuleren van Cultuureducatie
- Financiële ondersteuning van culturele partijen/betaalbaarheid van cultuur(deelname)

Hiervoor zijn onderzoeken gedaan onder stakeholders: inwoners, culturele verenigingen, verhuurders van accommodaties en de horeca. Uitkomsten van de onderzoeken zijn gebruikt voor het opstellen van Uitwerkingsprogramma Kracht voor Cultuur 2025-2027. Deze wordt Q1 2025 vastgesteld.

Naast voorbereidende onderzoeken en het opstellen van het uitvoeringsprogramma Kracht voor Cultuur 2025-2027 is ook het volgende uitgevoerd:

- Pro-actief ingezet op samenwerking tussen cultuur en andere netwerken middels het Jaarthema 2024 'Verschillen verbinden' waarbij aanvragers van die subsidieregeling werden aangespoord om samen te werken met andere partijen.
- Met de afdeling Kabinetszaken, Economische Zaken en culturele organisaties programma opgezet voor 80 jaar vrijheid Heusden.
- De Voorste Venne, het Pieck en de bibliotheek weten te stimuleren om verdere stappen te zetten in hun samenwerking.
- Voortzetten project Citytrainers Cultuur, talentprogramma voor jongeren, uitgevoerd door het Pieck.
- Voortzetten Sjors creatief, het ondersteunen van sport- en cultuurdeelname bij minima via Heusden-pas.
- Met financiële ondersteuning een podium geboden aan basisscholen voor o.a. eindmusicals.
- Een nieuw kunstwerk geplaatst op de wisselsokkel in Heusden. Dit jaar zijn dat zelfs twee kunstwerken van beeldend kunstenaar Paul Spencer uit Herpt.
- Financiële ondersteuning van de molenaars en het bespelen van de carillons in de gemeente.
- Het kunstwerk 'Shuffle' langs de A59 bij Drunen behouden door een uitgebreide opknabbeurt.

- Voor cultuureducatie in het onderwijs is met Kunstloc Brabant de intentieverklaring ondertekend voor deelname aan het de vierde periode van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). Deze periode loopt van 2025 t/m 2028. Daarbij is het bedrag voor deelname per inwoner verhoogd naar € 0,85.
- Met het onderwijs en lokale aanbieders van cultuureducatie zijn de eerste gesprekken gevoerd over hoe we cultuureducatie goed in het onderwijs kunnen borgen voor na 2028.

6.2 Bibliotheken

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- De bibliotheek is een belangrijke maatschappelijke en culturele partner voor de gemeente Heusden. De bibliotheek is er voor iedereen, bevindt zich in de haarvaten van de samenleving en omvat meer dan alleen maar 'stenen' en boeken.
- Er is sprake van een fijnmazig netwerk, waarbij vanuit de functies en niet zozeer vanuit de gebouwen wordt gedacht, maar veel meer vanuit de bibliotheek als netwerkorganisatie.
- De bibliotheek heeft een breed netwerk van verschillende partners in de gemeente. Het blijft nodig om te investeren in de samenwerking met bestaande partners en nieuwe samenwerkingen aan te gaan.
- De bibliotheek zorgt ervoor dat zij zichtbaar is in de gemeente. Dit vraagt een sterke profilering en inzet op het bereik van zoveel mogelijk inwoners.
- De bibliotheek biedt de dienstverlening in het Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). Een IDO is een laagdrempelige, fysieke eerstelijns hulploket in lokale bibliotheken of op andere plaatsen, waar burgers terecht kunnen met vragen over online (overheids)dienstverlening.
- De bibliotheek is een toekomstbestendige organisatie, waarmee de gemeente Heusden een goede samenwerking heeft.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In december 2023 is de vestiging Drunen van de Bibliotheek Heusden in de Voorste Venne geopend. Mede hierdoor is er een verdere verbetering van de samenwerking tussen de Bibliotheek het Pieck en De Voorste Venne ontstaan.
- Vanaf begin 2024 is er regelmatig overleg geweest met de directie en het bestuur in het kader van het opstellen van het Meerjarenbeleidsplan. De bibliotheek wilde weten wat de eisen van de gemeente zijn. Om die duidelijk te maken, heeft het college een programma van eisen gemaakt voor de bibliotheek. Dit is in februari 2024 vastgesteld.
- Op basis daarvan is eind juni 2024 het beleidsplan 2025- 2028 van de bibliotheek Heusden aangeboden aan de gemeente. Het Meerjarenbeleidsplan houdt rekening met de opgaven waar wij als gemeente voor worden gesteld. De trends die worden genoemd zijn voor de gemeente herkenbaar en er wordt ingespeeld op zaken als de afnemende leesvaardigheid van jongeren en het hoge percentage volwassenen dat laaggeletterd is. Daarnaast is er aandacht voor het collegeprogramma, de Heusdense Educatieve Agenda en de nota Kracht voor Cultuur.
- De bibliotheek is samen met de gemeente aan de slag gegaan met de uitbreiding van de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). Hoewel dit in 2024 nog geen concrete aanpassingen heeft opgeleverd.

6.3 Oudheidkunde, erfgoed en musea

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Behoud, beheer en ontsluiten van het cultureel erfgoed van de gemeente Heusden waarbij dat integraal onderdeel uit kan maken van projecten (bijvoorbeeld de Baardwijkse Overlaat, en Boerenschans in de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat).
- Samen met omliggende gemeenten de kansen aangrijpen om, in het kader van de Zuiderwaterlinie, de Linie 1629 de komende jaren te ontwikkelen tot een belangrijke structuur- en identiteitsdrager in het landschap en deze herkenbaar te maken als verdedigingslinie van en aanvalslinie rond 's-Hertogenbosch.
- Het doelmatig beheren en ontsluiten van het oud archief van de gemeente Heusden (wettelijke taak) en het oud archief openstellen voor belangstellenden.
- Continuering van de advisering over monumenten en overig erfgoed (en welstand) door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit.

- Het Gouverneurshuis in de vesting Heusden vervult een belangrijke rol als beheerder en exposant van onze cultuur en geschiedenis. Dit willen we graag zo houden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Een financiële bijdrage verlenen aan het Streekarchief Langstraat Heusden Altena. Het streekarchief organiseert onder andere met deze bijdrage activiteiten die gericht zijn op het ontsluiten van belangrijke historische gebeurtenissen. Deelnemers leren bijvoorbeeld verschillende bronnen te raadplegen om zelf ook erfgoed te ontdekken.
- In 2024 zijn de voorbereidingen voor de bouw van een nieuw depot in Heesbeen vergevorderd, zodat er in april 2025 gestart kan worden met de bouw.
- In 2024 is gestart met de plannen en voorbereidingen voor verbouwing van het bezoekerscentrum van het Streekarchief Langstraat Heusden Altena in het voormalige stadhuis in Heusden. Deze verbouwing start in 2026, na de oplevering van het nieuwe depot in Heesbeen.
- Voor de monumentenzorg heeft de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) – over restauraties of andere wijzigingsvoorstellen aan monumenten en overig erfgoed geadviseerd.
- Aandacht geven aan het historische erfgoed van Heusden door samenwerking binnen de Zuiderwaterlinie, Linie 1629 en de vereniging van Vestingsteden; waar mogelijk zijn verbindingen gemaakt tussen toerisme, openbare ruimte, kunst en cultuur e.d. In de samenwerking binnen Zuiderwaterlinie, Linie 1629 en met de vestingsteden van de Vereniging van Nederlandse vestingsteden zijn verbindingen gemaakt tussen toerisme, kunst en cultuur en erfgoed. In dit verband mag worden opgemerkt, dat in 2024 de Open Monumentendagen meer onder de aandacht zijn gebracht. De organisatie is het afgelopen jaar opgepakt in een samenwerkingsverband van de vier gemeenten 's-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel, Vught en Heusden.
- De restauratie van de Doeversche Sluis is begin 2024 aangemeld voor een restauratieprijsvraag van de Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland (HSSN). De gemeente Heusden heeft de eerste prijs ontvangen voor de manier waarop de sluis is gerestaureerd. De technische kwaliteit werd van hoog niveau genoemd en in bouwhistorisch opzicht is er grondig werk verricht.
- In de aanloop naar het herdenkingsjaar 2029 van het beleg van 's-Hertogenbosch is een concreet ambitieprogramma voor het herdenkingsjaar nog niet tot stand gekomen. Wel hebben de vier betrokken gemeenten activiteiten van maatschappelijke partners gefaciliteerd. Deze activiteiten, zoals het symposium tijdens de overgavedatum van het Bossche garnizoen aan de Republiek in september 1629, vormen een jaarlijks terugkerende opmaat naar het herdenkingsjaar 2029: Kerken zijn cultuurhistorisch van betekenis. Met financiële ondersteuning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is eerder voor de gebedshuizen in de gemeente Heusden, zowel met als zonder monumentale status, een start gemaakt met een kerkenvisie in de vorm van een "light" visie. Dit heeft in 2024 een vervolg een doorstart gekregen. In 2025 zal de Kerkenvisie afgerond worden.

6.4 Sport en bewegen

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Meer mensen een leven lang met plezier laten sporten en bewegen.
- Sport en bewegen als middel om gezondheid, sociale samenhang en integratie van kwetsbare doelgroepen te verbeteren.
- Samenwerking tussen sport en beweegaanbieders, onderwijs, kinderopvang, zorg- en maatschappelijke organisaties en gemeente. We willen hun betrokkenheid nog verder vergroten.
- Sporten is voor iedereen betaalbaar en toegankelijk.
- Doelen en ideeën ondersteunen die kinderen aanmoedigen om nu én later actief en gezond te leven.
- Bevorderen sport- en beweegparticipatie en zwemvaardigheid van de inwoners gemeente Heusden.
- De inrichting van de openbare ruimte moet inwoners uitnodigen om te bewegen, bijvoorbeeld wandelen, hardlopen en fietsen.
- Inwoners meer de mogelijkheid geven om te bewegen op gecentreerde locaties in de gemeente.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben jeugdsportsubsidies verleend aan verenigingen.
- We hebben Sjors Sportief ingezet om kinderen kennis te laten maken met sport (en cultuur). Om het aanbod voor volwassenen beter in kaart te brengen is gestart met het platform Doe mee in Heusden.
- We hebben buurtsportcoaches en jongerenwerkers ingezet om verbindingen te leggen tussen sport- en beweegaanbieders en personen op het gebied van zorg, welzijn, jeugd, ouderen, cultuur etc. om gezamenlijk te werken aan oplossingen voor maatschappelijke problemen.
- We hebben Verzorgen van zwemlessen en zwemactiviteiten verzorgd voor diverse doelgroepen, waaronder bewust bewegen voor de oudere en kwetsbare doelgroepen, zwangerschapswemmen en red jezelf red je vriendje. Voor de zwemlessen wordt actief samengewerkt met Stichting Leergeld. In 2024 zijn nieuw opgezet: prikkelarm zwemmen (voor mensen met niet aangeboren hersenletsel) en het schoolzwemvangnet voor kinderen uit groep 7 die nog geen zwemdiploma hebben. Zo zorgen we dat alle kinderen met tenminste zwemdiploma A van school afgaan.
- We blijven inzetten op het gesprek met en tussen sport- en beweegaanbieders. Door de verbinding van sport met onderwijs, welzijn, cultuur, (jeugd)zorg, kinderopvang en bedrijfsleven te faciliteren, ontstaat een netwerk dat sporten en bewegen voor iedereen toegankelijker maakt. Dit doen we onder andere met het sportcafé en in de werkgroepen van het beweeg- en sportakkoord.
- Stimuleren van sport- en beweegdeelname voor iedereen en in het bijzonder kwetsbare groepen. Zo is dit jaar specifiek ingezet op de lancering van twee QR-fit routes. Routes die wandelen combineren met spierversterkende en balansoefeningen. Maandelijks kan de route onder begeleiding van een fysio/coach gelopen worden.
- We hebben sport ingezet als (preventief) middel om bij te dragen aan het welzijn (positieve gezondheid) van onze inwoners. Waaronder Welzijn op recept, maar ook sportieve activiteiten vanuit jongerenwerk. Actief participeren in het lokaal beweeg- en sportakkoord, waaronder deelname in de kerngroep en werkgroepen. In de kerngroepoverleggen zijn diverse subsidieaanvragen beoordeeld vanuit inwoners, verenigingen en commerciële sportaanbieders.
- De mascotte Jimmy van zwembad Die Heygrave hebben we ook in 2024 stevig ingezet om de activiteiten van het zwembad te promoten en deelname te stimuleren aan het zwem-ABC en de lessen voor baby's en peuters.
- Er is intensief samengewerkt tussen sport, bewegen, ontmoeten en groen, water en openbare ruimte. Op deze manier maken we samen de openbare ruimte aantrekkelijk en geschikt om te bewegen.
- In 2024 zijn de eerste fysieke speelplekken omgevormd tot een locatie om te bewegen en ontmoeten. Waaronder de beweeg- en ontmoetlocatie in Hedikhuizen, pumtrackbaan in Nieuwkuijk, start beweeg- en ontmoetlocatie Bizetlaan en vijf kunstgrasrapveldjes in de openbare ruimte en een inbreiding bij het Geerpark voor de allerkleinsten.
- In 2024 was het Run open.
- Op het gebied van sociale veiligheid binnen de sport werkten we samen in de regio.
- Samen met Buitenspeelcoalitie (o.a. Jantje Beton, Cruijff Foundation) hebben we het project de Buitenkans opgestart op de Vliedberg in Vlijmen. In dit project is specifiek gekeken naar de wensen en behoeften van 10-13-jarigen op het gebied van sporten, spelen, ontmoeten en bewegen in de buitenruimte.

6.5 Sportvoorzieningen

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- In stand houden van voldoende sportvoorzieningen op het gewenste kwaliteitsniveau (zorgen voor een duurzame sportinfrastructuur).
- Balans tussen vraag naar en aanbod van sportfaciliteiten.
- Bij nieuwe ontwikkelingen richten we ons op duurzame multifunctionele accommodaties die voor meerdere doelen zijn te gebruiken.

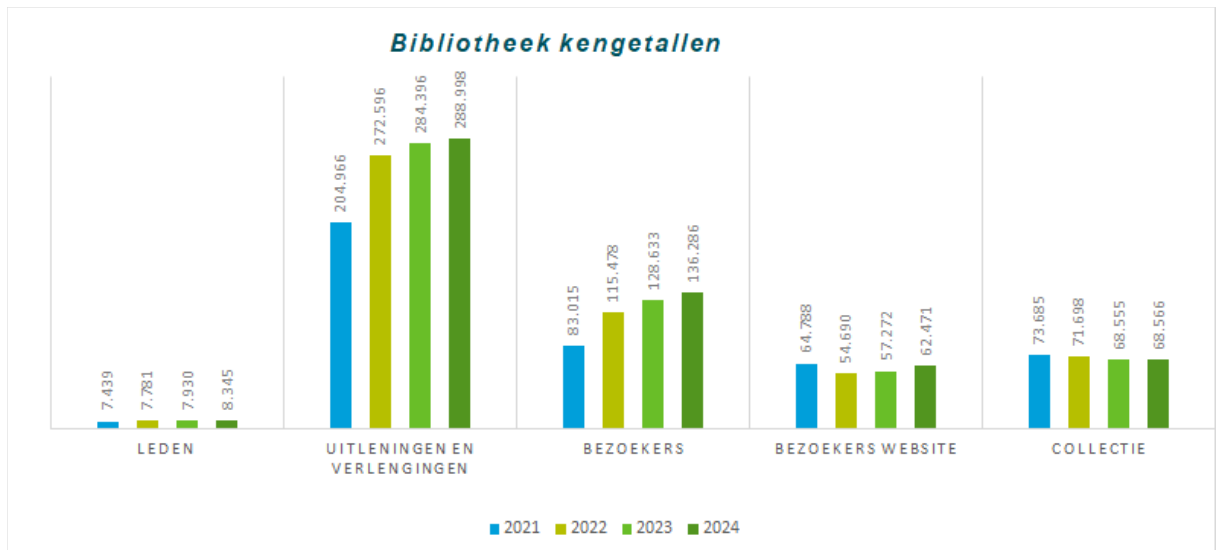
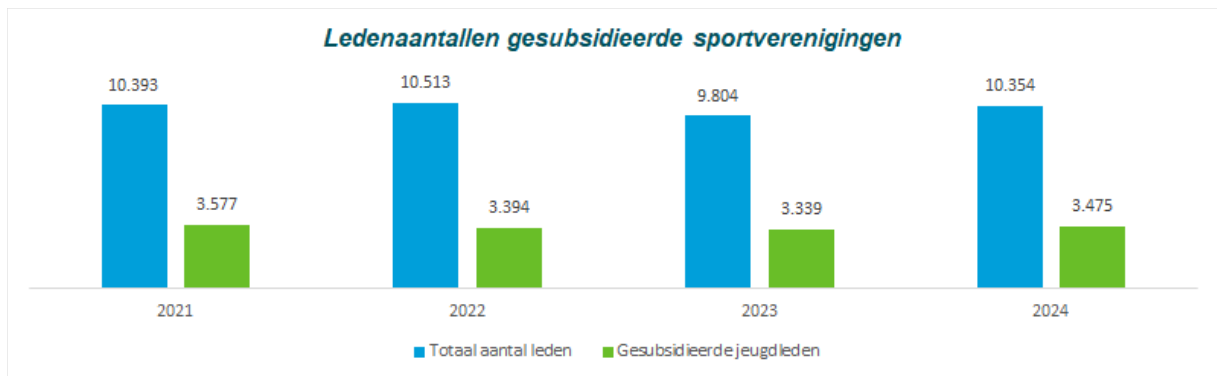
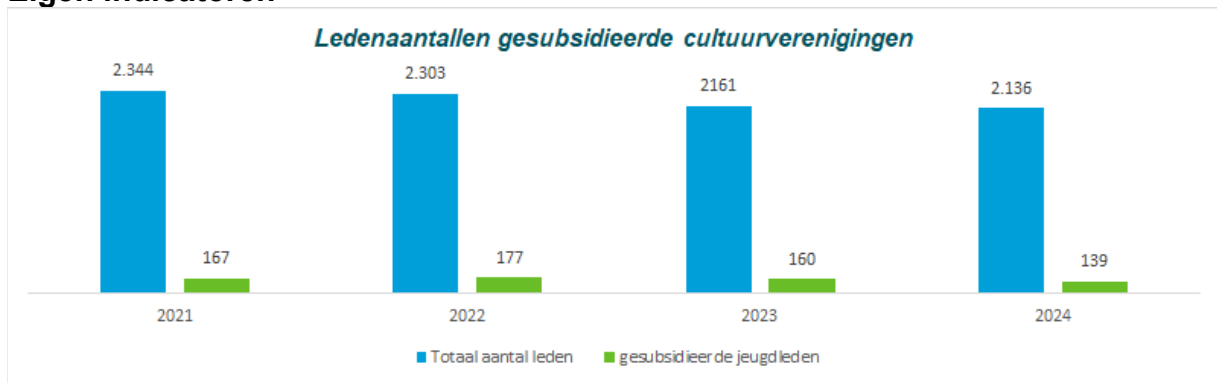
Wat hebben we daarvoor gedaan?

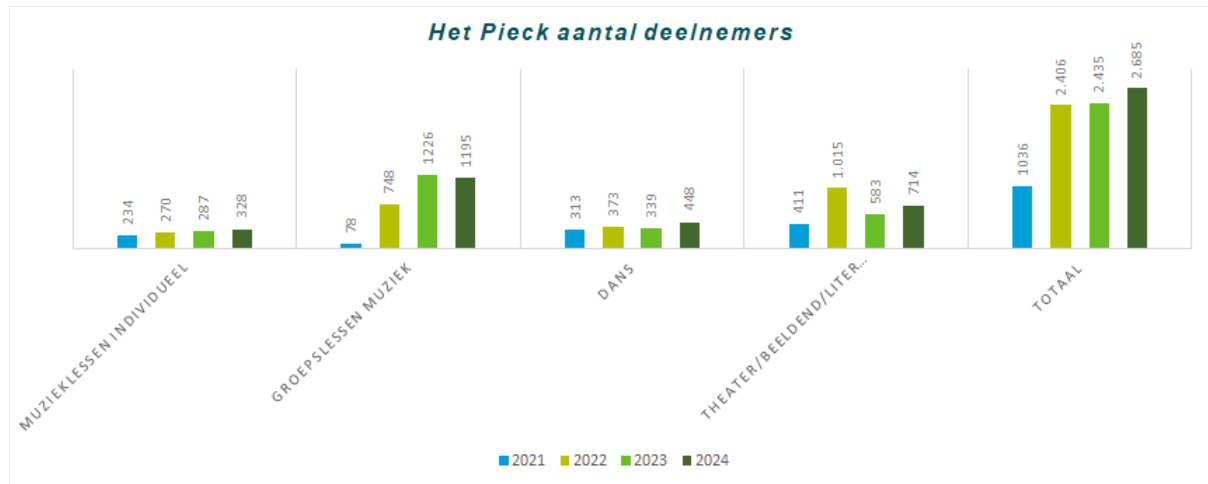
- We hebben subsidie verleend aan sportverenigingen met geprivatiseerde accommodatie onderdelen zoals een kleedaccommodatie.
- De gemeentelijke sportvoorzieningen zijn onderhouden, op basis van o.a. het meerjaren onderhoudsplan voor gemeentelijke gebouwen (MJOP).

- Sportzaal De Kubus in Oudheusden is verduurzaamd. Tevens zijn een nieuwe sportvloeren en een landingskuil gerealiseerd. Ook is er geschilderd wat het pand een frisse uitstraling geeft.
- In sportzaal De Vennen is een nieuwe sportvloer aangebracht.
- Het hybride voetbalveld bij VV Nieuwkuijk is vervangen voor een kunstgrasveld. Hierbij is ook een trainingsveld voorzien van kunstgras. Dit veld is, als zijnde pilot, openbaar beschikbaar gesteld voor de wijk.
- Bij de hockeyverenigingen zijn twee zandvelden en een miniveld gerenoveerd. Ook is de verlichting van deze velden vervangen voor ledverlichting.
- Het hoofdveld (natuurgras) van voetbalvereniging RKDVC is gerenoveerd.
- Het trainingsveld van SC Elshout is gerenoveerd.
- In 2024 zijn de voorbereidingen getroffen voor het vervangen van de tegelvloer in zwembad Die Heygrave vervangen. Bij Sportpark De Hoge Heide is samen met de sportaanbieders gewerkt aan een concreet plan voor de herinrichting van het sportpark, waarna de raad op 17 december besloten heeft een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor fase 1 van transformatie van het sportpark. Aan de hand van het resultaat kan de raad ten tijde van de voorjaarsnota 2025 besluiten over de uitvoering ervan.
- Voor sportpark de Schroef is een burgerinitiatief actief. Samen met hen is gewerkt aan een definitief inrichtingsplan.
- Er zijn twee robotmaaiers aangeschaft om de natuurgrasvoetbalvelden te maaien.
- Bij zwembad Die Heygrave zijn de toegangspoortjes, de camera's van het drenkelingendetectiesysteem, mindervalidetoilet, scheidsrechtersruimte en het zoutelectrolysesysteem vervangen. Daarnaast is de abonnementsstructuur aangepast, wat zorgt voor een efficiëntere bezetting van de groepen.
- Er is gestart met de voorbereidingen van een buitengymlocatie in de wijk Venne-Oost in Drunen.
- Er is een onderzoek gedaan naar de binnensportcapaciteit.

Indicatoren

Eigen indicatoren

Verplichte indicatoren***Percentage niet wekelijkse sporters***

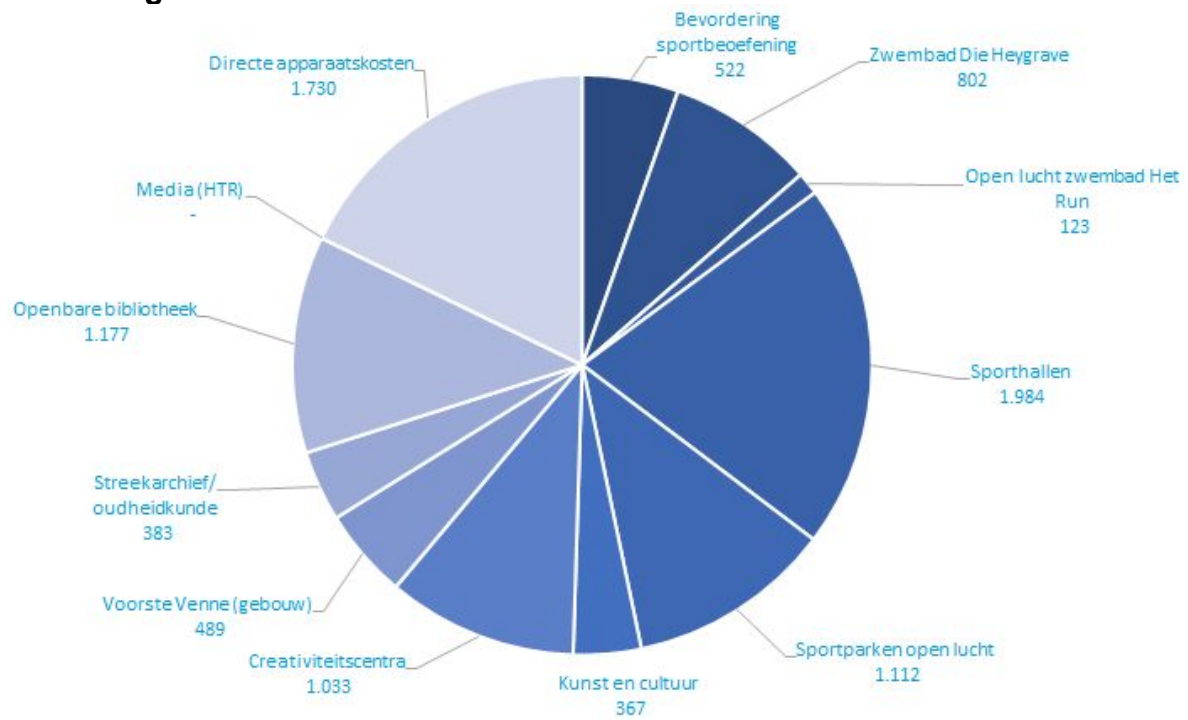
	2016	2020	2022	2026
Percentage niet wekelijkse sporters Heusden	50,5%	46,5%	42,4%	

Cijfers beschikbaar om de vier jaar. .

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	9.011	8.995	10.393	9.722
Baten	2.494	2.253	2.316	2.471
Saldo	-6.517	-6.742	-8.077	-7.251
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	25	0	0	0
Saldo	25	0	0	0
Resultaat	-6.492	-6.742	-8.077	-7.251

Hoe is het geld besteed?

Sociaal domein

Beschrijving

We vinden het belangrijk dat iedereen in de samenleving mee kan doen om een gezond en gelukkig leven te kunnen leiden. Waar dat kan op eigen kracht of anders met hulp van mensen uit hun sociale netwerk. We helpen mensen met een hulpvraag, als ze hier ondersteuning bij nodig hebben. Dat doen door ze te helpen om eigen regie te nemen en meer te laten deelnemen aan de samenleving. Het liefst geven we de ondersteuning zoveel mogelijk op maat en zo dichtbij als kan. Bijeen speelt hierbij een belangrijke rol. Bijeen Heusden speelt hierbij een belangrijke rol. Bijeen Heusden is de samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Participatiewet.
- Wet maatschappelijke ondersteuning.
- Wet inburgering.
- Wet publieke gezondheid.
- Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie.
- Wet passend onderwijs.
- Jeugdwet.
- Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg.
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.
- Wet gemeenschappelijke regelingen.

Heusdense beleidskaders

- [Beleidsnota Participatiewet 'Iedereen doet mee in de Langstraat' \(2014\).](#)
- [Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden \(2014\).](#)
- [Koers jeugdhulp Hart van Brabant 2018 en verder.](#)
- [Beleidsplan Heuse Jeugdhulp \(2021\)](#)
- [Een kansrijk perspectief, armoedebelied Heusden \(2023\)](#)
- [Kadernota subsidiebelied \(2015\).](#)
- [Kadernota kern-, wijk- en buurtgericht werken \(2009\)](#)
- [Beleid woonservicezones \(2008\).](#)
- [Kadernota beleid gemeentelijke eigendommen \(2008\).](#)
- [Plan tegen Eenzaamheid \(2020\).](#)
- [Startnotitie Veranderopgave Inburgering \(juli 2020\).](#)
- [Koersdocument "Kom in beweging" Baanbrekers 2.0 \(december 2018\).](#)
- [Beleidsplan Bewegen & Ontmoeten \(september 2022\).](#)
- [Regiovisie beschermd wonen \(2022\)](#)
- [Notitie uniforme subsidieregeling voor sociaal culturele voorzieningen \(2015\)](#)
- [Evaluatienotitie uniforme subsidieregeling voor sociaal culturele voorzieningen \(2017\)](#)
- [Integraal plan van aanpak Gezond en Actief Leven akkoord \(2023\)](#)
- [Preventie en handavingsplan alcohol 2024-2027 \(2023\)](#)
- [Regioplan Integraal Zorgakkoord \(2023\)](#)
- [Regionale nota publieke gezondheid Midden Brabant 2024-2027 \(2023\)](#)
- [Regionaal actieplan dakloosheid Hart van Brabant \(2024\)](#)
- [Beleidsvisie sociale basis \(2024\)](#)

7.1 Werk en inkomen

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Een gemeente waar iedereen zoveel mogelijk betaald werk heeft. Werk is immers de beste uitkering. In geval van alleen een uitkering begeleiden we inwoners in eerste instantie naar

werk of anders naar een passende maatschappelijke vorm van participatie die past bij de mogelijkheden van de inwoner.

- Een duurzame inzetbaarheid van werknemers op de arbeidsmarkt. Jongeren en zij-instromers moeten daarbij in de juiste sectoren terecht komen.
- Werken aan participatie van inwoners die door individuele omstandigheden (nog) niet kunnen werken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben bijstand verstrekt aan inwoners die daarvoor in aanmerking kwamen en uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Baanbrekers heeft binnen de door de Langstraatgemeenten opgestelde opdracht de Participatiewet uitgevoerd voor bijstandsgerechtigden die binnen afzienbare tijd (ongeveer 15 maanden) te begeleiden zijn naar werk. Het eenvoudiger maken van de dienstverlening en verbetering van de klantgerichtheid binnen de samenwerking met Baanbrekers is daarbij een voortdurend punt van aandacht geweest.
- De Langstraatgemeenten en Baanbrekers hebben binnen de arbeidsmarktregio Midden-Brabant samengewerkt om onder meer de banenafspraken en beschut werk in te vullen. Ze werkten vooral samen om werkgevers op een zo passend mogelijke wijze te bedienen via het Werkgeversservicepunt Midden-Brabant. De samenwerkingsafspraken zijn daarom vastgelegd in het regionaal uitvoeringsplan Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Suwi).
- Samen met ondernemers en maatschappelijke partners hebben we gewerkt aan een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dat hebben we bijvoorbeeld gedaan door het maken van regionale afspraken op het gebied van werkgeversdienstverlening.
- Mensen met een arbeidsbeperking zijn zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan de slag. We zijn doorgegaan met concrete projecten. Voorbeelden zijn Heusden Young Talent en de Dag van de Techniek. Op de verhitte arbeidsmarkt zijn we samen met ondernemers aan de slag gegaan om ook lokaal het verschil te maken.
- Op lokaal en Langstraatoniveau hebben we samen met Baanbrekers activiteiten ontwikkeld om de participatie van mensen te bevorderen. Voorbeelden zijn Talent2Work en het maatjesproject Heusden. De toegang tot het maatjesproject is verbreed met inwoners die via Bijeen naar het maatjesproject zijn doorverwezen. Dit helpt met het integraler maken van de aanpak binnen het sociaal domein. Ook het verstrekken van bijzondere bijstand gebeurt steeds vaker via een integrale afweging samen met Bijeen. Bijzondere bijstand is bijstand voor bijzonder noodzakelijke kosten.
- Bijeen kent verschillende instrumenten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Samen met Baanbrekers en het Wijk en Welzijn Team (WWT) hebben we inwoners die noodgedwongen gebruik moeten maken van een bijstandsuitkering gestimuleerd om zo veel mogelijk maatschappelijk actief te blijven.
- De Wet gemeenschappelijke regelingen is gewijzigd. Daarom is de gemeenschappelijke regeling Baanbrekers aangepast. De aangepaste gemeenschappelijke regeling Baanbrekers is begin 2024 ter besluitvorming aangeboden.
- Het Algemeen Bestuur (AB) van Baanbrekers stelde op 16 december 2024 de aanpassing vast van de koers "Blijf in beweging, de volgende etappe".
- In november 2024 opende het Regionaal Werkcentrum Midden-Brabant zijn deuren. Het werkcentrum is voor inwoners en werkgevers uit Midden-Brabant de ingang voor alle vragen over werk, scholing en personeel. In 2024 werkten we samen met werkgeversorganisaties, het onderwijs, het UWV en de regiogemeenten aan de totstandkoming van dit werkcentrum.

7.2 Jeugdbeleid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Het realiseren van een omgeving waarin Heusdense jeugdigen gezond en veilig kunnen opgroeien, plezier kunnen hebben en daarmee goed voorbereid zijn op hun toekomst.
- Voorkomen dat jeugdhulp nodig is of dat problemen verergeren.
- Samenwerken in de gemeenschappelijke regeling Hart van Brabant om de gezamenlijke ambitie van de regio te realiseren. We willen een effectiever jeugdstelsel, dat bovendien betaalbaar is en dat beter aansluit op de eigen kracht en het sociaal netwerk van kinderen en ouders.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Het Jeugd- en Gezinsteam (JGT) is het aanspreekpunt voor alle gezinnen met een ondersteuningsvraag over opvoeden, opgroeien en ontwikkeling. In 2024 is het team doorgegroeid en doorontwikkeld. Het JGT is flink meer gezinnen gaan begeleiden. De instroom in jeugdhulp bij ingekochte jeugdhulpaanbieders daalde. Met verschillende professionals van het JGT kunnen we veel gezinnen snel en laagdrempelig verder helpen. Door integrale hulp te bieden, te focussen op het aanpakken van de oorzaak van het probleem en door de regie bij het gezin te laten, kunnen we effectieve hulp te bieden en blijven we niet langer dan nodig betrokken. In 2024 zijn verdere stappen gezet in de samenwerking met de belangrijkste partners van Bijeen: huisartsen, jeugdartsen, onderwijs en het WWT. Hierdoor lopen nu alle verwijzingen naar jeugdhulp via het JGT.
- Volgens het uitgangspunt 'Eén gezin, één plan en één regisseur' hebben de medewerkers van het JGT waar nodig en op maat jeugdhulpvoorzieningen ingezet. De voorzieningen zijn toegespitst op de specifieke (gezins-)situatie van de jeugdigen. In veel gevallen bleven we het gezin ook vanuit het JGT ondersteunen of bleven we betrokken op de achtergrond. De focus in de verwijzing ligt op het formuleren van de te behalen resultaten. Daardoor richten we ons vooral op het inzetten van effectieve en efficiënte jeugdhulp.
- In 2024 zetten we verschillende stappen om zorgen en problemen waar mogelijk te voorkomen of er eerder bij te zijn. Zo hebben we vanuit 'Hallo jij!' alle (aanstaande) moeders tot 28 jaar en hun gezin preventief benaderd en begeleid. Met 'Join Us' boden we laagdrempelige mogelijkheden voor ontmoeting aan jongeren die behoefte hebben aan meer sociaal contact. Via Samen Oplopen ondersteunen getrainde vrijwilligers gezinnen die vragen hebben over het opvoeden van kinderen en over levensvragen in bredere zin. Veel van deze preventieve inzet is een intensieve samenwerking tussen het WWT en het JGT. Vanuit het JGT hebben we samen met het onderwijs collectieve preventie op het gebied van opvoed- en opgroevragen uitgebreid. Naar aanleiding van de evaluatie van 'Hallo jij!' hebben we nagedacht over nieuwe vormen van ondersteuning die beter aansluiten bij de doelen die we hebben.
- Koers Jeugdhulp: ook in 2024 werkten we regionaal samen om waar mogelijk te voorkomen dat jeugdhulp nodig is. Door ervoor te zorgen dat jeugdigen snel passende ondersteuning krijgen, door de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp te verbeteren en door op het gebied van zorg en veiligheid regionaal af te stemmen. In 2024 is het uitvoeringsprogramma aangepast op de actuele ontwikkelingen. Een voorbeeld daarvan is de Hervormingsagenda.

7.3 Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Samen zorgen en samen leven: het bevorderen van sociale samenhang, mantelzorg, vrijwilligerswerk, veiligheid en leefbaarheid in de gemeente zodat inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren in onze maatschappij. Ook willen we huiselijk geweld en eenzaamheid voorkomen en bestrijden.
- Betere ondersteuning voor de inwoner, verminderen van de regeldruk voor de aanbieders en integratie met zowel jeugd als participatie.
- Van beschermd wonen naar beschermd thuis.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De maatschappelijke organisaties binnen Bijeen hebben gewerkt aan het voorkomen van vragen en zorgvragen. Ze werkten ook aan een zo breed mogelijke basis van voor iedereen toegankelijke voorzieningen. Hiervoor versterkten we het WWT.
- We hebben de mogelijkheden tot ontmoeting verbeterd. We doen hierbij ons best voor voldoende buurthuisfuncties in iedere kern. We hebben daarbij de volgende uitgangspunten. Het samenvoegen van voorzieningen. Het maken van een plek waar meerdere diensten of activiteiten voor jong en oud samen komen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de voorbereidende werkzaamheden voor een zogenaamde multifunctionele accommodatie (MFA) in Oudheusden en Elshout.
- We hebben subsidie verleend aan enmeegedacht met (innovatieve) activiteiten en samenwerkingsverbanden. Zo droegen we bij aan meer en betere informatievoorziening, ondersteuning en dienstverlening aan kwetsbare inwoners. Voorbeelden van kwetsbare inwoners zijn met mensen met dementie, eenzaamheidsproblematiek of onbegrepen gedrag.

- We gaven meer bekendheid aan Bijeen Heusden. Dat deden we met een vernieuwde website en in contacten met zogenaamde verwijzers. Dat zijn partijen die mensen doorsturen naar Bijeen.
- Bijeen ging in gesprek met inwoners die behoefte hebben aan ondersteunings of zorg. Tijdens deze gesprekken werd het helder wat de behoeften zijn. Ook werd duidelijk wat deze inwoners hierin zelf of met hun sociaal netwerk kunnen doen. Tenslotte werd duidelijk waar aanvullende ondersteuning vanuit het WWT, JGT of de Wmo nodig is.
- De beschikbare middelen voor zorg en ondersteuning zijn effectief ingezet. Dit hebben we bijvoorbeeld geregeld door inkoopafspraken te maken en door bij een ondersteuningsvraag zorgvuldig alle mogelijkheden af te wegen.
- We boden aanvullende ondersteuning aan mensen in de thuissituatie. Die liep uiteen van ondersteuning in het huishouden, tot woonvoorzieningen, dagbesteding en kortdurend verblijf.
- We boden met onze partners in de regiomaatschappelijke opvang, vrouwenopvang, beschermd wonen en verslavingszorg aan inwoners die daarop aangewezen zijn.
- We stelden in de regio Hart van Brabant het actieplan dakloosheid 'Iedereen een (t)huis' op. Een van de acties in dat plan is de Ethos telling. Die is uitgevoerd op 11 april 2024. De telling bracht het aantal dak- en thuislozen in beeld. Daarbij zijn niet alleen mensen die op straat leven of in opvangcentra verblijven meegenomen, maar ook mensen in andere situaties. Bijvoorbeeld jongeren die 'van bank naar bank' verplaatsen of alleenstaande moeders die met hun kinderen op vakantieparken verblijven.
- We hebben de juiste zorg georganiseerd voor mensen die vanuit een beschermd-wonen-omgeving in de wijk gaan wonen. Het zorgen voor huisvesting is hiervoor ook een belangrijke opgave.
- In de regio Hart van Brabant werkten we samen aan de verdeling van 'Weer thuis woningen'. Bij het zogenaamde Matchingspunt zijn aanvragen ingediend en behandeld voor woningen als mensen uitstromen vanuit Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Jeugdzorg.
- We vingen meldingen op binnen de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en leidden deze door. We voerden het verkennend onderzoek uit.
- We namen ondersteuning aan vrijwilligers en mantelzorgers onder de loep en pasten deze aan waar dat nodig was.
- We versterkten van de ondersteuning van vrijwilligers. Dat deden we bijvoorbeeld met een nieuw platform: Heusdenvoorelkaar. Dat wordt een centrale, digitale plek voor alles rond vrijwilligerswerk. Op die plek komen vraag en aanbod bij elkaar en is er ook ruimte voor informatie en advies. Naast het nieuwe platform onderzochten we hoe we vrijwilligerswerk verder kunnen versterken en ondersteunen. De resultaten hebben we gebruikt bij het opstellen van de beleidsvisie sociale basis.
- Woonveste heeft proactief senioren benaderd over mogelijkheden voor wonen, zorg, vrijwilligerswerk, dagbesteding enzovoort. Woonveste keek daarbij in hoeverre deze oudere inwoners geneigd zijn te verhuizen naar kleinere wooneenheden. Dat zou de doorstroming op de woningmarkt kunnen bevorderen.
- Door de oorlog in Oekraïne worden er ook in onze gemeente op verschillende plekken vluchtelingen opgevangen. Dat doen we samen met maatschappelijke partners zoals Bijeen, Vluchtelingenwerk en Admea (arbeidsbemiddeling). Samen met deze partijen zorgt de gemeente voor een huis en thuis voor Oekraïense vluchtelingen. De samenwerkende partijen bieden hulp op maat. Bijvoorbeeld door gesprekken op opvanglocaties, arbeidsbemiddeling, ondersteuning met praktische zaken enzovoort. We werken ook samen met vrijwilligers voor wekelijkse taaltraining en evenementen. Voorbeelden van evenementen zijn Kerst en Sinterklaas.
- Opvang van Oekraïense vluchtelingen:
 - sinds april 2024 is de oude bibliotheek aan de Rooseveltstraat 32 in gebruik genomen als opvanglocatie met 43 opvangplekken. Verder zijn in 2024 voorbereidingen getroffen om uit te breiden van 395 naar 488 opvangplekken;
 - in december is de opvanglocatie aan de Grotestraat 68(a) 70(a) te Drunen (eigendom van Woonveste) uitgebreid met 14 extra opvangplekken op nummer 70a;
 - in december is een omgevingsvergunning verleend voor de opvang van 14 Oekraïense vluchtelingen op De Akker 76 te Vlijmen, een woonhuis in eigendom van de gemeente dat voorheen leegstond;
 - in november heeft de raad besloten de panden aan de Gemeint 3 en de Achterstraat 27 te Vlijmen strategisch aan te kopen, onder andere voor de opvang van Oekraïners op korte termijn. Hiermee zijn in 2024 stappen gezet richting de realisatie van 20

opvangplekken bij de Gemeint 3 en 80 opvangplekken bij de Achterstraat 27.

7.4 Armoedebelid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We willen inwoners zo vroeg mogelijk bereiken, liefst nog voordat er financiële problemen zijn. Zo kunnen we op tijd advies en ondersteuning bieden, zodat we financiële problemen kunnen voorkomen.
- Het zo vroeg mogelijk signaleren van een betalingsachterstand om te voorkomen dat mensen verder 'wegzakken' en in de financiële problemen raken.
- Mensen met een minimuminkomen de kans geven om mee te kunnen blijven doen in de (Heusdense) samenleving.
- Kinderen moeten volwaardig mee kunnen doen in de (Heusdense) samenleving.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Door het proces te versterken, kregen we schulden eerder in beeld. Via zorgverzekeraars, Brabant Water, energieleveranciers of de woningcorporatie ontvingen we een melding bij een betalingsachterstand van inwoners. Deze inwoners zochten we op voor advies en ondersteuning. Samen met lokale partners als Woonveste, Kredietbank en Contour deTwern verbeterden we het proces. Zo kunnen we inwoners die ondersteuning nodig hebben beter in beeld houden. Daarmee kunnen we hen ook beter kunnen ondersteunen bij het verbeteren en op orde houden van hun financiële situatie.
- We zijn gestart met het Financieel Paspoort. Bij dat paspoort hoort ook het Voorzieningen Register. Daarin staan alle lokale ondersteuningsmogelijkheden. Verschillende professionals en vrijwilligers zijn getraind in het vullen van het Voorzieningen Register en het gebruik van het Financieel Paspoort. Daarmee kunnen zij inwoners helpen inzicht te krijgen voor welke ondersteuning zij in aanmerking komen. We zijn ook gestart met een directe koppeling tussen het Financieel Paspoort en aanvraagprocessen, zoals die voor de HeusdenPas. Dat wordt in 2025 verder vormgegeven.
- Samen met bijvoorbeeld het onderwijs voerden we gesprekken over financieel onderwijs op scholen. Dit heeft geleid tot de afspraak om in 2025 op het d'Oultremontcollege de 'schuldenescape' te gaan spelen. Met de 'schuldenescape' leren we jongeren op een leuke manier hoe je schulden kunt voorkomen.
- Met een aantal landelijke partners en gemeenten gingen we op werkbezoek in Gent. Daar leerden we hun manier van werken kennen. Overheidsinstellingen in Vlaanderen hebben een systeem voor het delen van informatie ontwikkeld waarmee ze inwoners ondersteuning kunnen geven zonder dat inwoners erom hoeven te vragen. In de praktijk betekent dit dat inwoners automatisch de toeslagen of minimapass ontvangen als zij daarvoor in aanmerking komen. Ze hoeven dus zelf niets aan te vragen. Naar aanleiding van dit werkbezoek hebben we het proces rond de HeusdenPas gewijzigd. Met die wijzigingen zorgen we ervoor dat meer inwoners die recht hebben op de HeusdenPas deze ook automatisch ontvangen.
- Met de HeusdenPas en het Kindpakket gaven we inwoners in armoede een steuntje in de rug.
- De energiecoaches waren in 2024 actief met huisbezoeken. Daarbij gaven ze inwoners advies over energiebesparing, duurzaamheid en de mogelijke subsidieregelingen.
- In 2024 was er een armoedeconferentie. De lokale coalitie armoede is gestart. Met deze conferentie en de coalitie hebben we het netwerk van lokale partners versterkt.
- Twee afstudeerders deden in 2024 onderzoek voor het armoedebelid. De ene onderzocht de invulling van de OV-regeling voor minima en de andere onderzocht de uitbreiding van ondersteuning op het gebied van sport- en cultuurdeelname voor volwassenen. Beide rapporten zijn ter kennisname gedeeld met de gemeenteraad.

7.5 Integratie vergunninghouders

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Als gemeente willen we het verschil maken door er via een goed inburgeringstraject voor te zorgen dat statushouders volwaardig mee kunnen doen aan de samenleving.
- Voor de (asiel)opvang en huisvesting nemen we de verantwoordelijkheid die het Rijk en de Veiligheidsregio van ons vragen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Waar nodig pasten we werkafspraken met Baanbrekers, de taalaanbieder en de maatschappelijke organisaties aan. Uitgangspunt bleef de zogenaamde 'roadmap inburgering'.
- In de regio Hart van Brabant werkten we samen aan een integrale aanpak van asiel tot integratie.
- We hebben de taakstelling voor 2024 voor de huisvesting van statushouders gehaald. Het lukte echter nog niet om ook de achterstand uit 2023 weg te werken.
- Na signalen vanuit Woonveste over minder draagvlak in enkele wijken, zijn we gestart met het project 'Draagvlakverbetering voor statushouders bij omwonenden'. Met dit project willen we interventies uitvoeren die het draagvlak verhogen. Een ander doel is het opstellen van een aanpak voor de lange termijn. Dit project loopt tot en met juli 2025.
- In Veiligheidsregio Brabant-Noord is een regioplan opgesteld voor de taakstellingen uit de Spreidingswet. De gemeenteraad is op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rond dit regioplan. De Commissaris van de Koning heeft de verzamelde regioplannen aangeboden aan de Minister van Asiel en Migratie. Hieruit is in december het verdelbesluit gekomen en gedeeld met gemeenten. Het college heeft kennisgenomen van het verdelbesluit en gaat de mogelijkheden tot uitvoering hiervan verder verkennen.

7.6 Gezondheid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

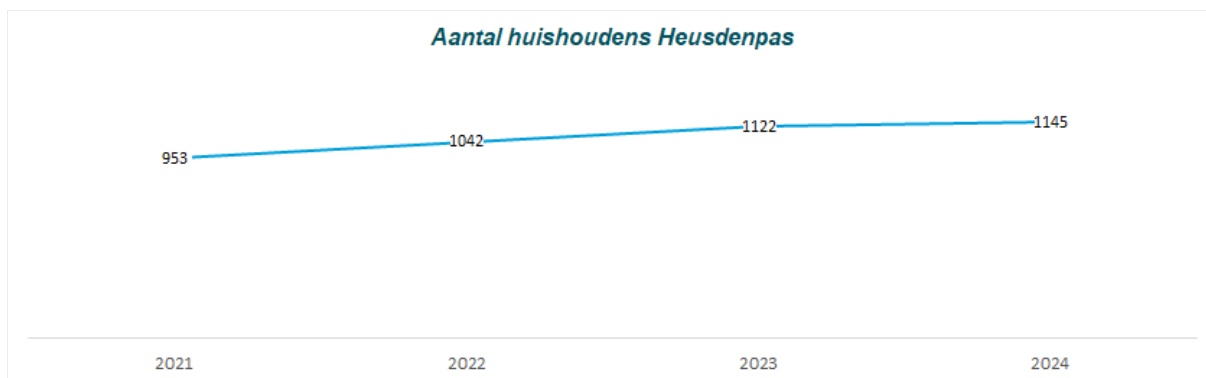
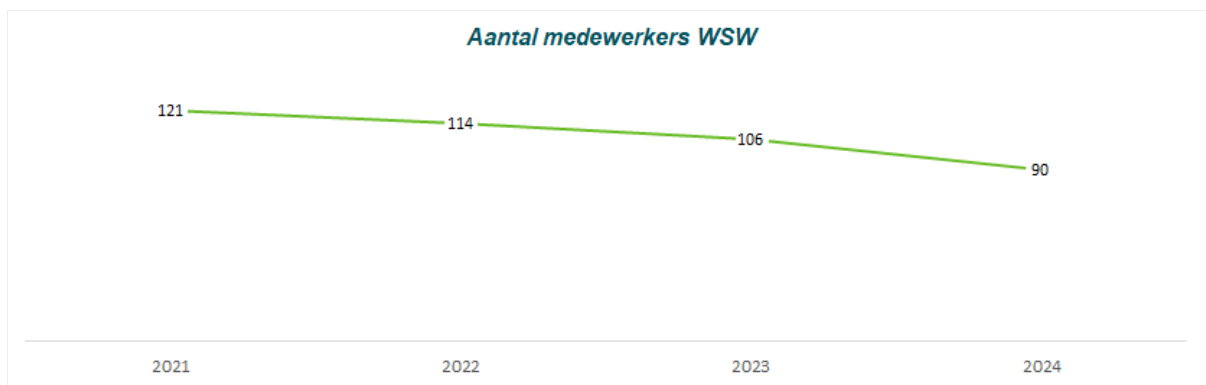
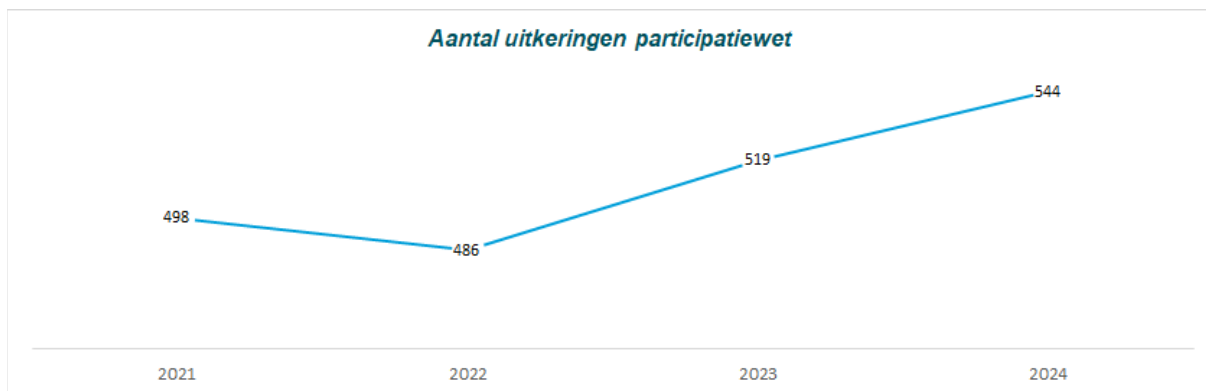
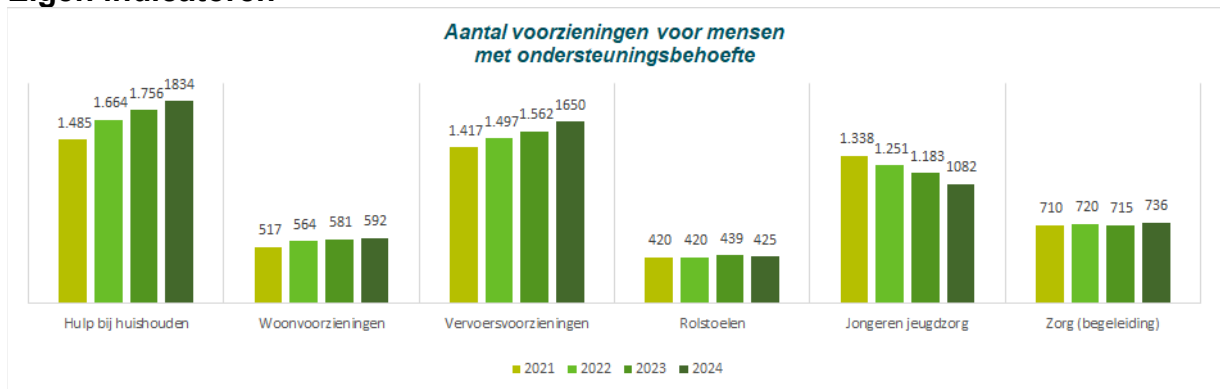
- Het versterken van veerkracht, eigen regie en gezondheidsvaardigheden van onze inwoners om zo de positieve gezondheid te bevorderen en het bijdragen aan het gezond en veilig opgroeien van de jeugd.
- Het ondersteunen van doelen en ideeën die kinderen aanmoedigen om nu én later actief en gezond te leven.
- Preventie op de belangrijkste (vermijdbare) gezondheidsbedreigingen zoals overmatig alcoholgebruik, drugsgebruik, overgewicht, roken en psychische kwetsbaarheid, waaronder eenzaamheid, waardoor we de leefstijl van de inwoners van Heusden verbeteren.
- Het bestrijden en voorkomen van eenzaamheid met een gezamenlijke aanpak van onze inwoners en vele partners in het maatschappelijk veld.

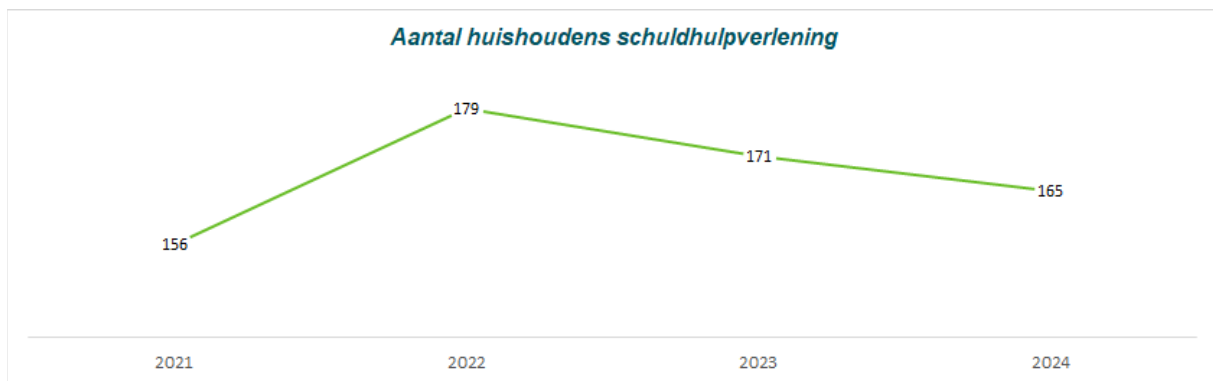
Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De GGD Hart voor Brabant voerde een groot deel van de wettelijke taken uit de Wet publieke gezondheid uit. Voorbeelden daarvan zijn de infectieziektebestrijding, hygiënezorg en de basistaken van de jeugdgezondheidszorg.
- Bijeen bood al onze inwoners preventieve en informatieve activiteiten aan over 'onderwerpen als valpreventie, beweging, voeding en middelengebruik (zowel alcohol als drugs). Jeugd en ouderen kregen hierbij speciaal de aandacht.
- Met 'Hallo jij!' verbonden we de preventieve activiteiten met de andere ondersteuning in het sociaal domein, zoals Kansrijke Start 'Hallo jij!' richt zich op de eerste duizend dagen van een kind. Het verbindt doelstellingen van gezondheid aan die van jeugdhulp. Hier wordt de combinatie gemaakt met inzichten vanuit Smart Start. Het doel hierbij is kinderen kinderen zoveel mogelijk thuis laten opgroeien.
- We voerden het integrale plan van aanpak uit dat hoort bij het Gezond en Actief Leven Akkoord. We gingen door met het beweeg- en sportakkoord en verschillende activiteiten van Bijeen. We organiseerden verder bijvoorbeeld vitaliteitsdagen, onderzochten vrijwillige inzet en breidden 'Welzijn op Recept' uit.
- We gaven in 2024 extra aandacht aan het herkennen, bestrijden en voorkomen van eenzaamheid. Met de coalitie 'Kom erbij' keken we naast het samenbrengen van aanbod ook actief naar het herkennen, signaleren en handelen bij eenzame gevoelens. Hiervoor is ook een signaal- en hulpaanpak ontwikkeld. We probeerden hiermee inwoners, vrijwilligers en professionals handvaten te geven om het gesprek aan te gaan met Heusdenaren die mogelijk gevoelens van eenzaamheid ervaren. Daarnaast brachten we als coalitie de activiteiten van onze partners onder de aandacht. Hiervoor gebruikten we het platform Doe mee in Heusden.

Indicatoren

Eigen indicatoren

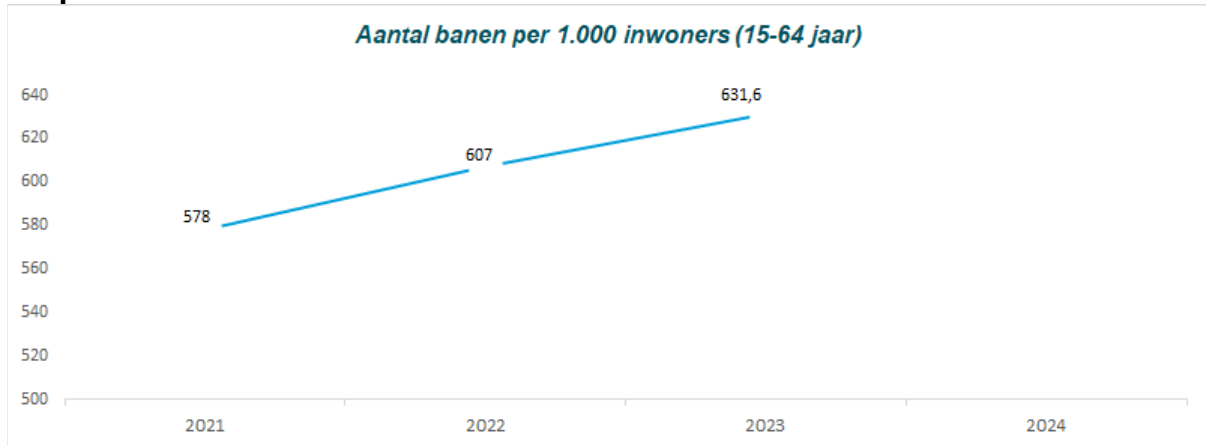

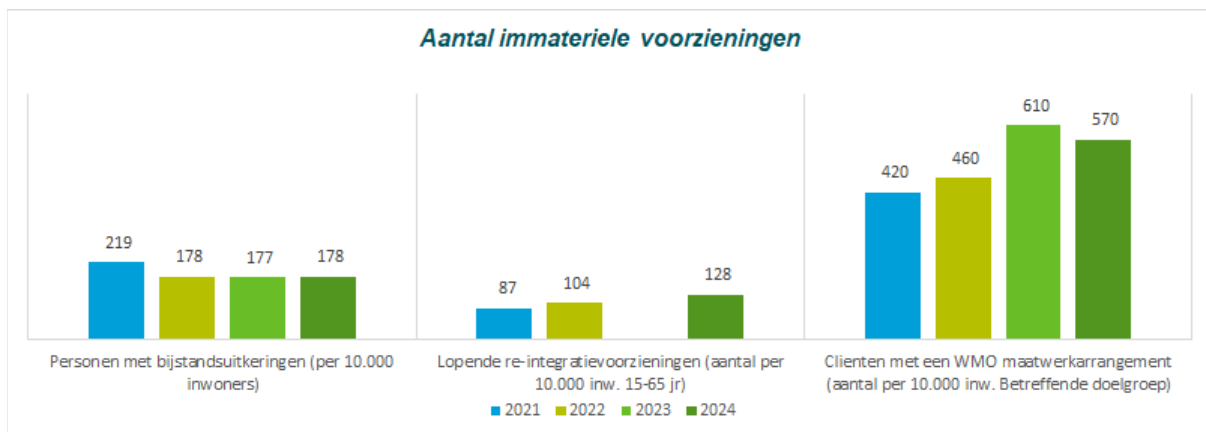
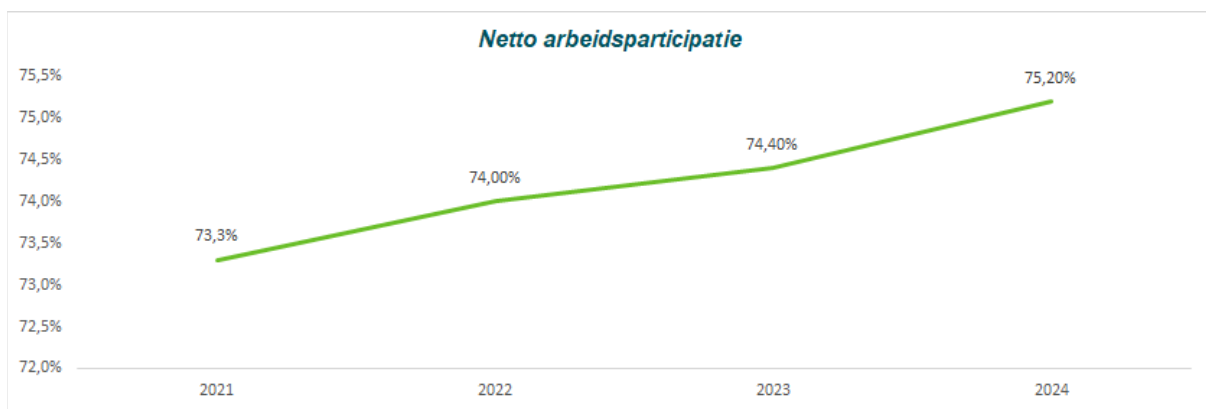
		2016-2017		2020		2021-2022		2023-2024	
Gezondheid		% Heusden	% HvB	% Heusden	% HvB	% Heusden	% HvB	% Heusden	% HvB
Goede gezondheid	jeugd (0-11)	98%	96%			96%	97%		
	jongeren (2e/4e klas VO)	82%	83%	87%	87%	84%	84%	84%	82%
	jongvolwassenen (16-25)						65%	69%	65%
	volwassenen (18+)	79%	79%	81%	83%	73%	73%		
	senioren (65+)	64%	63%	67%	68%	67%	62%		
Psychisch gezond	jeugd (0-11)	83%	84%	76%	74%	89%	89%		
	jongeren (2e/4e klas VO)	82%	84%	83%	84%	75%	75%	78%	75%
	jongvolwassenen (16-25)						76%	84%	82%
	volwassenen (18+)	84%	83%	81%	82%	81%	78%		
	senioren (65+)	82%	84%	83%	84%	87%	87%		
Gezond gewicht	jeugd (0-11)	94%	89%	-	-	82%	81%		
	jongeren (2e/4e klas VO)	89%	90%	89%	89%	-	-	-	-
	jongvolwassenen (16-25)						66%	72%	70%
	volwassenen (18+)	49%	54%	51%	51%	47%	49%		
	senioren (65+)	42%	39%	43%	39%	40%	40%		
drinkt niet	jongeren (2e/4e klas VO)	64%	66%	61%	66%	68%	66%	65%	67%
	jongvolwassenen (16-25)						37%	40%	39%
	volwassenen (18+)	16%	16%	10%	10%	15%	17%		
	senioren (65+)	15%	20%	18%	14%	25%	23%		
rookt niet	jongeren (2e/4e klas VO)	91%	93%	97%	98%	92%	93%	93%	91%
	jongvolwassenen (16-25)							70%	67%
	volwassenen (18+)	75%	78%	86%	83%	86%	82%		
	senioren (65+)	88%	89%	93%	90%	92%	91%		

De cijfers zijn afkomstig uit de vierjaarlijkse gezondheidsmonitoren. Voor jeugd komt de laatste uit 2021. De laatste cijfers van volwassenen en ouderen dateren uit 2022. Voor jongeren (2e/4e klas) is de laatste versie uit 2023 (2 jaarlijkse monitor). Deze vragenlijst is sinds 2021 aangepast.

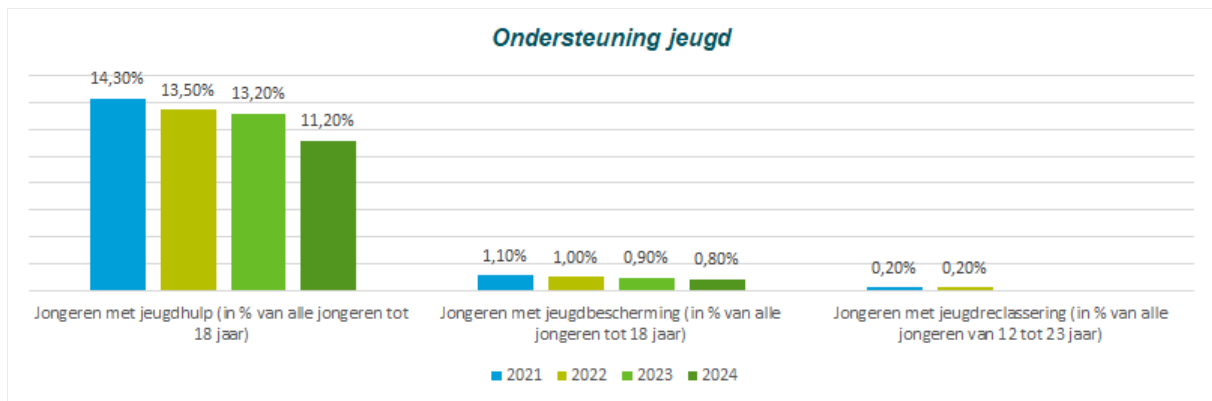
Verplichte indicatoren

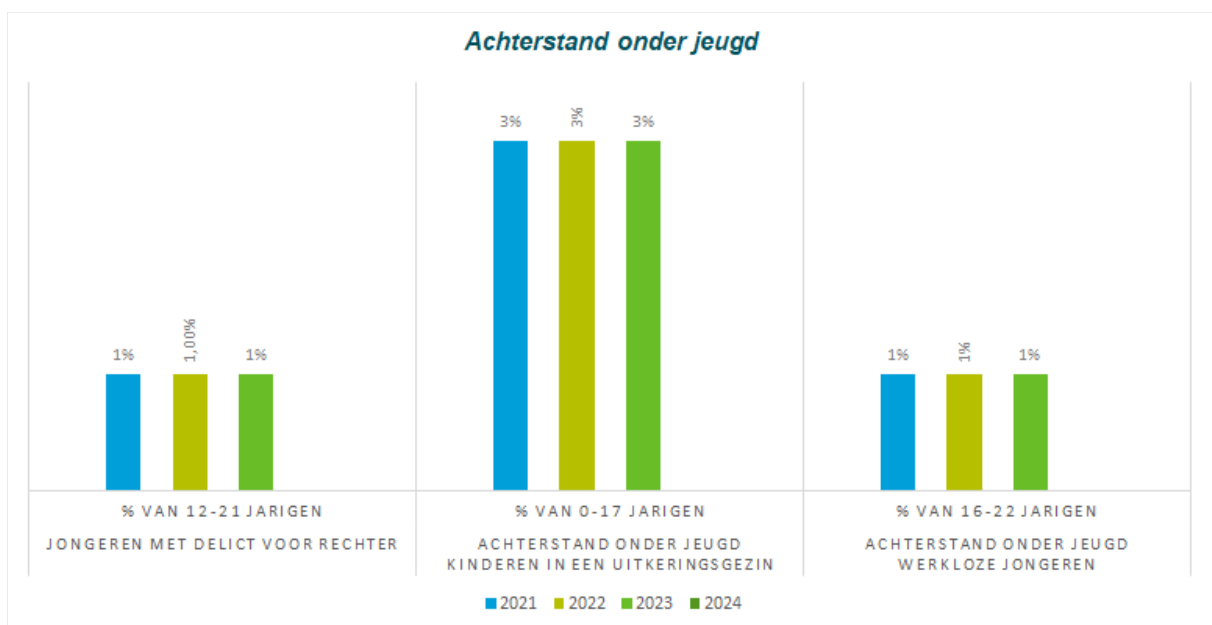
Op de website waarstaatjegemeente.nl zijn nog geen gegevens over 2024 beschikbaar.

Op de website waarstaatjegemeente.nl zijn voor het aantal lopende re-integratievoorzieningen voor 2023 geen gegevens beschikbaar.

Op de website waarstaatjegemeente.nl zijn voor het aantal jongeren met jeugdreclassering voor 2023 en 2024 geen gegevens beschikbaar.

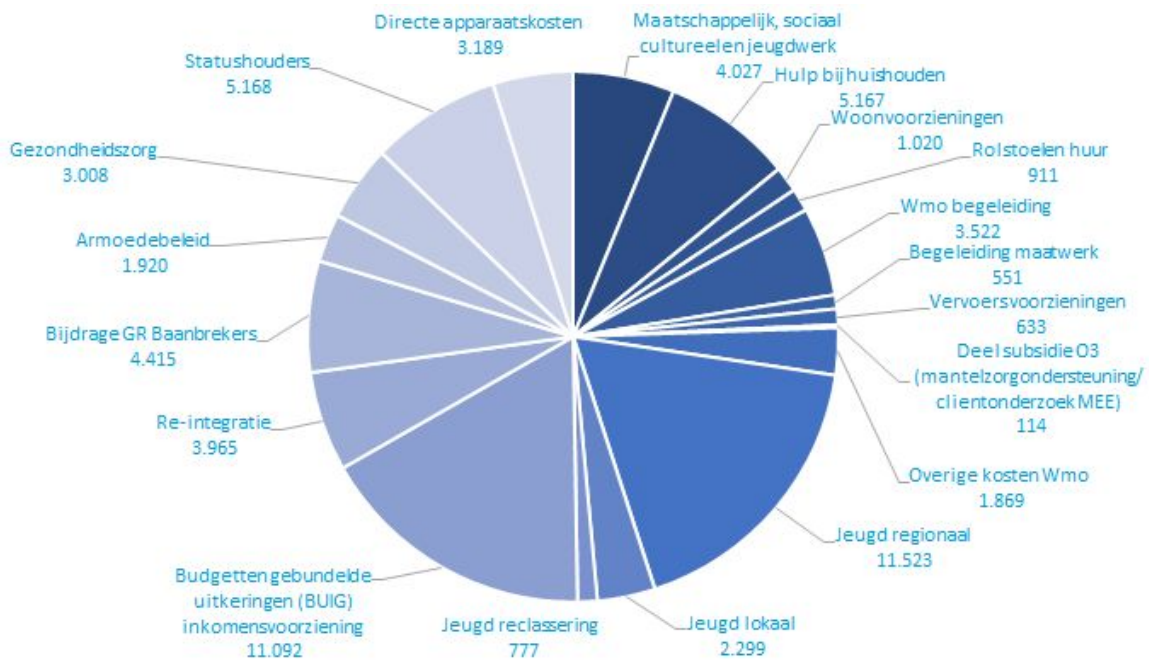

Op de website waarstaatjegemeente.nl zijn voor de indicator Achterstand onder jeugd nog geen gegevens over 2024 beschikbaar.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	59.392	52.161	66.975	65.169
Baten	22.091	9.584	24.443	23.887
Saldo	-37.301	-42.577	-42.532	-41.283
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.002	0	475	476
Saldo	1.002	0	475	476
Resultaat	-36.299	-42.577	-42.057	-40.807

Hoe is het geld besteed?

Duurzaamheid, Milieu en afval

Beschrijving

‘De volwassenen hebben de aarde te leen van de kinderen’. Daarom zijn we aan de slag met de verduurzaming van Heusden. Er gebeurt veel om ons heen op het gebied van duurzaamheid. Het bedrijfsleven, particulieren, verenigingen, woningbouworganisaties, etc. zijn actief bezig om hun omgeving duurzamer te maken. Als gemeente hebben we hier soms een directe, maar vaak ook een indirecte rol. In 2023 is de visie op duurzaamheid vernieuwd waarbij we energie als primaire levensbehoefte zien, we in balans zijn met de natuur, we het samen doen en volledig circulair. De toekomst is nu! Om dit waar te maken zorgt Heusden dat haar inwoners betaalbare en continue toegang hebben tot energie en water. Daarnaast kunnen zij in een prettige omgeving leven en werken, nu en in de toekomst. Zo draagt Heusden bij aan een duurzaam welzijn voor haar inwoners. De gemeente voert regie op terreinen als energie, afval, geluid, bodem, luchtkwaliteit, water en riolering, hondenoverlast en natuur- en milieucommunicatie. Daarnaast voert de gemeente als bevoegd gezag de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken uit op deze terreinen.

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Omgevingswet (per 1 januari 2024)
- Wet milieubeheer (Wm)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet geluidhinder (Wgh)
- Wet bodembescherming (Wbb)
- Besluit bodemkwaliteit (BKK)
- Landelijk afvalbeheerplan (LAP3)
- Europese Single Use Plastics-richtlijn (SUP)
- Regeling kunststofproducten voor eenmalig gebruik
- Waterwet
- Bestuursakkoord water
- Klimaatwet (2019)
- Klimaatakkoord (2019)
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Wet natuurbescherming
- Europees Kaderrichtlijn Water
- Europese richtlijn behandeling Stedelijk afvalwater
- Verordening natuurbescherming Noord-Brabant
- Verordening water Noord-Brabant
- Wet Basis registratie ondergrond
- Waterschapsverordening
- Omgevingsvisie Noord-Brabant
- Groenbeleidsplan Heusden 2023-2028
- Kamerbrief Water en bodem sturend en als uitwerking daarvan de Landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving
- Omgevingsverordening Noord Brabant
- Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant
- Schone Lucht Akkoord
- Convenant Schoon en Emissieloos bouwen

Heusdense beleidskaders

- [Beleidsnota gemeentelijk geluidsbeleid Heusden \(2011\)](#)
- [Duurzaamheidsagenda \(2017\)](#)/ Visie en missie 2023
- [Nota bodembeheer \(2022\)](#) en [Bodemkwaliteitskaart 2018](#)

- [Verordening fysieke leefomgeving \(2022\)](#)
- Afvalbeleidsplan 2022-2026 (2022)
- [Afvalstoffenverordening gemeente Heusden 2024 \(2023\)](#)
- [Hondenbeleid \(2014\)](#)
- [Waterplan \(2023-2027\)](#)
- [Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht \(2016\)](#)
- [Beleidsplan Openbare Verlichting \(2018\)](#)
- [Ambitiekaart Energie \(2019\)](#)
- [Visie Zonne-energie 2019](#)
- [Beleidsnota Externe Veiligheid Heusden \(2011\)](#)
- [Kadernotitie Windenergie \(2020\)](#)
- Regio Deal Noord Oost Brabant (2020)
- [Regionale Energie en Klimaat Strategie Hart van Brabant \(2021\)](#)
- [Transitievisie Warmte Heusden v1.0 \(2021\)](#)
- [Evaluatie Visie zonne-energie en Kadernotitie windenergie \(2021\)](#)
- [Plan van aanpak individuele verduurzaming van woningen \(2022 – 2026\)](#)

8.1 Duurzame energie

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We willen voor iedereen in Heusden een duurzame toekomst. Dit vertaalt zich in de doelstelling om in 2050 in de hele gemeente CO2 neutraal te zijn. Hiervoor worden acties in gang gezet op korte, midden-lange en lange termijn.
- De gemeente wil inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en verenigingen bewegen om (samen) energiebesparende maatregelen te nemen.
- In 2030 is minimaal 1 grootschalig zonnepark en 1 energiehub (bestaande uit windmolens evt. in combinatie met zonnepark, opslag of conversie) operationeel.
- In 2030 zijn alle gemeentelijke voorzieningen energieneutraal.
- In 2026 is de CO2 uitstoot van de gebouwde omgeving 20% lager dan in 2021.
- In 2030 is de CO2 uitstoot van de gebouwde omgeving 30% lager dan in 2021.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben met een aantal gemeentes in samenwerking met de monumentenwacht een website gestart voor monumenteigenaren waar zij terecht kunnen voor advies in het verduurzamen van het monumentale pand.
- De samenwerking met het Regionaal Energieloket is voortgezet en er is een nieuwe inkoopactie voor januari 2025 opgezet om inwoners te begeleiden bij het nemen van verduurzamingsmaatregelen.
- We hebben een subsidie opgezet voor maatschappelijke organisaties voor het verduurzamen van n pand.
- De gemeente is ook in 2024 actief bezig geweest met de energietransitie. Hierbij kunt u denken aan het mogelijk maken van zon op dak, onderzoeken naar zonnevelden, warmtenetten en windenergie, maar ook aan initiatieven gericht op bewustwording en verminderen energieverbruik.
- Ondernemers zijn samengebracht om in eerste instantie energie te gaan besparen, maar ook om te kijken naar hoe netcongestie tegengegaan kan worden. Zo kunnen ze in de toekomst uitbreiding van werkzaamheden realiseren en maatregelen nemen om te verduurzamen. De samenwerking is gestart onder de noemer "Green Deal". Daar zijn we aan het verkennen of een energiehub op bedrijventerreinen mogelijk is.
- We gaan door met het realiseren van energiebesparingen in de gemeentelijke gebouwen waar mogelijk met duurzaam opwekken van energie. Verder verduurzamen we andere gemeentelijke gebouwen zoals gepland in het Duurzame Meerjarig Onderhoudsprogramma.
- In overeenstemming met de gemeentelijke opgave voor duurzame energie én de Regionale Energie en Klimaat Strategie (REKS) Hart van Brabant 1.0 is verder gewerkt aan duurzame opwek. We hebben samen met het Publiek Ontwikkelbedrijf REKS (POB) onderzocht hoe we kunnen samenwerken om te komen tot een energiehub. Daarbij is geconcludeerd dat het POB een puur ontwikkelde rol inneemt en de gemeente focust op beleid en locatiekeuze.

- We hebben de mogelijkheden tot het vormen van een energiegemeenschap verder geconcretiseerd, in voorbereiding op een participatieproces samen met inwoners en ondernemers in 2025.
- Er is een regionale energiesysteemverkenning opgesteld samen met de Regio Hart van Brabant. In een korte, snelle slag zijn de belangrijkste keuzes in het energiesysteem van Hart van Brabant in beeld gebracht. Hierbij lag de focus op een aantal urgente vraagstukken met grote impact op het energiesysteem die relevant zijn voor het regionale schaalniveau. Enerzijds als agenda voor de te maken keuzes in de regio zelf, en anderzijds als input voor de provincie.
- Voor de inwoners van Heusden vesting is onderzocht welke spijtvrije routes richting een aardgasvrije toekomst mogelijk zijn. Het onderzoek is onlangs afgerond en het rapport is via een RIB met de raad gedeeld. In Vliedberg wordt samen met bewonerscoöperatie Warm Vliedberg, Woonveste en warmtepartner Kelvin onderzocht of een duurzaam warmtenet haalbaar is, vergeleken met de individuele warmtepompen. Voor de wijk Vliedberg heeft een deskundig bureau onderzocht welke vorm van aardgasvrij verwarmen als beste uit de bus zou komen. Een gezamenlijke buurtwarmtepomp bleek de beste oplossing te zijn. Na bestuurlijk akkoord is een concept businesscase opgesteld en een concept schetsontwerp gemaakt.
- Om de transitie naar duurzaam opgewekte energie niet te laten stagneren, blijven we zoeken naar en werken aan alternatieven. Daarnaast zetten we Zonnepark Bakkersdam in als pilot voor oplossingen van netcongestie.

8.2 Duurzaam - Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- **Klimaatadaptatie**
We willen gevolgen van klimaatverandering (wateroverlast, verdroging en hittestress) in de leefomgeving voorkomen. De gemeente doet dit vanuit de openbare ruimte. Hiermee geven we mede invulling aan nationale en provinciale doelen op het gebied van water, bodem, hitte en droogte. We willen daarnaast bijdragen aan de nationale doelen tot vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Vanuit diverse programma's wordt hieraan bijgedragen.
- **Afvalwater**
Het afvalwater wordt doelmatig en efficiënt ingezameld en getransporteerd naar de rioolwaterzuivering. Bij situaties waar water op straat voorkomt, kan overlast ontstaan omdat dit geen schoon water is. Dit willen we zo veel mogelijk voorkomen en verhelpen. Onze riooloverstorten willen we zo optimaal mogelijk laten werken.
- **Hemelwater**
Hemelwater is schoon water. Dit water willen we zoveel mogelijk vasthouden op de plaats waar het valt en niet afvoeren met het afvalwater (afkoppelen). Daarmee kunnen we een robuuster watersysteem maken en overlast voorkomen. Tegelijkertijd kunnen het vasthouden en afkoppelen van hemelwater het optreden van hittestress verminderen. Het waterplan bevat het 58% af te koppelen in 56 jaar.
- **Grondwater**
We willen een zo natuurlijk mogelijk grondwatersysteem, waarbij we overlast en onderlast willen voorkomen.
- **Biodiversiteit**
Groenbeheer valt onder het programma Economie en recreatie. Daarom zijn daar de doelstellingen en acties uitgewerkt voor biodiversiteit.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- **Klimaatadaptatie**
Op basis van de klimaatstrategie en het waterplan 2023-2027 worden maatregelen uitgevoerd om de klimaatgevolgen op te kunnen vangen. Dat heeft steeds meer gevolgen voor de totale openbare ruimte. De vormgeving van de openbare ruimte wordt daarom in belangrijke mate gestuurd door klimaatadaptatie. We stimuleren het afkoppelen van hemelwater op het eigen perceel. Bij verbouw of nieuwbouw is verwerking van hemelwater op het eigen perceel het uitgangspunt. We brengen via een klimaatladder in beeld wat de actuele klimaatsituatie is van

gebieden en formuleren daar een ambitie voor de toekomst bij. We zetten in op communicatie en co-creatie en nemen klimaatadaptatie en gezondheid mee als opgave bij al onze projecten. Vanuit de uitvoeringsagenda gaan we het ontwerpen van vergroeningsmaatregelen in het centrum van Drunen financieren. In 2024 zijn we gestart met de uitvoeringsagenda. De projecten communicatieplan en bewustwording klimaat zijn opgestart. In 2024 zijn in 2 wijken tegeltaxiprojecten uitgevoerd.

- Afvalwater

Er is een afvalwaterstelsel (riolering) aangelegd. We beheren dit en houden dit in stand. De werking van het stelsel wordt gemonitord door metingen en telemetrie. In 2024 gaan we verder met het stelsel “intelligenter” maken door het aanleggen van een meetnet. We continueren deelname in het project Poseidon waarbij we samen met Waterschap Aa en Maas en de gemeente 's-Hertogenbosch het afvalwater beter willen doseren naar de rioolwaterzuivering.

De maatregelen uit het in 2021 en 2022 geactualiseerde Systeemoverzicht Stedelijk Water (hydraulische doorrekening van het stelsel) worden meegenomen als maatregel in de openbare ruimte. In 2024 is, samen met Waterschap Aa en Maas en gemeente 's-Hertogenbosch, een eerste stap gezet om meetdata te kunnen ontsluiten en analyseren via gezamenlijke dashboards. We hebben de voorbereiding en aanbesteding gedaan voor de vervanging van 7 rioolgemalen en 1 nieuw gemaal met bijbehorende persleidingen. Bij het rioolgemaal in de Stationsstraat in Drunen zijn herstelmaatregelen getroffen om verzakking en lekkage te voorkomen. Daarbij zijn aanvullende maatregelen getroffen om de waterberging tussen Elshout en Drunen aan te kunnen sluiten. De Stationsstraat zelf hoeft dan niet meer open gegraven te worden.

- Hemelwater

Door het uitvoeren van afkoppelprojecten willen we het hemelwater ontvlechten van de riolering. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij andere beleidsterreinen (bijvoorbeeld groen en wegen). Hemelwater willen we zoveel mogelijk aan de oppervlakte verwerken in de openbare ruimte. Daarmee worden de gevolgen van klimaatverandering, zoals extreme buien en hittestress, verminderd. Perceeleigenaren moeten zich nog meer bewust worden van hun eigen rol in klimaatadaptatie en de opvang van hemelwater. De gemeente blijft dit ook in 2024 stimuleren met een subsidieregeling en stuurt waar nodig bij op basis van de waterverordening. In het kader van toekomstige afkoppelprojecten is het nodig 2 waterbergingsgebieden te realiseren; 1 in Vlijmen en 1 bij Elshout. Daarvoor is ten zuiden van Elshout grond aangekocht en is de voorbereiding gestart om deze waterbergingen te kunnen realiseren.

- Grondwater

We willen een zo natuurlijk mogelijk grondwatersysteem. Daarom grijpen we zo min mogelijk in bij nieuwe situaties. Er is in het verleden drainage aangesloten op de riolering en door leeftijd of aantasting zijn er lekkages in bestaande riolering. Dat zorgt ervoor dat grondwater wordt afgevoerd naar de rioolwaterzuivering. Dit willen we voorkomen en dus wordt in bestaande situaties het grondwater zoveel mogelijk ontkoppeld van het afvalwatersysteem. Met het grondwatermeetnet wordt gemonitord in hoeverre verdroging of vernatting in het stedelijk gebied optreedt. Bij lozingen vanuit bronbemalingen of vanuit installaties voor Warmte en Koudeopslag kunnen grote lozingen voorkomen. Het stelsel kan dit niet altijd verwerken. Door vanaf het eerste moment hier aandacht in projecten te vragen kan hierop ingespeeld worden. In 2024 hebben we als vertegenwoordiger van de watersamenwerking De Meierij deelgenomen aan het opstellen van de provinciale Droogteagenda. Hierin wordt de strategie van de provincie en de acties van gemeenten beschreven op het gebied van het vasthouden van grondwater.

We maken de watertaken en de klimaatadaptatie waar door het uitvoeren van projecten en maatregelendu. In de komende jaren gaan we op basis van het Systeemoverzicht Stedelijk Water met een nieuw en uitgebreid maatregelenprogramma aan de slag. Voorbeelden van projecten die in dat kader in voorbereiding zijn: waterbergingen Vlijmen en Elshout, herinrichting Oranjeveld Drunen en herinrichting Oudheusden. Vanuit de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie werken we bijvoorbeeld aan een communicatieplan waarmee we ook stappen willen zetten in bewustwording en gedragsbeïnvloeding.

In 1995 is de A2 overstroomd en zijn maatregelen uitgevoerd om dat te voorkomen. Daarvoor is HoWaBo 1 (Hoog Water Den Bosch en omgeving) via een MER (Milieueffectrapportage) procedure doorlopen. Veel van de maatregelen zijn uitgevoerd en de realisatie van enkele is deel van het project GOL. Door klimaatverandering zien we dat de opgave ten opzichte van HoWaBo 1 sterk toegenomen is. Daarom is er een project HoWaBo 2 (Hoog Water Brabant-Oost) opgestart waarin deze opgave verder wordt uitgewerkt. In 2024 is dit verder uitgewerkt in een Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) dat de onderzoeksbasis is voor de planMER die in 2025 wordt opgesteld. In verschillende werkateliers is verder vormgegeven aan de bouwstenen die beoordeeld danwel meegenomen worden in de planMER. Daarnaast zijn in 2024 de voorbereidingen getroffen om te komen tot een samenwerkingsovereenkomst (SOK).

Het Soorten Management Plan-onderzoek is gestart en hier wordt in 2025 verder aan gewerkt. Het SMP is ten behoeve van het behoud van de beschermde diersoorten binnen de gemeente. Ook hebben we lokale ondernemers uitgenodigd mee te doen aan de cursus natuurvriendelijk isoleren, zodat zij de benodigde certificaten kunnen behalen die nodig zijn om verder te kunnen met isolatiewerkzaamheden.

8.3 Duurzaam - Circulaire economie

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- In het kader van het rijksbrede programma Van Afval naar Grondstof (VANG) is de ambitie dat 90% van de afvalstoffen wordt hergebruikt en de hoeveelheid restafval in 2025 wordt teruggedrongen naar nog slechts 30 kilogram per inwoner per jaar. We werken aan het bereiken van deze doelstellingen.
We streven ook naar een betere kwaliteit van de gescheiden afvalstromen (de grondstoffen).
- Zoveel mogelijk terugdringen van afvaldumpingen, bijplaatsingen en zwerfafval.
- Zo laag mogelijke kosten voor afvalbeheer.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Op het gebied van afval speelden er de laatste jaren enkele zaken, die hebben gezorgd voor stagnatie in de uitvoering van de maatregelen uit het Afvalbeleidsplan. Deze hebben onder andere te maken met het besluit van de Afvalstoffendienst om te stoppen met de inzet van vrijwilligers bij de inzameling van oud papier.

Ook waren er in 2024 problemen bij de Afvalstoffendienst, waardoor we in 2024 voornamelijk bezig zijn geweest met ambtelijke afstemming over allerlei problemen en knelpunten.

Dit alles betekent dat er voor de hieronder genoemde onderwerpen minder aandacht is geweest dan gepland.

- Afvalscheiding en –preventie
We gaan nader onderzoeken hoe we de gemiddelde hoeveelheid restafval naar de beoogde 30 kilogram kunnen krijgen en hoe we de kwaliteit van grondstoffen kunnen verbeteren. Dit doen we in samenhang met de afvalinzameling bij de milieustraat.
- Zwerfafval, dumpingen en bijplaatsingen
Bijplaatsingen bij afvalcontainers worden opgeruimd. Sinds de zomer van 2024 controleren BOA's de bijplaatsingen bij afvalcontainers. Het lijkt erop dat het aantal bijplaatsingen hierdoor licht is afgenomen.

Door het aantrekkelijker maken van containerlocaties verwachten we bijplaatsingen te voorkomen. In 2024 zijn de wijkcontainers op vijf locaties beschilderd.

Het afvalbakkenbeheer is verder geoptimaliseerd. Daarbij zijn diverse nieuwe afvalbakken geplaatst met blikopeningen. Ook is er een proef gedaan met het beschermen van afvalbakken tegen vuurwerkschade, door het afdichten van de inwerpopening. Deze proef was succesvol.

Tijdens het zomerseizoen worden de afvalbakken in Heusden vesting en de Afgraving in Drunen (zogenaamde hotspots) iedere zondag door een aannemer gelegegd. Hierdoor was minder overlast van zwerfafval.

Voor ZAP-ers is een bijeenkomst georganiseerd en is de 'Helemaal Groen'-app geïntroduceerd, waarin zij hun werkgebied kunnen aangeven. Op 20 september is aan de World Clean Up day meegedaan.

De BinnenBeter, een systeem waarmee de gemeente meldingen over de openbare ruimte, via de BuitenBeter-app, intern sneller en efficiënter kan afhandelen is op 1 februari 2025 ingevoerd.

- **Milieustraat**
Bij de milieustraat wordt de dienstverlening en efficiency verbeterd. Eind december is de milieustraat heringericht, waardoor meer overzicht ontstaat.

Samen met de gemeenten Waalwijk en Loon op Zand zijn we de mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van regionale circulaire ambachtscentra (CAC's), als opvolger van de huidige milieustraten, aan het onderzoeken. Een gezamenlijke intentieverklaring om hiermee verder te gaan volgt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2025.
- **Tarieven**
Het bekijken van de tarievenstructuur van de gehele afvalinzameling, zowel huis-aan-huis, in de wijken, als op de milieustraat is doorgeschoven naar 2025.
- **Communicatie en educatie**
In februari 2024 zijn we overgestapt naar de inzameling van oud papier in containers en PMD in zakken. Begin 2024 is uitvoerig gecommuniceerd naar inwoners over deze wijzigingen. Vervolgens hebben gratis containerwisselingen plaatsgevonden.

Bijna wekelijks communiceren we over ontwikkelingen met betrekking tot afval en hebben we gastlessen verzorgd op een aantal basisscholen.

8.4 Duurzaam - Sociale en gezonde leefomgeving

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Het permanent verbeteren van de luchtkwaliteit in onze gemeente.
- Verbeteren van de leefomgeving om het vestigingsklimaat te ontwikkelen en hiermee een bijdrage te leveren aan werkgelegenheid en binding van (nieuwe) werknemers aan de regio. Vanuit andere programma's wordt hieraan bijgedragen.
- Bijdragen aan de nationale doelen tot vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Vanuit diverse programma's wordt hieraan bijgedragen.
- In april 2023 is de Green Deal ondertekend. De Green Deal is een overeenkomst tussen bedrijven, non-profit organisaties en de overheid om duurzame initiatieven ruimte te geven. De Green Deal loopt vijf jaar en start op 1 mei 2023. Alle bedrijven gevestigd in de gemeente Heusden kunnen hieraan deelnemen.
- We streven naar een schone, duurzame en veilige werk- en leefomgeving in Heusden en in de regio Midden- en West-Brabant.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben de werkzaamheden binnen de Green Deal verder uitgebreid door meer ondernemers te laten aansluiten en verschillende onderzoeken te starten omtrent nettopologie en het eventueel verkrijgen van groepstransportcontracten. Ook zijn er weer meer energiescans uitgevoerd en hebben verschillende ondernemers ook verduurzamingsmaatregelen uitgevoerd.
- We gaan breed het gesprek aan met ondernemers en instellingen over hun (mogelijke) bijdrage aan een sociale en gezonde leef- en werkomgeving.
- In andere programma's gericht op het sociaal domein wordt duurzaamheid verder uitgewerkt. Daarbij is de aandacht bijvoorbeeld gericht op gezondheid, bewegen, duurzame mobiliteit, energie armoede en eigen regie.
- In het kader van het Schone Lucht Akkoord hebben we een samenwerkingsverband opgezet om luchtkwaliteit te meten in de regio. Op basis van de expertise van TNO is er een meetcampagne bedacht waaraan ook gemeente Waalwijk en Geertruidenberg zich hebben

gecommitteerd. Het doel is om bewustzijn te creëren onder de inwoners en zonodig op basis van de resultaten toekomstige beleidskeuzes en campagnes vanuit het SLA hierop baseren.

- We hebben subsidies verstrekt voor het verwijderen van houtkachels en rookgaskanalen. Op die manier dragen we op een positieve manier bij aan de beperking van de overlast van houtstook.
- We hebben het convenant Schoon en Emissieloos bouwen ondertekend.
- In mei 2024 is de hondenspeeltuin in het hondenuitrenveld in Park de Schroef in Drunen geopend. De hondenspeeltuin is een initiatief van Stichting Dillenburgpark waarbij de gemeente de speeltoestellen voor de honden heeft gefinancierd.
- In het Van Greunsvenpark is een nieuw hondenuitrenveld aangelegd.
- Vanaf medio 2024 zijn alle hondenuitrenvelden eenmaal per twee weken schoongemaakt door een hondenpoepzuiger. Dit was een proef, waarbij het beeld is dat er niet veel hondenpoep ligt in de hondenuitrenvelden. Er wordt nog onderzocht of we de inzet van een hondenpoepzuiger in 2025 willen en kunnen continueren.

8.5 Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

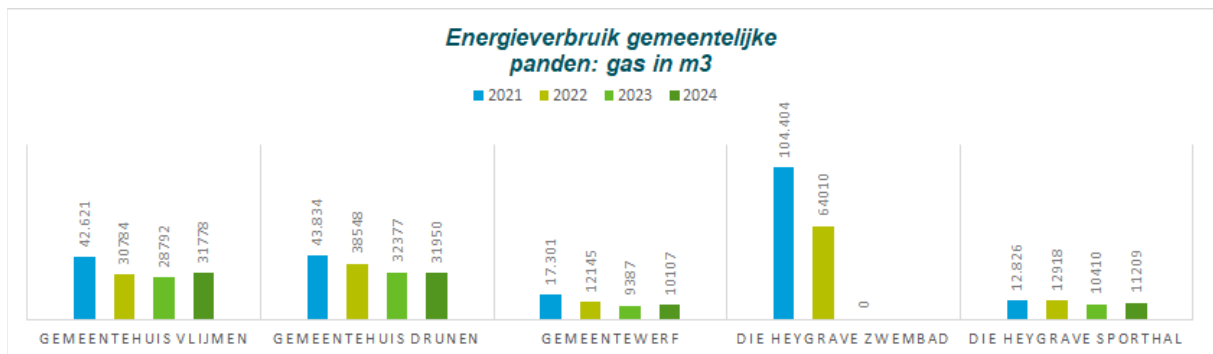
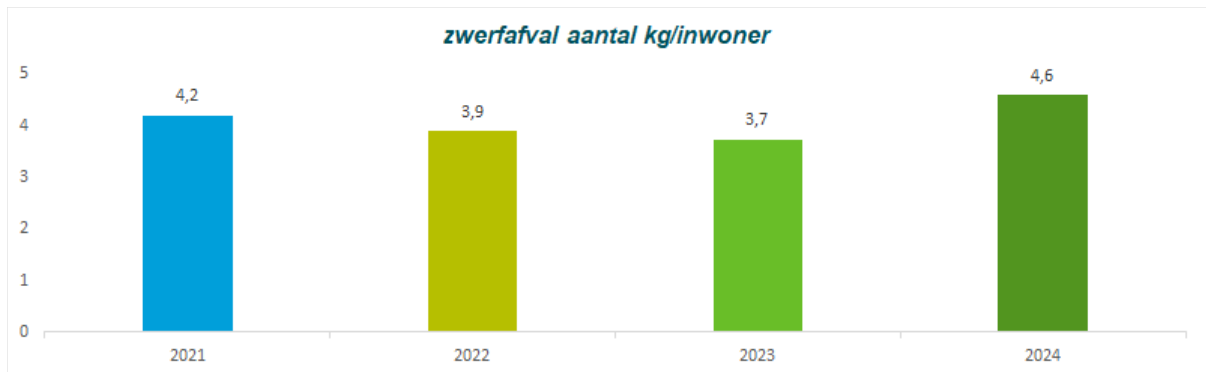
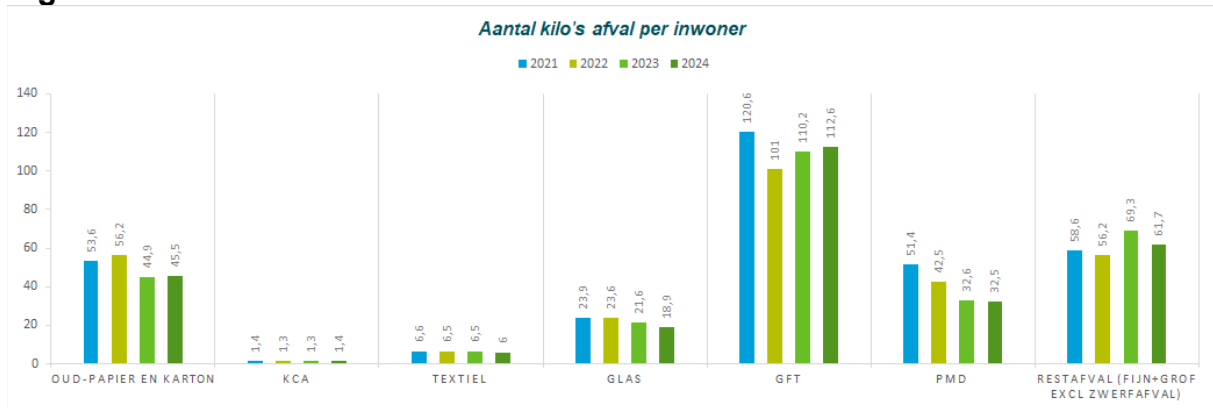
- We streven naar een schone, duurzame en veilige werk- en leefomgeving in Heusden en in de regio Midden- en West-Brabant.

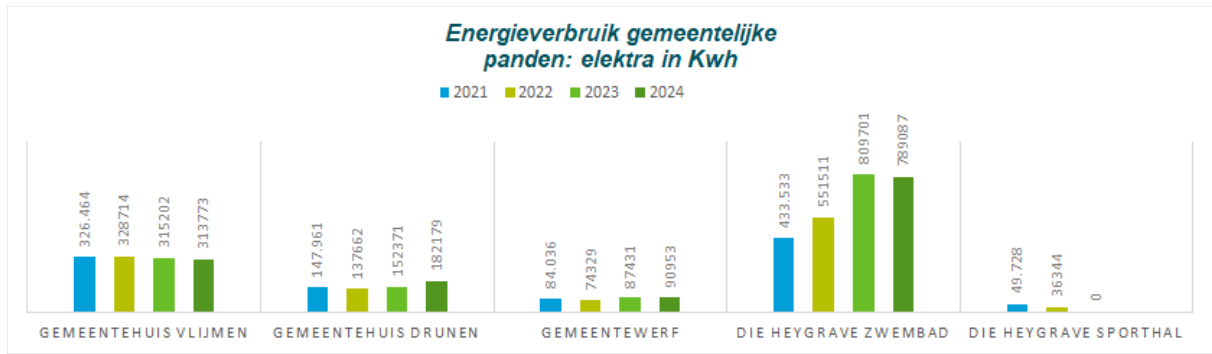
Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In opdracht van de gemeente heeft de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) toezicht gehouden op naleving van de wet- en regelgeving. Dat deed de OMWB door onder andere bij bedrijven volgens het omgevingsbeleid (milieu)controles uit te voeren.
- De OMWB heeft klachten, milieuklachten en meldingen van incidenten behandeld.

Indicatoren

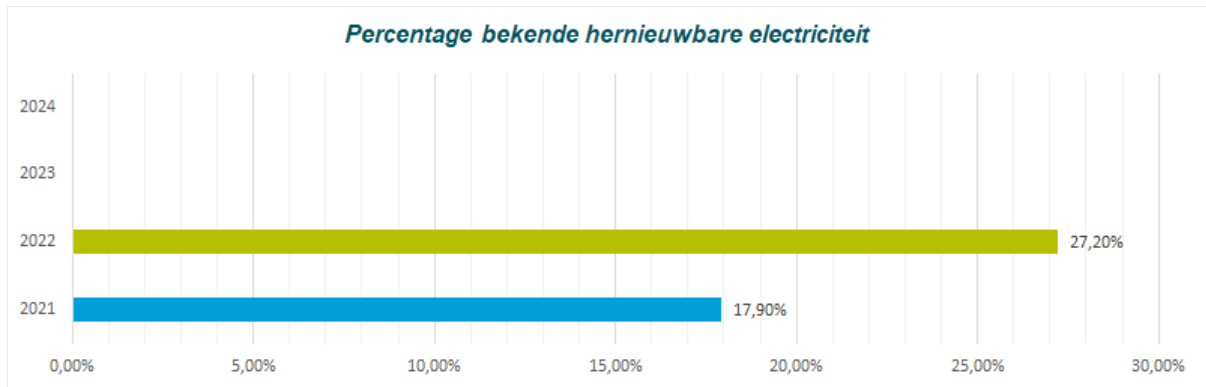
Eigen indicatoren

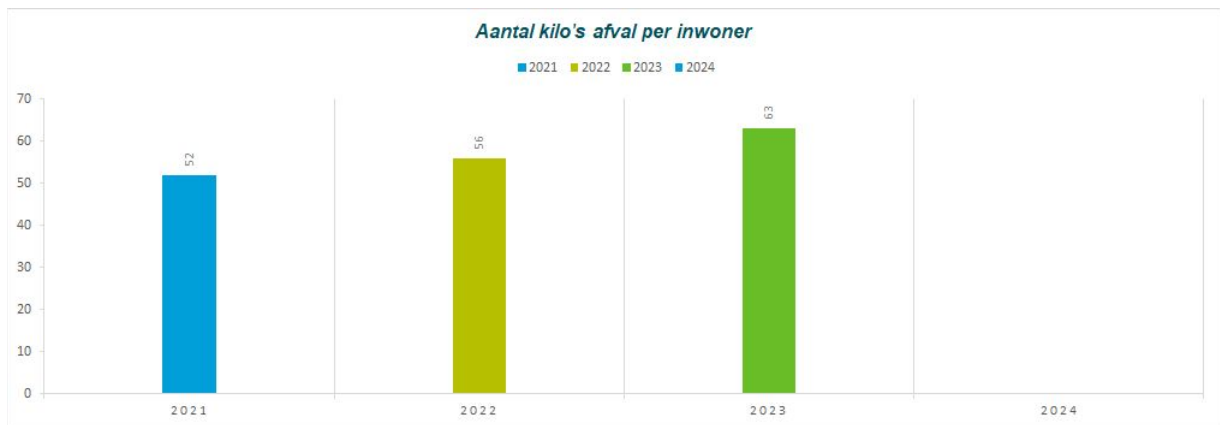

Op de aansluiting voor gas respectievelijk electra van zwembad Die Heygrave resp. de sporthal Die Heygrave is na juli/augustus 2022 geen verbruik meer zichtbaar van gas resp. electra.

Verplichte indicatoren

Over de periode na 2022 zijn nog geen nieuwe gegevens gepubliceerd op de website waarstaatjegemeente.nl.

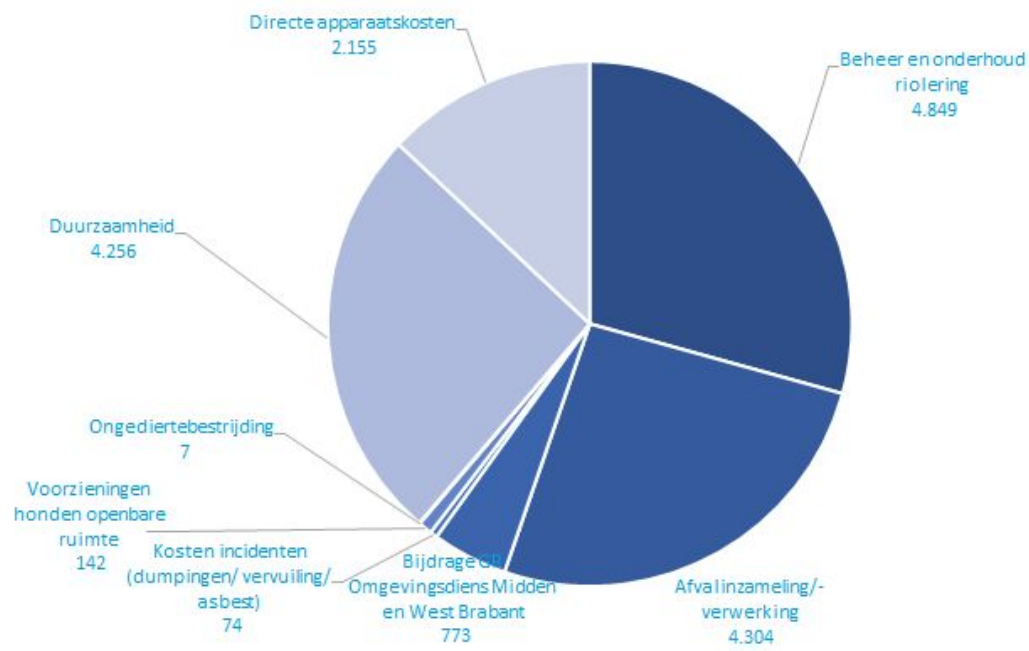

Op waarstaatjegemeente.nl zijn nog geen gegevens over 2024 beschikbaar.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	11.462	12.358	14.843	16.559
Baten	10.450	11.608	13.918	15.732
Saldo	-1.012	-750	-925	-828
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	0	0	0	-136
Onttrekkingen	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	136
Resultaat	-1.012	-750	-925	-691

Hoe is het geld besteed?

Bouwen en wonen

Beschrijving

Vanuit onze merkblofte Dromen. Doen. Heusden. doen we er alles aan om dromen waar te maken en initiatieven uit de samenleving een reële kans van slagen te bieden. We transformeren naar een participerende overheid waarbij de gemeenteraad de kaders vaststelt. Binnen de vastgestelde kaders heeft het college bewegingsruimte om via een uitvoeringsstrategie te doen wat nodig is. Binnen deze kaders hebben ook eigenaar/gebruiker en projectontwikkelaars mogelijkheden om hun gronden te bebouwen. Dit vraagt om een constructieve en transparante houding van de gemeente. Het is de taak van de gemeente om te zorgen voor voldoende gevarieerd woningaanbod waar de markt behoefte aan heeft. Inwoners en woningzoekenden kunnen hierdoor zoveel mogelijk zelf bepalen hoe ze willen wonen. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de niet-kapitaalkrachtigen en voor inwoners die voor zelfstandig wonen afhankelijk zijn van aangepaste woningen of de nabijheid van zorg(instellingen).

Belangrijkste kaders

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Omgevingswet
- Woningwet
- Waterwet
- Huisvestingswet
- Besluit bouwwerken leefomgeving
- Besluit beheer sociale huursector
- Provinciale Omgevingsverordening
- Erfgoedwet
- [Regionale woondeal Noord Oost Brabant](#)
- Nationale Woon- en Bouwagenda
- Wet Kwaliteitsborging
- Wet goed verhuurderschap

Heusdense beleidskaders

- [Omgevingsvisie \(2023\)](#)
- [Ontwikkelingsvisie buitengebied \(2010\)](#)
- [tHuis in Heusden Woonvisie 2020-2025 gewijzigde versie 2023 \(2023\)](#)
- [Welstandsnota \(2019\)](#)
- [Nota grondbeleid 2021 – 2025 \(2021\)](#)
- Tijdelijk Omgevingsplan
- Erfgoednota (2012)
- [Beleid Woonservicezones \(2008\)](#)
- [Kader Prestatieafspraken \(2021\)](#)
- [Prestatieafspraken 2024 gemeente Heusden, Woonveste en Huurdersvereniging Heusden \(2023\)](#)
- Uitgangspunten grondexploitaties
- [Besluit grondprijzen 2024](#)
- [Verordening fysieke leefomgeving 2024 \(2023\)](#)
- [Beleid huisvesting arbeidsmigranten \(2020\)](#)
- [Verordening Starterslening gemeente Heusden 2024 \(2024\)](#)

9.1 Woningbouw

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We spelen in op de behoeften van de woonconsument en voldoen aan de volkshuisvestelijke opgave. Op deze manier draagt consumentgericht, levensloopbestendig, circulair en

duurzaam bouwen bij aan een uitgebalanceerd en gevarieerd woningaanbod. Het streven is om in de periode 2023 – 2030 ca 2.400 woningen toe te voegen waarvan ca 1.600 in het betaalbare segment. In deze 1.600 woningen zitten ca 800 woningen voor de sociale huur. Het streven voor de periode 2024 tot en met 2026 is om ca 950 nieuwe woningen te realiseren waarvan 300 in de sociale huur. Daarnaast zijn we op zoek naar ontwikkellocaties voor ca.1.000 nieuw te realiseren woningen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In 2023 en 2024 zijn 311 nieuwbouw woningen opgeleverd, waarvan 52 in de sociale huur. Hiermee resteert een opgave om in de periode 2025 – 2030 nog ca. 2.090 nieuwbouwwoningen te realiseren.
- Bij Steenenburg en Geerpark is de Kavelwinkel ingezet voor het realiseren van woonwensen van particuliere kopers.
- Met Woonveste zijn de jaarlijkse prestatieafspraken gemaakt voor het bouwen en passend kunnen toewijzen van sociale huurwoningen.
- Met het oog op de doelstelling om het woningbouwprogramma te realiseren, zijn in 2024 10 bestemmingsplannen vastgesteld die goed waren voor een toevoeging van ca. 400 bouwtitels.
- Voor de tijdelijke opvang van Oekraïners zijn diverse strategische aankopen gedaan (zie programma bestuur en beheer). Dit doen we zodat de bestaande woningvoorraad niet belast wordt met de opgave die we hebben voor opvang. In de meeste gevallen kunnen deze locaties vervolgens op de lange termijn ingezet worden voor de woningbouwopgave ('crisis is kans'). Hiermee ontstaan inbreidingslocaties voor de toekomst.
- De woonvisie uit 2020 is in december 2023 geactualiseerd zodat deze voldoet aan de afspraken uit de regionale woondeal. Deze aanpassing heeft betrekking op het percentage te realiseren betaalbare en sociale huurwoningen. Het percentage sociaal is met 5% verhoogd naar 30% van de totale nieuwbouw. Voor de betaalbare huur / koop is een percentage van 37% opgenomen. Deze percentages zijn van toepassing op nieuwbouwinitiatieven bij zowel inbreidings- als uitbreidingslocaties.
- De actualisatie van de woonvisie zorgde ervoor dat de beleidsregels particuliere woningbouwverzoeken uit 2021 aangepast moesten worden. Omdat de criteria uit de woonvisie al voldoende houvast bieden om plannen te beoordelen is in 2024 besloten tot het intrekken van deze beleidsregels. Er zijn geen nieuwe beleidsregels vastgesteld.
- In 2024 is gestart met het opstellen van een woonzorgvisie. In dit kader zijn een aantal thema avonden georganiseerd en is er een participatietraject met belanghebbenden gevolgd. Deze visie komt (in 2025) in de plaats van de geactualiseerde woonvisie uit 2023.
- In 2024 is de verordening starterslening 2024 vastgesteld. Hiervan kunnen starters op de koopwoningmarkt gebruik van maken om een eerste woning te kunnen kopen. In 2024 zijn hiervoor 15 aanvragen gedaan.

9.2 Doorstroming en betaalbaarheid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- In overleg met corporaties en marktpartijen op peil houden van de voorraad betaalbare (huur)woningen voor doelgroepen met lage(re) inkomens.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Om er voor te zorgen dat inwoners nu en in de toekomst over passende huisvesting kunnen beschikken stimuleren we op basis van nieuwbouw een betere doorstroming op de woningmarkt. Dit hebben we gedaan door in te zetten op nieuwbouw voor de sociale huur (30%) en betaalbare huur en koopwoningen (37%). Ook is ingezet op de realisatie van levensloopbestendige woningen in de verschillende prijs categorieën (30%). Eind 2023 is Woonveste gestart met de pilot 65plus doorstroomregeling waarbij senioren die op dit moment nog een gezinswoning huren een levensloop geschikte woning krijgen aangeboden. Dit traject wordt begin 2025 geëvalueerd.
- We hebben de lokale lasten voor onze inwoners (eigenaren en huurders) zo laag mogelijk gehouden. Betaalbaarheid van wonen is het uitgangspunt in het armoede- en schuldhulpbeleid. Daarbij zijn gericht instrumenten ingezet om schulden te voorkomen. Bijvoorbeeld door in te zetten op vroegsignalering en gerichte inkomensondersteuning.

Samen met Woonveste en de Huurdersvereniging Heusden is ingezet op bewustwording op het gebied van energiebesparende maatregelen. Dit gebeurt o.a. door middel van het project Energiehulp. Via Energiehulp wordt bij mensen thuis gekeken naar hoe energie kan worden bespaard en worden kleine energiebesparende producten gratis beschikbaar gesteld. Het project is in het laatste kwartaal van 2024 gestart. In deze periode zijn 19 mensen geholpen.

- We hebben afspraken gemaakt met Woonveste over de beschikbaarheid van woningen voor de doelgroep. Voor de slagingskansen van de Heusdense woningzoekenden zijn prestatieafspraken gemaakt met Woonveste om deze te verbeteren tot minimaal het regionaal gemiddelde. Medio 2024 bleek uit de [monitor Slaagkansen WoonService Regionaal](#) dat de slaagkansen van de Heusdense woningzoekenden (19,3%) in 2023 boven het regionaal gemiddelde (16,3%) lagen. Het percentage woningen dat werd verhuurd aan woningzoekenden met een lokale binding (67%) lag in 2023 nog 3% onder de geformuleerde ambitie. Door de invoering van de pilot doorstroomregeling senioren is de verwachting dat het percentage toewijzingen aan woningzoekenden met lokale binding in 2024 is toegenomen tot minimaal het gewenste percentage. Of deze verwachting uit is gekomen moet nog blijken. Dit komt terug in de afzonderlijke monitor prestatieafspraken die in 2025 wordt gedeeld.
- Binnen de bestaande woningvoorraad worden mogelijkheden voor splitsen van woningen of het plaatsen van mantelwoningen ondersteund. Ten aanzien van mantelwoningen is beleid gemaakt om in familieverband, zonder zorgindicatie, samen te kunnen wonen. In 2024 zijn hiervoor 7 vergunningen verleend en meerdere informatievragen over beantwoord.

9.3 Wonen en zorg

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Levensloop geschikte woningen: vergroten van de mogelijkheden om zo lang mogelijk in een reguliere woning te blijven wonen.
- Faciliteren van initiatieven gericht op wonen in combinatie met zorg die inspelen op de lokale behoefte.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Diverse initiatieven op het gebied van wonen in combinatie met zorg hebben we mogelijk gemaakt. Een voorbeeld is het initiatief van Martha Flora aan de Voorstraat in Vlijmen voor mensen met dementie en de ontwikkeling van sociale zorgappartementen door Mijzo en Woonveste aan de Vlijmense dijk. Vanuit de maatschappelijke behoefte is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om met meerdere generaties op eenzelfde locatie te wonen. Hiervoor is beleid ten aanzien van mantelwonen opgesteld.
- In regionaal verband in Hart van Brabant is gewerkt aan de totstandkoming van de [regionale woonzorgvisie](#). Deze is door u in mei 2024 vastgesteld.
- We blijven in Hart van Brabant ook samenwerken volgens de regiovisie 'Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang, preventieve GGZ en Verslavingszorg'. Hiermee bereiden we ons samen voor op de overgang van deze verantwoordelijkheid naar alle gemeenten in 2025. Meer informatie is hierover opgenomen in het programma sociaal domein.
- Voor het levensloopbestendig bouwen van nieuwe woningen maken we afspraken met corporaties en marktpartijen conform de folder 'Levensloopbestendig wonen bouwen'.

9.4 Situationeel grondbeleid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Een optimaal financieel en maatschappelijk rendement bij de realisatie van geformuleerde beleidsambities.
- Vermindering van de nog steeds relatief hoge boekwaarde op grondexploitaties.
- Benutten van kostenverhaalsmogelijkheden om meer geformuleerde beleidsambities mogelijk te kunnen maken.
- Risicobeheersing bij de uitvoering van het grondbeleid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Ook in 2024 zijn nieuwbouwontwikkelingen in onze gemeente mogelijk gemaakt. Zowel van derden als op gronden van de gemeente. Bij nieuwe ontwikkelingen houden we bij de

uitvoering van het situationeel grondbeleid rekening met de verschillende belangen en de doelen die we als gemeente willen bereiken. Zo houden we bijvoorbeeld rekening met de ontwikkelingen op de woningmarkt, de woningbehoefte in onze gemeente, met duurzaamheids-aspecten, met de ontwikkelingen op het gebied van stikstof en met economische ontwikkelingen. Het streven is om de verschillende (beleids)ambities zoveel als mogelijk te realiseren met een goede balans tussen financieel rendement, maatschappelijk rendement en risicoprofiel. De routekaart uit het grondbeleid heeft daarbij geholpen in de afwegingen die we steeds moeten maken.

- In Heesbeen is een boerderij aangekocht om stikstof te kunnen compenseren en er is voorkeursrecht gevestigd op een stuk grond om in de toekomst mogelijk extra woningbouw mogelijk te kunnen maken.
- De boekwaarde van de grondexploitaties is in 2024 verder afgenomen, wat voornamelijk te danken is aan verkopen in het project Steenenburg.
- De gemeente heeft afspraken gemaakt met ontwikkelende partijen over kostenverhaal door het sluiten van (anterieure) overeenkomsten. In 2024 zijn 12 anterieure overeenkomsten afgesloten om de ontwikkeling van 59 nieuwe woningen en daarmee samenhangende voorzieningen (zoals wegen, groen, parkeren) mogelijk te maken in onze gemeente. De uiteindelijke bijdragen voor bijvoorbeeld het fonds bovenwijkse voorzieningen en het fonds sociale huur zullen in de loop van de jaren worden ontvangen wanneer de bijbehorende projecten worden gebouwd.
- In 2024 is een aanvraag voor de Woningbouwimpuls gedaan bij het rijk. Het rijk heeft ca. € 1,4 miljoen euro toegekend voor de realisatie van 225 woningen in Drunen. Dankzij de Woningbouwimpuls kunnen we sneller en meer betaalbare woningen mogelijk maken in Drunen. Het gaat hierbij om verschillende locaties die in afzonderlijke projecten worden opgepakt. Voor de eerste locaties zijn de voorbereidingen gestart.
- Bij de uitvoering van de grondexploitaties en de uitvoering van het grondbeleid zijn de risico's bewaakt. Ook bij de projecten van derden is er aandacht voor eventuele risico's. Daarbij maken we afspraken over de risicoverdeling / beperking bij het afsluiten van (anterieure) overeenkomsten met ontwikkelende partijen.

9.5 Omgevingswet

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Gemeente Heusden is bij inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 inhoudelijk en organisatorisch klaar voor het toepassen van het instrumentarium van deze wet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De uitvoering van het plan van aanpak voor de invoering van de Omgevingswet. In 2024 is gebleken dat de organisatie klaar is voor het werken met de nieuwe wet. Het werken met een nieuwe wet blijft een uitdaging. Zo functioneert het digitale stelsel omgevingswet nog verre van optimaal.
- Om te kunnen voldoen aan de kortere proceduretermijnen maken we gebruik van een intaketafel om ervoor te zorgen dat alle relevante aspecten voor de planbeoordeling tijdig in beeld komen en de initiatiefnemers een volledige en kansrijke aanvraag indienen. Omdat het digitale stelsel nog teveel beperking kent voor een snelle inzet van omgevingsplannen zijn nieuwe initiatieven zoveel mogelijk in procedure gebracht in de vorm van een Buitenplanse OmgevingsPlan Activiteit (BOPA). Voor initiatieven die niet met een BOPA mogelijk gemaakt kunnen worden was het door de hierboven genoemde beperkingen in 2024 niet mogelijk om medewerking te verlenen.
- We zijn begonnen met de eerste stappen voor één definitief omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. De eerste stap daarvoor is dat we de Rijksregels die zijn doorgeschoven naar de gemeente in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) hebben gepubliceerd. Op 1 januari 2032 moeten we een Omgevingsplan voor de hele gemeente te hebben vastgesteld.
- Om handvatten te bieden aan dit omzettingsproces naar het omgevingsplan is in 2024 het 'Transitieplan omgevingsplan gemeente Heusden' vastgesteld. Hierin staat het plan van aanpak voor de transitieperiode van 1 januari 2024 tot en met 1 januari 2032. Op basis van de eerste ervaringen en voortschrijdend inzicht vindt begin 2025 een actualisatie plaats.

- Om te zorgen dat we dit sneller kunnen realiseren met een efficiënte inzet van capaciteit is besloten samen te werken. In het project [SPRONG](#) bundelen 19 Brabantse gemeenten en de provincie planologische expertise en capaciteit om voorbeeldregels voor de omgevingsplannen te maken. Hierdoor hoeft niet iedere gemeente het wiel opnieuw uit te vinden. Het project gaat in 2025 van start. De dienstverlening rondom vergunningen kreeg extra aandacht. Het digitale loket is nog verre van optimaal. Door duidelijke communicatie met initiatiefnemers en goede interne afstemming de dienstverlening is de dienstverlening zoveel mogelijk op peil gehouden. Dat doen we ook door samenwerkingsafspraken met andere overheidsinstanties zoals omgevingsdienst, waterschappen en de veiligheidsregio te maken.

9.6 Geerpark

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Geerpark is gelegen aan de westzijde van Vlijmen, waar circa 800 woningen worden ontwikkeld in een groene, waterrijke, duurzame nieuwbouwwijk. Het plangebied is ongeveer 48 hectare. Samen met wooncorporatie Woonveste pakt de gemeente de realisatie van het gebied op met als ambitie om van Geerpark één van de meest duurzame nieuwbouwwijken van Nederland te maken. Duurzaam in drie opzichten: economisch, ecologisch en sociaal. Woonveste heeft ongeveer 65% van de grond in bezit. De gemeente ongeveer 25% en 10% is in handen van overige eigenaren.
- Geerpark is in 2010 verkozen tot excellent gebied wat betekent dat er een strengere EPC (energieprestatie coëfficiënt van een gebouw) gehanteerd mag worden dan wettelijk toegestaan is. Daarnaast betekent het dat kennis en ervaring uitgewisseld kan worden met de 20 andere excellente gebieden en dat er een subsidie van € 100.000 is toegekend. Na beëindiging van de regeling voor excellente gebieden werd uitgegaan van Nul op de meter woningen (NOM) en woningen die NOM geschikt zijn, maar waar nog geen zonnepanelen op zijn aangebracht. Voor de vervolgfases geldt echter dat alle projectmatige woningen in Geerpark NOM woningen zijn.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In 2024 is de bouw gestart van de woningen in 2C2 en 3B Morgenstond en zijn de bouwwerkzaamheden in 2C1 grotendeels afgerond. De rotonde Abt van Engelenlaan opgeleverd. De aanbesteding van de duikers rondom het park is voltooid en de werkzaamheden zijn uitgevoerd.
- De kunstbrug is opengesteld met een feestelijke opening. De omgevingsvergunning en de watervergunning voor de bruggen zijn verleend en onherroepelijk. Het bestek voor de bruggen en de zitelementen is aanbesteed en de uitvoering hiervan is in gang gezet. In april 2025 gaan wij hiermee van start. Rond de bouwvak 2025 zijn de bruggen gereed. In het 4e kwartaal 2025 worden zitelementen geplaatst.
- Het bestek voor het woonrijp maken van de laatste 2 plandelen: Nieuwe Morgen en Morgenstond is aanbesteed. De voorbereidingen om de huidige ontsluitingsweg Geerpark (nu nog bouwweg) definitief te gaan inrichten zijn opgepakt. Dit wordt in het 1e kwartaal van 2025 aanbesteed.
- Alle kavels zijn in 2024 verkocht en geleverd. De woningbouw in 2C2 Nieuwe Morgen en 3B Morgenstond is voortvarend gegaan en de laatste opleveringen van de woningen worden begin 2025 verwacht. Hierna worden deze gebieden in 2025 woonrijp gemaakt.
- Bewonersparticipatie was wederom de belangrijkste pijler binnen Team Geerpark. Buurt Bestuurt Geerpark heeft diverse activiteiten georganiseerd voor alle bewoners om elkaar te ontmoeten en betrokken te zijn bij thema's die in Geerpark leven. Dit is breed vanuit Team Geerpark communicatief ondersteund via de communicatiekanalen van Geerpark en aangevuld specifiek voor de nieuwe deelgebieden met gerichte informatie en momenten voor de nieuwe kopers. Bewoners uit Geerpark zijn meegenomen in bijvoorbeeld het woonrijp maken van delen, meedenken over de aanleg van de hofjes, waren uitgenodigd voor de opening van een nieuwe speelplek voor de jongste kinderen etc. De bebording in het park bij de boomgaard en op diverse andere plekken in de wijk vervangen. Wat er allemaal gedaan is in Geerpark door Team Geerpark is terug te zien in deze terugblik op [2024](#).
- Morgenland is in het afgelopen jaar door Buurt Bestuurt grondig gerenoveerd en verduurzaamd. Dit is gelukt mede door de financiële inbreng van de ontwikkelende partijen in Geerpark.

9.7 De Grassen

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- De gemeente Heusden ontwikkelt in samenspraak met Van Wanrooij Projectontwikkeling de nieuwe woonwijk De Grassen. Een woonuitbreiding aan de oostzijde van Vlijmen, ten noorden en zuiden van de Vijfhoevenlaan. Het gebied is circa 40 hectare groot en biedt ruimte voor circa 810 woningen. Daarnaast is er ruimte voor de vervangende nieuwbouw van basisschool De Bussel plus kinderopvang, een sportzaal en een nieuw gezondheidscentrum.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De onderzoeken voor het wijzigen van het Omgevingsplan (voorheen bestemmingsplan) voor de 3e fase zijn voorzover mogelijk afgerond. Na ontvangst van de geactualiseerde gegevens van het MMBA 2024 worden nog enkele onderzoeken uitgevoerd (waar input vanuit het MMBA 2024 voor nodig is). Daarnaast is participatie voor de 3e fase in voorbereiding.
- Het verzoek in het kader van de Wet natuurbeheer (Wnb) is positief beoordeeld. De ontheffing is ontvangen en de ecologische maatregelen worden uitgevoerd overeenkomstig planning (waaronder inrichting driehoek, kikkerpoel, maatregelen voor marterachtigen, tijdelijke vleermuiskasten, uilenkasten, kunsthorst buizerd).
- De sanering van de Japanse Duizendknoop is uitgevoerd en de locatie wordt nu actief gemonitord (nazorgfase).
- De verkoop van gronden aan de bewoners van De Jonglaan is in samenwerking met die bewoners afgerond.
- Het stedenbouwkundig plan, de regionale woondeal en afspraken met Van Wanrooij en Woonveste hebben onderlinge samenhang. De opgaven is inzichtelijk gemaakt waardoor er een constructieve basis ligt om begin 2025 tot overeenstemming te komen. Tevens is/wordt gekeken naar mogelijkheden om, ondanks enkele beletsels, zo spoedig mogelijk te starten met de bouw van de woningen.
- In het kader van participatie is gesproken over de doorgang tussen de Meliestraat en het plangebied. De uitgevoerde studie is door omwonenden positief ontvangen en wordt verder uitgewerkt.
- Er hebben gesprekken plaatsgevonden n.a.v. ingediend beroep (bestemmingsplan 2e fase en hogere grenswaarde) gericht op wederzijds begrip en eventuele oplossingen. Vervolggesprekken vinden in 2025 plaats.
- Het maatschappelijk cluster is gestart als zelfstandig project.
- Het woningbouwproject is besproken bij de regionale Versnellingstafel.
- De technische voorbereiding van de aanbesteding van de Vijfhoevenlaan is in voorbereiding op basis van het beschikbaar gestelde voorbereidingskrediet.
- De (milieu)technische opgaaf die samenhangt met sloop van de loodsen aan de Vijfhoevenlaan wordt in beeld gebracht.
- Door het uitblijven van een uitspraak over GOL, en lopende beroepen tegen het bestemmingsplan en de hogere grenswaarde, loopt de uitvoeringsfase vertraging op. Zoals hierboven aangegeven blijven we ons onverminderd voorbereiden op de daadwerkelijke uitvoering van het project.

9.8 Steenenburg

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Met behoud van de landschappelijke, natuurlijke en historisch waarde van het gebied een hoogwaardige ruimtelijke ontwikkeling realiseren.

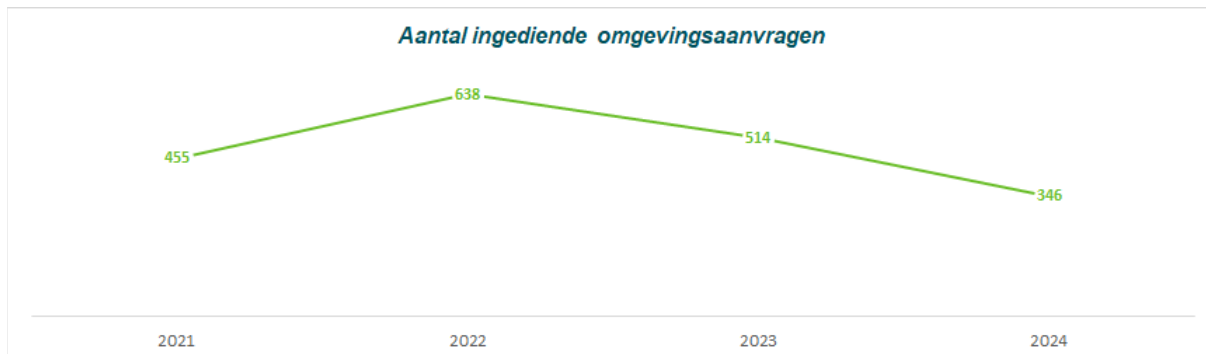
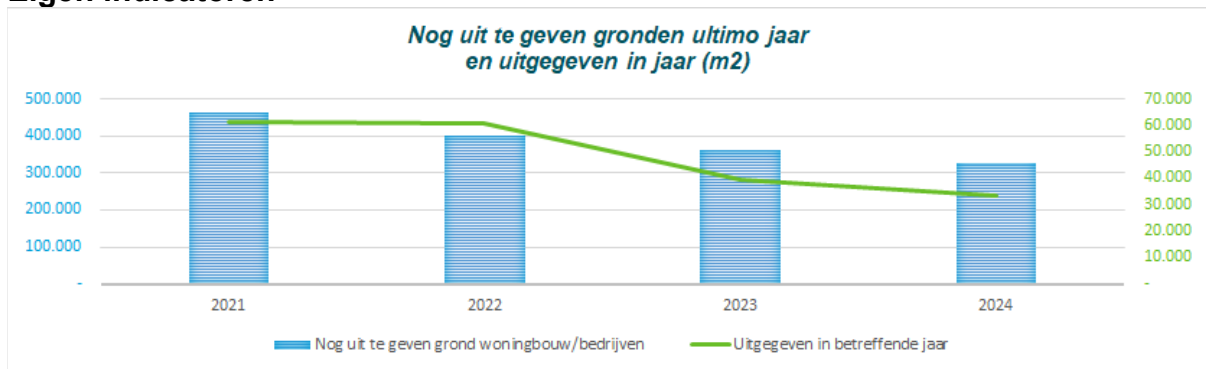
Wat hebben we daarvoor gedaan?

- December 2024 is aan de CRK het ontwerp voor het eerste gebouw op het Life Science Park gepresenteerd en door de CRK positief beoordeeld. Het streven is om in 2025 de omgevingsvergunning hiervoor aan te vragen. De totale ontwikkeling van het Life Science Park zal naar verwachting 5 tot 10 jaar in beslag nemen.
- Voor kasteel en hotel Steenenburg is de bezwaarprocedure afgerond en geen beroep ingesteld. Beide omgevingsvergunningen zijn daarmee onherroepelijk. De bouw loopt voorspoedig. Verwachting is dat medio 2025 kasteel en hotel open kunnen.
- Ook de bouw van de Hofwoningen verloopt volgens planning. In de tweede helft van 2025 worden de woningen gefaseerd opgeleverd.

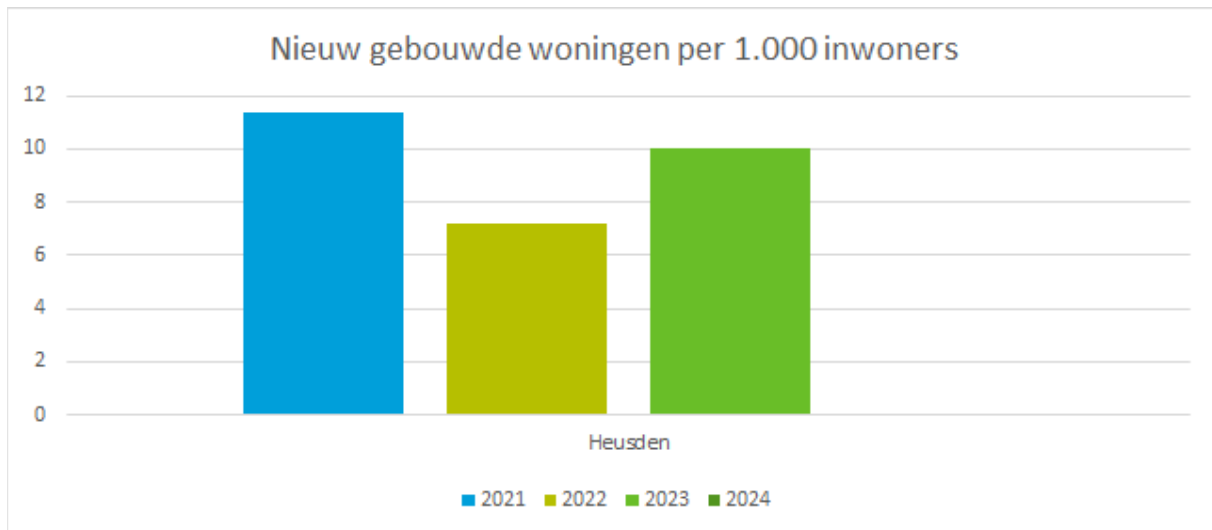
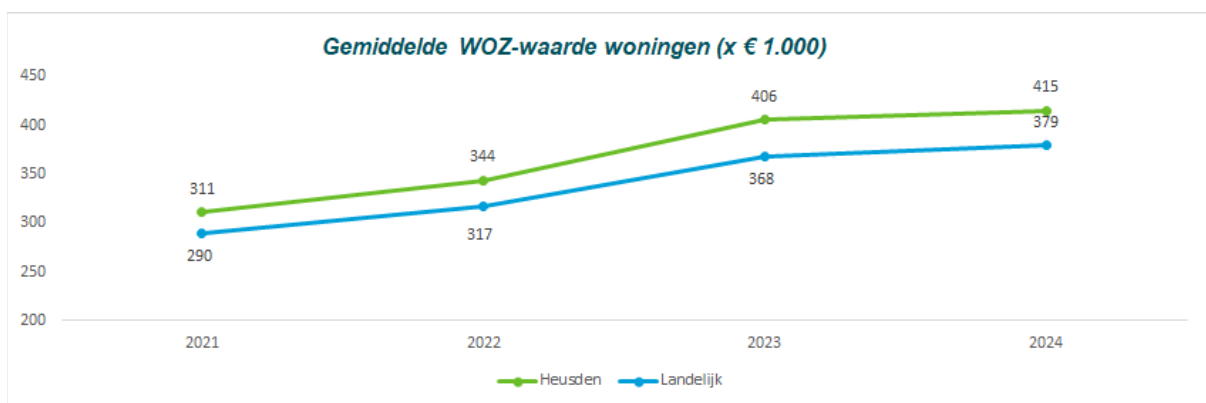
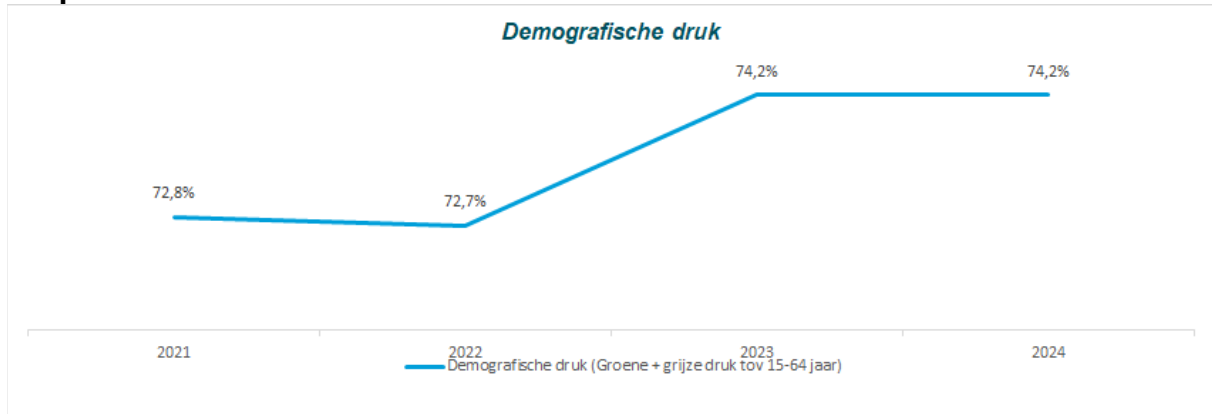
- De 54 appartementen van de eerste twee gebouwen zijn allemaal verkocht of gereserveerd. In het eerste kwartaal van 2025 start hiervan de bouw.
- Alle bouwkavels in het zuiden van landgoed Steenenburg zijn verkocht of gereserveerd.

Indicatoren

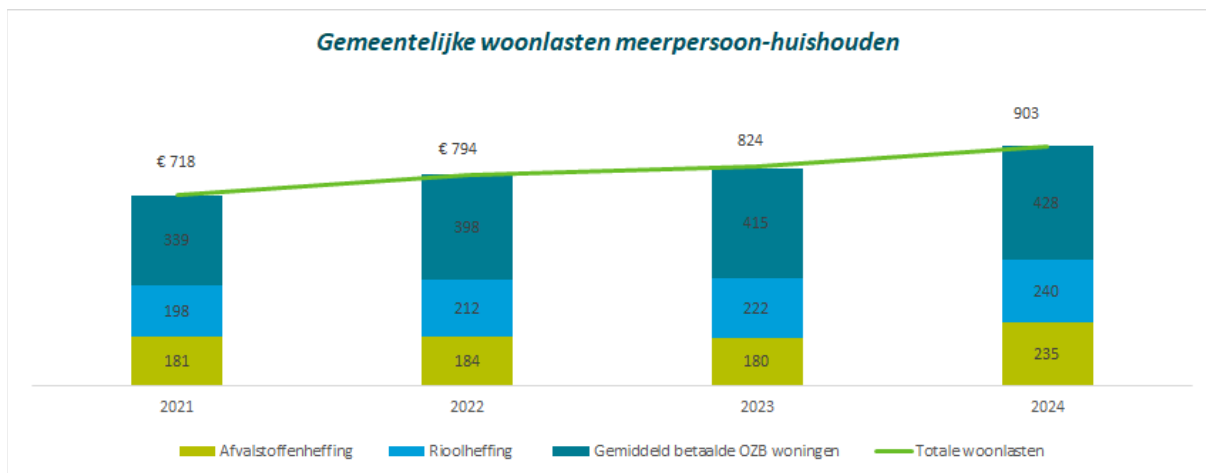
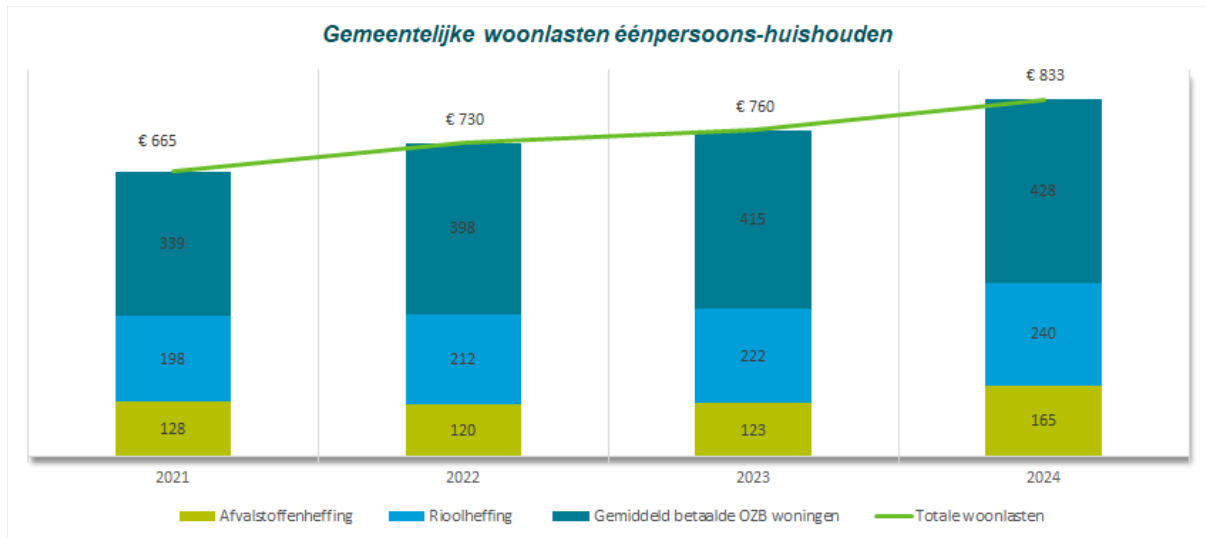
Eigen indicatoren

Verplichte indicatoren

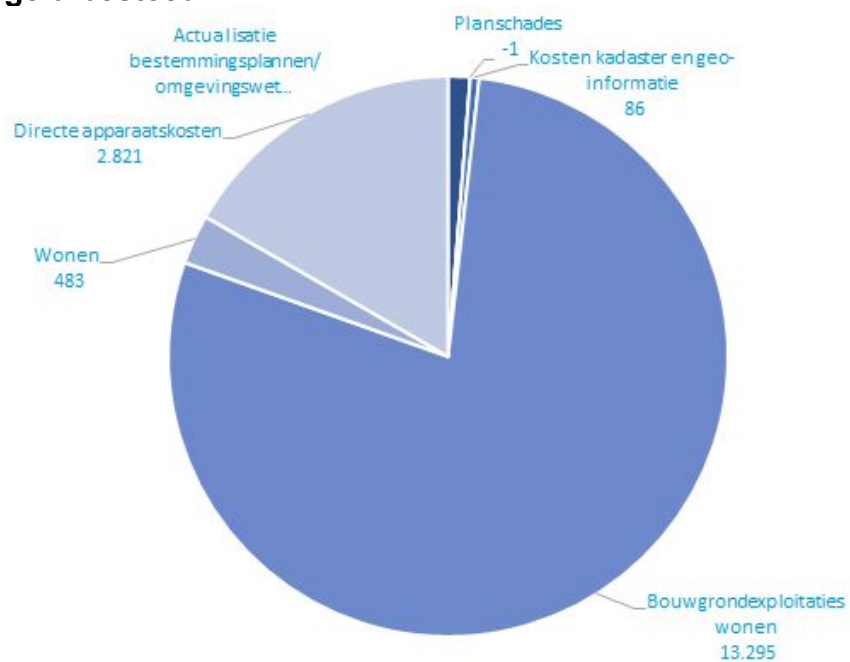
Aantal nieuw gebouwde woningen over 2024 nog niet bekend op [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl).

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming na wijziging	Rekening
	2023	2024	2024	2024
Lasten	18.079	21.117	14.880	16.899
Baten	18.292	19.777	12.935	16.615
Saldo	213	-1.340	-1.946	-284
<i>Mutaties reserves</i>				
Toevoegingen	321	574	472	431
Onttrekkingen	0	0	0	0
Saldo	-321	-574	-472	-431
Resultaat	-108	-1.914	-2.417	-715

Hoe is het geld besteed?

Overig

Algemene dekkingsmiddelen

In artikel 25 van het BBV is bepaald dat in de programmaverantwoording een overzicht wordt opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen. Hieronder worden in dit verband verstaan: de middelen die door de gemeente vrij besteed mogen worden en niet gebonden zijn aan een specifiek (beleids)doel. Voor een aantal algemene dekkingsmiddelen zijn echter aparte, lokale afspraken gemaakt (bijv. reclame- en hondenbelasting). Om de aansluiting te houden met de totale algemene dekkingsmiddelen zijn deze nu niet uitgesloten. Dit wijkt af van de presentatie in de begroting.

De algemene dekkingsmiddelen kunnen als volgt gespecificeerd worden (x € 1.000):

	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024
Lokale heffingen	924	10.664	9.740
Algemene uitkering gemeentefonds	0	88.019	88.019
Dividend	1	96	95
Saldo van de financieringsfunctie	1.681	1.748	67
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	1.323	1.323
Totaal	2.606	101.850	99.244

Lokale heffingen

Onder lokale heffingen zijn de gerealiseerde opbrengsten en uitvoeringskosten opgenomen die verband houden met de onroerende zaakbelasting (€ 10.283.000) (incl. het deel niet-woningen GOL), hondenbelasting (€ 270.000) en reclamebelasting (€ 68.000) aangezien deze wettelijk middelen niet gebonden zijn aan een specifieke besteding. Daarnaast zijn onder de lasten de kosten van heffing en invordering en ICT (specifiek gebruikt voor de belastingen) opgenomen.

Voor een toelichting op de gemeentelijke belastingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen waarin wordt ingegaan op de beleidsuitgangspunten, belastingvoorstellen en het kwijscheldingsbeleid. In de paragraaf wordt naast bovengenoemde belastingen ook ingegaan op de heffingen die niet leiden tot algemene dekkingsmiddelen.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Betreft de inkomsten die via de algemene uitkering uit het gemeentefonds vanuit het Rijk worden ontvangen. De raming wordt gedurende het jaar bijgesteld op basis van circulaire. Naast het ontvangen uitkeringsbedrag in het rekeningjaar (€ 87,7 mln), bevat de realisatie ook een positieve afrekening over voorgaande jaren (€293.000). In de tweede bestuursrapportage 2024 is de septembercirculaire 2024 verwerkt. De algemene uitkering wijkt ten opzichte van de begroting af (+€ 0,6 mln). Dit wordt met name veroorzaakt door de decembercirculaire en meer specifiek de uitkering voor de vangnetconstructie voor energietoelage (€ 280.000) en de vergoeding voor meerkosten Oekraïne sociaal domein (€ 92.000). Verder keert het Rijk ook bedragen uit die niet volledig besteedt zijn met betrekking tot jeugdzorg (€ 96.500). Deze middelen komen ten gunste van de algemene middelen.

Financieringsfunctie

De financieringsfunctie betreft het saldo tussen de externe rentelasten en –baten en de rente die wordt toegerekend aan de grondexploitatie en taakvelden. Hiermee vormt dit het grootste deel van het renteresultaat. Een nadere toelichting op het renteresultaat is opgenomen in de paragraaf financiering.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen betreft het BCF resultaat (BTW Compensatie Fonds).

Overhead

Om meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead schrijft het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) voor om vanaf 2017 een apart overzicht op te nemen van de overhead. Onder overhead wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Te denken valt aan kosten m.b.t. personeel en organisatie, financiën, huisvesting en bestuursondersteuning. Deze kosten mogen niet meer worden toegerekend aan de directe taakvelden/programma's. De overhead wordt vanaf 2017 centraal begroot en verantwoord op het overzicht overhead via taakveld Overhead. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in het totaal van de overhead alsmede de verrekening binnen de begroting.

Specificatie van de overhead

De kosten van overhead kunnen als volgt gespecificeerd worden (x € 1.000):

	Raming 2024 Primair	Gewijzigde begroting	Realisatie 2024
Huisvesting	1.015	1.089	1.104
Informatievoorziening en automatisering	1.921	2.497	2.194
Personeel	8.288	8.216	8.374
P&O/HRM	1.022	833	805
Facilitaire zaken	903	1.026	979
Juridische zaken	92	142	245
Overige	328	344	1.101
Subtotaal	13.569	14.147	14.802
Toerekening grondexploitatie, investeringen en subsidieprojecten	-/- 751	-/- 751	-/- 752
Totaal	12.818	13.396	14.050

Huisvesting

Betreft de kosten voor ruimten voor de uitvoering van de algemene taken van de eigen organisatie. Dit betreft dus voornamelijk het gemeentehuis in Vlijmen, het gemeentehuis in Drunen en een deel van de werf waar kantoorruimte is gevestigd. Kosten bevatten onder andere energiekosten, onderhoud en schoonmaak. Daarnaast is een deel van de kosten van de buitendienst verantwoord onder huisvesting aangezien dit betrekking heeft op het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen in gebruik voor de eigen organisatie.

Informatievoorziening en automatisering

Betreft de kosten voor aanschaf, onderhoud en licenties van hard- en software, systeem- en netwerkbeheer, applicatiebeheer en ondersteuning van medewerkers voor zover niet toe te rekenen aan het primaire proces. Hiervoor zijn alle applicaties doorgenomen en waar mogelijk toegerekend aan het primaire proces. Het restant is verantwoord onder de overhead. Dit geldt ook wanneer een contract betrekking heeft op meerdere applicaties ten behoeve van het primaire proces.

Personeel

Betreft de loonkosten van personeel voor zover deze niet actief zijn in het primaire proces. De verdeling wordt gemaakt op basis van de urenramingen. Hierbij worden de uren besteed aan onder andere financiën, communicatie, juridische zaken, P&O, ICT en bestuursondersteuning onder de overhead verantwoord. Overeenkomstig de voorschriften van het BBV zijn hierbij ook de volledige loonkosten van directie en management opgenomen.

P&O/HRM

Dit betreft de kosten die gemaakt worden voor het personeelsbeheer. Hierbij valt te denken aan opleidingskosten, reis- en verblijfskosten, werving en selectie, loopbaan- en mobiliteitsadviezen, arbo beleid en het voeren van de salarisadministratie.

Facilitaire zaken

Betreft de kosten die voorheen vielen onder de kostenplaats interne dienst, bijvoorbeeld verzekeringen, abonnementen en telefoonkosten.

Juridische zaken

Betreft de externe kosten gerelateerd aan juridische zaken waaronder juridische advieskosten, kosten met betrekking tot BIBOB, bezwarencommissie en leges en griffie kosten.

Toerekening grondexploitatie, investeringen en subsidieprojecten

Er is een uitzondering gemaakt voor grondexploitatie, investeringen en subsidieprojecten. De overhead mag wel nog worden toegerekend aan deze activiteiten door dit als negatieve last in de overhead mee te nemen. Het saldo dat gepresenteerd wordt onder de overhead is daarom een netto bedrag.

De toerekening heeft plaatsgevonden op basis van het aantal uren dat geraamd is ten laste van de grondexploitatie en kredieten. Voor deze uren is een opslag voor de overhead berekend en verwerkt in de begroting. De opslag is berekend door de totale (bruto)overhead te delen door het aantal uren dat geraamd wordt ten laste van het primaire proces, inclusief kredieten.

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2023

Voornaamste verschillen:

Informatievoorziening en automatisering

In het contract voor de implementatie van het nieuwe financiële systeem zijn 285.000 enkele momenten vastgelegd waarop delen van de kosten van implementatie betaald dienen te worden. Niet alle momenten van betaling zijn in 2024 een deel van de kosten vallen contractueel in 2025 daarom wordt er € 285.000 overgeheveld naar 2025.

Personeel

Er zijn meer uren toegeschreven aan overhead. Dit wordt veroorzaakt door -150.000 een hogere productiviteit. En een verschuiving tussen taakveld bestuur en overhead. De uren van bestuursondersteuning waren begroot op taakveld bestuur maar zijn verantwoord op overhead, wat leidt tot een nadeel.

Facilitaire zaken

Inzake het wegwerken van de archiefachterstanden is een 125.000 budgetoverheveling voorgesteld van € 125.000. De verwachting is het project in 2025 wordt afgerond.

De scenariostudie en programma van eisen van de centrale huisvesting zijn 48.000 volgens planning uitgevoerd. De raad wordt op 24 juni 2025 gevraagd om

een besluit te nemen. Daarna kan een vervolg plaatsvinden in de vorm van voorbereiding op het maken van een voorontwerp. Ten behoeve van dit voorontwerp wordt het resterend budget overgeheveld.

De energie en schoonmaak kosten van de diverse gemeentelijke locaties zijn hoger dan begroot.	-55.000
---	---------

Juridische zaken

De advieskosten wijken af van de bijgestelde begroting door extra advies inzake WMO, belastingen en erfpacht.	-100.000
---	----------

Overige verschillen

De storting in de voorziening dubieuze debiteuren is hoger dan begroot.	-55.000
---	---------

Middels het mengpercentage worden de algemene kosten procentueel toegerekend aan niet-ondernemers-/overheidsactiviteiten, ondernemersactiviteiten en activiteiten die btw-vrijgesteld. Sinds 2015 was dit mengpercentage niet herrekend. De gemeente heeft voor de jaren 2019 tot en met 2023 het mengpercentage opnieuw berekend. Als gevolg van deze hernieuwde berekening zal de gemeente suppleties indienen ter correctie van de btw die in de genoemde jaren in aftrek is gebracht via de aangifte btw en de btw die via het Btw-compensatiefonds is teruggevraagd.	-705.000
---	----------

Overige verschillen	-47.000
---------------------	---------

Saldo verschil	-654.000
-----------------------	-----------------

Dekking van de overhead

In de begroting is alleen overhead toegerekend aan de grondexploitaties en kredieten. De overhead zal verder vanuit de algemene dekkingsmiddelen gedekt moeten worden. Uitzondering hierop zijn de activiteiten waarvoor kostendekkende tarieven gerekend mogen worden zoals afval en riolering. Aangezien in de programma's alleen de kosten worden opgenomen van het primaire proces is het niet mogelijk om de tarieven die berekend mogen worden hieruit te halen. De overhead mag aan deze activiteiten extracomptabel worden toegerekend.

Aangezien de toerekening aan de tarieven extracomptabel gebeurt, is deze niet af te leiden uit de begroting. In de paragraaf lokale heffingen is daarom toegelicht welk aandeel van de overhead wordt toegerekend aan deze activiteiten. De hoofdregel voor toerekening is dat deze plaats vindt op basis van het aandeel van de betreffende lasten in de totale lasten.

Vennootschapsbelasting

Op 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht voor publieke organisaties ingevoerd. De Wet op de vennootschapsbelasting (Vpb) is destijds in essentie zo aangepast dat overheden ook belast kunnen worden voor economische activiteiten die ook door private ondernemingen (kunnen) worden uitgevoerd. De aanpassingen hadden tot doel een gelijk fiscaal speelveld te maken tussen partijen (overheden en private ondernemingen).

Sinds deze wetswijziging vallen activiteiten waarvoor gemeenten als ondernemer optreden onder de Vpb. De gemeente Heusden heeft sindsdien in overleg met een fiscaal adviseur invulling gegeven aan de vennootschapsbelastingplicht. De fiscaal adviseur ondersteunt de gemeente bij de berekening van de Vpb en bij de jaarlijks belastingaangiften.

Belaste activiteiten en berekening fiscale resultaten

Jaarlijks is een beoordeling nodig of er sprake is van nieuwe belaste activiteiten. Het aantal mogelijke ondernemersactiviteiten voor de Vpb is voor Heusden beperkt. De gemeente is vooralsnog alleen over de grondexploitaties (hierna: “het grondbedrijf”), straatreclame en over de opbrengsten uit de verkoop van reststromen van huishoudelijk afval Vpb verschuldigd. Voor de ondernemersactiviteit ‘straatparkeren’ is van rechtswege een vrijstelling van toepassing.

De berekening van de verschuldigde Vpb gebeurt extracomptabel. Jaarlijks leidt dit tot één totaalbedrag voor de Vpb-heffing, op basis van het berekende fiscaal resultaat. Het fiscale resultaat wijkt af van het bedrijfseconomisch resultaat dat is opgenomen in de begroting en in de jaarrekening die zijn opgesteld op basis van de BBV voorschriften. Het totaalbedrag van de Vpb-heffing wordt als één bedrag opgenomen in de staat van baten en lasten.

VSO met de belastingdienst

In november 2020 heeft de gemeente Heusden een vaststellingsovereenkomst (VSO) voor de vennootschapsbelasting gesloten met de belastingdienst. Deze VSO geeft voor de gemeente duidelijkheid omtrent de berekening van de verschuldigde vennootschapsbelasting.

Ontwikkeling fiscaal resultaat en Vpb last

Het fiscale resultaat over 2024 is berekend op bijna € 0,5 miljoen negatief. Het lagere fiscale resultaat komt met name door lager geraamde resultaten in De Grassen en mutaties in de fasering en het resultaat van andere grondexploitaties die leiden tot een fiscale afwaardering in 2024.

In de afgelopen jaren zijn de volgende fiscale resultaten berekend, waarvoor aangiften zijn gedaan:

- boekjaar 2016: € 1,4 miljoen negatief;
- boekjaar 2017: € 0,9 miljoen positief;
- boekjaar 2018: € 0,5 miljoen positief;
- boekjaar 2019: € 0,3 miljoen negatief;
- boekjaar 2020: € 1,9 miljoen negatief;
- boekjaar 2021: € 0,2 miljoen positief;
- boekjaar 2022: € 3,5 miljoen positief;
- boekjaar 2023: € 1,5 miljoen positief.

De belastingdienst heeft definitieve aanslagen opgelegd voor de boekjaren 2016 tot en met 2021.

Tot het boekjaar 2022 was het voor de vennootschapsbelasting nog mogelijk om jaren met positieve fiscale resultaten ‘weg te strepen’ tegen jaren met negatieve fiscale resultaten. Tot en met 2021 was de gemeente uiteindelijk dus (per saldo) geen Vpb verschuldigd. In de jaren daarna was er geen

fiscaal verlies meer, wat in de jaarrekeningen over 2022 en 2023 vervolgens wel leidde tot fiscale lasten met uiteindelijk een totaalbedrag van ongeveer € 1 miljoen.

In de jaarrekening 2024 is voorzichtigheidshalve uitgegaan van een fiscaal resultaat in 2024 van nihil. Rekening houdend met de hierboven opgesomde fiscale resultaten over de eerdere jaren, resulteert dit in een negatieve fiscale last van ongeveer € 235.000 in het boekjaar 2024. De totaal tot en met 2024 verantwoorde fiscale lasten komen daarmee uit op ongeveer € 0,75 miljoen.

Ook de komende jaren blijft de uiteindelijke jaarlijkse fiscale last afhankelijk van de daadwerkelijke fasering en ontwikkeling van de grondexploitatie-resultaten per boekjaar.

Onvoorzien

Door het jaar heen vinden, naast eventuele incidentele raadsbesluiten, alleen via de bestuursrapportages aanpassingen van de post onvoorzien plaats. De post onvoorzien is bij de 2e bestuursrapportage 2024 vrijgevallen ten gunste van het begrotingssaldo.

(Bedragen x €1.000)	Onvoorzien
Primaire begroting 2023	100.000
Vrijval onvoorziene uitgave 2e bestuursrapportage	-/- 100.000
Restant saldo	0

Paragrafen

Lokale heffingen

Inleiding

De paragraaf lokale heffingen geeft informatie over de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen voor het jaar 2024 en bevat de uitvoering van de beleidsuitgangspunten ten aanzien van de lokale lasten. De belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente en zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. Een overzicht van de lokale lasten is derhalve van belang voor de gemeenteraad vanwege de integrale afweging tussen beleid en de inkomsten. Een beschrijving van de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid maakt het beeld van de lokale lasten compleet.

Algemeen

De meeste belastingen in onze gemeente zijn de afgelopen jaren in het algemeen slechts verhoogd met het inflatiepercentage. Uitzondering hierop is de hondenbelasting, waar geen inflatiecorrectie heeft plaatsgevonden. Hoewel de gemeente zo efficiënt mogelijk met de middelen omgaat, en waar mogelijk tracht de lasten te drukken, ontkomt onze organisatie niet aan loon- en prijsstijgingen, welke moeten worden doorberekend in de tarieven.

Het uitgangspunt 'de vervuiler betaalt' is algemeen aanvaard. Voor wat betreft de dienstverleningen zoals het ophalen en afvoeren van afvalstoffen, het onderhoud van riolen en het afvoeren van rioolwater, de leges, rechten en de marktgelden is de afspraak gemaakt dat zoveel mogelijk kostendekkende tarieven zullen worden toegepast. Indien genoeg zou worden genomen met niet-kostendekkende tarieven, zou dit leiden tot tekorten in de begroting die op andere wijze, bijvoorbeeld door een extra verhoging van de OZB-tarieven, opgevangen dienen te worden.

Voordat tarieven worden gecorrigeerd voor inflatie, wordt gecontroleerd of dit niet leidt tot meer dan 100% kostendekking. Dit laatste is op grond van de Gemeentewet niet toegestaan, zodat inflatiecorrectie dan achterwege dient te blijven. Voor het jaar 2024 zijn de tarieven conform de wettelijke eisen vastgesteld.

Tarievenbeleid

De belastingen die tot woonlasten leiden, zijn de onroerende zaakbelastingen voor de eigenaar, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor de gebruiker.

Voor de tarieven van de onroerende zaakbelastingen is de gemeenteraad voor het jaar 2024 alleen uitgegaan van 3% inflatiecorrectie en een gemiddelde waardeinstijging van 2% voor woningen en 1% voor niet-woningen.

Bij de afvalstoffenheffing en de rioolheffing streeft de gemeente naar een kostendekkend niveau. Wanneer er door een verschuiving in het aangeboden afval alsnog een dekkingstekort of -overschot ontstaat, wordt dit onttrokken, respectievelijk toegevoegd aan de daartoe ingestelde voorziening.

Uitgangspunt is om volledige kostendekkendheid na te streven op basis van de geraamde kosten voor 2024. Sinds 2024 wordt het PMD-afval in plastic zakken opgehaald, waarbij in 2023 een container gebruikt werd. Deze container wordt sinds 2024 gebruikt voor het aanbieden van oud papier. Zowel het PMD-afval als oud papier wordt nu gratis opgehaald, met als gevolg dat de kosten vastrecht zijn gestegen. De variabele tarieven zijn gestegen met het percentage inflatiecorrectie..

De tarieven voor de afvalstoffenheffing zijn voor 2023 en 2024 vastgesteld zoals weergegeven in onderstaande tabel.

	2023	2024
--	------	------

Vastrecht 1 persoons huishouden	€ 98,28	€ 139,92
Vastrecht meerpersoons huishouden	€ 129,60	€ 184,56
Vastrecht bij gebruik verzamelcontainer 1 persoons huishouden	€ 129,48	€ 160,44
Vastrecht bij gebruik verzamelcontainer meerpersoons huishouden	€ 160,56	€ 205,08
Inworp ondergrondse container restafval	€ 1,90	€ 1,96
Lediging minicontainer GFT 140 liter	€ 0,90	€ 0,93
Lediging minicontainer GFT 240 liter	€ 1,50	€ 1,55

Bij het opstellen van de begroting 2024 was uitgegaan van 273.000 inworpen van restafval in de ondergrondse containers. Vanuit de cijfers van de afvalstoffendienst blijkt dat er bijna 348.000 inworpen zijn vastgelegd. Vanuit de cijfers van de afvalstoffendienst is te berekenen dat er 75.000 meer inworpen van restafval zijn geweest dan verwacht.

Daarentegen is bij het opstellen van de begroting 2024 uitgegaan van circa 196.000 keer aanbieden van een 120 of 240 liter GFT container. Uit de cijfers van de afvalstoffendienst is te berekenen dat er ruim 196.000 registraties zijn geweest van de lediging van een 120 of 240 liter container. Het werkelijk aantal aanbiedingen komt dus overeen met de verwachting.

De in de begroting opgenomen opbrengst bedroeg € 4.150.000 euro. De realisatie van de inkomsten voor 2024 laten zien dat deze geraamde opbrengst te laag was. De gerealiseerde opbrengst voor 2024 is € 4.352.000. Dit betekent dat de opbrengst € 202.000 hoger is dan begroot.

De hogere inkomsten zijn voor een deel verklaarbaar omdat er 75.000 meer inworpen van restafval zijn geweest á € 1,96. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting wijken de aantallen huishoudens en ledigingen van GFT containers nagenoeg niet af.

De tarieven voor de rioolheffing werden in 2024 ten opzichte van 2023 verhoogd met 7,97% (4,97% + 3,0% inflatiecorrectie) conform de gekozen financieringsvariant van het waterplan. Uitgangspunt bij de heffing is volledige kostendeckking binnen het huidige meerjarige waterplan. Uit de realisatie van de exploitatie blijkt dat er een kostendeckingspercentage van 100% wordt gerealiseerd. De inkomsten uit rioolheffing hebben in 2024 bijna 5.260.000 bedragen. De toe te rekenen kosten (met name kosten taakveld, overhead en BTW) tellen op tot circa € 4.842.000. Een bedrag van circa € 418.000 is gedoteerd aan de spaarvoorziening, onderhoudsvoorziening en de bestemmingsreserve riolering.

Berekening kostendeckkendheid van een heffing	Afvalstoffen-heffing	Rioolheffing	Lijkbezorgings-rechten	Parkeerbelasting	Leges
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	3.944.489	3.759.104	191.395	60.839	2.245.863
Inkomsten taakveld(en), excl. Heffingen	1.084.807	21.242	5.200	-	-
Netto kosten taakveld	2.859.682	3.737.862	186.195	60.839	2.245.863
Toe te rekenen kosten	96.461	72.509	-	-	-
Overhead incl. (omslag)rente	354.711	447.819	18.374	5.841	215.603
dotatie/onttrekking voorziening	312.338	417.930	-	-	-
BTW	728.734	583.638	-	-	-
Totaal toe te rekenen kosten	1.492.244	1.521.896	18.374	5.841	215.603
Totale kosten	4.351.927	5.259.758	204.569	66.680	2.461.466
Opbrengst heffingen	-4.351.927	-5.259.758	-172.907	-85.035	2.446.678
Dekkingspercentage	-100,0%	-100,0%	-84,5%	-127,5%	99,4%

Belastingen

Onroerende zaakbelasting

Belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Onroerende-zaakbelastingen	€ 10.289	€ 10.283

Onder de naam onroerende-zaakbelastingen wordt een belasting geheven van diegene die op 1 januari gebruik maakt en/of in het bezit is van een pand. Te onderscheiden zijn:

- De gebruikersbelasting (niet-woningen), die wordt opgelegd aan degene die de onroerende zaak gebruikt;
- De eigenarenbelasting (woningen en niet-woningen), die wordt opgelegd aan de zakelijk gerechtigde (meestal de eigenaar) van een onroerende zaak.

Degene die op 1 januari de onroerende zaak in eigendom heeft en/of hiervan gebruik maakt, betaalt onroerende zaakbelasting voor het hele jaar. De WOZ-waarde van de onroerende zaak is de basis voor de heffing. De waarde is met een WOZ-beschikking vastgesteld. De WOZ-waarden worden via de landelijke voorziening WOZ (LV WOZ) geleverd aan de Rijksbelastingdienst en het Waterschap.

Afvalstoffenheffing

Belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Afvalstoffenheffing (incl. Milieustraat)	€ 4.325	€ 4.525

Op basis van de milieuwetgeving is de gemeente verplicht huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen en af te voeren. De kosten worden via de afvalstoffenheffing doorberekend aan de burgers. Het tarief wordt jaarlijks vastgesteld aan de hand van de kosten en het saldo in de egalisatievoorziening waarbij getracht wordt grote schommelingen tussen jaren te vermijden.

In 2024 zijn de gerealiseerde (directe en indirecte) kosten minus de overige inkomsten € 4.212.000. De gerealiseerde baten (afvalstoffenheffing € 4.352.000 en opbrengsten milieustraat € 172.000 zijn in totaal € 4.524.000. Het voordelige saldo van de lasten en de werkelijke baten groot € 312.000 is gemuteerd met de betreffende voorziening. Het dekkingspercentage hierdoor is 100%. Bij het opstellen van de begroting 2024 zijn de tarieven vastgesteld als kostendekkend met een ingroei bijdrage vanuit de egalisatievoorziening van € 440.000. Deze bijdrage is in de loop van het jaar, na mutaties in kosten, bijgesteld tot € 335.000. Doordat kosten uiteindelijk € 448.000 positiever waren en de opbrengsten € 200.000 hoger zijn ontstaat de omslag van de onttrekking vanuit de egalisatiereserve van € 335.000 naar een storting van € 312.000 een omslag van € 646.000. De toename van de afvalstoffenheffing is grotendeels te verklaren doordat 348.000 inworpen in de ondergrondse restafvalcontainers door de Afvalstoffendienst zijn geregistreerd in 2024. Voor de begroting 2024 is uitgegaan van de ervaringscijfers die waren opgebouwd in de jaren 2018-2023 en daarbij was het gemiddelde aantal inworpen 273.000. Een toename in 2024 van 75.000 inworpen waarvoor geen specifieke verklaring te geven is. Daarnaast zijn er minder kleine containers voor GFT aangeboden en meer grote containers. Het totaal aantal ledigingen is nagenoeg gelijk gebleven er is echter wel een hogere opbrengst voor GFT gerealiseerd.

De lagere kosten minus inkomsten worden met name veroorzaakt omdat per 1 januari 2024 een omslag heeft plaatsgevonden voor wat betreft de wijze van ophalen van oud papier en PMD. Het oud papier wordt voortaan opgehaald in de oude PMD containers en PMD in de daarvoor beschikbaar gestelde zakken. Bij de jaarrekening blijkt dat de ingeschatte kosten voor het ophalen van de papiercontainers te hoog zijn ingeschat waardoor een voordeel ontstaat van € 237.000. De opbrengsten van het oud papier zijn € 64.000 hoger dan was voorzien. Ophalen van PMD in zakken

was ingestoken vanwege het hoge aantal afgekeurde ladingen PMD. Gebleken is dat door de wijziging van ophaalsystematiek het aantal afgekeurde ladingen fors is gedaald waardoor de kosten van ophalen en verwerken van PMD en ook daarmee het restafval € 180.000 lager zijn.

Rioolheffing

Belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Rioolheffing	€ 5.291	€ 5.258

Rioolheffing wordt geheven om de aanleg en de instandhouding van het gemeentelijk rioleringsstelsel te kunnen bekostigen. In 2024 gold het Waterplan 2023-2027, waarin voor de langere termijn de vervanging van de riolering, alsmede de onderhoudskosten daarvan, aangegeven zijn.

De totale toerekenbare kosten van de riolering bedroegen in 2024 € 4.842.000 inclusief ca. € 448.000 overhead. Het saldo van de lasten en de werkelijke baten ad € 418.000 is gemuteerd met de betreffende (spaar)voorziening dan wel de egalisatiereserve riolering. Het dekkingspercentage is hierdoor 100%.

De voordelen uit de exploitatie die zijn gestort in de egalisatiereserve riolering worden veroorzaakt door lagere kosten dan begroot van onder andere nog niet gemaakte kosten voor de actualisering van het GRP en overige planvorming.

In 2024 is een bedrag van € 524.000 aan vervangingsinvesteringen uitgevoerd welke ten laste van de spaarvoorziening (vervanging) riolering zijn gebracht. In het waterplan 2023-2027 is voor de spaarvariant gekozen ten aanzien van toekomstige investeringen.

Hondenbelasting

belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Hondenbelasting	€ 267	€ 270

In 2024 is een kleine meeropbrengst gerealiseerd. Ook heeft in 2024 een controle plaatsgevonden op het bezit van een hond.

Begrafenisrechten

belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Begrafenisrechten	170	173

De tarieven werden voor het jaar 2024 met 4% inflatiecorrectie verhoogd. Het gerealiseerde dekkingspercentage is 84,5% ten opzichte van een begroot percentage van 69,8%. In de lasten is € 186.000 aan toegerekende lasten gerealiseerd en € 18.000 aan overhead toegerekend, in totaal € 204.000.

Parkeerbelasting

Belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Parkeerbelasting	€ 78	€ 85

De baten bestaan uit parkeerbelasting (Vesting Heusden), parkeervergunningen en parkeerboetes. De hogere opbrengst ten opzichte van de begroting wordt veroorzaakt door meer opbrengst uit parkeergeld; de opbrengst uit parkeerboetes is ietwat afgenomen en de opbrengst uit parkeervergunningen is nagenoeg gelijk gebleven.

Toeristenbelasting

belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Toeristenbelasting	€ 170	€ 182

Toeristenbelasting wordt geheven van degene, die gelegenheid tot verblijf met overnachting biedt aan niet-ingezetenen, voor zover deze persoon of instelling belang daarbij heeft. Dit betreffen hotels, pensions, bed & breakfast gelegenheden. De opbrengst watertoeristenbelasting is ook begrepen in de opbrengst van de toeristenbelasting.

De oorspronkelijke begroting 2024 ging uit van een opbrengst van € 120.000. Na het opleggen van de aanslagen over 2023, is gebleken dat de opbrengst over 2023 circa € 156.000 zou bedragen, waarna de begroting 2024 is bijgesteld met € 50.000 tot € 170.000.

De totale in 2024 verantwoorde opbrengst bestaat uit de hogere opbrengst over 2023 van € 26.000 en de over 2024 geraamde opbrengst van € 156.000.

Marktgelden en standplaatsen

belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Marktgelden en standplaatsen	€ 28	€ 17

Onder de naam marktgeld wordt een recht geheven van een standplaats op voor de openbare dienst bestemde en door het college als marktterrein aan te wijzen plaatsen.

De inkomsten op basis van de tarieven 2024 bedragen voor marktgelden € 3.700 (begroot € 5.500) en voor standplaatsen € 13.700 (begroot € 22.000). De opbrengsten zijn inclusief de doorbelaste energievergoedingen.

Reclamebelasting

belastingsoort	Geraamde opbrengst (x € 1.000)	Werkelijke opbrengst (x € 1.000)
Reclamebelasting	€ 70	€ 68

Onder de naam reclamebelasting wordt binnen een vooraf bepaald gebied in zowel Drunen als Vlijmen een belasting geheven voor openbare aankondigingen (o.m. reclame-uitingen) die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. De opbrengsten worden na aftrek van de gemeentelijke perceptiekosten (onder meer invorderingskosten) gestort in een ondernemersfonds.

Leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. De belastbare feiten, zoals het sluiten van een huwelijk, het aanvragen van paspoorten en rijbewijzen, het behandelen van aanvragen voor een omgevingsvergunning en allerlei overige vergunningen en verzoeken tot vrijstelling en ontheffing en de daarbij behorende tarieven zijn opgenomen in de bij de legesverordening behorende tarieventabel.

Bij de heffing van leges wordt zoveel mogelijk volledige kostendekking nagestreefd. Niet alle tarieven kunnen echter vrij worden vastgesteld. Met name voor de tarieven voor de zogenaamde reisdocumenten is van rijkswege een maximum tarief bepaald. Retributies zijn bedoeld om met de inkomsten uit de belastingheffing bepaalde gemeenteactiviteiten te bekostigen. Om te voorkomen dat gemeenten met deze specifieke belastingen ook andere activiteiten financieren, mogen slechts kosten worden verhaald en is het maken van winst niet toegestaan. In het algemeen wordt bij legeskosten jaarlijks het inflatiepercentage gecorrigeerd. Dit is ook in 2024 gedaan bij het opstellen van de begroting. Op basis van de realisatie 2024 is een kostendekkendheid van 99,4 % berekend. De toegerekende overhead is € 216.000.

Lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid (COELO) stelt jaarlijks de “Atlas van de lokale lasten” op. Hierbij wordt onderzoek gedaan naar de lastendruk bij de gemeenten. Gebleken is dat onze gemeente qua belastingdruk nog steeds een van de goedkopere in Nederland is.

De lokale lastendruk is weergegeven in een bedrag per gezin, en is het totaal van de gemeentelijke belastingen dat per huishouden jaarlijks aan de gemeente moet worden voldaan. Het begrip is in het leven geroepen om op landelijk niveau de effecten van de lokale heffingen voor de burger te kunnen vergelijken. Het betreft hier de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing tezamen.

In onderstaand overzicht is inzichtelijk gemaakt wat de lastendruk in 2024 is voor een meerpersoonshuishouden (driepersoons) in onze gemeente. Ter vergelijking is ook de lastendruk voor een meerpersoonshuishouden in onze buurgemeenten opgenomen in het overzicht. Deze cijfers zijn gebaseerd op de COELO-atlas van de lokale lasten 2024. De OZB is per gemeente berekend op basis van de gemiddelde WOZ-waarde in de betreffende gemeente. In de tabel is te zien dat de gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente Heusden hoger is dan in Waalwijk en Loon op Zand. Ook het teruggerekende OZB-tarief (per € 1.000 waarde) voor eigenaren van woningen is in de tabel opgenomen.

	Heusden	Waalwijk	Loon op Zand
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 475.278	€ 413.910	€ 449.545
Teruggerekend tarief per € 1.000 WOZ-waarde	0,0900	0,0913	0,1078
OZB (woningen)	€ 428	€ 378	€ 485
Afvalstoffenheffing	€ 235	€ 237	€ 324
Rioolheffing	€ 240	€ 189	€ 210
Totaal	€ 903	€ 804	€ 1019

Kwijtschelding

De kwijtschelding van gemeentelijke heffingen is vastgelegd in een door de gemeenteraad op basis van de Leidraad Invordering vastgestelde kwijtscheldingsregeling. Kwijtschelding van betaling kan alleen worden aangevraagd door natuurlijke personen voor de volgende heffingen:

1. Hondenbelasting kwijtschelding mogelijk tot maximaal 75% van de belasting voor een eerste hond.
2. Rioolheffing kwijtschelding mogelijk tot maximaal 75% van het verschuldigde belastingbedrag.
3. Bij de invordering van afvalstoffenheffing wordt kwijtschelding verleend:
 - tot maximaal 75 % van het verschuldigde vastrecht;
 - tot maximaal 75 % van het verschuldigde bedrag gebaseerd op het gemiddeld aantal inworpen in een ondergrondse container (14 inworpen);
 - tot maximaal 75 % van het gemiddeld aantal ledigingen van een GFT-container container (11 ledigingen).

Er wordt ook kwijtschelding verleend tot maximaal 75% voor het verstrekken van een nationaal paspoort of Nederlandse identiteitskaart.

Van circa 465 belastingplichtigen is het kwijtscheldingsverzoek toegekend. De uitgaven voor verleende kwijtschelding hebben in 2024 circa € 157.000 bedragen; de raming bedroeg € 150.000.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Een risico is een onzekere gebeurtenis met invloed op het realiseren van de doelen. De risico's worden gekwantificeerd op basis van kans en verwacht gevolg. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in het mogelijk gevolg op financiën, imago en beleidsdoelstelling. Deze paragraaf is gericht op de financiële risico's. Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd (zoals verliesgevende bouwgrondexploitaties) of waarvoor verzekeringen kunnen worden afgesloten zijn niet opgenomen in deze paragraaf. Het gaat alleen om risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden met het weerstandsvermogen. Daarom laten we ook zien hoe het totaal van deze risico's zich verhoudt tot de beschikbare weerstandscapaciteit.

Overzicht risico's

De risico inventarisatie heeft 22 risico's opgeleverd die als ze zich voordoen opgevangen moeten worden met het weerstandsvermogen. Bij de begroting 2025 waren dit nog 23 risico's. Dit komt doordat het risico dat nieuwe energie aansluitingen voor grootverbruik niet mogelijk zijn vervallen is, zie hiervoor de toelichting bij algemene risico's. Als bijlage bij de jaarrekening is een totaaloverzicht van alle risico's opgenomen.

De risico's op de grondexploitatie zijn hierin als één risico opgenomen. Dit risico is opgebouwd uit meerdere risico's met ieder een eigen kans en inschatting van de omvang. In deze paragraaf wordt het totaal berekende risico met een korte toelichting opgenomen. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen we naar de 'Toelichting grondexploitaties 2024 gemeente Heusden' (bijlage bij de jaarstukken). Uiteraard is het totaal meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen.

Ook de risico's in het sociaal domein zijn als één risico opgenomen. Dit risico is opgebouwd uit meerdere risico's met ieder een eigen kans en inschatting van de omvang.

Hieronder is een matrix opgenomen waarin te zien is in welke categorieën de geïnterviewde risico's vallen. Dit is exclusief de risico's op de grondexploitatie en uit het sociaal domein. In de matrix is ook één risico zichtbaar zonder financieel effect. Deze is als algemeen risico ook toegelicht in deze paragraaf. Bij de begroting 2025 waren er nog drie risico's zonder financieel effect. Zoals hierboven al benoemd is één risico daarvan vervallen, het andere risico (gemeentefonds) is nu voor het eerst gekwantificeerd en daarom vanaf nu ook een specifiek risico. Een toelichting hierop is vanwege de overgang nog wel opgenomen bij de algemene risico's.

Financieel	Netto				
meer dan € 1.000.000	1				
€ 500.000 - € 1.000.000	1	3		1	
€ 200.000 - € 500.000	1	1		1	
€ 50.000 - € 200.000	2	2			
minder dan € 50.000	4	1			
Geen financiële gevolgen	1	1			

Kans	10%	30%	50%	70%	90%
------	-----	-----	-----	-----	-----

De belangrijkste specifieke risico's worden toegelicht in deze paragraaf. Dit zijn de risico's die op dit moment wat betreft omvang of kans op voorkomen hoog scoren.

Algemene risico's

Tot de algemene risico's behoren risico's als macro-economische ontwikkelingen en rente-, loon- en prijsontwikkelingen. Daarnaast zijn er onzekerheden over (toekomstig) rijksbeleid en ontwikkelingen in wet- en regelgeving die risico's met zich mee kunnen brengen. Door deze onzekerheden is het op dit moment nog niet goed mogelijk de financiële gevolgen van deze risico's te kwantificeren. Hier hebben alle gemeenten in ons land mee te maken.

Gemeentefonds (Algemene dekkingsmiddelen)

Het vorige kabinet heeft in haar demissionaire status een aantal aanpassingen doorgevoerd met betrekking tot het gemeentefonds. Na deze maatregelen resteert er echter nog een 'ravijn' van € 2,4 miljard op het totale gemeentefonds, waarmee de taken en middelen van gemeenten niet in balans zijn. In het hoofdlijnenakkoord van het kabinet zijn geen wijzigingen van de accressen van het gemeentefonds opgenomen. De VNG blijft zich ook bij het kabinet inspannen om de balans tussen taken en middelen van gemeenten te herstellen. Op dit moment zijn er geen concrete signalen dat een verdere korting van het gemeentefonds tot de mogelijkheden behoort.

De verwachting is dat de nieuwe indexeringsmethodiek op basis van het 8-jaars gemiddelde van het bruto binnenlands product (BBP) een stuk stabiel is dan de trap-op / trap-af methodiek. Het risico van grote schommelingen in het gemeentefonds lijkt daarmee gemitigeerd. Een 8-jaars gemiddelde zorgt voor meer stabiliteit, maar plotseling hoge prijsstijgingen of dalingen werken ook vertraagd door. Hierdoor ontstaat een risico dat de prijsontwikkeling in de praktijk niet aansluit bij prijsontwikkeling van de algemene uitkering.

Voor de verdeling van het gemeentefonds wordt een verdeelsystematiek gebruikt. Vanaf 2023 is sprake van een nieuwe verdeelsystematiek waarbij het aantal maatstaven is teruggebracht van 89 naar 49. De nieuwe verdeelsystematiek heeft geen effect op de hoogte van het gemeentefonds, echter is het bedrag per eenheid toegenomen. Hierdoor kan de wijziging van een maatstaf een groter effect hebben op de hoogte van algemene uitkering. De gemeente Heusden is daarin een voordeelgemeente. Het Rijk bepaalt de hoogte van de algemene uitkering van een gemeente op basis van de maatstaven en maakt daarbij gebruik van formeel vastgestelde gegevens die, met vertraging, door het Rijk worden verzameld. Tot die tijd maakt het Rijk ook gebruik van voorlopige gegevens. We maken zelf een inschatting van de hoogte van de algemene uitkering met behulp van een applicatie. Daar voeren we zelf de maatstaven in en maken een inschatting van de meerjarige ontwikkeling van die maatstaven. Voor het verloop van het inwoneraantal wordt bijvoorbeeld gebruikt gemaakt van de provinciale bevolkingsprognose. Indien dergelijke, meerjarige ontwikkelingen anders lopen dan ingeschat kan er een verschil ontstaan tussen de inschatting en de uiteindelijke hoogte van de algemene uitkering. Dit kan zowel positief als negatief zijn en is daarom niet gekwantificeerd. Ten aanzien van de OZB heeft het nieuwe kabinet in het hoofdlijnenakkoord een maximalisatie van de OZB opgenomen. De uitwerking daarvan is nog onbekend, maar kan mogelijk een effect hebben op correctie van de gemeentelijk belastingcapaciteit op de algemene uitkering.

De risico's in het gemeentefonds zijn lastig te kwantificeren. Een afwijking in de indexering, of in de inschatting van de maatstaven kan zomaar enkele tonnen verschil betekenen. Bijvoorbeeld bij de correctie van de indexering bij de decembercirculaire. Die correctie loopt op van €200.000 in 2025 naar €500.000 in 2029. Op basis daarvan is in deze jaarrekening voor het eerst een inschatting van het risico opgenomen.

Stikstof beperkende maatregelen

Het zal niemand ontgaan zijn dat er volop ontwikkelingen zijn rondom stikstof en de maatregelen om stikstof te beperken. Hierdoor hebben we te maken met onzekerheden bij het realiseren van onze ambities en uitvoeren van gemeentelijke taken. We zorgen ervoor dat we op de hoogte blijven van de meest recente inzichten en ontwikkelingen, zodat we deze kunnen toepassen in onze gemeente. Bij de uitvoering van projecten moet rekening gehouden worden met de stikstofnormen. Voor zover het gaat over grondexploitaties is de mogelijke vertraging meegenomen in de risico inschattingen daar. Mochten er andere projecten komen (m.n. in of tegen Natura2000 gebieden) dan kan het zijn dat het voldoen aan een natuurvergunning een langere doorlooptijd vraagt dan bij andere projecten. Hierdoor kunnen voorbereidings- en uitvoeringskosten toenemen. Dit leidt nu nog niet tot een financieel in te calculeren risico. Het grootste risico hier is op dit moment niet financieel maar de onzekerheid over veranderingen in wet- en regelgeving.

Nieuwe energieaansluitingen voor grootverbruik zijn niet mogelijk

Het energie net raakt vol. De verbouwing van het energiesysteem is in volle gang, maar onvoldoende om vraag en aanbod bij te benen. Ondanks alle inspanningen is de toegang tot het elektriciteitsnet met bijbehorende transportcapaciteit niet langer vanzelfsprekend. Op basis van de huidige prognoses, wordt verwacht dat we de komende vijf tot tien jaar nog te maken hebben met wachttijden voor grootzakelijke klanten. Hierdoor kunnen dit soort energie aansluitingen mogelijk niet gerealiseerd worden op het gewenste tijdstip. Hierdoor zullen ontwikkelingen bij bijvoorbeeld bedrijven vertraging kunnen ondervinden. Er zijn ontwikkelingen waarbij gekeken wordt naar prioritering in aansluitingen. De verwachting blijft dat niet alle gewenste aansluitingen mogelijk zijn. Dit is op dit moment niet langer een risico maar de werkelijke situatie waar we ons op moeten aanpassen.

Specifieke risico's

Grondexploitatie € 7.000.000, diverse kans%

(programma Economie en recreatie en Bouwen en wonen)

De complexe en langdurige processen rondom projecten, brengen risico's met zich mee. Dit kan leiden tot tegenvallende resultaten, waardoor verliezen hoger uit kunnen vallen dan verwacht. Verliezen zijn afgedekt met voorzieningen. Wanneer voorzieningen ontoereikend blijken, moet het gemeentelijk weerstandsvermogen toereikend zijn om aanvullende verliezen op te kunnen vangen.

De algemene risico's zijn doorgerekend voor alle relevante projecten. De algemene risico's betreffen onder meer het risico van dalende grondprijzen bij een tegenvallende economische ontwikkeling, het risico dat de rente kan stijgen en het risico dat de inflatie hoger uitvalt dan ingerekend. In de risicoanalyse is rekening gehouden met het scenario van een economische teruggang waarbij verkoopprijzen dalen, hypotheekrentes stijgen, de verkopen vertragen en de jaarlijkse indexering van de grondprijzen lager uitvalt.

De algemene risico's zijn ongeveer € 0,6 miljoen lager ingeschat. Dit komt doordat we een kleiner risico zien op dalende woningprijzen / grondprijzen. Daar staat tegenover dat de risico's van meer inflatie en een hogere rentetoerekening aan de grondexploitaties bij de jaarrekening hoger uitvallen. Per saldo zien we een afname van de algemene risico's.

De risicoanalyses voor de jaarrekening 2024 zijn begin 2025 opgesteld. Daarbij zijn de projectspecifieke risico's ongeveer € 1,1 miljoen lager berekend. Het project de Grassen heeft met een totaal risicobedrag van € 5,9 miljoen (voor zowel algemene risico's als projectspecifieke risico's) nog het grootste aandeel in het resterende risicobedrag voor de grondexploitaties van in totaal € 7 miljoen.

Risico's sociaal domein € 1.800.000, diverse kans% (programma sociaal domein)

Zoals gebruikelijk zijn de risico's in het sociaal domein geactualiseerd op hoofdlijnen. Hierbij ligt de focus op actuele ontwikkelingen en de financiële risico's. De totale omvang van de risico's is gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dit komt voornamelijk door de onzekerheid of de beoogde afname van

gespecialiseerde jeugdhulp wordt gerealiseerd. Hiermee is rekening gehouden door hiervoor lagere kosten te ramen dan in de regionale begroting opgenomen.

Nu de reserve sociaal domein geen saldo meer heeft moeten de risico's in het sociaal domein volledig worden meegenomen in de doorrekeningen voor de algemene reserve. Dit zorgt ook voor een stijging van dit bedrag.

Beperkte capaciteit (formatie) door uitval of niet ingevulde vacatures € 500.000, 50% kans (diverse programma's)

De huidige economische ontwikkelingen zorgen voor een krappe arbeidsmarkt. Hierdoor is het moeilijk om vacatures in te vullen. Dit is een landelijk gesignaleerde trend, die zich inmiddels heeft uitgebreid naar bijna alle werkterreinen. Omdat de werkzaamheden doorgaan en om het effect op de organisatie en doelstellingen te beperken kan gekozen worden voor tijdelijke inhuur om de vacatures in te vullen. Dit brengt echter hogere kosten met zich mee.

Naheffing of boete voor onjuiste BTW aangifte/compensatie (BCF) € 350.000, 60% kans (diverse programma's)

De complexiteit van de BTW-wetgeving en het BTW compensatiefonds zorgt voor financiële risico's. Hiervoor is geen voorziening getroffen. Hoewel er jaarlijks diverse controles op de juistheid van de BTW-afdracht en declaraties bij het BTW compensatiefonds plaatsvinden, kan een boekenonderzoek uiteindelijk tot een naheffingsaanslag leiden. Momenteel loopt er een boekenonderzoek met betrekking tot het BTW compensatiefonds. De uitkomsten kunnen tot een naheffingsaanslag leiden. De omvang is gebaseerd op 5% van de gemiddelde omvang van de bcf aangifte van het afgelopen jaar.

Weerstandscapaciteit

Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit:

- de algemene reserve
- stille reserves

De stand van de algemene reserve per 1 januari 2025 bedraagt op basis van deze voorliggende jaarrekening € 41,5mln.

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bezittingen (activa) de boekwaarde daarvan overstijgt. Het gaat hierbij om vaste activa (panden/gronden) of deelnemingen. Voorwaarde voor het opvoeren van deze stille reserves in de weerstandscapaciteit is dat de activa direct verkoopbaar zijn of tot opbrengsten leiden, indien de gemeente dat zou willen.

De gemeente heeft een behoorlijke grondpositie. In totaal bezit de gemeente begin 2025 593ha pachtgronden verdeeld naar 467ha vaste pacht en 126ha losse pacht. Daarnaast is nog 45 ha in eigendom die niet verpacht is. Deze gronden zijn niet meegenomen in de bepaling van de stille reserve.

Het bepalen van de omvang van de waarde van stille reserves geeft slechts een indicatie van de verwachte opbrengstwaarde. Hiermee wordt een inschatting gemaakt van een potentiële waarde bij verkoop. Voor gronden is de combinatie van het moment van verkoop, de hoeveelheid ha, de locatie en de prijsontwikkeling op dat moment bepalend voor de werkelijke verkoopwaarde. Om die reden wordt voor het bepalen van de stille reserve uitgegaan van een bandbreedte.

Rekening houdend met de verdeling losse en vaste pacht en uitgaande van een verwachte actuele verkoopprijs gebaseerd op recente transacties/taxaties gaan we uit van een prijs die ligt tussen € 90.000 en € 100.000/ha voor geliberaliseerde (losse) pacht en tussen de € 54.000 en € 60.000/ha voor reguliere (vaste) pacht. Op basis van het aantal ha bedraagt de marktwaarde van de gronden dan tussen de circa € 36,6 en € 40,6 mln. Rekening houdend met een boekwaarde op een deel van

deze gronden van in totaal € 14,4 mln, bedraagt het verschil tussen de potentiële gemiddelde opbrengstwaarde (€ 38,6 mln.) en de boekwaarde en daarmee de indicatieve gemiddelde omvang van de stille reserve € 24,2 mln.

Om een bedrag op te nemen voor de weerstandscapaciteit wordt uitgegaan van 50% van dit gemiddelde. Het is immers niet reëel te veronderstellen dat een dergelijke grondpositie in één keer op de markt gezet kan worden, wat voor de beoordeling van de weerstandscapaciteit van belang is.

De structurele weerstandscapaciteit wordt gevormd door:

- het totaal van de onbenutte belastingcapaciteit
- de post onvoorziene uitgaven die structureel in de begroting is geraamd.

Omdat voor dienstverleningen het uitgangspunt van kostendeckende heffingen geldt, zit de onbenutte belastingcapaciteit uitsluitend in de onroerende zaakbelasting. Een verhoging van de OZB opbrengsten met 10% betekent circa € 1,03 mln aan extra opbrengsten. Voor de weerstandscapaciteit gaan we uit van een omvang van € 510.000 omdat de verhoging in praktijk beperkingen kent zoals politieke haalbaarheid en gewenste maximale stijging.

Tenslotte behoort tot de weerstandscapaciteit de post voor onvoorziene uitgaven. Deze bedraagt vanaf 2023 jaarlijks € 100.000.

De totale beschikbare weerstandscapaciteit komt daarmee op € 54,2 mln. zoals weergegeven in de onderstaande tabel:

Bestanddeel	Huidige omvang weerstandscapaciteit
Algemene reserve	41,5 mln.
Onvoorzien	0,1 mln.
Stille reserves	12,1 mln.
Onbenutte belastingcapaciteit	0,5 mln. + pm
Totaal	54,2 mln. + pm

Confrontatie weerstandscapaciteit

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft het verband aan tussen de weerstandscapaciteit waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken en de risico's waarvoor geen dekkingsmaatregelen zijn getroffen. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht in hoeverre de gemeente in staat is financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit dwingt tot beleidsombuigingen en/of bezuinigingen.

Niet alle benoemde risico's zullen zich tegelijk voor gaan doen. Om een inschatting te maken van de benodigde weerstandscapaciteit wordt gebruik gemaakt van de Monte Carlo analyse. Dit is een simulatietechniek waarbij voor een risico 100.000 verschillende scenario's worden doorgerekend. De benodigde weerstandscapaciteit wordt vervolgens berekend met een zekerheidspercentage van 90%. Dat is het bedrag waarmee we 90% van die scenario's kunnen dekken en 10% van de scenario's niet.

Deze simulatie wordt uitgevoerd voor alle risico's met uitzondering van de risico's van de grondexploitaties en het sociaal domein. Voor beiden wordt een afzonderlijke simulatie uitgevoerd. Het totaal van de drie simulaties is de benodigde weerstandscapaciteit en bedraagt ca. € 11,3 miljoen. Dit bedrag is toegenomen met ongeveer € 1,6 miljoen als gevolg van diverse oorzaken. De belangrijkste toegenomen risico's zijn die van het sociaal domein, maar ook de eerste waardering van het risico rondom het gemeentefonds en het toegenomen risico op een naheffing van BTW of het compensatiefonds spelen een rol. Deze toename wordt gedempt door de afname van de risico's uit grondexploitaties.

De totaal beschikbare weerstandscapaciteit is berekend op € 54,2 mln.

De weerstandsratio bedraagt daarmee op het peilmoment van deze begroting derhalve:

Beschikbare weerstandscapaciteit/Benodigde weerstandscapaciteit = weerstandsratio

$54,2 / 11,3 = 4,8$.

Op basis van onderstaande normtabel ontwikkelt door Naris (voorheen het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR)), is de ratio uitstekend.

Ratio Weerstandsvormogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < 1,4	Voldoende
0,8 < 1,0	Matig
0,6 < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de nota reserves en voorzieningen is als norm gesteld dat de weerstandsratio ten minste uit moet komen op 1,4 (ruim voldoende). Met een ratio van 4,8 voldoen we daar ruimschoots aan.

De benodigde weerstandscapaciteit op dit peilmoment en rekening houdend met de overige bestanddelen van de beschikbare weerstandscapaciteit, bedraagt de minimum aan te houden buffer binnen de algemene reserve van € 3,1 mln. ($1,4 \times$ benodigde weerstandscapaciteit van 11,3 minus de overige bestanddelen weerstandscapaciteit (12,7)). Voor het doen incidentele uitgaven uit de algemene reserve kijken we naast de ratio op het peilmoment uiteraard ook naar het verwacht toekomstig verloop van de reserve.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 schrijft het Besluit Begroting en Verantwoording voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Doel daarvan is inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. In de onderstaande tabel zijn de kengetallen op basis van deze jaarrekening 2024 toegevoegd.

Kengetal	Begroting 2022	JR 2021	Begroting 2023	JR 2022	Begroting 2024	JR 2023	Begroting 2025	JR 2024
Netto schuldquote	112%	81,4%	75,5%	54,8%	63,9%	53,8%	60,4%	38,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	99%	76,3%	71,5%	50,5%	60%	49,8%	56,5%	35,1%
Solvabiliteitsratio	19%	26,4%	24,4%	29,5%	28,2%	32,4%	33,4%	37,3%
Structurele exploitatieruimte	1,9%	3,9%	1,6%	8,1%	3,9%	2,5%	5,54%	2,7%
Grondexploitatie	47%	43%	37%	28%	24%	24,2%	28,8%	16,9%
Belastingcapaciteit	89%	93%	82%	88%	85,3%	87,3%	81,0%	90,9%

Netto schuldquote

De nettoschuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Netto wil zeggen dat van de schulden eventueel uitgezette gelden worden afgetrokken. Voor de Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden eventueel uitgeleende gelden in mindering gebracht. De schuldenlast wordt vervolgens uitgedrukt in een percentage van de begrotingsomvang exclusief mutaties reserves. Op basis van de jaarrekening laat de schuldquote ten opzichte van de jaarrekening 2023 een daling zien. Dit komt met name doordat het saldo van de baten, voor mutaties reserve, is toegenomen en de schuldenlast is afgenomen. Zie hiervoor ook de toelichting op de balans. Op basis van de BDO benchmark 'financiële positie gemeenten' valt Heusden daarmee in de minst risicovolle categorie (onder de 90%). Dat betekent dat we als gemeente goed in staat zijn om de kosten van de leningen in voldoende mate op te vangen binnen onze begroting in relatie tot het totaal aan inkomsten.

Solvabiliteit

Met de solvabiliteit wordt aangegeven hoe groot het aandeel is van het eigen vermogen in het totaal van de passiva. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente en des te kleiner het solvabiliteitsrisico is. Deze ratio laat op basis van deze jaarrekening een positieve ontwikkeling zien. Dit komt met name doordat de toename van het eigen vermogen (m.n. als gevolg van het resultaat) relatief meer is gestegen dan het totaal van de passiva. Op basis van de gehanteerde normen uit de BDO benchmark wordt deze uitkomst voor de solvabiliteit beoordeeld als neutraal.

Structurele exploitatieruimte

Door het zuiveren van de incidentele lasten en baten en de mutaties uit/naar reserves, ontstaat het beeld in hoeverre er sprake is van een structureel sluitende begroting. De structurele lasten en baten worden in dit kengetal uitgedrukt als percentage van de totale baten (voor mutaties reserves) van het betreffende jaar. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Het percentage is positief en is licht gestegen ten opzichte van de jaarrekening van vorig jaar.

Grondexploitatie

Indien leningen zijn afgesloten om grond te kopen voor (toekomstige) woningbouw/bedrijventerrein projecten, ontstaat er een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer de projecten tot uitvoering komen. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (bouwgronden in exploitatie) is ten opzichte van de totale baten (voor mutatie reserves). Onze grondpositie is nog steeds fors; maar het ratio grondexploitatie is ten opzichte van 2023 gedaald naar 16,9%. In de optiek van de BDO benchmark wordt een score lager dan 20% als minst risicovol beoordeeld, waar we vorig jaar in de categorie neutraal (tussen 20% en 35%) vielen.

Belastingcapaciteit

Eén van de belangrijkste instrumenten die de gemeente op dit moment heeft om een matige financiële positie te verbeteren, is het aanspreken van de niet benutte belastingcapaciteit. De OZB is naast de algemene uitkering de belangrijkste inkomstenbron. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale gemeentelijke woonlasten voor een gezin met een woning van een gemiddelde WOZ waarde te delen door het landelijke gemiddelde van het voorgaande begrotingsjaar. Zoals bekend heeft onze gemeente een relatief lage lokale lastendruk en ligt deze nog steeds onder het landelijk gemiddelde (€ 994 landelijk gemiddeld). De belastingcapaciteit zegt iets over de wendbaarheid van de begroting en de mogelijkheid die er is om aanvullende opbrengsten te genereren. Een percentage onder de 95% wordt in de BDO benchmark aangeduid als minst risicovol. Dit is in de afgelopen jaren constant het geval geweest.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft een groot aantal kapitaalgoederen in eigendom, zoals wegen, riolering, groen- en sportvoorzieningen en gebouwen. In deze paragraaf gaan we in op de beleidskaders voor het onderhoud van de kapitaalgoederen en de financiële vertaling ervan.

Beleidsuitgangspunten

De door de raad vastgestelde beleidsplannen vormen het kader voor het onderhoud van kapitaalgoederen. In 2021 is het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR-plan) door de raad vastgesteld. Hierin is het gewenste kwaliteitsniveau van de verschillende facetten van de openbare ruimte vastgelegd. Het geeft inzicht in hoe het beheer en onderhoud is geregeld, hoe de huidige kwaliteit wordt gewaardeerd en op welke wijze binnen de gegeven financiële middelen het beheer zo effectief mogelijk wordt uitgevoerd. Met dit IBOR-plan wordt een professionaliseringsslag gemaakt in het beheer van de openbare ruimte (van heel & veilig naar beeldgericht onderhoud). In het vervolg wordt uitgegaan van de landelijke richtlijnen van het CROW (het kennisinstituut voor infrastructurele zaken). Waarbij de beeldkwaliteit wordt gemeten aan de hand van beeldmeetlatten. Hierbij worden 5 niveaus onderscheiden, (A+, A, B, C en D). In het IBOR-plan zijn de gewenste niveaus voor verschillende gebieden in onze gemeente vastgelegd. Op 12 maart 2024 is de evaluatie van het IBOR-plan door het college vastgesteld. Uit de evaluatie zijn enkele aanbevelingen naar voren gekomen waarmee vanaf 2024 zoveel mogelijk rekening is gehouden. Naast de evaluatie van het IBOR-plan is ook een meerjaren uitvoeringsprogramma openbare ruimte opgesteld voor de verschillende disciplines. Dit geeft een beeld van de verschillende werkzaamheden op de verschillende locaties in de periode 2024 - 2027.

De samenhang tussen het beleid, het beheer, de uitvoering en de budgetten is vastgelegd in de beleids- c.q. beheerplannen.

Op 27 februari 2024 heeft het college kennis genomen van de evaluatie van het beleidsplan openbare verlichting. De conclusie is dat het huidige beleidsplan voldoet en daarom ongewijzigd kan worden toegepast voor de periode tot en met 2025.

Op 29 oktober 2024 is het integraal huisvestingsbeleid in de vorm van de nota 'Van steen naar sleutel' door de raad vastgesteld.

Het geeft invulling aan de vijf pijlers en sluit op de volgende manier aan op de al bestaande richtinggevende beleidskaders van onze gemeente:

- Rol vastgoed binnen de gemeente Heusden: het groeien van minimale tot accommoderende gemeente waar het maatschappelijke voorzieningen betreft;
- Verschil in vastgoedaanbod: aandacht voor diversiteit en spreiding aan voorzieningen binnen de gemeentegrenzen waarbij er specifieke aandacht is voor een evenwichtige verdeling tussen sport, cultuur en welzijn;
- Accommodatiebeleid: richtinggevend hoe huisvesting kan inspelen en bijdragen aan de maatschappelijke doelen binnen onze gemeente;
- Voorzieningenniveau: richting geven aan het gewenste voorzieningenniveau binnen de gemeente, haar kernen en wijken;
- Multifunctionele accommodaties: zo effectief en betaalbaar mogelijk iedere m2 inzetten voor onze gemeente terwijl het vastgoed wel ondersteunt aan de maatschappelijke doelstelling.

Het integraal huisvestingsbeleid geeft daarnaast antwoord op de vraag hoe de gemeentelijke organisatie in stappen naar het gewenste einddoel kan groeien. Daarnaast geeft het kaders voor hoe de organisatie ingeregeld kan worden om het beleid zo efficiënt mogelijk uit te voeren.

De actuele beleidsplannen zijn:

Plan	Raadsbesluit	Looptijd
Beleidsplan wegen	september 2022	2022 - 2026
Beleidsplan openbare verlichting	juli 2018	2018 - 2025
Waterplan (opvolger VGRP)	september 2022	2023 - 2027
Groenbeleidsplan Heusden	14 februari 2023	2023 - 2027
Integraal Huisvestingsbeleid	29 oktober 2024	2024 ev
Meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke gebouwen	november 2023	2024 - 2028
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	februari 2022	2017* - 2026

** Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs heeft een looptijd van 10 jaren (2017-2026) en is begin 2025 geactualiseerd.*

Vertaling van het beleidskader

Algemeen

Op basis van het door de raad vastgestelde IBOR-plan zijn de minimale kwaliteitseisen bepaald. Voor de uitvoering van het onderhoud zijn de beleidsuitgangspunten en de beheerstrategie vertaald in onderhoudsmaatregelen in de beheerplannen. Daarin staan per jaar de uit te voeren onderhoudsmaatregelen en de daaraan verbonden kosten. Deze kunnen invloed hebben op de planning en frequentie van onderhoudsintervallen. Om de onderhoudsmaatregelen uit de planning op een efficiënte manier uit te kunnen zetten zijn er verschillende onderhoudsbestekken. De onderhoudsbestekken kunnen de basis zijn voor aanbestedingen.

Voor alle kapitaalgoederen (m.u.v. civieltechnische kunstwerken, groenstructuurplan en buitensport voorzieningen) zijn voorzieningen gevormd. De reserve voor riolering is in het verleden gevoed vanuit de bijdragen van de inwoners. Deze gelden moeten verplicht besteed worden aan riolering. Om te kunnen voldoen aan de BBV-voorschriften is bij de uitwerking van het Waterplan nu sprake van een 2-tal voorzieningen en een bestemmingsreserve. Het betreft een spaarvoorziening voor vervangingsinvesteringen, een egalisatievoorziening voor de kosten van reiniging, inspectie en onderhoud riolering en een bestemmingsreserve voor het exploitatieresultaat op taakveld riolering.

Achterstallig onderhoud

De notitie materiele vaste activa van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) (januari 2020) maakt onderscheid tussen twee soorten achterstallig onderhoud:

1. Achterstallig onderhoud waarmee onveilige situaties worden gecreëerd/ontstaan en waarbij sprake is van kapitaalvernietiging is onaanvaardbaar en dient zo spoedig mogelijk doch uiterlijk binnen een redelijke termijn hersteld te worden. Op basis van artikel 44 lid 1a BBV is de gemeente verplicht hiervoor een voorziening te vormen. Het achterstallig onderhoud wordt vervolgens ten laste van deze voorziening gebracht.
2. Er kan ook sprake zijn van achterstallig onderhoud zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties. Daar is sprake van wanneer de onderhoudstoestand van een kapitaalgoed lager is dan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Wanneer dit veroorzaakt wordt door onvoldoende beschikbaar gesteld budget door de raad is het noodzakelijk dat de raad een besluit neemt om óf meer budget beschikbaar te stellen óf het gewenste kwaliteitsniveau naar beneden bij te stellen zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties.

Hierna wordt per kapitaalgoed ingegaan op eventueel achterstallig onderhoud in de eerste of tweede betekenis van het woord.

Wegen

De gemeente is op dit moment eigenaar en beheerder van circa 3,03 miljoen vierkante meter verharding. Het wegenbeleid is erop gericht dat de gebruikers erop kunnen vertrouwen dat zij op een goede manier gebruik kunnen maken van de wegen.

Het gewenste onderhoudsniveau van de wegen is opgenomen in het IBOR-plan dat in 2021 door de raad is vastgesteld. In de raad van september 2022 is een meer gedetailleerde uitwerking in beleidsplan met uitvoeringsplan voorzien van een meerjarig kostendekkingsplan aan de raad voor gelegd.

Dit plan geeft een doorkijk van benodigde en beschikbare middelen. Er is daarbij onderscheid gemaakt tussen een planperiode van 1 tot 5 jaar op basis van weginspecties en een daarop volgende periode van 6 tot 10 jaar op basis van kosten kentallen en algemene uitgangspunten.

Het beleids- en beheerplan wegen, en dan met name de uitvoeringsplanning wordt elke twee jaar op basis van actuele weginspecties geactualiseerd. Zo ontstaat een voortschrijdende planning waarmee zo goed mogelijk aangesloten kan worden op de onderhouds- en herinrichtingsopgave van andere disciplines en relevante ontwikkelingen zoals de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat. Met het in

2024 vaststellen van de evaluatie van het IBOR-plan is ook het meerjaren uitvoeringsprogramma openbare ruimte opgesteld waarmee duidelijk is welke wegen komende periode in de planning opgenomen zijn.

Onderhoudstoestand wegen:

Periodiek, één keer in de twee jaar, worden de wegen binnen de gemeente op kwaliteit geïnspecteerd volgens de CROW-richtlijnen. Met de resultaten van deze visuele inspectie kan er iets gezegd worden over de onderhoudstoestand.

De volgende inspectie is gepland in juni 2025.

De kwaliteit van de wegvakken die worden beoordeeld op D-niveau ligt onder het vast gestelde kwaliteitsniveau waardoor sprake kan zijn van achterstallig onderhoud. Dit leidt echter niet automatisch tot acuut onveilige situaties en/of een situatie waarbij er sprake is van kapitaalvernietiging. In het derde kwartaal van 2023 zijn de wegen opnieuw geïnspecteerd. Op basis van de inspectie is er geen sprake van onveilige situaties als gevolg van achterstallig onderhoud. De gegevens uit de wegininspecties zijn verwerkt in het beheersysteem. De gegevens zijn vervolgens geactualiseerd in het uitvoeringsplan 2024-2025.

Hoewel in de standaard CROW-tabel de term kapitaalvernietiging wordt gebruikt bij kwaliteitsniveau D is dat zeker niet in alle gevallen per direct het geval. Dat hangt mede af van het type verharding (asfalt, beton of klinkers) en de ondergrond (zand, klei, veen). Bij elementverhardingen zal niet snel kapitaalvernietiging optreden, ook als het als kwaliteitsniveau D is aangemerkt.

Op basis van de in 2022 uitgevoerde nadere technische analyse en gelet op de criteria voor achterstallig onderhoud is gekozen een deel van de wegen aan te merken als kapitaalvernietiging als gevolg van achterstallig onderhoud waarvoor een aparte voorziening achterstallig onderhoud is gevormd.

Bij het vast stellen van het beleidsplan wegen in de raad van september 2022 is hiervoor een nieuwe voorziening "achterstallig onderhoud wegen" gevormd en gevoed met € 2.383.000. Bij een groot aantal van de daarin opgenomen wegen zijn in de periode 2022 tot en met 2024 de onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. Bij het opmaken van de jaarrekening is geconstateerd dat voor uitvoering van de resterende onderhoudswerkzaamheden naar verwachting nog een bedrag van € 538.000 nodig is. Een bedrag van € 55.000 valt vrij uit de voorziening achterstallig onderhoud wegen. Verschillende wegen zijn doorgeschoven in tijd omdat deze integraal opgepakt gaan worden. Denk hierbij aan de Heusdenseweg/Groenstraat Herpt en Kerkstraat (industrie) Nieuwkuijk. Voor de overige wegen geldt dat de onderhoudsmaatregelen geactualiseerd zijn in de uitvoeringsplanning voor 2024-2025.

Met de vaststelling van het geactualiseerde beleidsplan wegen ook besloten tot een structureel hogere dotatie aan de voorziening groot onderhoud wegen. Er is nu sprake van een jaarlijkse dotatie van € 2.163.320.

Openbare verlichting

Het beleidsplan openbare verlichting is vastgesteld in juli 2018 en loopt tot en met 2022. De titel en het motto van het nieuwe beleid is: Slim verlichten. Alléén verlichten waar, wanneer en zoveel als nodig. Het nieuwe beleid richt zich op het bewuster en spaarzamer omgaan met verlichting van de openbare ruimte. De insteek is dat de openbare verlichting past bij de functie en het gebruik van de openbare ruimte. In 2020 is het programma van eisen voor de openbare verlichting vastgesteld. Dit vormt de basis voor het verhelpen van storingen en defecten, de aanbesteding van het storingenbestek en de planmatige vervanging en integrale herinrichtingsprojecten. Inmiddels is het storingen- en vervangingenbestek aanbesteed en gegund. Hiermee is sprake van een gestructureerde, planmatige en samenhangende methodiek voor de uitwerking van het beleid openbare verlichting. Het doel is eenduidig beheer en onderhoud voor alle openbare verlichting. Voor planmatige vervanging van lichtmasten/armaturen en voor klein onderhoud is jaarlijks een bedrag geraamd. De gedurende de looptijd van het beleidsplan beschikbare middelen zijn naar verwachting voldoende voor het realiseren

van het gewenste ambitieniveau. Het college heeft op 27 februari 2024 kennis genomen van de evaluatie van het beleidsplan openbare verlichting. De conclusie is dat het huidige beleidsplan voldoet en daarom ongewijzigd kan worden toegepast voor de periode tot en met 2025. De huidige beleidsuitgangspunten worden gebruikt om uitvoering te geven aan grootschalige vervanging die nog loopt in 2024 en 2025.

Civiele kunstwerken

De gemeente Heusden heeft +/- 170 civieltechnische kunstwerken in beheer. Afgelopen najaar is er opnieuw naar het areaal gekeken en zijn er verschillende objecten gemuteerd in het beheerprogramma. Er zijn objecten bijgekomen in het Geerpark maar ook bijvoorbeeld het van Grunsvenpark in Vlijmen. Onder deze objecten worden verstaan bouwwerken die gemaakt zijn van metselwerk, beton, hout, staal of kunststof. Hieronder vallen bijvoorbeeld; bruggen, viaducten, tunnels, steigers, kademuren en damwanden of aanmeer voorzieningen zoals, meerpalen en remmingwerken. De afgelopen jaren zijn een aantal geplande onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd met de hiervoor in de begroting beschikbare middelen. In 2023 zijn de civieltechnische kunstwerken opnieuw geïnspecteerd. De hieruit voortvloeiende maatregelen worden ingepland. Het geplande groot onderhoud aan de Burgemeester Schweitzertunnel is doorgeschoven naar 2025. In 2024 zijn de rolpaarden in de Vesting hersteld en is de brug aan de Vermeerstraat in Oudheusden vervangen. In het beheerplan "Civieltechnische kunstwerken 2021-2029". Is het kwaliteitsniveau voor de objecten bepaald; "Instandhoudingsniveau ofwel basisniveau". Dit is te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau "B". In het beheer van civieltechnische kunstwerken kunnen minder grote risico's worden genomen omdat gevolgen van een grotere impact zullen zijn dan bijvoorbeeld binnen het beheer van wegen.

Riolering en Water

Het waterbeleid van de gemeente is vormgegeven in het Waterplan 2023-2027. In dit waterplan is alles wat met water te maken heeft opgenomen. Op het punt van klimaatadaptatie en een duurzame omgang met water vormt het waterplan een van de pijlers onder de duurzaamheidsagenda. Het Waterplan omvat de water-, en klimaatadaptatiestrategie voor de jaren 2023-2027. Op 27 september 2022 is een geactualiseerd waterplan door de raad vastgesteld.

De gemeente heeft verschillende zorgplichten als het gaat over water:

- het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie;
- het inzamelen en verwerken van het overtollige afvloeiende hemelwater;
- de grondwaterzorgplicht. De gemeente moet de regie nemen als er nadelige gevolgen optreden door de grondwaterstand (voor een aan de grond gegeven bestemming).

Met de vaststelling van het waterplan is tevens besloten om vanaf 2019 voor vervangingsinvesteringen de systematiek van het ideaalcomplex (spaarvariant) te gaan hanteren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een spaarvoorziening voor afdekking van toekomstige vervangingsinvesteringen. Fluctuaties in het verloop van de werkelijke kosten voor groot onderhoud kunnen worden geëgaliseerd met de voorziening groot onderhoud Riolering.

Bij de uitvoering van vervangingsinvesteringen is een achterstand ontstaan ten opzichte van de programmering zoals opgenomen in het kostendekkingsplan. Dat heeft tot dusver niet geleid tot een vermindering van de kwaliteit van het rioleringsstelsel. In de klimaat- en afkoppelambitie zal de komende jaren een versnelling aangebracht worden. De aanleg van een hemelwaterstelsel in Oudheusden en grote waterbergingen bij Vlijmen en Elshout zijn daar voorbeelden van.

De voor het waterplan benodigde middelen worden via inkomsten uit de rioolheffing gerealiseerd. Door het besluit om te gaan sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen stijgt de rioolheffing meer dan alleen voor inflatiecorrectie nodig is.

Op het gebied van baggeren is omwille van capaciteit nog geen uitvoering gegeven aan het baggerplan dat in 2012 is opgesteld. De jaarlijkse storting in de voorziening was niet dusdanig dat daaruit gelijk grote baggerwerkzaamheden bekostigd konden worden. Daarmee is een achterstand in de baggerprogrammering ontstaan dat zich nu begint te manifesteren in de vorm van waterkwaliteitsproblemen. Daarnaast is de hoeveelheid bagger toegenomen door de jaarlijkse aanwas. De in de voorziening beschikbare middelen moeten de komende jaren wel aangewend gaan worden. Op basis van het baggerplan 2012 is een reserve aanwezig om werkzaamheden uit te kunnen voeren. Deze reserve wordt gevuld op basis van het scenario dat de meest urgente watergangen/waterpartijen uit het baggerplan 2012 worden aangepakt. Inmiddels is de situatie aan het ontstaan dat veel waterpartijen om baggeronderhoud gaan vragen.

Op basis van de planning in het waterplan 2023-2027 zou in 2023 een nieuw baggerplan worden opgesteld. De intentie was om dat in samenwerking met andere gemeenten binnen de watersamenwerking De Meierij op te pakken. Dit is niet gelukt en daarom gaan we dit plan zelfstandig opstellen. Dat baggerplan moet in beeld brengen wat de actuele situatie is op het gebied van het waterbodemonderhoud met daarbij een middelenparagraaf. In 2024 zijn de voorbereidingen getroffen voor een inventarisatie naar de omvang en kwaliteit van de bagger in de wateren die begin 2025 uitgevoerd wordt. Op basis daarvan zal in 2025 een nieuw baggerplan worden opgesteld. Dit zal naar verwachting eind 2025 begin 2026 worden voorgelegd aan de raad. De Elshoutse Wielen waren toe aan waterbodemonderhoud en dit werk is in 2024 voorbereid en aanbesteed en begin 2025 uitgevoerd.

Groen- en sportvoorzieningen

Het Groenbeleidsplan 2023-2027 legt vast welke groenelementen vanuit stedenbouwkundig, landschappelijk, cultuurhistorisch en/of ecologisch oogpunt dragend en beeldbepalend zijn voor de gemeente Heusden. Het draagt zorg voor behoud en waar mogelijk versterking van het groene karakter van de gemeente. Dit groenbeleidsplan gaat uit van een integrale benadering van het groen op zowel beleids- als beheerniveau. Dit heeft invloed op zowel het inrichtingsniveau (beleid) als het beheerniveau (omvormingen). De ambities uit de duurzaamheidsagenda op het onderwerp 'biodiversiteit' zijn hier een voorbeeld van en vragen bijvoorbeeld om extensiever onderhoud van een deel van de gazons binnen de gemeente.

De gemeente is eigenaar en beheerder van in totaal circa 2,7 miljoen vierkante meter groen. In dit groen staan ongeveer 30.000 bomen. Daarnaast is er 183 kilometer aan sloten te onderhouden. De inrichting van het openbare groen wordt over het algemeen bepaald bij de aanleg van een wijk of buurt, bij een nieuwe investering of bij een reconstructie. Het groenbeleidsplan bepaalt in ruimtelijke zin het groene kader van de gemeente en de manier waarop dit in stand wordt gehouden en beschermd. Voor de uitvoering van het groenbeleidsplan zijn structureel extra middelen beschikbaar gesteld welke in de meerjarenbegroting verwerkt zijn. Voor het duurzaam onderhouden van de bomen in de gemeente worden deze eens in de vijf jaar gecontroleerd en gesnoeid. Daarbij gaat het ten eerste om de veiligheid, maar ook om het voorkomen van overlast voor verkeer en ten behoeve van duurzame groei. Hiervoor zijn extra middelen beschikbaar gesteld. De eerste van de vijf wijken zijn nu goed gesnoeid. Voor de resterende wijken is het benodigde budget in de meerjarenbegroting opgenomen.

In het beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte is het onderhoudsniveau van het gemeentelijk groen bepaald. Dit is in 2021 door de raad vastgesteld.

Voor de uitvoering van het onderhoud is in de exploitatie budget en capaciteit beschikbaar dat voor het grootste deel uit de interne personeelskosten van de buitendienst bestaat.

Het beleidsplan voor beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties is vastgesteld. De kwaliteit van de sportvelden wordt over het algemeen als goed bestempeld. Dit blijkt ook uit het in 2020 geactualiseerde beheerplan voor de sportvelden en de terreininrichting. In 2022 is het groot onderhoud van de sportvelden opnieuw aanbesteed voor de komende jaren. De huidige budgetten zijn voldoende voor het regulier en groot onderhoud. Voor kosten van renovaties worden indien noodzakelijk middels afzonderlijke voorstellen extra middelen gevraagd.

Gemeentelijke Gebouwen

Het beheer en onderhoud omvat circa 47 gemeentelijke gebouwen. De gebruikers/huurlers moeten er op kunnen vertrouwen dat zij op een goede manier gebruik kunnen maken van deze gebouwen. Dit moet de gemeente realiseren tegen maatschappelijk acceptabele kosten en in lijn met de budgetten in de begroting. Vanzelfsprekend moet hierbij worden voldaan aan de wettelijke eisen.

De raad heeft op 14 november 2023 een geactualiseerd beheerplan en meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke gebouwen 2024-2028 vastgesteld. Hiermee wordt het beheer en onderhoud van de 'gemeentelijke gebouwen' geregeld. Hierbij is de beweging ingezet om qua onderhoudsniveau van 'veilig en heel' naar de (onderhouds)norm NEN 2767 (niveau 3 = redelijke conditie) te komen. Door deze norm te gaan hanteren wordt er eenduidig en objectief naar de conditie van de panden gekeken en zo op een gedegen manier het onderhoudsniveau bepaald. 'Veilig en heel' kon op verschillende manieren worden uitgelegd. Daarnaast wordt met dit geactualiseerde plan ook een impuls gegeven aan de verduurzaming van onze gebouwen. De uitgangspunten voor het beheer en het onderhoud van de gebouwen zijn dat gebouwen goed blijven functioneren volgens het huidige gebruik. Bij dit onderhoudsniveau zijn esthetica en comfort van minder belang. Waar mogelijk wordt bij onderhoud zoveel mogelijk gekozen voor duurzame/energiezuinige c.q. besparende oplossingen. Naast het beheer en onderhoud aan de 'vaste' gemeentelijke gebouwen zijn er nog een aantal gebouwen waar alleen klachten onderhoud wordt uitgevoerd omdat deze tijdelijk in beheer zijn bij de gemeente.

Om de technische staat van onze gebouwen in beeld te krijgen is er in 2022 een inspectie uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn verwerkt in het nieuwe MJOP 2024-2028 waarbij geconcludeerd is dat er enkele objecten zijn waarbij incidentele onderdelen technisch in een matige conditie verkeren en beginnende veroudering vertonen. De onderdelen met conditieniveau 4 zijn in de planning voor onderhoud of vervanging opgenomen in het MJOP 2024-2028.

Op 29 oktober 2024 is het integraal huisvestingsbeleid in de vorm van de nota 'Van steen naar sleutel' door de raad vastgesteld. Dit beleidsplan vervangt het oude beleidsplan "gemeentelijke gebouwen". Het geactualiseerde beheerplan met een looptijd 2024-2028 is in november 2023 door de raad vastgesteld. Het technische kwaliteitsniveau (onderhoudsniveau) staat beschreven in het beheerplan. In het nieuwe integraal huisvestingsbeleid wordt naar verwezen naar een nog op te stellen kader. In dit kader wordt beschreven hoe we omgaan met verduurzaming en wanneer een pand via de beslisboom op "on hold" komt te staan voor verduurzaming en voor onderhoud. Daarmee gaan we over op klachtenonderhoud. Op basis van dit actuele beheerplan is ook het verloop van de voorziening Onderhoud gemeentelijke gebouwen opnieuw beoordeeld. De omvang van de voorziening, rekening houdend met de jaarlijkse toevoegingen, moet toereikend zijn om het toekomstig geplande groot onderhoud op elk moment in de tijd ten laste van de voorziening te kunnen brengen. Dit is momenteel het geval. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Gebouwen onderwijs en gymzalen Onderwijsgebouwen

De zorgplicht voor de huisvesting van het primair onderwijs is een wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente. De verantwoordelijkheid voor onderhoud en aanpassingen voor schoolgebouwen is vanaf 2015 wettelijk overgedragen aan de schoolbesturen van het primair onderwijs. Als nadere invulling van die wettelijke zorgplicht is de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Heusden 2022 vastgesteld. Daarnaast is er een IHP 2017-2026 vastgesteld. Dit document reikt verder dan de zorgplicht in de verordening. Het is de actualisatie van een ambitiesdocument voor verdere ontwikkeling op het gebied van de onderwijshuisvesting op basis van een geformuleerde onderwijsvisie. In februari 2025 is het geactualiseerde IHP vastgesteld. Bij actualisatie van het IHP is uitgegaan van de op dat moment bekende VNG-normen 2025. .

Lokalen voor bewegingsonderwijs

Voor de lokalen voor bewegingsonderwijs geldt dat het schoolbestuur een aanvraag doet voor het buitenonderhoud en dat de gemeente deze aanvraag toetst. In 2024 heeft geen onderhoud aan lokalen voor bewegingsonderwijs plaatsgevonden. Daarmee kan ook verondersteld worden dat er geen achterstallig onderhoud is en de onderhoudstoestand voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau. In de begroting is een structureel bedrag beschikbaar voor het onderhoud. De meer of minder kosten worden gemuteerd met een reserve.

Middelen

In onderstaande tabel is aangegeven welke middelen in 2024 en 2025 beschikbaar zijn voor het in goede staat houden van de in deze paragraaf beschreven onderdelen van de openbare ruimte.

Beheerplan	Begroting 2024 kosten klein en groot onderhoud na wijziging	Jaarrekening 2024 kosten klein en groot onderhoud	Stand reserve/ voorziening 31 december 2024
Wegen	€ 2.875.475	€ 1.587.135	€ 6.358.615
Openbare verlichting 2018 t/m 2023	€ 130.000	€ 140.329	€ 727.000
Civiele kunstwerken	€ 130.000	€ 211.116	n.v.t.
Waterplan 2023 t/m 2027	€ 1.634.202	€ 1.725.328	€ 2.077.721
Water Baggerplan	€ 100.000	€ 90.264	€ 1.028.416
Groenstructuurplan (projectmatig onderhoud)	€ 430.000	€ 352.731	n.v.t.
Buitensportvoorzieningen	€ 251.890	€ 232.769	n.v.t.
Gebouwen	€ 2.304.126	€ 1.630.605	1.722.005
Lokalen bewegingsonderwijs	0	0	€ 1.048.433
Totaal	€ 7.855.693	€ 5.970.277	

Financiering

Inleiding

In de financieringsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de financieringsfunctie. Dit zijn alle activiteiten die te maken hebben met het aantrekken en beheren van financiële middelen. De paragraaf is een belangrijk instrument voor het transparant maken, sturen, beheersen en controleren van de financierings- ofwel treasuryfunctie. De financieringsparagraaf hangt samen met de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido).

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beheer is behoudend en risicomijdend. Allereerst worden de algemene ontwikkelingen op het gebied van treasury beschreven. Vervolgens vindt verantwoording plaats over de gekozen rentevisie, financieringsbeleid en het risicobeheer.

Financiële ontwikkeling en beleid

In december 2013 zijn de Wet verplicht schatkistbankieren en de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) aangenomen.

Schatkistbankieren

Door verplicht schatkistbankieren is het voor gemeenten alleen nog mogelijk om geld bij het Rijk of andere openbare lichamen (bijvoorbeeld andere gemeenten of provincies) uit te zetten. In 2024 geldt deze verplichting voor een liquiditeitsoverschot boven het drempelbedrag van 2% van het begrotingstotaal. Onder dit drempelbedrag hoeven gemeenten hun liquide middelen niet direct in de schatkist te storten. Het drempelbedrag van de gemeente Heusden was in 2024 € 2.991.000 (=2% van € 146.208.000). De gemiddelde overschotten worden per kwartaal afgezet tegen het drempelbedrag. In 2024 is het drempelbedrag niet overschreden.

De gemeente Heusden had op 1 januari 2024 in totaal € 24.875.000 in de schatkist staan. Hiervan was € 10.060.000 van de gemeente en € 14.815.000 voor de gezamenlijke grondexploitatie (GGREX) van het Geerpark (Samenwerking gemeente en Woonveste). Ultimo 2024 was het saldo van de schatkist € 43.575.000 waarvan € 27.810.000 gemeente en € 15.765.000 Geerpark. Dit saldo is ontstaan door uitgestelde investeringen en hogere inkomsten (subsidies). In 2025 zal het saldo wat vanuit de gemeentelijke BNG rekening wordt aangehouden in de schatkist mede worden ingezet voor de reguliere aflossingen van langlopende geldleningen en overige investeringen of uitgaven. Het deel van het saldo wat uit de Geerpark rekening is opgebouwd zal worden ingezet voor de resterende kosten van bouw- en woonrijpmaken en de uitbetaling van de resultaten aan gemeente en Woonveste.

Wet Hof

Op grond van Europese afspraken mag het begrotingstekort van de Nederlandse overheid niet groter dan 3% zijn. Het Rijk wil er met de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) voor zorgen dat gemeenten een bijdrage leveren aan het terugdringen van het overheidstekort. Hiervoor wordt een limiet gesteld aan de bijdrage die gemeenten in het begrotingstekort mogen hebben. Overschrijding van deze limiet kan daarbij tot sancties leiden.

In de Najaarsnota van het Ministerie van Financiën worden jaarlijks de budgettaire kerngegevens weergegeven. Hierbij werd voor 2023 gesproken over een EMU saldo collectieve sector (in % van het bbp) van 1,8%. Dit cijfer is in de najaarsnota 2024 van het rijk 1,5%. Het definitieve cijfer zal blijken in mei 2025 uit het Financieel Jaarverslag Rijk.

Rentevisie

In de begroting 2024 is rekening gehouden met een stabilisatie van de rente waarbij de verwachting was uitgesproken dat de rente voor langlopende geldleningen licht zou kunnen dalen. Deze verwachting is ook uitgekomen. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft gedurende het jaar enkele keren de rente verlaagd met 0,25% en is van 4,0% (Deposit facility) op 1 januari in 4 stapjes (12 juni; 18 september; 23 oktober en 18 december) gegaan naar 3,0% ultimo 2024.

De rente voor een 3-maands lening (Euribor) (bron: Euriborrates.eu, grafiek Euribor historische euribor-tarieven) was begin januari 2024 3,905% en eind december 2024 2,924%. De rente voor een 10-jaars lening bij de Bank Nederlandse Gemeenten (lange rente) is in 2024 gestegen van 2,86% begin 2024 naar 3,46% eind mei en is vervolgens gedaald tot 2,61% begin december en vervolgens weer gestegen tot 2,99% ultimo 2024. Deze rente is dus nog niet voldoende gestabiliseerd maar beweegt rond het in de begroting 2024 opgenomen rentepercentage.

In de begroting 2024 was gerekend met een rente van 3,5% voor kortlopende geldleningen en 3,0% voor langlopende geldleningen. De gewogen gemiddelde rente van de leningenportefeuille in 2024 is gestegen van 1,32% in 2023 naar 1,98% in 2024. Dit betekent dat de gemeente voor iedere geleende euro iets meer is gaan betalen wat wordt veroorzaakt doordat de rente van nieuw aangetrokken liquiditeiten hoger is dan de rente van de afgeloste liquiditeiten.

Financieringsbeleid

Voor 2024 was in de begroting voorzien dat voor 17 miljoen nieuwe liquiditeiten moesten worden aangetrokken voor de aflossingen van bestaande geldleningen en voor de financiering van investeringen. In 2024 is uiteindelijk slechts één langlopende geldleningen opgenomen van € 5 miljoen. Er zijn in 2024 geen kortlopende geldleningen afgesloten. Per saldo is de leningenportefeuille in 2024 met € 12,3 miljoen gedaald van € 89,4 miljoen tot € 77,1 miljoen. In de begroting werd uitgegaan van een daling van circa € 1,5 miljoen. Het verschil wordt met name veroorzaakt door een lagere financieringsbehoefte als gevolg van het niet kunnen uitvoeren van enkele grotere investeringen zoals het project Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) met name door het uitblijven van de uitspraak van de Raad van State.

Ontwikkeling leningenportefeuille (Bedragen x 1.000.000)	
Stand 01-01-2024	€ 89,4
Nieuw aangetrokken vaste schuld	€ 5,0
Aflossingen	€ -17,3
Stand 31-12-2024	€ 77,1

Aan de boekwaarde van investeringen wordt rente toegerekend via een rekenrente. Deze rekenrente was bij de begroting 2024 berekend op 0,8%. In de 2e berap is dit rentepercentage verlaagd naar 0,6%. Na afloop van een boekjaar wordt het gemakkelijker om te bekijken of het rentepercentage wat gehanteerd wordt het juiste is. Gebleken is dat de gemeente meer ontvangsten heeft gekregen dan voorzien, onder andere door subsidies Oekraïne en overige specifieke uitkeringen, de Gebiedsontwikkeling Langstraat is door het uistellen van de uitspraak van de Raad van State nog niet gestart in 2024 waardoor er uiteindelijk maar één langlopende geldlening is aangetrokken en er ook een hoger saldo is komen staan in de Schatkist. Om binnen de 25% afwijking vanuit de notitie rente van het BBV te blijven is daarom gekozen om de rekenrente 2024 te bepalen op 0,5%. Het verschil tussen de toegerekende rente aan investeringen en de werkelijk betaalde rente leidt daarmee in 2024 tot een positief renteresultaat van € 58.447. Hiermee blijft het binnen de 25% afwijking die de notitie rente voorschrijft. Het renteresultaat staat opgenomen op het taakveld treasury.

Het schema van de rentetoerekening ziet er als volgt uit:

Schema rentetoerekening jaarrekening 2024

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 1.681.141
b.	De externe rentebaten (idem)	-/-	€ 921.198
	Saldo rentelasten en rentebaten		€ 759.944
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 249.059
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (voorbeeld: riolering)	-/-	€ 0
		-/-	€ 249.059
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€ 510.885
d1.	Rente over eigen vermogen		€ 0
d2.	Rente over voorzieningen		€ 8.771
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		€ 519.656
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	€ 578.103
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury		€ 58.447
	Afwijking tov aan taakvelden toe te rekenen rente		11,2%

Risicobeheer

Eén van de doelstellingen van de treasuryfunctie is het beschermen van het vermogens- en renteresultaat tegen ongewenste financiële risico's. Hiermee wordt onder andere bedoeld het risico dat:

- de rentelasten toenemen door een stijgende rente.
- de rentelasten gelijk blijven, terwijl de rente daalt.
- uitgezet geld niet terugontvangen wordt.
- derden, waarvoor de gemeente garant staat, niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

De Wet fido heeft een tweetal instrumenten om het renterisico te kwantificeren en te begrenzen: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kortlopende schuld mag op grond van de Wet fido niet hoger zijn dan 8,5% van het totaalbedrag van de begroting. Deze zogeheten kasgeldlimiet is bedoeld om het renterisico op de kortlopende verplichtingen van gemeenten te beperken. Voor de gemeente Heusden bedraagt de limiet voor 2024 circa € 12,7 miljoen (=8,5% van € 149.568.000). Omdat er géén nieuwe kortlopende geldleningen aangetrokken zijn gedurende 2024 is de kasgeldlimiet in 2024 niet overschreden.

Renterisico

Het renterisico op de langlopende schuld is in de Wet fido gemaximeerd met de renterisiconorm en mag niet hoger zijn dan 20% van het totaalbedrag van de begroting. Het doel van de norm is een evenwichtige spreiding van de leningenportefeuille en de daaraan verbonden renterisico's. Deze spreiding is gewenst, om te voorkomen dat in één jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille moet worden geherfinancierd of aan renteherziening onderhevig is. Als de rente op dat moment namelijk hoog staat, kan een aanzienlijk rentenadeel ontstaan.

De renterisiconorm 2024 voor de gemeente Heusden bedraagt circa € 29,9 miljoen (=20% van € 149.568.000).

Doordat financieringsbeslissingen worden genomen op basis van de meerjarige liquiditeitsbegroting, de rentevisie en de opbouw van de leningenportefeuille, waarbij meerjarige spreiding van de aflossingen van de lopende leningen wordt bekeken wordt het renterisico beperkt. De renterisiconorm is in 2024 niet overschreden. Bij het afsluiten van de nieuwe geldleningen is doorgerekend of in de toekomst door de aflossingen ook deze risiconorm niet wordt overschreden.

Kredietrisico

In de jaren 2014-2016 zijn een 20-tal startersleningenlening verstrekt via het Stimuleringsfonds volkshuisvesting. Ultimo 2024 zijn er, van deze oorspronkelijk verstrekte startersleningen, al 19 volledig afgelost en loopt er nog één. In de raadsvergadering van 14 mei 2024 is besloten om de mogelijkheid weer open te stellen door het vaststellen van de verordening Starterlening gemeente Heusden 2024. Ultimo 2024 zijn 11 nieuwe startersleningen opgenomen voor een bedrag van € 293.000. Het kredietrisico dat de gemeente bij deze startersleningen loopt is beperkt en acceptabel.

Het saldo van gewaarborgde geldleningen is in 2024 afgenomen van circa € 1,608 miljoen tot € 1,408 miljoen. Dit is het bedrag dat schuldeisers op de gemeente kunnen verhalen als de leningnemer niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Dit risico is geminimaliseerd door bij het aangaan van de lening een analyse van de huidige en toekomstige financiële positie van de leningnemer te maken.

Bedrijfsvoering

Heuse Service

Dromen. Doen. Heusden. positioneert de gemeente Heusden als de gemeente voor doeners met een droom, voor mensen die het voortouw willen nemen en werk willen maken van Heusden.

HeuseService is binnen het merk het dienstverleningsconcept met als kernwaarden: de klant centraal, dialoog en samenwerking en aanspreken en verantwoordelijkheid nemen.

In 2024 hebben we de doorontwikkeling van de vier kernelementen Dromen. Doen. Heusden., HeuseService, MogelijkMakers en de Heusdense School doorgezet. Bijvoorbeeld door het aanbod in onze Heusdense School van sessies over de nieuwe Omgevingswet, trainingen gespreksvaardigheden, workshops publieksgericht schrijven en andere activiteiten. We staken veel energie in onze eigen medewerkers, omdat wij geloven dat houding en gedrag van al onze MogelijkMakers het verschil maken.

Extern kreeg Dromen. Doen. Heusden. de nodige aandacht. Niet als marketing van de gemeente, maar om voorbeelden van Doeners met een Droom en andere mooie voorbeelden van initiatieven van inwoners en ondernemers ook in 2024 in het zonnetje blijven zetten. Onze kernwaarde dialoog en samenwerking brachten we extern net zo in praktijk als intern. Bekende voorbeelden hiervan zijn Buurt Bestuurt, de jeugdburgemeesters en de in 2020 gestarte jeugdambassadeurs, accountmanagers op diverse werkgebieden, de initiatieventafel en het wekelijks omgevingsbeeld gebaseerd op online en sociale media. In 2024 werkten we met het in 2023 opgestelde participatiedocument. Ook in 2024 bouwden we wijkgericht communiceren verder uit met bijvoorbeeld de wijkbezoeken van raad en college. In 2025 gaan we door met wijkgericht communiceren. Tenslotte deelde het college in 2024 meerdere blogs over het werk van de collegeleden.

In 2023 stelden we het handelingsperspectief 'Naar gericht participeren' op. Dit biedt het gemeentebestuur, de ambtelijke organisatie, inwoners en ondernemers handelingsperspectief.

HRM

De leidende principes van het personeelsbeleid zijn afgeleid van Dromen. Doen. Heusden. Ook in 2024 vormden de kernwaarden een leidraad bij (de toepassing van) het personeelsbeleid. Daarbij zijn de volgende leidende principes ook in acht genomen:

- maximum gezond verstand, minimum aan bureaucratie,
- durven uitgaan van de goede intenties van verreweg de meeste mensen,
- eigen verantwoordelijkheid, en
- high trust, high penalty.

Dit alles om onze MogelijkMakers steeds meer in hun kracht te zetten bij de dienstverlening aan onze klanten door ruimte te bieden voor vakmanschap, te werken vanuit vertrouwen en te sturen op verbinding.

Heusdense School

De Heusdense School is een plek waar MogelijkMakers hun vakmanschap ontwikkelen en onderhouden door nieuwe ervaringen op te doen, vaardigheden te trainen, inspiratie op te doen, kennis en ervaring te delen en door het gesprek te voeren over dilemma's bij het MogelijkMaken. In de organisatie zijn gesprekken gevoerd over het MogelijkMaken en wat een MogelijkMaker nodig heeft om deze rol te vervullen. De behoefte vanuit de organisatie is vertaald naar het programma Samen MogelijkMaken, waarin inspireren, ontmoeten, gespreksvaardigheden en praktische trainingen zijn aangeboden. Dit met als doel om samen te groeien en het verschil te maken in de dienstverlening en daarmee de leefwereld van onze inwoners. Ook activiteiten die bijdragen aan de actualiteiten in het werk, werkgeluk en de Fitte MogelijkMaker zaten in het aanbod van de Heusdense school.

Arbeidsmarkt

In 2023 was er sprake van een enorme in- en uitstroom. Deze cijfers waren in 2024 ook nog hoog, maar wel lager dan in 2023. De werving en selectie heeft plaatsgevonden in eigen beheer en de selectie vindt plaats tijdens de MatchPointdag waarbij we kandidaten binnen een dag een baan aanbieden. De snelheid van het proces, het werkgeversmerk en bijbehorende MogelijkMakerschap hebben er aan bijgedragen dat de wervings- en selectieactiviteiten succesvol zijn verlopen. De afgelopen drie jaar hebben we een grote instroom gehad. In 2024 was slechts 18% van die instroom daarvoor werkzaam geweest bij een andere gemeente. In 2023 was 40% van de instroom 35 jaar of jonger en in 2024 was dit 39%. Bij de selectie wordt er gekeken naar zowel de capaciteiten van de kandidaten als naar het 'MogelijkMakers-DNA'. Dit betekent dat er extra aandacht uitgaat naar het goed laten landen van deze medewerkers, zowel op gebied van vakinhoud, het MogelijkMakerschap en het werken in een bestuurlijke omgeving. In 2024 is het introductieprogramma verder ontwikkeld. Er wordt veel aandacht besteed aan het introductieprogramma waarin het MogelijkMaken en onze kernwaarden centraal staan. Zo wordt men onder andere meegenomen in de processen in een gemeentelijke organisatie, informatiebeheer, privacy en informatiebeveiliging en gesprekstechnieken.

Overige

Er is in 2024 extra aandacht besteed aan de duurzame inzetbaarheid van medewerkers met zware beroepen. Hiervoor is een bureau ingezet dat meekeek tijdens het werk en tips heeft gegeven voor een goede werkhouding.

Medewerkers met direct klantcontact worden inmiddels herhaaldelijk getraind om om te gaan met agressieve klanten en voor baliemedewerkers wordt dit uitgebreid met een training omgaan met verwarde personen.

Inkoop

In 2024 is de test- en implementatiefase gestart van het P2P-pakket (purchase to Pay/ van inkoop naar betalen). Door de komst van het P2P-pakket is het inkoopproces verbeterd en de mandaatkaderregeling daarop aangepast. Ook heeft er een verbeterslag plaatsgevonden op de algemene inkoopvoorwaarden van de gemeente Heusden, waarbij deze gebaseerd zijn op tegenwoordige tijd en toekomstige wetswijzigingen.

De spendanalyse is in 2024 de kapstok geweest om meer grip te behouden op de inkopen en aanbestedingen zodat deze rechtmatig uitgevoerd worden; daarbij is geconcludeerd dat er steeds meer Europees aanbesteed dient te worden. De aanbestedingsrichtlijnen zijn in 2024 nog ongewijzigd gebleven.

Risicomanagement

De kern van risicomanagement blijft het voeren van de dialoog over onzekerheden die het realiseren van onze ambities in de weg kunnen staan, het beslissen hoe we hier mee om willen gaan en afhankelijk daarvan implementeren van de maatregelen. De software waarmee sinds 2023 wordt gewerkt helpt bij het inzicht in risico's, maar laat ook de ontwikkeling gedurende de tijd en de samenhang tussen verschillende risico's, kansen en maatregelen zien. Dit jaar heeft vooral in het teken gestaan van dit verder opbouwen, waarbij de focus lag op frauderisico's en de financiële risico's. Daarnaast is er veel aandacht geweest voor de risico's rondom informatiebeveiliging en privacy.

Informatiebeveiliging en privacy

Privacy en informatiebeveiliging zijn van groot belang voor een gemeentelijke organisatie. Door privacy te waarborgen, respecteren we het recht van onze inwoners op controle over hun persoonlijke gegevens. Informatiebeveiliging beschermt tegen uitval van dienstverlening, ongeoorloofde toegang, gebruik, openbaarmaking en wijziging van informatie, wat leidt tot vertrouwelijkheid en betrouwbaarheid. Onze Chief Information Security Officer (CISO) en Privacy Officer (PO) adviseren de organisatie. Daarnaast houdt onze Functionaris voor de Gegevensbescherming (FG) intern onafhankelijk toezicht op de juiste omgang en de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet politiegegevens (Wpg).

In 2024 zijn de volgende punten uitgevoerd:

- vernieuwd beleid informatiebeveiliging en privacy 2024-2028 vastgesteld;
- vernieuwde privacyverklaring vastgesteld;
- nieuw Wpg-beleid en Wpg-privacyverklaring vastgesteld (Wet politiegegevens);
- de ENSIA-audit 2024 uitgevoerd. ENSIA staat voor Eenduidige Normatiek Single Information Audit. Met deze audit leggen wij verantwoording af over informatieveiligheid gebaseerd op de normen die gelden voor de Nederlandse overheid, de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid);
- Wpg her-audit 2021, Wpg audit 2022 en 2023 uitgevoerd;
- heel 2024 zijn er verwerkersovereenkomsten afgesloten en zijn er risicoanalyses uitgevoerd;
- het continu stimuleren van deelname aan het doorlopend awareness programma;
- maandelijkse introductietraining informatiebeveiliging & privacy voor nieuwe medewerkers;
- speciale bewustwordingsacties georganiseerd, o.a. workshop hacking naast periodieke berichten op het intranet over specifieke (actuele) onderwerpen;
- diverse interne reviews uitgevoerd op systemen en applicaties.

Rechtmatigheidsverantwoording

In deze jaarrekening is de rechtmatigheidsverantwoording van het college opgenomen. Tot 2023 werd de rechtmatigheid door de accountant gecontroleerd en kwam het oordeel tot uitdrukking in de controleverklaring van de accountant. Vanaf vorig jaar wordt dit gedaan met de (voorgeschreven) rechtmatigheidsverantwoording en deze toelichting. De accountant controleert vervolgens de getrouwheid van de jaarrekening inclusief deze verantwoording.

De rechtmatigheidsverantwoording richt zich op drie specifieke criteria: het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. Uit de verantwoording blijkt dat er sprake is van geconstateerde onrechtmatigheden bij het begrotingscriterium en het voorwaardencriterium. Hieronder is per criterium een toelichting opgenomen, inclusief de actie(s) die worden ondernomen om afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Begrotingscriterium

Uit de analyse van de afwijkingen blijkt dat het totaal aan afwijkingen de verantwoordingsgrens overschrijdt. Alle afwijkingen moeten daarom worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Het blijkt echter ook dat in alle gevallen de afwijkingen acceptabel zijn omdat deze gecompenseerd worden door direct gerelateerde inkomsten of passen binnen het door de raad vastgestelde beleid. Voor een toelichting op alle afwijkingen wordt daarom verwezen naar de analyse in de jaarrekening. Een verdere toelichting in de rechtmatigheidsverantwoording en/of paragraaf Bedrijfsvoering blijft op grond van artikel 11 lid 4a. en 5 van de financiële verantwoording beperkt tot een tweetal, namelijk overschrijdingen van de lasten op het programma Bouwen en wonen en op Overhead.

Behalve overschrijdingen van de lasten is er een ook beperkte overschrijding op investeringskredieten geconstateerd. De overschrijding op investeringskredieten is beperkt van omvang en is in totaal lager dan de rapportagegrens.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium richt zich op de vraag of de voorwaarden uit wet- en regelgeving worden nageleefd. Op grond van de uitgevoerde werkzaamheden zijn er voor het voorwaardencriterium alleen bevindingen waarbij de Europese aanbestedingswetgeving niet goed is gevolgd. Hiervoor wordt een totaal van € 1.508.000 als onrechtmatig aangemerkt. Dit gaat over 10 contracten die ten onrechte niet Europees aanbesteed zijn. In 7 gevallen gaat het om een doorlopende fout van vorig jaar of vorige jaren. Van de 3 resterende crediteuren is er slechts één helemaal nieuw. Daarbij is ten onrechte geen aanbesteding gedaan waar dat, gezien het bedrag van €431.000, wel had gemoeten. Bij de andere twee is sprake van onbekendheid met regelgeving waarin staat dat contracten samengevoegd moeten worden. De oorzaken voor de onrechtmatigheden kunnen als volgt worden samengevat:

- bij contractverlenging wordt niet altijd beoordeeld of de verlenging nog onder de drempelwaarde blijft. Soms is ook onduidelijk dat er sprake is van een (stilzwijgende) verlenging;
- er is op basis van een verkeerde raming een aanbestedingsprocedure gekozen;
- ondanks een correcte raming is een verkeerde procedure gekozen;
- er is vanwege onbekendheid met de procedure, in een situatie ten onrechte ingekocht zonder gebruikmaking van een Europese aanbestedingsprocedure.

Met de implementatie van het nieuwe financieel pakket per 1 januari 2025 is de interne procedure bij de start van een aanbesteding gewijzigd. Deze dwingt nu de budgethouder om een aantal stappen te doorlopen en expliciet afwegingen vast te leggen. Ook de inkoopcoördinator wordt hierover geïnformeerd.

Resultaten daarvan zijn aan het eind van het eerste kwartaal 2025 nog (te) weinig zichtbaar. De nieuwe financiële applicatie gaat bovendien bijdragen aan het verbeteren van de naleving van het inkoopproces.

Een tweetal maatregelen wordt nu toegevoegd om te zorgen dat de onrechtmatige bestedingen worden gekeerd. Als eerste worden via de inkoopcoördinator alle eigenaren van de 10 onrechtmatige contracten een voorstel voor beheers- of herstelmaatregelen voorgelegd. Daarmee zijn zij bewust van de procedure en de mogelijke gevolgen van niet naleven.

Daarnaast wordt een standaard rapportage gegenereerd vanuit het financiële systeem waaruit moet blijken dat besteding bij een contractpartner niet altijd op zichzelf staat, maar dat vanuit andere clusters of disciplines er mogelijk al contracten bestaan. Zo kan voorkomen worden dat de optelling van bestedingen ongemerkt en onbedoeld boven de aanbestedingsdrempel komt.

Misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium

Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium richt zich op de vraag hoe is omgegaan met misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden door derden. Er zijn geen bevindingen die leiden tot een financiële onrechtmatigheid in de jaarrekening 2024. Er is een actuele aanpak voor de [beheersing van misbruik en oneigenlijk gebruik](#) vastgesteld.

Beheersing frauderisico's

In 2022 is het rapport '[Beheersing frauderisico's gemeente Heusden 2022](#)' vastgesteld. Hierin is vastgelegd hoe de frauderisico's worden beheerst. Fraude kan nooit volledig uitgesloten worden. Ook bij de beheersing van frauderisico's hanteren we de leidende principes van (slim) vertrouwen en maximum gezond verstand, minimum bureaucratie. We kiezen ervoor niet maximaal in te zetten op beheersmaatregelen om fraude nagenoeg uit te sluiten. Dat wil niet zeggen dat er geen beheersmaatregelen zijn getroffen. De restrisico's worden geaccepteerd en sinds het vaststellen is er een proces ingericht van monitoring en actualisatie om de beheersing van frauderisico's op peil te houden.

Onze open en transparante bestuurs- en organisatiecultuur en de wijze waarop we samenwerken is een belangrijk middel tegen fraude. Op organisatieniveau zijn diverse algemene maatregelen getroffen zoals integriteitsverklaringen, ambtseed of belofte, een gedragscode, vertrouwenspersonen en verklaringen omtrent gedrag. Hierover communiceren we open en transparant op onze website, waarbij ook de gedragscode wordt gedeeld. Eenieder kan hiervan dus kennis nemen. Op basis van de BIO werken we steeds aan de informatieveiligheid en daarnaast is waar mogelijk functiescheiding doorgevoerd. Zoals ook aangegeven in het rapport zijn daarnaast voor specifieke risico's ook beheersmaatregelen getroffen. We kunnen en willen in de openbaarheid niet gedetailleerd ingaan op al die beheersmaatregelen.

Volgens de vastgestelde cyclus wordt jaarlijks besloten of de beheersing van frauderisico's nog passend is of een wijziging noodzakelijk is. Op basis van een analyse is besloten dat de beheersing van frauderisico's wordt gecontinueerd zoals in 2022 is vastgesteld. Hierbij wordt ook jaarlijks een aantal acties benoemd om de beheersing van frauderisico's op peil te houden. De acties die vorig jaar benoemd zijn voor 2024 zijn gedurende het jaar uitgevoerd. Zo zijn de frauderisico's en inschatting ervan geactualiseerd, is onderzocht of een frauderesponsplan nodig is en hebben er diverse bewustwordingsacties plaatsgevonden. Een uitgebreidere toelichting en de acties voor 2025 zijn terug te vinden in de genoemde [analyse](#).

Onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 213a GW)

Op 28 maart 2023 is de [‘Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Heusden 2023’](#) op basis van artikel 213a van de Gemeentewet vastgesteld. Volgens deze verordening werd het onderzoeksplan voor 2024 in de begroting opgenomen. Gedurende het jaar is dit onderzoeksplan echter gewijzigd om beter aan te sluiten bij de actualiteit. Het [gewijzigde onderzoeksplan](#) is op 3 juli 2024 gepubliceerd.

In 2024 is er onderzoek gedaan naar onderwijshuisvesting en regionale samenwerking. Volgens de verordening hebben wij kennis genomen van de onderzoeksverslagen via een openbaar collegevoorstel. Een korte samenvatting van de onderzoeksresultaten wordt vervolgens opgenomen in dit jaarverslag. De onderzoeksverslagen hebben geen aanleiding gegeven tot het opstellen van een plan voor verbetering.

Onderwijshuisvesting

De hoofdvraag van het onderzoek was “in hoeverre lukt het om op een goede manier de gestelde doelen voor onderwijshuisvesting te realiseren?”. Kort gesteld is het doel om via kwalitatief goede en gezonde onderwijshuisvesting het onderwijs te faciliteren. Door de huidige samenstelling, en met name de ouderdom van schoolgebouwen, hebben we als gemeente een grote uitdaging. Op basis van de deelvragen is geconcludeerd dat het realiseren van de doelen voor onderwijshuisvesting moeizaam gaat.

Dit staat los van hoe het op dit moment is georganiseerd. Daarvoor zijn enkele verbetermogelijkheden geconstateerd. De daaruit voortvloeiende aanbevelingen helpen om op een betere manier invulling te geven aan het beleidsterrein onderwijshuisvesting. Deze aanbevelingen zijn:

- omarm het uitvoeringsprogramma met werkafspraken zoals opgesteld in 2024;
- beleg de werkzaamheden goed in de organisatie;
- werk aan verbinding maar vooral vertrouwen tussen de verschillende stakeholders;
- leg de verantwoordelijkheid voor inkoop en financiën zo laag mogelijk in de organisatie;
- actualiseer de verordening zodat deze recht doet aan de werkwijze met een Integraal Huisvestingsplan onderwijs (IHP).

Een groot deel van de aanbevelingen was in de periode voor het publiceren van het onderzoeksverslag al in meer of mindere mate opgepakt. Samen met de schoolbesturen is onder begeleiding van adviesbureau HEVO gewerkt aan een uitvoeringsprogramma voor het IHP met daarbij afspraken op programma- en projectniveau. Ook de taken en verantwoordelijkheden zijn hierbij geëxpliciteerd (zie bijlage). Deze afspraken worden gehanteerd als uitgangspunt in de samenwerking met de schoolbesturen en bij volgende projecten. Dit traject heeft ook al een bijdrage geleverd aan de verbinding en het vertrouwen tussen de stakeholders. Met Stichting Scala, het schoolbestuur met de meeste scholen in onze gemeente, zijn de afgelopen periode ook nog nieuwe afspraken gemaakt over de samenwerking die hieraan bijdragen.

Wisselingen in de bezetting vormden eind 2024 een uitdaging voor de continuïteit van de werkzaamheden maar boden ook de kans om opnieuw naar de invulling te kijken. Ter overbrugging wordt gebruik gemaakt van tijdelijke inhuur voor onderwijshuisvesting. Deze inhuurkrachten zorgen niet alleen voor voortgang in de huidige projecten, maar maken ook al werk van het betrekken van de rest van de organisatie daarbij. Op dit terrein worden dus nu al stappen gezet. De inzet van deskundigheid specifiek op het gebied van onderwijshuisvesting lijkt ook al een positief effect te hebben op de samenwerking met en het vertrouwen tussen de stakeholders.

Gelet op het bovenstaande is het niet nodig gevonden om een plan voor verbetering vast te stellen. Het actualiseren van de verordening zal komend jaar opgepakt worden. Een meer uitgebreide toelichting is opgenomen in de [raadsinformatiebrief](#) die is verzonden. Hier is ook het onderzoeksverslag zelf terug te vinden.

Regionale samenwerking

De hoofdvraag van het onderzoek was “Hoe brengen we het bestuur in positie om invloed uit te oefenen in de samenwerking met gemeenschappelijke regelingen?”. Het onderzoek richtte zich op “de samenwerking (het proces) met de gemeenschappelijke regelingen. Niet op de inhoudelijke vraag op welke manier beperking of afname van gemeentelijke bijdragen gerealiseerd zou kunnen worden”.

Op basis van het dossieronderzoek en de interviews wordt geconstateerd dat vaak een actieve positie ingenomen wordt in gemeenschappelijke regelingen en daarmee al een grote inspanning wordt geleverd voor beïnvloeding. Bij zes van de acht gemeenschappelijke regelingen is een Heusdense bestuurder naast lid van het algemeen bestuur ook lid van het dagelijks bestuur. De mogelijkheden voor beïnvloeding zijn mede afhankelijk van het aantal deelnemers in een gemeenschappelijke regeling. Het in een vroeg stadium sluiten van allianties met mede-deelnemers kan helpen in grotere gemeenschappelijke regelingen.

Informatievoorziening naar de gemeenteraad gebeurt onder andere via de informatieavonden die, naast de formele schriftelijke informatie, ook de mogelijkheid geven om de raad bij te praten over ontwikkelingen. Dit wordt regelmatig gedaan door de leden van de algemeen besturen van de gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast organiseren diverse gemeenschappelijke regelingen zelf informatiebijeenkomsten voor gemeenteraden. Uit de interviews is naar voren gekomen dat meer het gesprek kan worden gevoerd over de inhoud en de dienstverlening, terwijl in de praktijk het accent vaak ligt op financiën en bedrijfsvoering. Dit geldt voor zowel het gesprek binnen het college als het gesprek met de raad.

Bovenstaande leidt tot de volgende aanbevelingen in het rapport:

- maak bewuste (strategische) keuzes in de mate van ‘gewenste invloed’, zet daar gericht op in en deel actief de resultaten;
- benut momenten om binnen het college en met de gemeenteraad het gesprek te voeren over de strategische koers van de samenwerking en de inhoud van de dienstverlening aan onze inwoners;
- voorkom, voor zover mogelijk, verrassingen achteraf door de raad actief gericht te (blijven) informeren;
- zoek waar mogelijk naar (meer) verbinding tussen deelnemers;
- zoek intern (meer) de afstemming op ambtelijk niveau als het gaat over onderwerpen die meer gemeenschappelijke regelingen aangaan.

De aanbevelingen uit het onderzoeksverslag passen voor een groot deel bij de huidige werkwijze. Er is dan ook geen plan van verbetering vastgesteld. Er is al sprake van een actieve rol binnen de meeste samenwerkingsverbanden, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Daarbij worden keuzes gemaakt over de onderwerpen waar meer op ingezet wordt. Hier duidelijker over zijn helpt zowel bij de uitvoering als bij het informeren van alle betrokkenen. Dit is een aandachtspunt voor de komende tijd. Het is verder van belang om de informatievoorziening via (onder andere) raadsinformatiebrieven en het informatieblok van de informatievergaderingen in stand te houden. Dit biedt de gelegenheid om, ook wanneer er geen besluit gevraagd wordt, de raad mee te nemen in de belangrijkste ontwikkelingen. Hierbij is er de waardevolle aanbeveling om op die momenten (ook) het gesprek te voeren over de strategische koers en doelen van de samenwerking. Dit geldt ook voor de formele momenten bij kadernota's/-brieven en strategische documenten van gemeenschappelijk regelingen. Onderling contact tussen deelnemers is afhankelijk van de regeling maar vindt gedeeltelijk al plaats in bijvoorbeeld Langstraatverband. Het is belangrijk om dergelijke afstemming voor te zetten en waar mogelijk versterken, niet alleen bestuurlijk maar ook ambtelijk tussen de accounthouders van de gemeenten.

De aanbeveling over de onderlinge (interne) afstemming, wanneer er onderwerpen zijn die meer gemeenschappelijke regelingen aangaan, wordt door de organisatie opgepakt.

Meer informatie is terug te lezen in het [collegevoorstel](#) waarbij het volledige onderzoeksverslag als bijlage beschikbaar is.

Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden, als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Veel meer dan de Wob verplicht de Woo tot het actief, uit eigen beweging, openbaar maken van documenten.

Het bestaande beleid van onze gemeente over transparant bestuur loopt al vooruit en sluit aan op de nieuwe Woo: veel is al openbaar in Heusden. De verplichting tot meer actieve openbaarmaking wordt vanuit het Rijk in de loop van de komende jaren gefaseerd ingevoerd. Uit oogpunt van zorgvuldigheid volgen wij deze landelijke fasering.

Conform deze landelijke fasering, moesten op 1 november 2024 (voor gemeenten) een viertal informatiecategorieën op de juiste wijze ontsloten zijn via een daarvoor aangewezen portal, de Woo-index, namelijk:

- wetten en algemeen verbindende voorschriften (art. 3.3, eerste lid, onderdeel a);
- overige besluiten van algemene strekking (art. 3.3, eerste lid, onderdeel b);
- organisatie en werkwijze (art. 3.3, eerste lid, onderdeel d);
- bereikbaarheidsgegevens (art. 3.3, eerste lid, onderdeel e).

Aan deze verplichting is tijdig en correct voldaan. Ook is een start gemaakt met een onderzoek welke zaken nog ingeregeld moeten worden om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen, evenals het inrichten van een intern werkproces. Hier wordt in 2025 verder op doorgegaan. Hierin worden ook de beslissingen op Woo-verzoeken en de daarbij behorende openbaar verklaarde stukken opgenomen evenals de ingezonden brieven aan de gemeenteraad.

In 2023 heeft de gemeente 38 verzoeken om informatie ontvangen die vallen onder de Wet open overheid (hierna: Woo-verzoeken); dit was een significante stijging ten opzichte van een jaar eerder (in 2022 – 26 verzoeken). Daarnaast waren de Woo-verzoeken in 2023 complexer en/of omvangrijker van aard ten opzichte van voorgaande jaren. Deze ingezette trend zette zich in 2024 voort, waarin er 37 Woo-verzoeken zijn ontvangen die – ook in 2024 - vaak aan te merken waren als complex en/of omvangrijk.

Verbonden partijen

Inleiding

Gemeenten doen steeds meer een beroep op andere partijen bij de uitvoering van haar taken. Een deel hiervan komt terecht bij verbonden partijen. De diversiteit in verbonden partijen neemt toe, evenals het financiële en beleidsmatige gewicht ervan. Om die reden moet volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de programma's opgenomen worden, op welke wijze verbonden partijen bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van het gemeentelijk beleid.

In deze paragraaf wordt de algemene visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen toegelicht en zijn alle verbonden partijen opgesomd. De verbonden partijen worden uitgesplitst naar het type organisatie en daarnaast wordt toegelicht welk openbaar doel dit dient, op welke wijze de gemeente een (financieel en/of bestuurlijk) belang heeft en wat de omvang van het belang is aan het begin en de verwachte omvang aan het eind van het verslagjaar. Daarnaast worden de belangrijkste financiële gegevens van de verbonden partij benoemd (eigen vermogen, vreemd vermogen en het resultaat) en de eventuele risico's voor de financiële positie van de gemeente. Indien van toepassing zijn deze tevens opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De omvang van het eigen en vreemd vermogen van de verbonden partijen aan het begin en einde van het verslagjaar moet worden opgenomen. Deze paragraaf bevat de gevraagde gegevens voor zover ze beschikbaar zijn.

Voor de uitsplitsing naar verschillende typen verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen; en
- overige verbonden partijen.

Voor de gemeente Heusden is enkel sprake van gemeenschappelijke regelingen en vennootschappen. Wij kennen geen andere typen verbonden partijen.

Visie en beleidsvoornemens

Maatschappelijke opgaven beperken zich niet tot gemeentegrenzen. Om deze opgaven aan te kunnen is het vaak noodzakelijk om samen te werken. Door samen te werken en de krachten te bundelen is het mogelijk om een grotere rol van betekenis te kunnen spelen, publieke partijen gericht te beïnvloeden en onderlinge afstemming te verwezenlijken. Afhankelijk van de opgave waarvoor we als gemeente staan zal een samenwerkingsvorm gekozen worden.

Naast de vorm zijn ook de partners waarmee samengewerkt wordt afhankelijk van de opgave en niet vooraf bepaald. Als gemeente sluiten wij geen partijen bij voorbaat uit evenals dat een samenwerking nooit vanzelfsprekend is. Op ieder moment wordt beoordeeld op welke manier de beste maatschappelijke resultaten kunnen worden behaald.

De vergelijkende cijfers van de financiële kengetallen 2024 worden getrokken uit de aangeboden jaarrekeningen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen, wanneer er nog geen definitieve jaarrekening is aangeboden dan wordt gebruik gemaakt van de conceptjaarrekeningen. Mogelijke wijzigingen in de cijfers bij de verbonden partijen zijn dus voorbehouden. Van enkele partijen was nog geen conceptjaarrekening beschikbaar. Dit is aangegeven in de betreffende tabel.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Heusden neemt deel aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. Deze samenwerkingsverbanden met andere gemeenten, waterschappen en/of provincies voeren namens de gemeente bepaalde beleidstaken uit. De gemeente is dan ook samen met de andere deelnemers bestuurlijk en financieel bij de gemeenschappelijke regeling betrokken en heeft invloed op het beleid van de regeling. Onderstaand volgt een opsomming van de regelingen waaraan wordt deelgenomen waarbij de laatste in liquidatie is.

- Veiligheidsregio Brabant-Noord met de vestigingsplaats 's-Hertogenbosch
- Streekarchief Langstraat Heusden Altena met de vestigingsplaats Heusden
- Uitvoeringsorganisatie Baanbrekers met de vestigingsplaats Waalwijk
- GGD Hart voor Brabant met de vestigingsplaats Tilburg
- Regeling Ambulance Voorziening Brabant Midden-West-Noord met de vestigingsplaats Tilburg
- Omgevingsdienst Midden en West Brabant met de vestigingsplaats Tilburg
- Regio Hart van Brabant met de vestigingsplaats Tilburg
- Stadsgewest 's-Hertogenbosch (in liquidatie)

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Doel	De Veiligheidsregio Brabant-Noord omvat Brandweer en Veiligheidsbureau Brabant-Noord, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) Brabant-Noord en het Gemeenschappelijk Meldcentrum Brabant-Noord. De veiligheidsregio Brabant-Noord behartigt het belang van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde, waar mogelijk integrale, uitvoering van de hulpverlening in het werkgebied alsmede de voorbereiding daarop
Deelnemers	De eenheid Oost-Brabant van het Korps Nationale Politie, gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, 's-Hertogenbosch, Heusden, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, Sint-Michielsgestel en Vught.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden in 2024 betrof deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze worden gebaseerd op basis van inwoneraantallen of vaste bedragen afhankelijk van de activiteit. De reservepositie van de gemeenschappelijke regeling is toereikend om (verwachte) verliezen uit eigen middelen te dekken

De bijdragen zijn als volgt:

	Rekening 2023	Raming 2024 na wijzigingen	Rekening 2024
GHOR	68.000	53.000	53.000
BzBN	52.000	57.000	57.000
Brandweer	2.788.000	3.206.000	3.186.000
Jeugdbrandweer	12.000	12.000	14.000
Afrekening voorgaande jaren	0	-50.000	-50.000
Compensabele BTW	-2.000	0	-2.000
Totaal	2.918.000	3.278.000	3.258.000

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 en de concept jaarrekening 2024 van de Veiligheidsregio volgen de onderstaande financiële kengetallen (* € 1.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	15.924	17.628	21.599
Vreemd vermogen	44.539	66.847	66.725
Resultaat	1.281	1.526	1.940

Streekarchief Langstraat Heusden Altena

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Heusden
Doel	Het streekarchief heeft tot doel de zorg voor en het beheer van de krachtens de Archiefwet 1995 naar de archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden; het toezicht op het beheer van de niet-overgebrachte archiefbescheiden van de gemeenten en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, en dit te doen geschieden door of vanwege een streekarchivaris; en ten slotte het vanuit een centrale archiefbewaarplaats bevorderen van lokaal- en streekhistorisch onderzoek.
Deelnemers	De gemeenten Altena, Heusden en Waalwijk

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze worden gebaseerd op basis van inwoneraantallen.

De bijdrage is als volgt:

	Rekening 2023	Raming 2024 na wijzigingen	Rekening 2024
Bijdrage o.b.v. inwoneraantallen	323.000	357.000	357.000

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 en de concept jaarrekening 2024 van het Streekarchief volgen de onderstaande financiële kengetallen (* € 1.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	286	245	251
Vreemd vermogen	104	130	133
Resultaat	59	-25	38

Uitvoeringsorganisatie Baanbrekers

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Waalwijk
Doel	De dienst streeft naar een zo hoog mogelijke maatschappelijke participatie van de inwoners van de gemeenten Waalwijk, Loon op Zand en Heusden. De focus ligt vooral op het zoveel mogelijk aan een reguliere baan helpen van mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. Belangrijke waarden voor de uitvoeringsorganisatie zijn zelfredzaamheid, duurzame samenwerking en sociale innovatie.
Deelnemers	De gemeenten Heusden, Loon op Zand en Waalwijk

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze worden gebaseerd op de doorbetaling van ontvangen rijksbudgetten en een bijdrage in de exploitatielasten op basis van inwoneraantallen. De gemeenschappelijke regeling heeft een reserve om beperkte verliezen op te kunnen vangen. Eventuele overschotten / tekorten die niet uit de reserve gedekt kunnen worden zullen op basis van inwoneraantallen verdeeld worden. N.a.v. de evaluatie van de gemeenschappelijke regeling is de verdeelsystematiek ongewijzigd. Wel is tussen Heusden en Loon op Zand een structurele compensatie van € 70.000 voor Heusden afgesproken.

De bijdragen zijn als volgt:

	Rekening 2023	Raming 2024 na wijzigingen	Rekening 2024
Doorbetaling van rijksbudgetten			
BUIG budget	9.545.000	10.949.000	10.950.000
TOZO terugbetaling	0	142.000	142.000
Participatie en reïntegratie	3.504.000	3.965.000	3.965.000
Bijdragen o.b.v. inwoneraantallen	0	0	0
Exploitatiebijdrage	4.637.000	4.641.000	4.908.000
Bijdrage Loon op Zand	-70.000	-70.000	-70.000
Totaal	17.616.000	19.627.000	19.895.000

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 en de concept jaarrekening 2024 van Baanbrekers volgen de volgende financiële kengetallen (* € 1.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	2.938	4.056	7.607
Vreemd vermogen	31.485	33.173	33.152
Resultaat	215	1.214	4.829

GGD Hart voor Brabant

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg.
Deelnemers	De gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Land van Cuijk Loon op Zand, Maashorst, Meierijstad, Oisterwijk, Oss, Sint Michielsgestel, Tilburg, Vught en Waalwijk.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze is gebaseerd op basis van een combinatie van inwonerbijdragen, werkelijke afname of vaste bedragen afhankelijk van de activiteit.

De bijdragen zijn als volgt:

	Rekening 2023	Raming 2024 na wijziging	Rekening 2024
Basispakket	1.694.000	1.962.000	1.952.000
Locale accenten	126.000	150.000	122.000
SPUK SPORT GALA	7.000	7.000	0
bijdrage transitieplan	0	114.000	114.000
aanvullen eigen vermogen	0	55.000	55.000
Af: compensabele BTW	-20.000	-20.000	-22.000
Totaal	1.807.000	2.268.000	2.221.000

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 en de concept jaarrekening 2024 van de GGD volgen de onderstaande financiële kengetallen (* € 1.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	7.376	4.024	7.400
Vreemd vermogen	20.068	17.769	18.185
Resultaat	49	-394	151

Regionale Ambulance Voorziening Brabant Midden-West-Noord

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Het verlenen of doen verlenen van ambulancezorg.
Deelnemers	De gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxtel, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Land van Cuijk, Loon op Zand, Maashorst, Meierijstad, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Sint Michielsgestel, Steenbergen, Tilburg, Vught, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden is beperkt. Er wordt evenals in voorgaande jaren geen financiële bijdrage in de activiteiten gevraagd. De reservepositie van de gemeenschappelijke regeling is toereikend om verliezen uit eigen middelen te dekken.

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 en de concept jaarrekening 2024 van de Regionale Ambulance Voorziening volgen de onderstaande financiële kengetallen (* € 1.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	14.293	15.119	15.980
Vreemd vermogen	29.564	27.435	26.188
Resultaat	221	900	995

Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB)

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Het openbaar lichaam is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en om als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving van de regio Midden- en West Brabant.
Deelnemers	Provincie Noord-Brabant en de gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. De bijdrage wordt op voorschot basis in rekening gebracht, vervolgens kan voor de verplichte bijdrage (of meer) werk in uren worden aangeleverd.

De bijdragen zijn als volgt:

	Rekening 2023	Raming 2024 na wijziging	Rekening 2024
Bijdrage programma's	754.000	753.000	775.000

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 en de concept jaarrekening 2024 van de OMWB volgen de onderstaande financiële kengetallen (* € 1.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	3.614	4.756	6.086
Vreemd vermogen	4.060	8.962	7.641
Resultaat	583	1.643	2.461

Regio Hart van Brabant

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Met de deelneming in deze gemeenschappelijke regeling wordt meer ruimte geschapen om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en richting uitvoering te brengen. Regio Hart van Brabant wil zich, via de programma's van Midpoint Brabant, onderscheiden als dé regio van Social Innovation. Aan de Midpoint Brabant programma's werken overheid, onderwijs en ondernemers mee. Sinds 1 december 2014 is het thema jeugdhulp toegevoegd aan de doelen van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemers	De gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Afhankelijk van het betreffende programma binnen de gemeenschappelijke regeling wordt de gemeente vertegenwoordigd door een portefeuillehouder in de overleggen, of in de bestuurscommissie (jeugd).

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. De bijdrage betreft een bedrag per inwoner zover het Regio Hart van Brabant en Midpoint betreft. De reservepositie van de gemeenschappelijke regeling is toereikend om (verwachte) verliezen uit eigen middelen te dekken. De regionale jeugdhulp wordt op basis van de regionale begroting jeugdhulp gefinancierd. Daarin wordt de bijdrage per gemeente bepaald en deze wordt achteraf op realisatie definitief bepaald.

De bijdragen zijn als volgt:

	Rekening 2023	Raming 2024	Rekening 2024
Regio Hart van Brabant, regulier	110.000	160.000	160.000
Regio Hart van Brabant, afrekening 2023	0	0	-18.000
Midpoint, inclusief REAP	119.000	124.000	134.000
Midpoint, project leren en werken	21.000	11.000	21.000
Afrekening werkagenda	-3.000	0	-3.000
Regionale jeugdhulp bevoorschotting	9.566.000	11.891.000	12.685.000
Regionale jeugdhulp afrekening eerdere jaren	-49.000	0	-351.000
Totaal	9.764.000	12.186.000	12.628.000

De bijdrage voor Jeugdhulp is in 2024 bevoorschot op basis van de regionale deelbegroting Jeugdhulp. Op basis van de meest recente informatie is een inschatting voor de verwachte afrekening 2024 verwerkt in de bevoorschotting.

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 van de Regio Hart van Brabant volgen de onderstaande financiële kengetallen 2023 (* € 1.000). Deze cijfers zijn inclusief Jeugdhulp: De concept jaarrekening 2024 (inclusief jeugdhulp) is nog niet beschikbaar, hierdoor ontbreken de vergelijkende cijfers 2024.

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	1.766	-3.030	NNB
Vreemd vermogen	24.377	13.808	NNB
Resultaat	954	-3.568	NNB

Stadsgewest 's-Hertogenbosch (in liquidatie)

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Doel	Sinds 2013 resteert alleen nog het beheer van de gesloten Afvalberging De Vlagheide en het toezicht op de uitvoering van de leveringscontracten met Attero BV. Het proces van ontmanteling van de gemeenschappelijke regeling is reeds in 1997 ingezet waarbij voormalige taken zijn beëindigd of verzelfstandigd.
Deelnemers	De gemeenten Boxtel, 's-Hertogenbosch, Heusden (inwoners vml. Vlijmen), Maasdriel (sinds 1-1-1997 alleen voor de Afvalverwijdering), Meierijstad (Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel), Oisterwijk (inwoners vml. Haaren), Sint-Michielsgestel, Tilburg (inwoners vml. Haaren) en Vught. Daarnaast is er ook een zogenaamde contract-gemeente, Bernheze. Deze gemeente is mede risico dragend in de exploitatie van Vlagheide.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur en dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

In de raadsvergadering van 14 mei 2024 is (stemverhouding 89% voor en 11% tegen) een motie aangenomen om te onderzoeken of uittreden uit de gemeenschappelijke regeling mogelijk is en de financiële en juridische risico's in beeld te brengen. De uitvoering van de motie is meteen ter hand genomen en aan het Stadsgewest is gevraagd om de gevraagde informatie op te leveren. Ook de gemeente Tilburg heeft het voornemen geuit om uit te treden. Door het Stadsgewest is het verzoek opgepakt en is aan beide gemeentes teruggekoppeld dat voor dit onderzoek kosten in rekening gebracht worden. Hierop is door Tilburg het verzoek ingetrokken. In de Informatievergadering van 8 oktober 2024 is daarom de mening van de raad gepeild, nadat hierover een Raadsinformatiebrief gestuurd is, en is door de aanwezigen het standpunt geuit om ook het verzoek van Heusden in te trekken. De intrekking van het uittredingsverzoek is vervolgens gedeeld met de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het uitgangspunt was dat het Stadsgewest tenminste tot 2025 verantwoordelijk zou blijven voor het beheer (de nazorg) van de stortplaats, inmiddels is het (nog) niet helder wanneer het beheer van de stortplaats wordt overgedragen en wordt de exploitatie voortgezet.

Besloten is dat exploitatielasten jaarlijks in rekening zullen worden gebracht bij de deelnemende gemeenten. Deze exploitatielasten worden gebaseerd op de actuele inzichten en worden doorberekend op basis van een bedrag per inwoner.

Het bestuur van het Stadsgewest heeft de opdracht op zoek te gaan naar verbeteringen van opbrengsten of optimalisering van kosten uit de exploitatie van de voormalige stortplaats die een verlagend effect kunnen hebben op het bedrag per inwoner. Dit wordt onder andere gedaan in overleg met de gemeente Meierijstad.

De directievoering, het ambtelijk secretariaat en het voeren van de administratie van het Stadsgewest zijn ondergebracht bij de gemeente Meierijstad.

De bijdragen zijn als volgt::

	Rekening 2023	Raming 2024	Rekening 2024
Jaarlijkse bijdrage	17.149	23.300	23.286

Financiële kengetallen

Uit de jaarrekening 2023 van het Stadsgewest volgen de onderstaande financiële kengetallen (* € 1.000). Daarnaast zijn de vergelijkende cijfers 2024 onttrokken aan de kolom jaarrekening 2024 van de conceptbegroting 2026. De jaarrekeningen 2021; 2022 en 2023 zijn ultimo 2024 nog niet voorzien van een controleverklaring van de accountant. Mogelijk dat de hieronder genoemde cijfers nog worden bijgesteld wanneer de controlerend accountant wijzigingen voorstelt.

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	-1.573	-1.516	-1.452
Vreemd vermogen	2.581	2.500	2.500
Resultaat	152	57	48

Deelnemingen

Een deelneming is een participatie, in de vorm van aandelen, in een naamloze vennootschap of een besloten vennootschap. De deelnemingen worden in hoofdzaak via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders behartigd. In die vergadering treedt de functioneel betrokken portefeuillehouder op als gemandateerd gemeentelijk vertegenwoordiger.

De gemeente Heusden participeert in 2024 in de volgende vennootschappen:

- Brabant Water NV, 's-Hertogenbosch
- NV Bank Nederlandse gemeenten, Den Haag
- Publiek Ontwikkelbedrijf REKS B.V.
- Zonnepark Bakkersdam B.V.

Bank Nederlandse Gemeenten

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), onze huisbankier, is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Aandeelhouders	De Nederlandse staat (50%), gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Bestuurlijk belang

De gemeente Heusden bezit 44.499 aandelen (€ 2,50 nominaal) van de BNG op een totaal van 55.690.720 aandelen (0,08%). Naast dit aandelenbezit dat recht geeft op deelname aan de aandeelhoudersvergadering en stemrecht geeft is er geen sprake van bestuurlijke betrokkenheid.

Financieel belang

Naast het aandelenbezit is er geen sprake van een financieel belang. Het ontvangen dividend wordt verantwoord in het jaar waarin besloten wordt tot uitkering.

De waarde deelneming is als volgt opgenomen:

	Rekening 2023	Raming 2024	Rekening 2024
Balanswaarde deelneming	100.964	100.964	100.964
Dividend	101.458	110.000	96.118

Financiële kengetallen

De rol van de begroting is anders voor private partijen, er is derhalve geen sprake van een begroting op basis waarvan de financiële kengetallen kunnen worden overgenomen. Uit de jaarrekening 2022, de jaarrekening 2023 en de in de aandeelhoudersvergadering van april 2025 vast te stellen jaarrekening 2024 volgen de volgende financiële kengetallen (* € 1.000.000):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen	4.615	4.721	4.777
Vreemd vermogen	107.459	110.819	123.164
Resultaat	300	254	294

Uit het resultaat 2022 is, in de aandeelhoudersvergadering in april 2023, een dividend voorgesteld van € 139 miljoen (= € 2,50 per aandeel). Voor de gemeente Heusden is dit een uitkering van € 111.248. Dit dividend 2022 is als opbrengst in 2023 verantwoord. In de aandeelhoudersvergadering van april 2024 is een uit te keren dividend voorgesteld van € 120 miljoen waarbij het dividend per aandeel € 2,16 bedraagt en de opbrengst voor Heusden € 96.118 is. Deze opbrengst is in 2024 verantwoord. Het voorstel voor een uit te keren dividend groot € 140 miljoen (€ 2,51 per aandeel, voor Heusden in totaal € 111.692) wordt besproken in de aandeelhoudersvergadering van april 2024.

Brabant Water N.V.

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Doel	Deelname in het aandelenkapitaal ter bewerkstelling van een zo hoog mogelijk voorzieningenniveau voor de individuele gebruiker.
Aandeelhouders	Provincie Noord-Brabant (31,6%) en 60 gemeenten in het voorzieningsgebied van Brabant Water.

Bestuurlijk belang

De gemeente Heusden bezit 41.239 aandelen (€ 0,10 nominaal) van Brabant Water N.V. op een totaal van 2.780.000 aandelen (1,5%). Naast dit aandelenbezit dat recht geeft op deelname aan de aandeelhoudersvergadering en stemrecht geeft is er geen sprake van bestuurlijke betrokkenheid.

Financieel belang

Naast het aandelenbezit is er geen sprake van een financieel belang.

De deelneming is als volgt meegenomen in de begroting:

	Rekening 2023	Raming 2023	Rekening 2024
Balanswaarde deelneming	32.258	32.258	32.258
Dividend	nihil	nihil	nihil

Financiële kengetallen

De rol van de begroting is anders voor private partijen, er is derhalve geen sprake van een begroting op basis waarvan de financiële kengetallen kunnen worden overgenomen. Uit de jaarrekening 2023 volgen de volgende financiële kengetallen (* € 1.000): De (concept)cijfers van 2024 zijn ten tijde van het opstellen van deze paragraaf nog niet beschikbaar.

	Ultimo 2021	Ultimo 2022	Ultimo 2023
Eigen vermogen	684.676	690.022	699.235
Vreemd vermogen	534.399	584.613	618.615
Resultaat	10.493	5.347	9.213

Publiek Ontwikkelbedrijf REKS B.V.

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Het doel van de vennootschap is het stimuleren, (doen) uitvoeren en financieren van duurzaamheidsprojecten alsmede het bijdragen aan lidmaatschapsprojecten in de gemeenten die aandelen houden in het kapitaal van de vennootschap.
Aandeelhouders	Het Energiefonds Brabant (aandelen A), de gemeente Tilburg (aandelen B), en de gemeenten Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand en Oisterwijk (aandelen C)

Bestuurlijk belang

De aandeelhoudersovereenkomst is op 13 juli 2023 door het Energiefonds Brabant BV en de deelnemende gemeenten (als aandeelhouders) ondertekend en op 7 augustus 2023 door het Publiek Ontwikkelbedrijf REKS B.V. (als Vennootschap). De gemeente Heusden neemt deel met 1.230.660 aandelen van nominaal € 0,01 op een totaal aantal geplaatste aandelen bij oprichting van 16.629.733 (7,4%). Omdat Hilvarenbeek is toegetreden is het aantal aandelen toegenomen met 426.924 tot een totaal van 17.056.657 waardoor het aandeel van Heusden 7,22% bedraagt.

Op deze deelneming is in 2023 een deel volgestort, in 2024 in heeft géén bijstorting plaatsgevonden. Naast dit aandelenbezit dat recht geeft op deelname aan de aandeelhoudersvergadering en stemrecht geeft is er geen sprake van bestuurlijke betrokkenheid.

Financieel belang

Naast het aandelenbezit is er geen sprake van een financieel belang. Indien dividend wordt ontvangen zal dit worden verantwoord in het jaar waarin besloten wordt tot uitkering.

De waarde deelneming is als volgt opgenomen:

	Rekening 2023	Raming 2024	Rekening 2024
Balanswaarde deelneming	386.731	1.230.660	386.731
Dividend	nihil	nihil	nihil

Financiële kengetallen

De rol van de begroting is anders voor private partijen, er is derhalve geen sprake van een begroting op basis waarvan de financiële kengetallen kunnen worden overgenomen. Oprichting heeft plaatsgevonden in 2023, de zijn historische cijfers daarom niet beschikbaar. Een conceptjaarrekening 2023/2024 (door een verlengd boekjaar) is nog niet beschikbaar op het moment dat deze paragraaf geschreven wordt (* € 1.000.):

	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Eigen vermogen		nnb	nnb
Vreemd vermogen		nnb	nnb
Resultaat		nnb	nnb

Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid is een belangrijk instrument in het kader van het ruimtelijk beleid bij locatieontwikkeling. Het gemeentelijk grondbeleid heeft los van het verplicht kostenverhaal raakvlakken met verschillende andere beleidsterreinen van de gemeente. Het grondbeleid is geen doel op zich maar is ondersteunend aan de realisatie van het ruimtelijk beleid van de gemeente. In de paragraaf grondbeleid bij de jaarrekening en de begroting wordt ingegaan op het te voeren beleid. Het beleid is in 2021 geactualiseerd met de Nota Grondbeleid 2021-2025: 'Samen Meer Mogelijk Maken'. In 2025 start de volgende actualisatie van de Nota Grondbeleid.

Het financieel belang van het grondbeleid blijft groot. Het grondbeleid brengt voor wat betreft de gemeentelijke grondexploitaties relatief grotere financiële risico's met zich mee. Bij de jaarrekening doen we in deze paragraaf op hoofdlijnen verslag van de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten. Een aanvullende toelichting staat in de Toelichting Grondexploitaties 2024 van de gemeente Heusden. De Toelichting grondexploitaties 2024 geeft inzicht op het totaal niveau van de grondexploitaties en een toelichting op de individuele projecten.

Nota Grondbeleid 2021 - 2025: Samen Meer Mogelijk Maken

De Nota Grondbeleid geeft inzicht in de relevante wet- en regelgeving bij de uitvoering van het grondbeleid. De nota bevat de gehanteerde uitgangspunten en de kaders voor het grondbeleid. Tevens bevat de nota afspraken gericht op de rolverdeling tussen raad en college. Het gaat dan bijvoorbeeld over samenwerking en ontwikkelstrategie, verwerving en beheer van gronden, uitgifte, grondprijsbepaling en verkoop van gronden, kostenverhaal, de vaststelling van grondexploitaties, de budgetcyclus en het projectmatig werken. Het verkoopbeleid ten aanzien van de cultuurgronden vormt ook een onderdeel van de nota. Pachtvrije cultuurgronden worden tijdelijk verpacht en kunnen zo nodig ingezet worden om andere doelen te realiseren. Bijvoorbeeld door deze gronden in te zetten als ruilgrond om elders mogelijkheden te creëren.

De Nota Grondbeleid 2021-2025: 'Samen Meer Mogelijk Maken' gaat uit van een situationeel grondbeleid. Aan de hand van een routekaart kunnen keuzes worden onderbouwd bij de uitvoering van het grondbeleid in een steeds dynamischere omgeving. Rekening houdend met ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld de woningmarkt, de woningbehoefte, duurzaamheid, stikstof, de economie en anticiperend op ambities uit de omgevingsvisie. Zo wil de gemeente anticiperen op relevante ontwikkelingen. De uitdaging is om verschillende (beleids)ambities te combineren en mogelijk te maken, binnen gestelde kaders met een goede balans tussen financieel rendement, maatschappelijk rendement en risicoprofiel.

Eigen grondposities

De grondpositie van de gemeente was in de afgelopen jaren voldoende om te kunnen sturen op het realiseren van beleidsdoelen. Qua woningbouw zijn het afgelopen jaar weer flink wat kavels verkocht in de projecten Geerpark en Steenenburg. De grootste gemeentelijke grondpositie waar op termijn nog woningbouw mogelijk is, betreft het vervolg van het project De Grassen in Vlijmen waar nog ruimte is voor ongeveer 800 woningen. Door te voldoen aan de afspraken Woondeal (met een groter aandeel sociale huur en betaalbare koopwoningen) passen meer woningen in het plangebied dan het aantal waar oorspronkelijk op is gerekend. Zo kunnen we beter voorzien in de toegenomen woningbehoefte.

Met name in de kern Drunen speelt al langer de opgave om te voorzien in de vraag naar meer betaalbare woningen waaronder sociale huur. De realisatie van deze opgave is afhankelijk van de herontwikkeling van vooral gemeentelijke posities. Het rijk heeft in april 2024 een bijdrage van

ongeveer € 1,4 miljoen toegekend vanuit de regeling Woningbouwimpuls 6e tranche voor het project Versnelling woningbouw Drunen (225 woningen). Met deze bijdrage kan de gemeente sneller meer betaalbare woningen in Drunen van de grond krijgen. In dat kader is het van belang dat de ingediende projecten uit de Woningbouwimpuls wel volgens planning kunnen worden gerealiseerd. Dit houdt in dat het eerste deelproject binnen 2 jaar na toekenning van de subsidie van start moet gaan. De overige deelprojecten moeten binnen 10 jaar zijn gerealiseerd. Bij de toetsing van nieuwe initiatieven zal gelden dat realisatie van nieuwe projecten in de kern van Drunen niet ten koste mogen gaan van de voortgang en realisatie van de Woningbouwimpuls projecten. Het is de bedoeling om te starten met de bouw van appartementen op de huidige locatie van de bibliotheek in Drunen. De herontwikkeling van de Grotestraat 250 is tevens in beeld om gerealiseerd te gaan worden.

Woningbouwopgave en inzet op benodigde plancapaciteit

Door de toegenomen woningbehoefte staat ook de gemeente Heusden de komende jaren voor een aanzienlijke woningbouwopgave. Met de vergaande realisatie van Geerpark en Steenenburg is de harde plancapaciteit (plannen waar woningbouw mogelijk is op grond van een onherroepelijke bestemmingswijziging) de afgelopen jaren afgenomen. Er is meer harde plancapaciteit nodig om ook op langere termijn sneller invulling te kunnen geven aan de aanzienlijke woningbouwopgave. De realisatie van grotere plannen op uitbreidingslocaties kan daarbij helpen. Ook om te kunnen voorzien in meer sociale huur en betaalbare woningen.

Een aandachtspunt blijft ondertussen dat de focus bij de landelijke en provinciale verstedelijkingsstrategie vooral lijkt te liggen op inbreiding en concentratie in de grotere steden (bijvoorbeeld door herontwikkeling van spoorzones). Ook subsidiegelden worden vaker ingezet in de grotere steden. Daarmee lijken de mogelijkheden voor uitbreidingslocaties in kleinere gemeenten zoals de gemeente Heusden kleiner te worden. Dat is tegenstrijdig met de woningbouwopgave die ook in onze gemeente speelt. In dat kader verwachten we een grotere slagingskans (zowel provinciale medewerking als subsidiemogelijkheden) als grotere locaties met een duidelijke visie in samenhang mogelijk gemaakt kunnen worden.

Na de positieve uitspraak in 2025 over de GOL kunnen in De Grassen alvast meer woningen mogelijk gemaakt gaan worden, zodra ook de beroepsprocedure over de 2e fase positief uitvalt. In het kader van de benodigde plancapaciteit komen inmiddels ook grotere locaties in Vlijmen-West en Elshout (Wolfshoek) in beeld. Voor de extra benodigde harde plancapaciteit om meer woningen mogelijk te kunnen maken blijven ook in de toekomst uitbreidingslocaties noodzakelijk. De kans is groot dat ontwikkelaars zich melden met plannen voor uitbreidingslocaties. De gemeente wil in alle gevallen blijven sturen op samenhang, programma, gewenste kwaliteit, volgorde, fasering et cetera). Een gebiedsverkenning kan aan de voorkant al helpen door richting te geven aan een gebiedsontwikkeling en door de haken en ogen van de gebiedsontwikkeling tijdig inzichtelijk te maken. Daarmee verkleint een gebiedsverkenning de kans dat benodigde grondposities door ontwikkelende partijen te duur worden aangekocht, wat ten goede kan komen aan de haalbaarheid van een ontwikkeling en het tempo bij de totstandkoming van ontwikkelingen in onze gemeente.

Ontwikkelingen op gronden van derden

Het aantal initiatieven voor woningbouw op gronden van derden is toegenomen. Met de vaststelling van de Nota kostenverhaal (december 2022) is geborgd dat alle projecten mee betalen aan de gemeentebrede investeringen die nieuwbouw met zich meebrengt. Bij de totstandkoming van de Nota kostenverhaal is een flexibele maar ook robuuste opzet gecreëerd waarbij steeds kan worden geanticipeerd op voorgenomen en gerealiseerde ontwikkelingen. Rekening houdend met de mogelijkheden die er zijn en anticiperend op de nieuwe omgevingswet en de aanvullingswet grondeigendom. Dit biedt een goede basis voor de actualisatie van de Nota kostenverhaal. De inzet is om de opvolger van de Nota kostenverhaal rond de zomer van 2025 opnieuw vast te kunnen stellen. In 2024 zijn anterieure overeenkomsten gesloten voor de ontwikkeling van 59 woningen die in de komende jaren mogelijk kunnen worden gemaakt. Na de vaststelling van de Nota kostenverhaal 2022

zijn inmiddels (in totaliteit) anterieure overeenkomsten gesloten voor de realisatie van ongeveer 300 woningen/eenheden. De komende jaren kan het aantal woningen op gronden van derden nog verder toenemen, waarbij het van belang is om grip te kunnen houden op de fasering van de verschillende ontwikkelingen. Niet alle plannen kunnen tegelijk worden opgepakt.

Het risico bestaat dat ontwikkelende partijen ontwikkelgronden in onze gemeente te duur aan kunnen kopen, waarmee het op termijn lastiger zal worden om projecten financieel van de grond te krijgen. Het is in dat kader van belang dat we als gemeente op voorhand een goed beeld schetsen van de beoogde ontwikkelingen / het woningbouwprogramma verdeeld over de gemeente (met indicatieve fasering) en de benodigde maatregelen / kosten om uiteindelijk woningbouw mogelijk te kunnen maken. Door op een hoger niveau het programma, de fasering, belemmeringen en de (te verhalen) kosten in beeld te brengen, kunnen ontwikkelende partijen daar rekening mee houden. Zo kan worden voorkomen dat er door wie dan ook veel te veel voor gronden wordt betaald.

Beoogd programma

De realisatie van voldoende sociale woningbouw, woningen voor starters en ouderen (zoveel mogelijk in alle ontwikkelingen) blijft een aandachtspunt. In de Woonvisie van 2020 is eerder al ingezet op meer woningbouw voor deze doelgroepen, ook op gronden van derden. De gemeente stelt eisen aan het programma in het bestemmingsplan / omgevingsplan. Voor projecten met minder dan 30% sociale huurwoningen is op grond van de herziene Nota kostenverhaal (gewijzigde versie 2023) een bijdrage voor het fonds (de reserve) voor sociale huur van toepassing.

Met regionale Woondeals (begin 2023) is invulling gegeven aan de landelijke opgave om meer sociale huur en betaalbare woningen te realiseren. Op grond van de Woondeal moet 2/3 deel van de nieuwe woningen betaalbaar zijn inclusief minimaal 30% aan sociale huurwoningen. Met de vaststelling van de nieuwe Woonzorgvisie ontstaat in de loop van 2025 een nieuwe basis om op verder te borduren bij de realisatie van voldoende woningbouw voor de verschillende doelgroepen van beleid.

De hogere eisen voor wat betreft sociale huur en betaalbare woningen kunnen ertoe leiden dat de financiële haalbaarheid van ontwikkelingen onder druk komt te staan. Het is van belang om de financiële gevolgen te vertalen in verschillende scenario's. Om vervolgens na te gaan op welke wijze met beschikbare middelen zo goed mogelijk invulling kan worden gegeven aan de woningbouwopgave die er ligt. Ondertussen zullen we ons best moeten doen om waar mogelijk ook in aanmerking te kunnen komen voor bijdragen uit landelijke en provinciale regelingen die bedoeld zijn om benodigde aantallen en typen woningen te kunnen realiseren.

Algemene ontwikkelingen

Na een kleine dip van de Nederlandse economie in 2023, nam het herstel van de economie in de loop van 2024 steeds vastere vormen aan. Ook voor 2025 en 2026 werd alweer verder herstel verwacht. De lonen zijn gegroeid en de komende jaren worden verdere stijgingen van de huizenprijzen verwacht. De verwachting was begin 2025 ook nog dat de rente in Europa weer kan gaan zakken. Ondertussen valt niet uit te sluiten dat het beleid van de regering Trump ook effect zal hebben op de ontwikkeling van de rente in Europa.

De inflatie nam in Europa af, meer dan in Nederland. Europees gezien is een verlaging van de rente nodig om de groei van de economie op peil te houden. Door deze renteverlagingen is de verwachting dat de mensen weer meer uit gaan geven en bedrijven kunnen met een lagere rente meer investeren. Met als risico dat de inflatie verder toeneemt en het risico dat ook de huizenprijzen voor de kopers nog verder zullen stijgen.

In Nederland is sprake van een groter inflatierisico door krapte op de arbeidsmarkt en door een grote vraag naar producten in combinatie met tekorten aan productiecapaciteit. Door de dalende rente en het effect van de geopolitieke spanningen (oorlog in Oekraïne en de dreiging van een handelsoorlog)

bestaat het risico dat de inflatie in Nederland weer toe kan nemen. Economische ontwikkelingen blijven onzeker en ook scenario's van De Nederlandse bank in het geval van een handelsoorlog laten wisselende uitkomsten zien. De potentiële effecten van een handelsoorlog kunnen voor Nederland als handelsland relatief hoger uitvallen en zijn op dit moment moeilijk voorspelbaar.

Stikstof

In de paragraaf grondbeleid bij de begroting 2025, was al de constatering dat het lastig blijft om te anticiperen op ontwikkelingen in het stikstofdossier. Ook begin 2025 blijft het wachten op een duidelijk handelingsperspectief na recente uitspraken van de Raad van State. Een bijkomend nadeel is dat de provincie Brabant gezien de staat van de natuur in Brabant een relatief grotere opgave heeft in vergelijking met de opgave van andere provincies. In de loop van 2025 komen steeds meer berichten dat het stikstofdossier landelijk een negatieve weerslag heeft op de (verwachte) bouwproductie, terwijl de behoefte aan nieuwe woningen groot blijft.

Zowel de landelijke overheid als de provincie doen hun uiterste best om oplossingen te vinden die zowel bijdragen aan het benodigde natuurherstel als aan de mogelijkheden om de woningbouwproductie op peil te houden / krijgen. Als gemeente kunnen we ondertussen niet anders dan ons best doen om met de benodigde onderbouwing van het stikstofdossier toch woningbouw in onze gemeente mogelijk te (kunnen blijven) maken. Daarbij blijft de hoop gevestigd op een duidelijker landelijk en provinciaal perspectief gericht op meer en voldoende woningbouw mogelijkheden. Gezien de recente uitspraken in het stikstofdossier blijft het risico dat eerder gemaakte afspraken en eerder vastgesteld beleid een belemmerende en vertragende factor kunnen blijven vormen bij de snelle realisatie van voldoende woningbouw. Waar mogelijk blijft de gemeente anticiperen op de ontwikkelingen in het stikstofdossier.

Stroomnet

In juni 2022 maakten netwerkbeheerders TenneT en Enexis bekend dat in Brabant het hoogspanningsnet bijna aan de maximale capaciteit zit. Pas als een grootverbruiker stopt of als er capaciteit bijkomt door uitbreiding van het elektriciteitsnet is er weer plaats. In september 2023 kon er door een aantal aanpassingen wat extra capaciteit vrijgemaakt worden, maar het volle netwerk heeft nog steeds een remmend effect op de economische groei in Brabant. Bedrijven kunnen amper starten of uitbreiden. Er wordt hard gewerkt om de elektriciteitsnetten uit te breiden, maar dit kost veel tijd en gaat vanwege het stikstofslot langzamer dan gepland. Op basis van de huidige prognoses verwacht Enexis de komende 5 tot 10 jaar nog te maken te hebben met wachttijden voor grootzakelijke klanten. De vergunningstop en het tekort aan capaciteit op het stroomnet kunnen een negatief effect hebben op de uitgifte van bedrijfskavels.

Ontwikkelingen van de boekwaarde en verwacht resultaat

De bruto boekwaarde van de grondexploitaties daalde in 2024 verder van € 44 miljoen naar € 36 miljoen. De daling komt vooral door de gerealiseerde verkopen in de projecten Geerpark en Steenenburg. Vanwege verwachte verliezen is een verliesvoorziening gevormd van € 7,4 miljoen.

Het verwachte resultaat (berekend op eindwaarde) van de geactualiseerde grondexploitaties is in de jaarrekening 2024 geraamd op € 2 miljoen negatief. Dit resultaat bestaat uit € 5,4 miljoen aan positieve resultaten (met name De Grassen, Dillenburg, Het Hoog I, Het Hoog II en Metal Valley) en voor € 7,4 miljoen aan negatieve resultaten (voor een groot deel voor Geerpark en Steenenburg).

Het aandeel 'Niet in exploitatie genomen gronden' (Niegg) in de totale boekwaarde is nu beperkt tot € 2,2 miljoen. Qua resultaat is op deze positie een verlies voorzien van € 2,15 miljoen. Deze gronden zijn in de jaarrekening verantwoord onder de post Materiele vaste activa.

Resultaat afgesloten complexen en winstnemingen

In 2024 zijn geen complexen financieel afgewikkeld.

Winstnemingen zijn berekend op basis van de percentage of completion methode (op basis van het percentage gerealiseerde kosten maal percentage gerealiseerde opbrengsten) rekening houdend met nog resterende specifieke risico's. In 2024 is het saldo van de tussentijdse winstneming berekend op € 323.000. De winstneming (inclusief bijstelling van eerder genomen winsten) heeft betrekking op Dillenburg (€ 110.000), de Von Suppéstraat (€ 16.000), Hoog I (€ 11.000), Hoog II (€ 63.000) en Metal Valley (€ 123.000). Op de lopende positieve complexen is tot en met 2024 in totaal voor € 10,5 miljoen aan winst genomen.

Mutatie voorziening nadelige resultaten en voorziening afgewikkelde complexen

De grondexploitatieberekeningen zijn ultimo 2024 geactualiseerd. Op basis van de uitkomsten van de berekeningen van de actualisaties is de voorziening voor verliesgevende complexen afgenomen van € 8,4 miljoen naar € 7,4 miljoen. Deze afname is als volgt te verklaren:

- een afname van € 1 miljoen voor Geerpark (meer rente inkomsten en minder kosten bouw en woonrijp);
- een toename van € 0,15 miljoen voor de Schoolstraat (lager geraamde opbrengsten);
- en een toename van € 0,15 miljoen in Steenenburg met name door meer plankosten als gevolg van de hogere indexering van de plankosten (inflatie).

De opbouw van de verliesvoorziening en de mutaties blijken uit de volgende tabel:

Project (verliesgevende complexen)	31-12-2023 (per 1-1-2024)	31-12-2023 (per 1-1-2024)	31-12-2024 (per 1-1-2025)
* 1.000	jaarrekening eind- waarde rente 1,4%	bij 2e berap eind- waarde rente 0,95%	jaarrekening eind- waarde rente 0,95%
- Geerpark	-2.065	-2.029	-1.005
- Verdoorn Heesbeen	-146	-142	-175
- Steenenburg	-3.664	-3.419	-3.613
- De Gorsen	-342	-328	-326
- Schoolstraat-Zuid Drunen	-1.984	-1.984	-2.143
- Nassaudwardsstraat, nabij 3	-194	-188	-122
Totaal voorziening verliescompensatie	-8.395	-8.090	-7.384

Bij de jaarrekening 2023 werd nog gerekend met een rente van 1,4%. Bij de 2e berap van 2024 en in de jaarrekening 2024 werd voor het boekjaar 2024 0,5% rente toegerekend en is voor de jaren daarna gerekend met 0,95%.

Reservering voor afgewikkelde complexen

De voorziening voor afgesloten complexen daalde in 2024 van € 30.000 begin boekjaar naar € 20.000 eind 2023. De afname komt voor € 13.000 door uitgaven ten laste van deze reserveringspost. En voor € 3.000 doordat de kosten voor een complex hoger waren dan geraamd.

Risicomanagement in relatie tot het weerstandsvermogen

Het risicobedrag voor de grondexploitaties is afgenomen van € 7,7 miljoen (jaarrekening 2023) naar nu € 7 miljoen. Het risicobedrag van € 7 miljoen heeft voor € 3,1 miljoen betrekking op algemene risico's, voor € 5 miljoen op projectspecifieke risico's en is voor € 1,1 miljoen verminderd vanwege positieve resultaten op specifieke projecten waarmee negatieve effecten al opgevangen kunnen worden.

De Toelichting grondexploitaties 2024 en de paragraaf weerstandsvermogen geven een nadere onderbouwing van de gesignaleerde risico's. Niet alle risico's treden tegelijk op. Op basis van de kans van optreden, is een benodigde buffer in het weerstandsvermogen voor grondexploitaties berekend van € 7 miljoen. Dit voor het geval de werkelijke verliezen hoger uitvallen dan het verlies waarvoor voorzieningen zijn gevormd. Daarmee zijn de risico's vanwege de grondexploitaties afdoende afgedekt.

De algemene risico's zijn met € 0,6 miljoen afgenomen naar € 3,1 miljoen. De algemene risico's hebben betrekking op de ontwikkeling van de opbrengstenstijgingen, de inflatie, de rente en het risico van tragere verkopen. De daling komt door een lagere inschatting van het risico dat de woningprijzen gaan dalen. Daar staat tegenover dat het risico van een hogere inflatie en een hogere rente op de grondexploitaties groter is geworden. De stijging van het renterisico op de grondexploitaties, valt te verklaren doordat de rente in 2024 op basis van een voorgeschreven rekenmethode erg laag uit is gevallen, terwijl de kans groot is dat de rente op basis van de voorgeschreven methode in combinatie met te verwachten financieringen in 2025 weer hoger uit zal vallen. De Grassen heeft het grootste aandeel in de algemene risico's.

Het risico van stikstof is beschouwd als een vertragingsrisico. Ook de beperkte capaciteit op het stroomnet kan ertoe leiden dat nieuwe ontwikkelingen pas later toegang krijgen tot het stroomnet en daarmee vertraging op kunnen lopen. In de reguliere risicoberekeningen is rekening gehouden met een mogelijke vertraging van de uitgifte van gronden met 2,5 jaar. Vorig jaar rekenden we nog met een vertragingsrisico van 2 jaar, maar vanwege de huidige ontwikkelingen is dit verhoogd. Onder de specifieke risico's is daarnaast rekening gehouden met mogelijke extra kosten als gevolg van stikstof.

Naast de algemene risico's (prijs, planning en programma) zijn voor de projecten de specifieke risico's in beeld gebracht. Het risico voor de Grassen is in 2024 afgenomen onder andere als gevolg van een positieve afspraak over de ontsluitingsweg (GOL) in Vlijmen. Aan de andere kant blijven de projectspecifieke projectrisico's voor de Grassen nog steeds aanzienlijk.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)

	31-12-2024	31-12-2023
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	93	42
Materiële vaste activa	120.030	113.074
Financiële vaste activa	6.442	6.418
Vlottende activa		
Voorraden	28.520	35.443
Uitzettingen	44.647	34.816
Liquide middelen	292	188
Overlopende activa	4.367	8.327
Balanstotaal activa	204.391	198.307
Vaste passiva		
Eigen vermogen	75.960	64.591
Voorzieningen	13.988	12.204
Vaste schuld	77.226	89.535
Vlottende passiva		
Vlottende schuld	19.083	17.349
Overlopende passiva	18.133	14.628
Balanstotaal passiva	204.391	198.307

Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Kosten afsluiten geldleningen/saldo agio en disagio	-	-
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	93	42
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-
Totaal	93	42

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2024:

	Boekwaarde 31-12-2023	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- -vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Kosten afsluiten geldleningen, agio/disagio	-	-	-	-	-	-	-
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	42	55	-	4	-	-	93
Totaal	42	55	-	4	-	-	93

In het boekjaar 2024 is een verkenning voor een mogelijk uitvoeringsproject opgestart voor de Kennedybrug. Vooralsnog is dit opgestart binnen de immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Investerings met een economisch nut	86.322	79.569
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	22.536	22.764
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	11.172	10.741
Totaal	120.030	113.074

Investerings met een economisch nut

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Gronden en terreinen	22.576	23.274
Bedrijfsgebouwen	45.158	39.384
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3	6
Vervoermiddelen	1.285	1.281
Machines, apparaten en installaties	3.497	3.546
Overige materiële vaste activa	4.561	2.464
In erfpacht uitgegeven gronden	9.242	9.614
Totaal	86.322	79.569

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

	Boekwaarde 01-01-2024	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	23.274	181	284	436	0	159	22.576
Bedrijfsgebouwen	39.384	7.726	0	1.714	238	0	45.158
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	6	0	0	3	0	0	3
Vervoermiddelen	1.281	178	0	174	0	0	1.285
Machines, apparaten en installaties	3.546	438	0	487	0	0	3.497
Overige materiële vaste activa	2.464	2.359	0	262	0	0	4.561
In erfpacht uitgegeven grond	9.614	59	431	0	0	0	9.242
Totaal	79.569	10.941	715	3.076	238	159	86.322

De desinvesteringen gronden en terreinen betreffen de afwikkeling van boekwaarde bij de vervreemding van enkele percelen die in eigendom waren vanuit historische verkrijgingen in Drunen en Vlijmen en de kavelruilen 2010 en 2012. Daarnaast is een perceel gelegen aan de Nassaulaan uitgegeven in erfpacht waardoor de waarde eerste uitgifte erfpacht vanuit deze categorie wordt verplaatst naar In erfpacht uitgegeven grond. De desinvestering onder de in erfpacht uitgegeven grond betreft een perceel wat tegen de oorspronkelijke uitgifteprijs is overgenomen door de erfpachter.

De bijdrage door derden betreft de Rijksbijdrage verduurzaming sporthal De Vennen en de eigen bijdrage bij de realisatie nieuwbouw kleedruimte SC Elshout.

De afwaarderingen van gronden heeft betrekking op een mutatie van de verliesvoorziening van het complex Schoolstraat Drunen. Het betreft hier grond bestemd voor gebiedsontwikkeling door de gemeente op termijn groot € 159.000. Deze mutatie in de voorziening betreft een bijstorting in de

voorziening voor het complex Schoolstraat Zuid (van Delft). Dit complex voldoen aan de criteria uit het BBV om te kwalificeren als “warme gronden”. Voor dit complex wordt jaarlijks een exploitatieberekening gemaakt om haalbaarheid te bepalen en ook de hoogte van de verliesvoorziening te bepalen.

De gronden en terreinen kunnen als volgt uitgesplitst worden:

	Boekwaarde 31-12-2023	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen [oud]	23.127	99	284	436	0	22.506
Subtotaal	23.127	99	284	436	0	22.506
Gronden bestemd voor gebiedsontwikkeling op termijn						
Schoolstraat Zuid (van Delft), Drunen [voorheen NIEGG]	2.131	82	0	0	0	2.213
Verliesvoorziening Schoolstraat Zuid (van Delft)	-1.984	0	0	0	159	-2.143
Subtotaal	147	82	0	0	159	70
Totaal	23.274	181	284	436	159	22.576

De gronden die bestemd zijn voor gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente worden hieronder kort toegelicht:

Schoolstraat Zuid (van Delft): de gemeente kocht deze locatie in het verleden om bedrijfsactiviteiten in het centrum van Drunen te verminderen. Na verloop van een overeenkomst met een ontwikkelaar heeft de gemeente ingezet op de realisatie van grotendeels sociale woningbouw op de betreffende locatie. Dit kan in combinatie met sociale woningbouw op een aangrenzend perceel van de woningcorporatie. De resterende netto boekwaarde (gecorrigeerd voor verliesvoorziening) kan nog worden terug verdiend. Naar aanleiding van de actualisatie van de exploitatieopzet voor de jaarrekening is de benodigde verliesvoorziening verhoogd. De komt met name doordat de opbrengsten lager zijn geraamd (2 woningen minder op gemeentelijke grond en minder opbrengsten voor een viertal koopwoningen).

De in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2024	Cumulatief besteed t/m 2024
Herinrichting Kavelingweg	133	0	146
Herinrichting Sportlaan	373	0	332
Herinrichten Parallelweg Heesbeen	400	0	414
Herinrichting Nassaulaan	289	0	284
Basispark de Schroef	265	83	185
Herinrichten Duynhaege	34	2	17

Urnentuin Buytenhove	16	14	14
Grotestraat 7 Heesbeen	3.000	3.000	3.000
Upgrade Lambertusschool	1.402	138	1.386
Vorbereiden Dromenvanger/Leilinde	423	0	424
Dromenvanger/Leilinde nieuwbouw	6.824	-83	6.805
De Groene Bogen	812	12	12
Nieuwbouw kleedruimte SC Elshout	2.627	7	2.456
Verduurzaming Die Heygrave	3.345	-10	3.298
Verduurzaming sportzaal De Vennen	1.456	-65	1.381
Verduurzaming sporthal Dillenburg	0	0	4
Verduurzaming sportzaal de Kubus	2.295	2.331	2.483
Verduurzamen sportzaal de Brug	0	1	1
Inhuizing bibliotheek Drunen in Voorste Venne	1.524	-19	1.523
Fietsenstalling Voorste Venne	22	10	27
Voorste Venne Vennezaal	750	563	574
Voorste Venne aanpassingen foyer	-	-18	0
Depôt Streekarchief	3.949	207	207
Verduurzaming SALHA	5.050	18	18
KDV Kassteellaan	406	0	406
MFA Oudheusden	905	625	740
MFA Elshout	0	29	29
Gemeint 3 Vlijmen	980	980	980
Iveco Dailey 16-BZL-3	89	89	89
Iveco Dailey 93-BZK-9	89	89	89
Vervangingsinvestering automatisering 2024	200	173	173
Vervanging lichtmasten 2023	250	28	360
Vervanging armaturen 2023	367	38	270
Vervanging armaturen 2024	563	45	45
Toegangspoortjes zwembad Heygrave	77	83	83
Verduurzaming FC Drunen 2026	227	6	6
Verduurzaming HHC 09 2024	79	7	7
Verduurzaming HV Avanti 2026	129	1	1

Verduurzaming RKVV Nieuwkuijk 2024	556	1	1
Robotmaaier BIGMOW-2050 2023	18	16	16
Robotmaaier BIGMOW-2050 2024	22	25	25
Verduurzaming De Stulp 2024	273	7	7
Verduurzaming aula begraafplaats Dunen.2027	31	7	7
Led verlichting SC Elshout, voetbal	50	11	42
Led verlichting SC Elshout, handbal	12	0	7
Led verlichting Vlijmense Boys	57	11	45
Led verlichting VV Nieuwkuijk	62	41	65
Led verlichting VV Haarsteeg	109	13	88
Led verlichting FC Drunen	53	-2	38
Led verlichting HHC'09	26	7	9
Led verlichting DAK	43	12	14
Led verlichting HV Avanti	13	0	2
Veldrenovatie MHCD	449	322	364
Veldrenovatie VMHC	510	407	417
Renovatie veld VV Nieuwkuijk	648	668	681
Veldrenovatie Nieuwkuijk jeugdveld	139	112	112
Veldrenovatie VMHC miniveld	86	66	66
Renovatie hoofdveld RKDVC	59	68	68
Renovatie trainingsveld SC Elshout	33	38	38
Berekening hoofdveld RKDVC	12	14	14
Drenkelingendetectiesysteem	46	49	49
Herinrichting Sportpark De Hoge Heide	52	4	4
Tegelvloeren zwembad Die Heygrave	185	83	83
Voorste Venne inrichting bieb	346	11	283
Bewegen en ontmoeten toestellen 2024	176	34	34
Bewegen en ontmoeten trapveld onderlaag 2023	60	73	73
Bewegen en ontmoeten trapveld onderlaag 2024	60	39	39
Bewegen en ontmoeten trapveld onderlaag 2025	60	19	19
Bewegen en ontmoeten trapveld top laag 2023	20	27	27
Bewegen en ontmoeten trapveld top laag 2024	20	27	27
Bewegen en ontmoeten trapveld top laag 2025	20	14	14
Bewegen en ontmoeten toestellen 2023	96	56	56

Pumptrack Nieuwkuijk	126	130	130
Buitengymzaal Drunen	530	5	5

In erfpacht uitgegeven gronden

Op 31 december 2024 zijn in totaal eenentwintig percelen bouwgrond uitgegeven in erfpacht. In 2024 is een perceel op Metal Valley uit de erfpacht gegaan omdat de erfpachter het perceel heeft gekocht. Een perceel is in erfpacht gekomen en betreft de woonwagenlocatie Nassaulaan Vlijmen. Daarnaast is/was ook zwembad 't Run in erfpacht uitgegeven. Deze erfpachtpercelen bevinden zich in de gebieden:

	Aantal 31-12- 2023	Toename 2024	Afname 2024	Aantal 31-12-2024	Waarde eerste uitgifte *€1.000
Hoog I	7	0	0	7	4.902
Dillenburg	3	0	0	3	868
Geerpark	1	0	0	1	191
Metal Valley	4	0	1	3	2.349
Groenewoud I (Metal Valley)	0	0	0	0	106
Nassaulaan	1	0	0	1	456
Locatie Sportlaan	2	0	0	2	144
Locatie Kavelingenweg	1	0	0	1	78
Locatie Nassaulaan	2	1	0	3	145
Zwembad 't Run	1	0	0	1	3
	22	1	1	22	9.242

Investerings met een economisch nut, waarvoor een heffing kan worden geheven

De investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Gronden en terreinen	889	588
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	21.535	22.056
Machines, apparaten, installaties	0	0
Overige materiële vaste activa	112	120
Totaal	22.536	22.764

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boekwaarde 31-12-2023	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	588	329	0	26	0	0	889
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	22.056	360	0	522	0	359	21.535
Machines, apparaten en installaties	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële vaste activa	120	0	0	8	0	0	112
Totaal	22.764	689	0	556	0	359	22.536

Wanneer onder bijdragen van derden bedragen zijn opgenomen zijn dit de inkomsten die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen zijn vermeld de investeringen die rechtstreeks uit de voorziening vervanging riolering alsmede de afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2024	Cumulatief besteed t/m 2024
Waterberging Elshout	329	329	329
Watermaatregelen Aalbersestraat	127	50	116
Watersysteem Spoorlaan Drunen	99	1	1
Watermaatregelen Oranjeveld eo Drunen	153	26	92
Reconstructie Christinastraat eo Oudheusden	0	103	207
Watermaatregelen Jhr. de la Courtstraat Vlijmen	0	1	4
Watermaatregelen Nassaulaan Vlijmen	0	0	3
Vervanging en aanleg gemalen 2023	230	133	171
Aanleg meetnet riolering	176	46	198

Investeringen met een maatschappelijk nut

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

	Boekwaarde 31-12-2023	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Bedrijfsgebouwen	110	0	0	19	0	0	91

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10.619	1.189	0	349	112	365	10.988
Machines, apparaten installaties	3	0	0	2	0	0	1
Overige materiële vaste activa	9	94	0	0	11	0	92
Totaal	10.741	1.283	0	370	123	365	11.172

Onder bijdragen van derden zijn de inkomsten zoals subsidies van bijvoorbeeld rijk en provincies opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afdekking van uitgaven vanuit voorzieningen.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut betroffen:

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2024	Cumulatief besteed t/m 2024
GOL, algemene kosten	30.400	-131	4.013
Mitigerende maatregelen Vijfhoevenlaan	345	228	415
Fietspad Tuinbouwweg	2.326	125	2.158
Verkeersmaatregelen Julianastraat	0	0	33
Verkeersmaatregelen De Hoeven	37	10	10
Herinrichting Hortensia plein	132	13	134
Jac. v/d Meijdenstraat	327	284	327
Groot onderhoud Hogeweg	339	300	372
Fietspad Tuinbouwweg-Oost	6.725	170	196
Aanpassingen omgeving Caleidoscoop	115	99	99
Aanpassingen P&R Ei van Drunen	253	8	193
Plein Caleidoscoop	79	-8	0
Baggeren Elshoutse wielen	628	90	121
Flexwoningen Hoge Heide	390	94	103

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2023	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen/af- lossingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	520	0	0	0	0	520
- gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0
- overige verbonden partijen	0	0	0	0	0	0
Leningen aan:						
- woningbouwcorporaties	5.147	0	0	216	0	4.931
- deelnemingen	0	0	0	0	0	0
- overige verbonden partijen	0	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	751	293	0	53	0	991
Totaal	6.418	293	0	269	0	6.442

Van de bovenstaande financiële vaste activa wordt geen afstoting overwogen.

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

De deelnemingen in de Bank Nederlandse Gemeenten en Brabant Water zijn in 2024 niet gewijzigd. Op 20 december 2022 is door de gemeenteraad besloten om een bedrag van € 1.230.660 beschikbaar te stellen voor deelname aan de besloten vennootschap Publiek Ontwikkelbedrijf REKS. In 2023 is op verzoek hiervan € 387.000 gestort, in 2024 heeft (nog) geen bijstorting plaatsgevonden.

Leningen aan woningbouwcorporaties

Het betreft hier een verstrekte geldlening aan de woningbouwvereniging Woonveste die is verstrekt bij de realisatie van de multifunctionele accommodatie Caleidoscoop.

Overige langlopende leningen

Het uitstaande saldo van de overige langlopende leningen is als volgt te specificeren:

	31-12-2024	31-12-2023
Kredietbank	350	350
Diverse startersleningen (eerste tranche)	15	22
Diverse startersleningen (tweede tranche)	263	0
Hart voor Haarsteeg	360	375
Leningen corona noodhulp	3	4
Totaal	991	751

Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

	Boekwaarde 31-12-2024	Verlies- voorziening	Balanswaarde 31-12-2024	Balanswaarde 31-12-2023
Onderhanden werk	33.772	-5.243	28.529	35.438
Gereed product en handelsgoederen	-9	0	-9	5
Totaal	33.763	-5.243	28.520	35.443

Het onderhanden werk bestaat uit de bouwgronden in exploitatie. Het verloop hiervan is in 2024 als volgt:

Complex	Boek- waard e 31- 12- 2023	Uitgaven	In- komste n	Inzet verlies -voor- ziening	Tussen -tijdse winst- neming	Admini- stratiev e afwikke- ling	Boek- waard e 31- 12- 2024	Voor- ziening 31-12- 2024	Balans- waarde 31-12- 2024
De Grassen, Vlijmen	23.208	883	780	0	0	0	23.311	0	23.311
Geerpark, Vlijmen*	-5.740	7.480	6.688	0	0	0	-4.948	1.005	-5.953
Von Suppéstraat	220	37	0	0	16	0	273	0	273
De Gorsen Elshout	1.165	22	21	0	0	0	1.166	326	840
Nassaudwardsstraat nabij 3	485	9	0	0	0	0	494	122	372
Het Hoog I	-207	27	1	0	11	0	-170	0	-170
Het Hoog II	2.086	311	35	0	63	0	2.425	0	2.425
Dillenburglocatie, Drunen	193	9	188	0	110	0	124	0	124
Grotestraat/ Verdoorn Heesbeen	440	19	0	0	0	0	459	176	283
Steenenburg	15.801	1.030	9.659	0	0	0	7.172	3.614	3.558
Metal Valley (SAPA, Drunen/ Groene Woud Noord-West)	4.198	199	1.054	0	123	0	3.466	0	3.466
Totaal	41.849	10.026	18.426	0	323	0	33.772	5.213	28.529
Correctie grondwaarde Geerpark*									-5.845
Nog te maken kosten									53.118
Nog te verwachten opbrengsten									-82.990
Verwacht exploitatieresultaat									-17.078

* Dit is zowel de eigen grondexploitatie Geerpark (Boekwaarde 31-12-2023 € 2.223.000 en 31-12-2024 € 897.000) als het gemeentelijk aandeel in de gezamenlijke grondexploitatie met Woonveste (Boekwaarde 31-12-2023 € -7.963.000 en 31-12-2024 € -5.845.000).

Nadere toelichting op waardering en resultaatbepaling grondexploitaties

Voor grondexploitaties geldt een aantal bijzondere grondslagen van waardering en resultaatbepaling. De grondexploitatie wordt in principe gewaardeerd op netto-vervaardigingskosten (kosten minus gerealiseerde opbrengsten). Ultimo 2024 geldt deze waardering eveneens voor een complex dat is opgenomen onder de materiële activa onder het kopje “Grond bestemd voor gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente” (voorheen NIEGG). Voor dit complex is ook een haalbaarheidstoets gemaakt in de vorm van een globale exploitatieberekening (GE), waarbij in lijn met het BBV geen rente is toegerekend.

De resultaten van de grondexploitaties worden op eindwaarde berekend. Wanneer een dergelijke exploitatieberekening per balansdatum een verlies laat zien wordt de verliesvoorziening gevormd op basis van de eindwaarde voor deze verlieslatende complexen. Ultimo 2024 blijkt dat de eerder gevormde verliesvoorzieningen, in totaal, ruim toereikend zijn en dat een bedrag van ongeveer € 1.010.000 vrij kan vallen. Voorgesteld wordt bij de resultaat-bestemming van de jaarrekening om de mutaties van de verliesvoorzieningen grondexploitaties als onderdeel van het resultaat van de jaarrekening ten gunste van de algemene reserve te brengen.

Bij een voordelige exploitatieberekening (winst) gebeurt winstneming conform de hiertoe bepaalde richtlijnen binnen de BBV (Besluit, begroting en verantwoording). Deze winstneming houdt in dat het percentage van de gerealiseerde kosten vermenigvuldigd met het percentage van de gerealiseerde opbrengsten vermenigvuldigd dient te worden met het verwachte positieve resultaat (na aftrek van het verwacht effect van projectgebonden risico's). Dit vormt jaarlijks de basis voor de winstneming.

In 2024 is een winst genomen van € 323.000 waarmee tot en met eind 2023 in totaal voor € 10,4 miljoen aan winst is genomen op winstgevendende complexen. De opbouw is afgerond als volgt:

- Metal Valley € 123.000 terug genomen winstneming in 2024, totaal genomen tot en met 2024 € 883.000;
- Hoog I € 111.000 winstneming in 2024, totaal genomen tot en met 2024 € 6.434.000;
- Hoog II € 63.000 winstneming in 2024, totaal genomen tot en met 2024 € 672.000;
- In het complex De Grassen zijn nog geen winstnemingen mogelijk. Eerdere winstnemingen zijn in 2022 terug genomen vanwege de hoogte van de resterende risico's;
- Dillenburg € 110.000 winstneming in 2024, totaal genomen tot en met 2024 € 2.436.000;
- Von Suppéstraat € 16.000 terug genomen winstneming in 2024, totaal genomen tot en met 2024 € 36.000.

In het kader van de jaarafsluiting zijn alle exploitatieopzetten herrekend/geactualiseerd. Voor de herziening van deze exploitatieopzetten van de diverse grondexploitaties per 1 januari 2025 zijn, in de raadsvergadering van 17 december 2024, een aantal uitgangspunten door de raad vastgesteld:

- basis voor de grondexploitatieberekening is de boekwaarde op 1 januari 2025;
- kosten en opbrengsten worden berekend met als prijspeildatum 1 januari 2025;
- rekening houdend met de regelgeving volgens de commissie BBV, wordt een rentepercentage van 0,95% meerjarig gehanteerd. Voor de gezamenlijke grondexploitatie Geerpark (samen met de stichting Woonveste) geldt een rente van 4%;
- fondsvorming: vind plaats conform de Nota kostenverhaal. Voor eerder vastgestelde bestemmingsplannen geldt voor uitbreidingsplannen nog per m² uitgeefbare grond een fondsbijdrage voor Rood voor Groen van € 5. Het fonds Rood voor Groen is opgegaan in de Reserve Bovenwijkse voorzieningen. Voor bestemmingswijzigingen na de vaststelling van de Nota kostenverhaal geldt een fondsbijdrage die is bepaald in de Nota kostenverhaal (€ 2.600 per woning). Daarnaast kan een fondsbijdrage van toepassing zijn voor plannen met minder sociale huurwoningen dan op grond van de Woonvisie is vereist;
- voor de berekening van de plankosten wordt de een reële raming gemaakt met als referentie de plankostenscan volgens de Wet ruimtelijke ordening / Omgevingswet. De uitkomst hiervan bevat de kosten voor planvorming en voorbereiding en toezicht (o.a. interne uren);

- in de kostenramingen voor bouw- en woonrijpmaken en sloopkosten wordt rekening gehouden met onvoorziene zaken in de uitvoeringen. Hiertoe worden (over het algemeen) de ramingen verhoogd met 10%;
- de geraamde kosten in de grondexploitaties vastgesteld in 2024 zijn met 2% geïndexeerd naar prijspeil 1 januari 2025 (onder andere sloopkosten, plankosten, bouw- en woonrijpmaken), waarbij de plankosten in het jaar 2024 met 4% zijn geïndexeerd;
- vanaf 2025 tot einde planperiode wordt uitgegaan van een indexatie van de kosten van 2%;
- vanaf 2025 tot einde planperiode wordt uitgegaan van een indexatie van de opbrengsten voor:
 - woningbouwkavels: 2% meerjarig;
 - bedrijfskavels: 2% meerjarig;
- de richttermijn voor de maximale duur (resterende looptijd) van grondexploitaties is tien jaar.

Daarnaast is bij de herzieningen van alle grondexploitaties rekening gehouden met de door de raad en het college voor 2025 vastgestelde grondprijzen voor de uitgifte van bouwrijpe grond voor woningbouw en bedrijventerreinen.

De complexe en langdurige processen rondom projecten, brengen risico's met zich mee. Dit kan leiden tot tegenvallende resultaten, waardoor verliezen hoger uit kunnen vallen dan verwacht. Verliezen zijn afgedekt met voorzieningen. Voor winstgevendende complexen kunnen de risico's ook deels worden afgedekt met geraamde winsten. Wanneer voorzieningen ontoereikend blijken, moet het gemeentelijk weerstandsvermogen toereikend zijn om aanvullende verliezen op te kunnen vangen. Bij de totstandkoming van de jaarrekening 2024, zijn nieuwe risicoanalyses opgesteld om het mogelijke effect van optredende risico's in beeld te brengen. De uitkomsten vormen input voor de paragraaf weerstandsvermogen en de paragraaf grondbeleid bij de jaarrekening.

Risicobeoordeling bij de jaarrekening 2024

Ook dit jaar is gekeken naar de algemene risico's op de onderdelen prijs, vertraging en programma. Aanvullend zijn meer project specifieke risico's per project in beeld gebracht.

Algemene risico's en projectspecifieke risico's

De algemene risico's zijn doorgerekend voor zover relevant voor alle projecten. Voor projecten waar de algemene risico's op grond van overeenkomsten (deels) bij derden liggen is (deels) geen rekening gehouden met de algemene risico's. Daarnaast zijn ook de project specifieke risico's in beeld gebracht.

De Toelichting grondexploitaties 2024 en de paragraaf weerstandsvermogen geven een nadere onderbouwing van de gesignaleerde risico's. Niet alle risico's treden tegelijk op. Op basis van de kans van optreden, is een benodigde buffer in het weerstandsvermogen voor grondexploitaties berekend van € 7 miljoen. Dit voor het geval de werkelijke verliezen hoger uitvallen dan het verlies waarvoor voorzieningen zijn gevormd. Daarmee zijn de risico's vanwege de grondexploitaties afdoende afgedekt.

Van het gereed product en handelsgoederen is de specificatie:

	31-12-2024	31-12-2023
Voorraad VVV materiaal	0	0
Voorraad eigen verklaringen	-9	4
Totaal	-9	4

Uitzettingen < 1 jaar

	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	7.580	0	7.580	7.167
Verstrekke kasgeldleningen aan openbare lichamen (cf. Wet fido)	0	0	0	0
Overige verstrekke kasgeldleningen	0	0	0	0
Uitzettingen in Rijks schatkist	34.295	0	34.295	24.875
Rekening-courant verhouding met het Rijk	0	0	0	0
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	0	0
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier	0	0	0	0
Overige vorderingen	2.772	-126	2.898	2.774
Overige uitzettingen	0	0	0	0
Totaal	44.647	-126	44.773	34.816

Onder de vorderingen op openbare lichamen is tevens de vordering uit hoofde van compensabele BTW opgenomen. De uitzettingen in rijks schatkist betreft de uitgezette middelen in het kader van schatkistbankieren. Onder de overige vorderingen zijn de debiteuren van de gemeente opgenomen, inclusief belastingdebiteuren. Gedurende het jaar zijn daarvoor in aanmerking komende oninbare posten afgeboekt. Bij de vorderingen op openbare lichamen is geen post oninbaar geboekt omdat dit overheidsinstanties betreft waarbij de kans op oninbaarheid nihil is.

Schatkistbankieren

Voor schatkistbankieren geldt dat het drempelbedrag vanuit de Wet Fido vanaf 1 juli 2021 2% van het begrotingstotaal bedraagt. Per 1 juli 2021 is het drempelbedrag verhoogd tot 2% deze drempel is ook in 2024 van toepassing. Het begrotingstotaal van de uitgaven voor het jaar 2024 is € 149.568.000, hieruit is te berekenen dat het drempelbedrag € 2.991.000 bedraagt. Het gemiddeld bedrag aan middelen dat in het kader van het drempelbedrag door de gemeente buiten 's Rijks schatkist is aangehouden is per kwartaal:

Kwartaal 1:	€ 416.043
Kwartaal 2:	€ 557.456
Kwartaal 3:	€ 407.566
Kwartaal 4:	€ 491.266

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Kassaldi	44	21
Banksaldi	248	166
Totaal	292	188

Afhankelijk van een positief of negatief saldo van de bankrekening valt deze onder de liquide middelen (bij een positief saldo) of onder de kortlopende schulden (bij een negatief saldo) aan de creditzijde van de balans.

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
- de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	0	5.766
- overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	4.367	2.561
Totaal	4.367	8.327

Passiva

Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen van de gemeente worden gerekend het totaal per 31 december van alle reserves en het resultaat over het jaar. Zowel algemene als bestemmingsreserves worden tot het eigen vermogen gerekend. De reden hiervoor is dat alle reserves door de gemeente vrij kunnen worden aangewend, en een eerder vastgestelde bestemming altijd door de raad kan worden gewijzigd.

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Algemene reserve	41.458	37.082
Bestemmingsreserves	18.063	15.555
Gerealiseerd resultaat	16.439	11.953
Totaal	75.960	64.591

De jaarrekening 2024 sluit met een gerealiseerd voordelig resultaat van afgerond € 16.439.000. Overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording Gemeenten en Provincies is dit saldo afzonderlijk op de balans opgenomen. Het verloop van alle reserves in 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2023	Toe- voeging	Ont- trekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Mutaties binnen reserves	Boekwaarde 31-12-2024
Algemene reserve	37.082	323	7.900	11.953	0	41.458
(Buiten)onderhoud scholen	901	147	0	0	0	1.048
Vervanging lichtmasten	727	0	0	0	0	727

Uitvoering baggerplan	1.019	100	90	0	0	1.029
Bovenwijkse voorzieningen	2.981	382	25	0	0	3.338
Reserve bouw sociale huurwoningen	32	48	0	0	0	80
Reserve bijdragen bedrijven GOL	1.192	133	0	0	0	1.192
Reserve sociaal domein	475	0	475	0	0	0
Reserve IHP	4.359	866	0	0	0	5.225
Reserve onderhoud riolering	500	0	136	0	0	364
Reserve kapitaallasten	3.370	1.813	256	0	0	4.927
Totaal	52.638	3.665	9.029	11.953	0	59.521

Hierna zijn van alle reserves de aard en de reden vermeld. Tevens zijn de belangrijkste mutaties uit het boekjaar nader toegelicht. Onder “bestemming resultaat” staan de mutaties vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar. De onttrekking uit de reserve kapitaallasten is een “vermindering in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd”. Zie tevens de toelichting hierna.

Algemene reserve

De algemene reserve dient als buffer voor rekeningtekorten en wordt tevens ingezet om het algemeen weerstandsvermogen van de gemeente op peil te houden.

De belangrijkste mutaties in 2024 betroffen:

	Storting	Onttrekking
Verwerking resultaat jaarrekening 2023 conform besluit bij vaststelling jaarrekening	11.953	0
Onttrekking i.v.m. budgetoverhevelingen 2023 ==> 2024	0	6.082
Onttrekking voor dotatie aan reserve kapitaallasten tbv dekking afschrijving fietspad Tuinbouwweg	0	1.813
(Tussentijdse) winstnemingen Hoog I, Hoog II, Metal Valley, Dillenburger en Von Suppéstraat	323	0
Overige	0	5
Totaal	12.276	7.900

(Buiten)onderhoud scholen

Deze reserve is ingesteld om groot (buiten)onderhoud van schoolgebouwen uit te bekostigen. Met ingang van 1 januari 2015 komt het buitenonderhoud voor rekening van de schoolbesturen zelf. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het onderhoud van gymnastiekonderwijs en eventuele calamiteiten aan schoolgebouwen, hiervoor zal een deel van de reserve in stand gehouden worden. Conform de begroting wordt het saldo tussen de geraamde en de werkelijke kosten verrekend met de reserve. In 2024 is de afwijking, groot € 130.000 en ook de ontvangen huur Trefpunt van € 18.000, gestort in de onderhoudsreserve.

Vervanging lichtmasten

De reserve is bestemd voor de vervanging van lichtmasten op basis van de beheerplannen. De vervangingen van lichtmasten en armaturen in 2024 zijn volledig geactiveerd waardoor in 2024 géén mutatie plaatsvindt in de reserve. Deze reserve zou in aanmerking kunnen komen voor omzetting naar een egalisatievoorziening bij het herzien van het onderhoudsplan.

Uitvoering baggerplan

De reserve is ingesteld om de kosten van het baggeren van de watergangen op basis van het baggerplan Heusden 2012-2022 te dekken. Jaarlijks wordt jaarlijks een bijdrage van € 100.000 ten laste van de exploitatie gestort. De werkelijke kosten van het baggeren worden te zijner tijd ten laste van deze reserve gebracht. In 2022 is gestart met de voorbereiding van baggerwerkzaamheden voor Elshoutse wielen. De in 2024 betaalde voorbereidingskosten groot € 90.000 zijn ten laste van deze reserve gebracht. In 2025 wordt een van de drie wielen in Elshout uitgebaggerd.

Bovenwijkse voorzieningen

De reserve was ingesteld om kosten van bovenwijkse voorzieningen die ontstaan naar aanleiding van de ontwikkeling van bouwlocaties af te dekken.

In de raadsvergadering van 20 december 2022 is het doel van de reserve Bovenwijkse voorzieningen bijgesteld middels een nieuw instellingsbesluit. Ook is besloten om de reserve Rood voor Groen op te heffen en het saldo uit de reserve Rood voor groen te storten in deze reserve Bovenwijkse voorzieningen.

Het nieuw geformuleerde doel van de reserve is: "Om bovenwijkse voorzieningen (mede) te kunnen bekostigen worden op grond van de Nota kostenverhaal bijdragen ontvangen bij nieuwbouwwontwikkelingen. Daaronder vallen ook (eerder) ontvangen bijdragen in het kader van de reserve rood voor groen. En de bijdragen die worden ontvangen in het kader van de regeling kwaliteitsverbetering landschap. De ontvangen bijdragen moeten worden ingezet in lijn met het doel waarvoor de bijdragen zijn opgehaald."

De stortingen in 2024 betreffen de bijdrages uit de lopende grondexploitaties voor € 130.000 daarnaast bijdrages uit gesloten overeenkomsten diverse initiatieven voor € 253.000. De uitgaven hebben betrekking op het groenproject Heidijk (Driewiel).

Reserve bouw sociale huurwoningen

In de raadsvergadering van 20 december 2022 is de reserve bouw sociale huurwoningen ingesteld. Het doel van deze reserve is: "Een bijdrage leveren aan de realisatie van voldoende sociale huurwoningen ter ondersteuning van de realisatie van de doelstellingen in de Woonvisie van de gemeente Heusden op het gebied van sociale huur. Door verevening tussen projecten met meer en minder sociale huur dan 30%. Het gaat dan met name om de compensatie van het verschil in grondprijzen (bij sociale huur in vergelijking met commerciële verkoop) en nadrukkelijk niet om bijdragen in onrendabele investeringen (voor wat betreft de stichtingskosten) bij de realisatie van sociale huurwoningen.

In 2024 is € 48.000 gestort vanuit overeenkomsten gesloten bij bouwinitiatieven.

Reserve bijdrage bedrijven GOL

Sinds 2014 wordt van bedrijven OZB ontvangen ter financiering van de gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL). Voor 2023 bedroeg deze bijdrage € 133.000. Wanneer GOL wordt gestart dan worden deze middelen gestort in de reserve kapitaallasten om de afschrijvingslasten deels af te kunnen afdekken.

Reserve sociaal domein

In 2019 is het instellingsbesluit van de reserve sociaal domein geactualiseerd. Sinds die tijd worden eventuele forse kostenoverschrijdingen in het sociaal domein ten opzichte van de reële raming die niet binnen de reguliere exploitatie opgevangen kunnen worden en initiatieven om de transformatie vorm te geven worden, uit de reserve gedekt. Tegenover het reële ramen staat dat een eventuele

onderschrijding bij de rekening ten gunste komt van het reguliere begrotingssaldo. Voeding van de reserve vindt dus niet meer plaats. In 2024 is per saldo voor een bedrag van € 475.000 onttrokken uit de reserve waardoor de reserve volledig is ingezet.

Reserve integraalhuisvestingsplan (IHP)

Op 22 februari 2022 heeft de raad ingestemd met de actualisatie van het Integraal Huisvestingsplan onderwijs. In dit plan zijn de toekomstig verwachte investeringsuitgaven voor het upgraden, renoveren of nieuwbouw van de basisscholen binnen de gemeente opgenomen. Het gaat daarbij om forse investeringen waarbij de investeringsvolumes jaarlijks nogal verschillen. Om te voorkomen dat de exploitatie in jaren nauwelijks belast wordt en in andere perioden er piekbelastingen drukken op de exploitatie, is het voor een gelijkmatige druk op de begroting wenselijk om de lasten van het IHP te spreiden over de looptijd van het plan. Het plan zal periodiek worden geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Voor het bepalen van de gemiddelde investeringslast wordt bij actualisatie van het IHP uitgegaan van een periode van 20 jaar. Voor de berekening van kapitaallasten wordt de dan geldende interne rekenrente aangehouden.

Het doel van de reserve is om schommelingen in de exploitatie voor de lasten van investeringen in het basisonderwijs te voorkomen en deze gelijkmatig over de looptijd te verdelen. De reserve wordt gevoed in jaren dat de werkelijke kapitaallasten van de geplande/werkelijk uitgevoerde investeringen lager zijn dan de gemiddelde jaarlast van het plan. Er worden bedragen uit de reserve onttrokken in de jaren dat de werkelijke kapitaallasten van de geplande/werkelijke uitgevoerde investeringen hoger zijn dan de gemiddelde jaarlast van het plan. De storting in de reserve IHP bedraagt in 2024 € 866.000.

Reserve onderhoud riolering

In 2016 is deze reserve in principe opgeheven en is ervoor gekozen om te gaan werken met een tweetal voorzieningen. Gebleken is dat binnen deze voorzieningen niet alle posten kunnen worden ondergebracht en is de Reserve weer geactiveerd en als egalisatiereserve in gebruik genomen. Deze reserve wordt gemuteerd op basis van de verschillen die ontstaan op de exploitatie van de riooltaken (niet zijnde groot onderhoud en het spaardeel voor vervangingen). Op deze wijze blijven van derden verkregen middelen specifiek gereserveerd blijven om in te zetten voor optredende tekorten binnen kosten van het taakveld riolering. Dit zodat de middelen worden ingezet voor het doel waarvoor deze betaald zijn. De reserve heeft een vastgesteld maximum van € 500.000 wat in 2022 is bereikt. In 2023 zijn er géén mutaties geweest op deze reserve. In 2024 wordt een bedrag van € 136.000 onttrokken uit de reserve.

Reserve kapitaallasten

Deze reserve is bestemd voor de dekking van de kapitaallasten van investeringen met economisch nut, maar met een maatschappelijk belang. In 2024 is het fietspad Tuinbouwweg gereedgekomen. Bij de besluitvorming voor het beschikbaar stellen van het uitvoeringskrediet is ook besloten om de afschrijvingslasten af te dekken uit deze reserve. Hiertoe is vanuit de algemene reserve in 2024 een bedrag van € 1.813.000 gestort in deze reserve. De onttrekking in 2024 betreft de reguliere dekking van afschrijvingen. De specificatie van de saldi ultimo 2023 en 2024 luidt:

Investeringen	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Gemeentewerf Drunen	1.963	1.885
Basisschool Olof Palme: uitbreiding	106	97
Upgrading Die Heygrave	296	202
Renovatie wielerbaan De Heuvelen	6	0
Venkantbrug	101	97
Heidijk	62	59

Passantensteiger	82	79
Bez.centrum/Streekarchief	357	318
Fietsvoorziening Drunen – Elshout	231	219
Plafondafwerking Voorste Venne	163	155
Fietspad Tuinbouwweg	0	1.813
Overige investeringen	3	3
Totaal	3.370	4.927

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2023	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2024
Wachtgeld wethouders	347	25	0	123	245
Pensioenen wethouders	278	187	0	0	465
WW-premie	80	0	0	0	80
Verlofsparen	96	77	0	0	173
Plusuren	0	304	0	0	304
Afwikkeling bouwgrondexploitaties	30	3	0	13	20
Subtotaal Voorzieningen art 44 lid 1a	827	596	0	136	1.287
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.265	2.093	0	1.636	1.722
Riolering (groot onderhoud)	475	0	0	475	0
Wegen (onderhoud)	5.431	2.308	0	1.380	6.359
Achterstallig onderhoud wegen	942	0	55	349	538
Egalisatie afvalstoffenheffing	1.586	312	0	0	1.898
Subtotaal Voorzieningen art. 44 lid 1c	9.699	4.713	55	3.840	10.517
Riolering (vervangingsinvesteringen)	1.572	1.029	0	523	2.078
Subtotaal Voorzieningen art. 44 lid 1d	1.572	1.029	0	523	2.078
Herstel kerkgebouwen voormalige gemeente Heusden	65	0	0	0	65
Erfenis Weimar instandhouding Museum	41	0	0	0	41
Subtotaal Voorzieningen art 44 lid 2	106	0	0	0	106
Totaal	12.204	6.338	55	4.499	13.988

In de kolom "Vrijval" zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de

voorziening gebracht. Hierna zijn van alle voorzieningen de aard en de reden vermeld. Tevens zijn de belangrijkste mutaties in de voorzieningen nader toegelicht.

Wachtgelden wethouders

De voorziening is bestemd voor dekking van geldelijke verplichtingen aan voormalig wethouders. De voorziening is ultimo 2024 op peil voor de bestaande verplichtingen.

Pensioenen wethouders

Als gevolg van gewijzigde regelgeving is een voorziening gevormd voor de verplichtingen uit hoofde van de pensioenregeling voor wethouders (APPA). Op 13 december 2016 heeft het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een circulaire gepubliceerd op basis waarvan de waarde van de pensioentoezeggingen wordt berekend voor wethouders die aangetreden zijn na 1-1-2015. Jaarlijks worden voor de rechthebbenden berekeningen gemaakt om de voorziening toereikend te laten zijn. De dotatie in 2024 is om de contante waarde van de pensioenverplichting te garanderen. Voor zover toekomstige betalingen hiermee verband houden zullen deze op de voorziening in mindering worden gebracht.

WW-premie

Deze voorziening is gevormd in 2018 met als doel het repareren van de versoberingen van de WW. De ingehouden werknemerspremie is tot en met 2023. In 2024 is géén inhouding geregistreerd en daarom ook niets gestort. Wanneer tot uitkering moet worden overgegaan worden deze uitkeringen ten laste van deze voorziening gebracht.

Verlofsparen

In artikel 6.3 van de CAO voor gemeenteamttenaren is geregeld dat er een mogelijkheid is voor verlofsparen. De opgebouwde tegoeden worden binnen deze voorziening geregistreerd.

Plusuren

In de 2e berap 2024 is aangegeven dat er een “stuwmeer” aan plusuren is ontstaan waar feitelijk een voorziening voor moet worden getroffen. De waarde van deze plusuren is becijferd op € 304.000 waarvoor nu deze voorziening is gevormd.

Afwikkeling bouwgrondexploitaties

Ultimo 2024 is er voor één complex nog budget opgenomen. Het betreft het complex Van Lennepstraat waar nog een mogelijkheid tot en met 2025 om planschade te claimen.

In 2024 is het complex Victoria volledig afgewikkeld door een aanvullende storting van € 3.000. De plan- en overige kosten waren uiteindelijk net iets hoger dan vooraf geraamd.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

In 2023 is het beheerplan gemeentelijke gebouwen geactualiseerd en vastgesteld. Vanuit de exploitatie is in 2024 € 2.093.000 gestort. Het in 2023 uitgevoerde onderhoud vertegenwoordigde een bedrag van € 1.636.000

Riolering, toelichting algemeen

Bij het vaststellen van de nota reserves en voorzieningen is de toen bestaande reserve riolering omgezet naar een voorziening. In 2018 is het waterplan vastgesteld waarbij besloten is te gaan werken met een spaarvoorziening voor vervangingsinvesteringen. Inmiddels is duidelijk dat er binnen de rioolheffing drie componenten zijn die een eigen behandeling vragen. Dit zijn de componenten “sparen” voor vervanging; “egalisatie kosten” voor groot onderhoud en exploitatie. Om deze componenten afzonderlijk te kunnen monitoren is er nu voor gekozen om de reeds gevormde voorziening Riolering om te vormen naar een voorziening riolering (vervangingsinvesteringen) en een nieuwe voorziening riolering (groot onderhoud) toe te voegen. Daarnaast is voor de exploitatie een egalisatiereserve Riolering ingesteld.

Riolering, groot onderhoud

In deze voorziening wordt het berekende saldo van de groot onderhoudscomponent binnen de geraamde rioolheffing en de werkelijke uitvoeringskosten gestort of onttrokken. Deze voorziening dient als egalisatie voor de verschillende jaren. Deze voorziening is in 2019 gevoed door een eenmalige onttrekking van € 500.000 uit de eerder gevormde voorziening riolering (vervangingsinvestering) zodat binnen deze voorziening een “buffer” is gecreëerd. In 2024 wordt een bedrag onttrokken van € 475.000.

Afvalstoffenheffing

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2020, op 6 juli 2021, is deze voorziening gevormd. In deze voorziening wordt het berekende verschil tussen de baten en de lasten van de exploitatie van de afvalverwijdering en –verwerking gestort of onttrokken. In 2024 is een bedrag van € 312.000 gestort.

Voorziening wegen

Voor het groot en klein onderhoud van wegen is de bestemmingsreserve Onderhoud Wegen omgezet naar een voorziening onderhoud wegen. Op basis van het in 2019 vastgesteld beheerplan is er een financiële doorvertaling en een uitvoeringsplan voor het onderhoud van wegen voor de periode 2019 tot en met 2028. In 2024 is een bedrag van € 2.308.000 gestort in de voorziening, In 2024 is een bedrag van € 1.380.000, voor de kosten van onderhoud wegen en de kosten van groot onderhoud in de integrale projecten, ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening achterstallig onderhoud wegen

Bij de vaststelling van het Beleidsplan wegen in de raad van 27 september 2022 is deze voorziening gevormd. Uit deze voorziening wordt gedekt de achterstallig onderhoud van de asfaltwegen die in het voorstel uit het beleidsplan het niveau D hebben. Deze voorziening is in principe kortstondig omdat het achterstallig onderhoud moet worden ingelopen. In 2024 zijn er o.a. werkzaamheden uitgevoerd in De Hoeven Haarstaag en de Mariëndonkstraat in Elshout. Daarnaast is een bedrag van € 55.000 vrijgevallen omdat de voorziening toereikend zou moeten zijn voor de overige nog uit te voeren werkzaamheden.

Riolering, vervangingsinvesteringen

Uit deze voorziening worden nieuwe vervangingsinvesteringen gedekt zoals deze in het Waterplan en de begroting zijn voorzien. De investeringen die in 2024 zijn afgedekt zijn: J v/d Meijdenstraat (Drunen), Hortensiaplein (Drunen), Hogeweg (Drunen), Watermaatregelen Aalbersestraat (Drunen), Reconstructie Christinastraat eo (Oudheusden), gemalen 2023 en Meetnet. Voeding van de voorziening is op basis van het waterplan en bedroeg in 2023 € 1.029.000.

Herstel kerkgebouw voormalige Gemeente Heusden

Deze voorziening is bestemd voor verstrekking van bijdragen voor herstel kerkgebouwen in de voormalige gemeente Heusden.

Erfenis Weimar instandhouding museum

De gemeente Heusden heeft met het aanvaarden van de erfenis de voorwaarden geaccepteerd die aan de besteding zijn gesteld. Volgens het BBV behoren de van derden verkregen middelen, die specifiek besteed moeten worden, tot de voorzieningen.

Schulden > 1 jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Obligatieleningen	0	0
Onderhandse leningen	0	0
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	76.507	83.487
- binnenlandse bedrijven	0	0
- openbare lichamen als bedoeld in de Wet financiering decentrale overheden	600	5.900
- overige binnenlandse sectoren	0	0
- buitenlandse instellingen	0	0
Subtotaal	77.107	89.387
Door derden belegde gelden	0	0
Waarborgsommen	119	148
Verplichtingen uit hoofde van financial leaseovereenkomsten	0	0
Totaal	77.226	89.535

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2024:

	Saldo 31-12- 2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12- 2024
Obligatieleningen	0	0	0	0
Onderhandse leningen	89.387	5.000	17.280	77.107
Door derden belegde gelden	0	0	0	0
Waarborgsommen	148	21	50	119
Hiervan onder vlottende passiva verantwoord	0	0	0	0
Verplichtingen uit hoofde van financial leaseovereenkomsten	0	0	0	0
Totaal	89.535	5.021	17.330	77.226

Over het boekjaar is ca € 1,5 miljoen aan rentelasten verantwoord op bovenstaande schuld (2023: € 1,2 miljoen).

Schulden < 1 jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	0	0
Overige kasgeldleningen	0	0

Banksaldi	0	0
Overige schulden	19.083	17.349
Totaal	19.083	17.349

De overige schulden bestaan uit:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
Crediteuren en betalingen onderweg	6.204	4.422
Te betalen salarissen/premies ABP/IZA en loonheffing	2.062	1.858
Betalingen onderweg SOZA en btw	543	386
Opgenomen verplichtingen	9.780	10.576
Te betalen ondernemers BTW	495	109
Totaal	19.083	17.349

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde per 31-12-2023
- Verplichtingen die in het boekjaar zijn opgebouwd en die in een volgend jaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	0	0
- de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende boekjaren	18.121	14.480
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende boekjaren komen	11	148
Totaal	18.133	14.628

De in de balans opgenomen van EU, rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie ontvangen voorschotten (bedragen * € 1.000)	Saldo 31-12-2023	Besteed	Ontvangen	Saldo 31-12-2024
Subsidie Onderwijs Achterstandenbeleid	242	0	153	395
Subsidie Aarden Wal vesting	130	130	0	0
Subsidie Snelfietsroute F59	9.520	0	0	9.520
Geluidsisolatie Eindstraat t.b.v. fiets	82	0	0	82
Subsidie mitigerende maatr Vijfhoeven	311	311	0	0
Subsidie Julianastraat Vlm	32	32	0	0
Subsidie de Hoeve	12	12	0	0
Subsidie lokale en regionale mensgerichte maatregelen 2021	18	18	0	0

Provinciale subsidie Vijfhoevenlaan project 3,48	448	0	0	448
Verk.veiligh.mtr.2022-2023 Vijfh.ln	152	0	0	152
Verk.veiligh.mtr.2022-2023 30km Elshout	38	0	0	38
Verk.veiligh.mtr.2022-2023 Caleidoscoop	5	5	0	0
Subsidiebeschikking RVO (t.b.v. flexwoningen)	94	11	0	84
SPUK Energiearmoede	446	21	0	426
SPUK Wet inburgering	377	0	430	807
SPUK onderwijsroute	133	36	0	97
expl bijdr. 2022 Bernsestraat 5 Herpt	298	162	0	136
exploitatie bijdr. 2022 CPO De Gorsen	25	0	0	25
exploitatiebijdrage 2022 Wolput	-19	6	0	-25
SPUK 17278565	90	0	2	92
OHW De Oosters vooruitontvangen	36	36	0	0
De Oosters, vooruitontvangen 2023	38	0	138	176
OHW Ultimo 2024 Verdoorn wonen, Heesbeen	0	9	0	-9
Waterberging Vlijmen sub provincie	89	0	422	512
Subsidie veilige schoolomgeving 2024 2025	36	26	0	10
Subsidie Jantje Beton tbv Caleidoscoop	50	50	0	0
Zwemlessen 2024	40	40	0	0
Preventie akkoord	29	25	0	4
SPUK Sport-gala gezondheidsachterstand	11	11	0	0
SPUK Sport-gala kansrijke start	8	8	0	0
SPUK Sport-gala mentale gezondheid	4	4	0	0
SPUK Sport-gala obesitas	9	9	0	0
SPUK Sport-gala valpreventie	25	25	0	0
SPUK Sport-gala leefomgeving	5	5	0	0
SPUK Sport-gala alcoholproblematiek	1	1	0	0
SPUK Sport-gala sociale basis	19	19	0	0
SPUK Sport-gala mantelzorg	5	5	0	0
SPUK Sport-gala eenzaamheid	5	5	0	0
SPUK Sport-gala welzijn op recept	3	3	0	0
SPUK Sport-gala regionale aanpak pre	5	5	0	0
Vooruitontvangen SPUK Geluidsanering	184	9	0	175
Vooruitontvangen SPUK Schone lucht akkoord	20	0	23	43
Vooruitontvangen SPUK Lokale isolatie	983	983	2.411	2.411
Bijdrage SPH aanleg wandelpad Het Ho	20	20	0	0
Afrekening regionale campagnes, beschikking	2	2	0	0
Afrekening lokale campagnes mensgericht	12	12	0	0
Vooruitontvangen Project Aardgasvrij C75B	18	18	0	0
Vooruitontvangen SPUK CDOKE	289	289	509	509
Te veel ontv subsidie P en R ei van	28	28	0	0
Woningbouw versnellingsbijdrage	70	70	0	0
Woningbouwimpuls	0	0	1.382	1.382
Totaal	14.480	2.461	6.102	18.121

De in de balans opgenomen van EU, rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Waarborgen en garantstellingen

Conform art. 50 van de BBV wordt aan de passiefzijde van de balans, buiten de balanstelling, het bedrag opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Deze wordt onder de balans gepresenteerd. Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties en waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

	Aard/ omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Stichting Schakelring / Stichting Ouderenzorg Heusden	Nieuwbouw Sint Janshof	2.950	100	1.307	1.194
Diverse garantstellingen woningbouw	Particuliere woningen	8.226	div	415	310
Coöperatieve vereniging Glasnet Heusden	Aanleg glasnet	760	maximum	27	0
Diverse verenigingen / instellingen	div. sportac- commodaties	611	div	118	104
Totaal		12.547		1.867	1.608

In 2024 hebben geen betalingen plaatsgevonden uit hoofde van aanspraken op de verleende borg- en garantstellingen.

Niet uit balans blijvende verplichtingen

Leaseverplichtingen

Een deel van de activa is aangeschaft via een leasecontract.

Omschrijving	Termijnbedrag	Afloopdatum	Toelichting
Multifunctionals	alleen prints, afhankelijk van gebruik.	30-10-2028	
Sanitaire voorzieningen	€ 29.954 per jaar	28 februari 2029	Optie verlenging met 6 x 1 jaar

Inkoopverplichtingen

De gemeente heeft zich gecommitteerd aan diverse meerjarige inkoopverplichtingen. Voor de uit deze inkoopverplichtingen voortvloeiende lasten zijn in de begroting toereikende budgetten opgenomen.

Een indicatie van het jaarbedrag aan verplichtingen uit lopende contracten na een Europese aanbesteding:

Omschrijving	Indicatie jaarbedrag	Afloopdatum	Verlengings- optie	Toelichting
Leerlingenvervoer	€ 477.000	31 juli 2022	3x 1 jaar	Geen wijzigingen - Overeenkomst loopt tot 31-07-2025
Electriciteit en gas	€ 540.000	31-dec-27 Electriciteit / 01-01-2026 Gas	2x 5 jaar elektriciteit / 2x 1 jaar voor Gas.	Na het verstrijken van de looptijd kan het contract optioneel worden verlengd. Voor perceel 1 gelden twee verlengingsopties van ieder 5 jaar Voor perceel 2 gelden 2 verlengingsopties van ieder 1 jaar.
Personeels- en salarisadministratie	€ 65.000	31-12-2024	3 x 2 jaar	Geen wijzigingen
Reiniging kolken	€ 135.000	28-02-2021	2x 1 jaar	Verlengd van 1 mei 2023 t/m 30 april 2025.
Vervanging openbare verlichting	€ 800.000	31-12-2024	2x 1 jaar	Geen wijzigingen
Maaien bermen en sloten	€ 309.000	31-12-2023	2x 1 jaar verlengen	Voor 1 jaar verleng tot 31-12- 2024.
Vervangen sportveldverlichting gemeente Heusden (onderhoud)	€ 2.000	31-12-2033		10 jaar voor het onderhoud
Softwarebroker Microsoft en overige licenties	€ 200.000	17-11-2026	2x 1 jaar verlengen	
Warme drankautomaten	€ 10.000	15-8-2028	3x 1 jaar verlengen	
Onderhoud aan apparatuur en software sensoren meetnet	€ 20.000	30-11-2028		
ZorgNed applicatie	€ 10.000	15-7-2027	3x2 jaar verlengen	

Gebeurtenissen na balansdatum

In deze jaarrekening is het resultaat van Baanbrekers (€ 3.697.000) verwerkt conform de tweede bestuursrapportage van Baanbrekers. Uit de concept jaarrekening van Baanbrekers blijkt een positief resultaat van € 4.829.000. De verwachting is dat het algemeen bestuur van Baanbrekers zal besluiten om het surplus aan resultaat terug te storten naar de gemeenten. Voor Heusden zou het dan gaan om een extra bedrag van € 431.000 (inclusief hetgeen in de jaarrekening is verwerkt is het totaal € 1.653.000). Aangezien het bestuur dit besluit pas later neemt, is het bedrag nu niet verwerkt in deze jaarrekening. Dit zal bij de eerste bestuursrapportage 2025 worden opgenomen.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt volgens de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de [Financiële Verordening 2023](#) van Heusden. Verder is het normenkader rechtmatigheid van toepassing zoals dat door de raad op [18 februari 2025](#) is vastgesteld. Eventuele wijzigingen als gevolg van vernieuwde regelgeving zijn verwerkt in de beginbalans en toegelicht waar nodig.

In het algemeen kan gesteld worden dat de impact beperkt is en zich met name richt op de rente toerekening in de grondexploitatie. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voor de niet in exploitatie genomen gronden wordt gebruik gemaakt van de overgangsregeling waardoor deze tegen dezelfde waarde zijn verantwoord onder de materiële vaste activa.

De wijze waarop op vaste activa wordt afgeschreven en in welke termijn is vastgesteld in de financiële verordening. Als afsluiting van dit hoofdstuk is de tabel met de belangrijkste afschrijvingstermijnen van activa opgenomen.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze financiële positie (solvabiliteit, liquiditeit e.d.) goed en de financiële kengetallen vertonen een stabiel beeld waarin de financiële positie verbeterd. Indien nodig nemen we daarin maatregelen om onze taken zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (BBV art. 63 lid 1) verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (BBV art. 62 lid 2). Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden na raadsbesluit geactiveerd.

Materiële vaste activa met een economisch nut

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (BBV art. 63 lid 1). Specifieke investeringsbijdragen van derden zijn op de betreffende investering in mindering gebracht (BBV art. 62 lid 2); in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het eerste volledige jaar na ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Investerings die worden gedekt door een huuropbrengst of andere jaarlijkse vergoeding, worden annuïtair afgeschreven, ook als voor deze investeringen standaard een lineaire afschrijving geldt (fin. Verordening bijlage 1). Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven (BBV art. 64 lid 3).

Bij de waardering is in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Volledigheidshalve vermelden wij dat op

investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak. Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn opgenomen onder de materiële vaste activa. Voor de waardering van deze gronden wordt gebruik gemaakt van de overgangsregeling. Waardering vindt plaats tegen verkrijgingprijs, dan wel lagere marktwaarde.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening wordt gebracht

Als investeringen grotendeels of volledig worden gedaan voor riolering of het inzamelen van huishoudelijk afval, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen onder een afzonderlijke categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (BBV art. 35 lid 1b).

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (BBV art. 63 lid 4), oftewel de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen. Er is geen sprake van gronden waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht.

Investeringen met maatschappelijk nut

Investeringen met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die sinds het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs (BBV art. 63 lid 1). Indien de waarde van de aandelen structureel minder waard is dan de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden (BBV art. 65 lid 1).

Overige verstrekkingen en leningen worden opgenomen tegen de nominale waarde, onder aftrek van een voorziening vanwege verwachte oninbaarheid indien van toepassing.

Vorraden

Noot vooraf: De Notitie grondbeleid van de commissie BBV uit 2019 is in september 2023 geactualiseerd vanwege de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024. Alle wijzigingen in de notitie die te maken hebben met de Omgevingswet treden in werking gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Alle overige wijzigingen treden in werking met ingang van begrotingsjaar 2025. Toepassing met ingang van de jaarrekening 2024 is mogelijk maar niet verplicht. Voor de tussenliggende periode is de notitie uit 2019 leidend aangevuld met het addendum uit december 2022 inzake warme gronden. Dat betekent dat voor zover onderwerpen geen betrekking hebben op de Omgevingswet, de Notitie grondbeleid 2019 aangevuld met het addendum warme gronden van toepassing is op de jaarrekening 2024. Overigens leidt de geactualiseerde Notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken 2024 op de hierna toegelichte onderwerpen niet tot een wijziging ten opzichte van de Notitie uit 2019 aangevuld met het addendum warme gronden. De als 'onderhanden werken' opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs (BBV art. 63 lid 1 en 3), dan wel de lagere marktwaarde (BBV art. 65, lid 2). De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), vermeerderd met een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en indirecte kosten. Verkregen verkoopopbrengsten worden in mindering gebracht.

Voor te verwachten verliezen in de grondexploitatie wordt een voorziening gevormd welke in mindering wordt gebracht op de boekwaarde. Hieraan liggen geactualiseerde exploitatieberekeningen

ten grondslag. Vorming van de verliesvoorziening gebeurt in lijn met de Notitie Grondbeleid van het BBV op eindwaarde.

Voor winstneming is op grond van het BBV de percentage-of-completion methode van toepassing: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Indien aan deze voorwaarden is voldaan, wordt de hoogte van de winstneming per complex (jaarlijks) berekend door 'het percentage van de gerealiseerde kosten ten opzichte van de totale kosten' te vermenigvuldigen met 'het percentage van de gerealiseerde opbrengsten ten opzichte van de totale opbrengsten'. Vervolgens dient deze uitkomst vermenigvuldigd te worden met het verwachte exploitatieresultaat van de grondexploitatie nadat het berekende effect van de gecalculerde projectgebonden risico's op basis van de verwachte kans van optreden in mindering is gebracht op het exploitatieresultaat. Indien er hierna nog een positief bedrag resulteert, kan dit bedrag als winst worden genomen. De uitkomst van de berekening wordt daarbij per complex afgezet tegen de in eerdere jaren reeds genomen winst.

Conform het addendum warme gronden van de commissie BBV (december 2022) worden gronden die (in het verleden) zijn verworven met het oog op concrete (gebieds)ontwikkeling verantwoord onder het kopje 'grond bestemd voor gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente'. Deze gronden worden ook wel warme gronden genoemd.

Warme gronden zijn gronden die worden verworven met het oog op een gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld. Afwaardering naar de waarde volgens de geldende bestemming van dergelijke gronden kan achterwege blijven als aan een aantal cumulatieve voorwaarden wordt voldaan. Indien aan deze cumulatieve voorwaarden wordt voldaan kan voor wat betreft de toepassing van artikel 65 BBV uitgegaan worden van de toekomstige bestemming in plaats van de geldende bestemming. Na de voornoemde aanpassing betreft het de volgende cumulatieve voorwaarden: de gronden moeten deel uitmaken van een door de gemeenteraad vastgestelde visie of masterplan voor (een) concrete en binnen afzienbare tijd te starten grondexploitatie(s), waarin de gebiedsontwikkeling van totaalplan naar deelgrondexploitaties is vastgelegd;

- de (toekomstige) bestemming(en)/functies (ontwikkeling) betreffende het plangebied dien(en)t goed onderbouwd te worden; de gebiedsontwikkeling mag niet zodanig conflicteren met de uitkomst van de inventarisatie van bedreigingen die de ontwikkeling in de weg kunnen staan, bijvoorbeeld op het gebied van milieu of bereikbaarheid;
- de visie/het masterplan mag niet strijdig zijn met beleid van de provincie en/of rijk;
- periodiek (minimaal eens in de 2 jaar) worden de gronden getaxeerd tegen de waarde volgens de toekomstige bestemming, met inachtneming van de inherente onzekerheden van de ontwikkelmogelijkheden.

In de verslaggeving moeten dergelijke 'warme' gronden vanaf 2019 worden opgenomen onder materiele vaste activa, gronden en terreinen. In de toelichting worden deze afzonderlijk vermeld als gronden, bestemd voor de gemeentelijke gebiedsontwikkeling en als zodanig toegelicht. Gronden die voor 2019 zijn verworven en die vanaf 2019 worden verantwoord als gronden bestemd voor de gemeentelijke gebiedsontwikkeling, blijven gewaardeerd tegen de bestaande boekwaarde. Toegepaste afwaarderingen tot en met 2018 mogen niet worden teruggedraaid. Echter, in geval

afwaardering heeft plaatsgevonden via een voorziening, dan kan de voorziening wel vrijvallen waardoor de eerdere waarde wordt hersteld.

Wanneer voor warme gronden onder de materiele vaste activa een voorziening is getroffen dan dient bij de inbreng van deze gronden in een grondexploitatie in principe te worden uitgegaan van de bruto-waarde. Of de eerder getroffen voorziening (geheel) kan vrijvallen moet blijken uit het resultaat van de vastgestelde exploitatieopzet. Indien dit resultaat nadelig is dan moet een voorziening worden gevormd voor het verwachte exploitatietekort (in die situatie is de bruto-waarde van de grond te hoog en kan die niet geheel worden terugverdiend).

Voor de waardering van de grondpositie bestemd voor gebiedsontwikkeling in Heusden heeft dit geen effect aangezien de taxatie op basis van de huidige bestemming van deze grondpositie een hogere waarde laat zien dan de waarde bij de voorgenomen herontwikkeling.

De gronden die al in bezit waren zijn voor wat betreft de toepassing van artikel 65 lid 1 BBV gewaardeerd tegen de bestaande waarde.

Aan de boekwaarde wordt geen rente toegevoegd. Wel worden de voorbereidingskosten (met name omgevingsplankosten, beheerkosten en de apparaatskosten) van de herontwikkeling tot het moment van vaststelling van het gewijzigde omgevingsplan jaarlijks toegevoegd aan de boekwaarde. Op basis van een grondexploitatieberekening wordt zo nodig een verliesvoorziening gevormd die jaarlijks wordt geactualiseerd. Aan de raming van de toekomstige opbrengsten in de grondexploitatie ligt in de basis minimaal eens per 2 jaar een taxatie ten grondslag op basis van de toekomstige bestemming (of bestaande bestemming als het programma nog niet vaststaat).

Om het inzicht te bevorderen is er bewust voor gekozen om de voorbereidingskosten op te nemen onder 'grond bestemd voor gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente'. Zo worden deze kosten ook betrokken bij de (af)waardering op van de jaarlijkse exploitatieberekening en blijven deze kosten ook inzichtelijk in het kader van de vennootschapsbelasting. Hiermee wordt een bestendige gedragslijn gehanteerd in vergelijking met de eerdere jaarrekening(en) en worden in lijn met het BBV tijdelijke resultaatschommelingen voorkomen. De gronden blijven gewaardeerd tegen de aanschafwaarde plus voorbereidingskosten en worden niet opgewaardeerd naar de getaxeerde waarde.

De voorraad gereed product en handelsgoederen wordt gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs, of tegen de marktwaarde indien deze lager is.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met een voorziening voor verwachte oninbaarheid (BBV art. 63 lid 8). De voorziening is bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze liquide middelen zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen

Aangezien de gemeenteraad bij het vaststellen van de jaarrekening besluit over de resultaatbestemming is het gerealiseerde resultaat afzonderlijk opgenomen onder het eigen vermogen. Dit saldo bestaat uit het bruto resultaat en de mutaties in reserves waarover de gemeenteraad bij de primaire begroting of latere begrotingswijzigingen al besloten heeft.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betreffende verplichting of het voorzienbare verlies. Voorzieningen worden op grond van het BBV (art. 44 lid 1) gevormd voor:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is maar redelijkerwijs te schatten;
- op balansdatum bestaande risico's van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie;
- bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven;
- van derden verkregen middelen die specifiek besteed moet worden.

Zoals vermeld bij de betreffende activa worden voorzieningen die de waarde van een actief corrigeren in mindering gebracht op de boekwaarde van het actief.

Schulden met een looptijd langer dan één jaar

De schulden met een looptijd langer dan één jaar zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen.

Vlottende passiva

Zowel de schulden met een looptijd korter dan één jaar als de overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Van de door de gemeente gewaarborgde leningen is op de balans buiten telling het totaalbedrag van de schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen (BBV art. 50). In de toelichting op de balans is de specificatie opgenomen van deze borgstellingen.

Staat van baten en lasten

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering wordt opgenomen op basis van de laatste gepubliceerde verzamelstaat van uitkering uit het gemeentefonds van het begrotingsjaar. Deze is doorgaans gebaseerd op de decembercirculaire.

Personeelslasten

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume worden geen voorzieningen getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode hiervoor is vier jaar. Als gevolg van deze bepaling worden een aantal personeelslasten verantwoord in de periode van uitbetaling.

Dividend

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Vennootschapsbelasting

Het bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting wordt apart opgenomen in de staat van baten en lasten. De vennootschapsbelasting wordt verantwoord op basis van de fiscale grondslag.

Wanneer er sprake is van een recht op verliescompensatie wordt dit buiten de balanstelling opgenomen aan de actief zijde van de balans.

Eigen bijdrage CAK

Een aanvrager van een Wmo voorziening is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. De hoogte daarvan wordt bepaald op basis van de gemeentelijke verordening Wmo en de inkomensgegevens van de aanvrager. Het CAK is het publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) dat door de wetgever is belast met de berekening, oplegging en incasso van de eigen Bijdrage, dit wordt niet door de gemeente gedaan.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid, volledigheid van en het naleven van het voorwaarden criterium bij de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeente bij de verantwoording van deze eigen bijdragen steunt op de informatie van het CAK en niet zelfstandig geheel sluitend de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de eigen bijdragen hoeft te controleren.

Gezien het feit dat het CAK hiervoor verantwoordelijk is, geeft zij hier jaarlijks een mededeling over af (de 'third party-mededeling').

Tabel vastgestelde afschrijvingstermijnen

Afschrijvingsmethode

Investerings die worden gedekt door een huuropbrengst of andere jaarlijkse vergoeding, worden annuïtair afgeschreven, ook als voor deze investeringen standaard een lineaire afschrijving geldt.

Afschrijvingstermijnen

Omschrijving	Afschrijvingsduur
Materiële vaste activa	
Gronden en terreinen (Sport, speel, parkeer etc.)	7 – 40 jaar
Gronden (niet openbare dienst, ondergrond schoolgebouwen en binnenwater)	Geen afschrijving
Woonruimten	15 – 40 jaar
Bedrijfsgebouwen	15 – 40 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (Wegen, kunstwerken straatmeubilair etc.)	5 – 70 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (Riolering)	40 – 70 jaar
Vervoermiddelen	8 – 15 jaar
Machines, apparaten en installaties	7 – 20 jaar
Hard- en software	3 – 7 jaar
Overige materiële vaste activa	4 – 25 jaar
Immateriële vaste activa	
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	Max 5 jaar
Overige immateriële vaste activa	5 – 10 jaar
Financiële vaste activa	
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	5 jaar

Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2023			Begroting 2024			Begroting 2024 na wijziging			Jaarrekening 2024		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en beheer	6.716	2.131	-4.585	6.536	1.874	-4.662	7.418	2.377	-5.040	7.752	2.766	-4.986
Openbare orde en veiligheid	4.659	165	-4.494	5.088	11	-5.077	5.095	11	-5.084	4.804	12	-4.792
Verkeer en vervoer	6.543	781	-5.762	6.622	379	-6.243	7.781	399	-7.382	7.129	670	-6.459
Economie en recreatie	7.936	1.999	-5.937	12.869	7.798	-5.070	11.083	4.911	-6.171	7.901	2.460	-5.441
Onderwijs	4.551	1.603	-2.948	3.585	806	-2.779	4.262	1.067	-3.195	4.158	1.419	-2.739
Sport en cultuur	9.011	2.494	-6.517	8.995	2.253	-6.742	10.388	2.316	-8.071	9.722	2.471	-7.251
Sociaal domein	59.392	22.091	-37.301	52.161	9.584	-42.577	66.426	23.894	-42.532	65.169	23.887	-41.283
Duurzaamheid, milieu en afval	11.462	10.450	-1.012	12.358	11.608	-750	14.397	13.472	-925	16.559	15.732	-828
Bouwen en wonen	18.079	18.292	213	21.117	19.777	-1.340	14.880	12.935	-1.946	16.899	16.615	-284
Algemene dekkingsmiddelen	2.349	92.999	90.650	3.404	97.677	94.273	2.616	101.290	98.673	2.606	101.850	99.244
Overhead	13.307	783	-12.524	13.658	840	-12.818	14.236	840	-13.397	14.916	866	-14.050
Heffing VPB	613	0	-613	50	0	-50	600	0	-600	-236	0	236
Stelposten en onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Saldo voor reserves</i>	144.617	153.788	9.171	146.442	152.607	6.165	159.183	163.513	4.330	157.380	168.749	11.369
Mutaties reserves	2.292	5.068	2.776	3.128	314	-2.813	5.031	11.124	6.093	3.677	8.747	5.070
Rekeningresultaat	146.909	158.855	11.947	149.570	152.921	3.351	164.213	174.637	10.423	161.057	177.496	16.439

Jaarrekeningresultaat

Het jaarrekeningresultaat voor 2024 bedraagt € 16.439.000. Ten opzichte van het verwachte saldo bij de tweede bestuursrapportage 2024 is dit een voordelig effect van € 6.016.000. Als de niet bestede budgetten, waarvan wordt voorgesteld om deze alsnog in 2025 te kunnen besteden daarvan worden afgehaald dan resteert een saldo van € 4.271.000. In onderstaande tabellen wordt hiervan een specificatie op hoofdlijnen gegeven:

Samenvatting rekeningresultaat 2024	Bedrag (€)
Jaarrekeningresultaat 2024	16.439
Verwachte saldo per 2de berap 2024	10.423
Te verklaren saldo	6.016
Overhevelingen ten laste van het resultaat	1.799
Restant te verklaren saldo	4.217

Onderstaand staan de belangrijkste voor- en nadelen (verschillen > € 100.000) exclusief de hierboven genoemde overhevelingen. Een gedetailleerde analyse per programma is aansluitend opgenomen.

Analyse rekeningresultaat 2024 voordelen	Bedrag (€)
Niet benodigde middelen Rijk voor vluchtelingenopvang Oekraïne	1385
Bijstelling voorlopige aanslagen vennootschapsbelasting	836
Mutatie verliesvoorziening Geerpark, Steenenburg, Gorsen, Nassaudwardsstraat, Schoolstraat-Zuid, Verdoorn	686
Verwerking decembercirculaire (zie RIB 27-2-2025)	697
Voordeel a.g.v. inzetten rijksmiddelen Klimaat en energie ipv gemeentelijke middelen	404
Voordeel personeel en inhuur	370
Afrekening met Scala vaststellingsovereenkomst onderhoud schoolgebouwen	285
Kapitaallasten (waaronder geen/lage afschrijving GOL, Vijfhoevenlaan, fietspad tuinbouwweg)	272
Hogere inkomsten exploitatiebijdragen, bestemmingsplannen, leges	212
Voordelige afrekening subsidie Bastion Hollandia en vestingswerken (2018 - 2024)	196
Hogere resultaat op leges	122
Overig	383
Totaal voordelig	5.848

Analyse rekeningresultaat 2024 nadelen	Bedrag (€)
Mengpercentage BTW	-705
Meerkosten WMO (stijging cliënten, toename woningaanpassingen, afname HBH)	-195
Hogere energiekosten	-314
Hogere dotatie voorziening (voormalige) wethouders	-181
Hogere kosten jeugdhulp	-136
Hogere juridische advieskosten	-100

Totaal nadelig	-1.631
-----------------------	---------------

Verschillenanalyse per programma

Programma Bestuur en beheer

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	6.716	6.536	7.417	7.752
Baten	2.131	1.874	2.377	2.766
Saldo	-4.585	-4.662	-5.040	-4.986
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	0	0	2.574	1.813
Per saldo mutaties reserves	0	0	2.574	1.813
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.585	-4.662	-2.467	-3.173

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Bestuur	-158
Burgerzaken	-22
Beheer gemeentelijke eigendommen	178
Begraven	56
Voordelig verschil	54

Voornaamste verschillen:

<u>Bestuur</u>	€
Op het buurt bestuurt budget Hedikhuizen resteert een bedrag van € 61.000. Middels een budgetoverheveling wordt voorgesteld dit bedrag in 2025 beschikbaar te houden voor een bijdrage aan herstraatwerkzaamheden en bermen in het buitengebied.	61.000
Na opzegging van Buurt Bestuurt Venne Oost is afgesproken dat een bedrag van € 40.700 aan de gemeente wordt teruggestort onder de voorwaarde dat het beschikbaar blijft voor de wijk. Verder is er een deel niet besteed, welke niet wordt overgeheveld (€ 29.000).	70.000
Er is in 2024 geen bevolkingsenquête uitgevoerd, omdat bekeken werd hoe om te gaan met de Wijkatlas, waar de bevolkingsenquête onderdeel van uitmaakt. Als gevolg daarvan resteert het volledige budget. Dit leidt tot een voordeel.	27.000
De accountantskosten zijn hoger dan begroot als gevolg van extra controle werkzaamheden.	-33.000
De storting in de voorziening die is gevormd voor de pensioenen van de (voormalig) wethouders is hoger dan begroot.	-181.000
Er is een storting gedaan in de voorziening wachtgeld wethouders, die niet was begroot.	-25.000
Er is een storting gedaan in de voorziening verlofsparen terwijl deze	-77.000

niet was begroot.		
<u>Burgerzaken</u>		
Er zijn meer interne uren doorbelast dan begroot. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een hogere productiviteit en een verschuiving van uren van het taakveld openbare orde en veiligheid naar burgerzaken.		-169.000
De inkomsten uit leges zijn hoger dan begroot (€ 322.000). Er zijn met name meer paspoorten aangevraagd. Dit is het gevolg van de documentenpiek die nog hoger was dan begroot. Hier staat tegenover dat er dan ook meer overdragen is aan rijksleges (€ 200.000). Daarnaast zijn de uitvoeringskosten hoger dan begroot (€ 25.000) door onder andere de aanschaf van een paspoortontwaarder. Per saldo is er een voordeel van € 97.000.		97.000
Er stonden een aantal werkzaamheden gepland met betrekking tot de ICT van burgerzaken, welke niet zijn uitgevoerd. Daardoor is een bedrag van € 49.000 vrijgevallen.		49.000
<u>Beheer gemeentelijke eigendommen</u>		
Er zijn meer uren doorbelast naar beheer gemeentelijke eigendommen dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door extra inzet (hogere productiviteit) als gevolg van implementatie van het huisvestingsbeleid en strategische aankopen en een verschuiving tussen riool, groen en beheer gemeentelijke eigendommen.		-64.000
Om een professionaliseringsslag te maken in ons vastgoed dienen er scans van de panden gemaakt te worden. Hiervoor zijn in 2024 nog geen kosten gemaakt. Middels een budgetoverheveling wordt voorgesteld om het budget beschikbaar te houden in 2025.		100.000
Bij de tweede bestuursrapportage is er een bijstelling geweest voor onderzoekskosten in het kader van opvang en objecten met landbouwgronden. Dit onderzoek is afgerond en de kosten zijn lager uitgevallen dan verwacht.		35.000
De energiekosten zijn lager dan geraamd. De kosten voor 2024 zijn op basis van schattingen als voorschot in rekening gebracht en er heeft nog geen afrekening op basis van werkelijk verbruik plaatsgevonden.		25.000
Op de diverse budgetten resteren nog kleinere bedragen. Het gaat om de budgetten met betrekking tot verkoopkosten (€ 8.000), beheerskosten (€ 13.000), beëindigen van pachtovereenkomsten (€ 15.000) en verzekeringen (€14.000). Dit geeft in totaal een voordeel van € 50.000		50.000
De exploitatie- en groenkosten van Steenenburg zijn hoger dan		-48.000

begroot. Dit komt door meer kosten voor groenaanleg, onderhoud en herstel van groen en hagen.		
Het resultaat uit de verkoop gemeentelijke eigendommen is hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat er meer groen- en reststroken zijn verkocht dan verwacht (€ 29.000). Daarnaast zijn de pachttopbrengsten hoger dan begroot (€ 15.000). Dit wordt veroorzaakt doordat de geliberaliseerde pacht opnieuw is uitgegeven. Daarbij is de manier van uitgifte veranderd, wat heeft geleid tot hogere opbrengsten dan van tevoren was gedacht.		44.000
Kapitaallasten zijn lager dan begroot door wijziging van de rekenrente		36.000
<u>Begraven</u>		
Er zijn minder interne uren doorbelast naar het begraven dan begroot (€ 9.000). Verder zijn er minder middelen besteed aan de inhuur voor beleidsmatige ondersteuning (€ 11.000).		20.000
Overige verschillen		36.000
Saldo verschil		54.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-4.986
Saldo jaarrekening 2023	-4.585
Nadelig verschil	401

Voornaamste verschillen:

Bestuur

		€
Als gevolg van cao stijgingen zijn de salarislasten voor college (€ 49.000) en salaris van voormalige wethouders (€ 13.000) en de raad (€ 53.000) hoger dan in 2023.		-115.000
In 2023 is er een vrijval vanuit de voorziening (€ 22.000). Om in 2024 de voorziening op peil te brengen heeft er een storting plaats gevonden (€ 25.000) Dit geeft een nadeel ten opzichte van 2023.		-47.000
In 2024 heeft er een grotere storting plaatsgevonden in de voorziening van de pensioenen van de (voormalig) wethouders.		-146.000
Voor de bijdrage aan de Regio Hart van Brabant zijn vanaf het jaar 2024 nieuwe afspraken gemaakt. Er is nu sprake van een grotere afname van het takenpakket van de regio, hierdoor is de bijdrage in 2024 hoger dan in 2023.		-52.000
Er zijn door de diverse buurt bestuurs verenigingen in 2024 meer kosten gedeclareerd dan in 2023		-100.000
<u>Burgerzaken</u>		

Er zijn meer interne uren toegerekend aan het taakveld burgerzaken. Dit wordt mede veroorzaakt door de doorberekende loonindexeringen en door de documentenpiek.	-247.000
Er is in 2023 een bureau ingehuurd voor het houden van toezicht in het kader van de Basisregistratie Personen (BRP).	92.000
De inkomsten uit leges zijn hoger dan in 2023 (€ 518.000). Er zijn door de documentenpiek met name meer paspoorten aangevraagd. Hier staat tegenover dat er ook meer overdragen is aan rijksleges voor rij- en reisdocumenten (€ 237.000).	281.000
In 2023 zijn er meer kosten geweest voor de verkiezingen. In 2023 zijn er verkiezingen geweest voor Provinciale Staten, Waterschap en de Tweede Kamer. In 2024 zijn er Europese verkiezingen geweest.	123.000
<u>Beheer gemeentelijke eigendommen</u>	
Er zijn meer interne uren toegerekend aan het taakveld beheer gemeentelijke eigendommen. Dit wordt mede veroorzaakt door de doorberekende loonindexeringen. Daarnaast is dit het gevolg van implementatie van het huisvestingsbeleid en strategische aankopen.	-83.000
Door het indexeren van de pachtprizen zijn de inkomsten gestegen ten opzichte van 2023.	116.000
Er zijn in 2024 minder kosten gemaakt ten behoeve van de verkoop van de gemeentelijke eigendommen.	64.000
Er zijn in 2023 incidentele kosten gemaakt in verband met het ruimen van vakken bij de diverse begraafplaatsen.	34.000
In 2024 is op advies van de accountant een voorziening getroffen voor de plusuren die mogelijk uitbetaald moeten worden. Dit leidt tot een nadeel ten opzichte van 2023.	-304.000
Overige verschillen	-17.000
Saldo verschil	-401.000

Programma Openbare orde en veiligheid

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	4.659	5.088	5.095	4.804
Baten	165	11	11	12
Saldo	-4.494	-5.077	-5.084	-4.792
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	0	0	0	0
Per saldo mutaties reserves	0	0	0	0
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.494	-5.077	-5.084	-4.792

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Crisisbeheersing en brandweer	-22
Openbare orde en veiligheid	314
Voordelig verschil	292

Voornaamste verschillen:

	€
Er zijn minder uren verantwoord op het taakveld openbare orde en veiligheid dan begroot. Dit betreft een verschuiving van uren van diverse clusters. Deze uren zijn voornamelijk verantwoord op taakveld samenkracht en burgerparticipatie (het programma sociaal domein), op burgerzaken (programma bestuur en beheer) en op overhead.	253.000
Overig verschillen	39.000
Saldo verschil	292.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-4.792
Saldo jaarrekening 2023	-4.494
Nadelig verschil	298

Voornaamste verschillen:

<u>Crisisbeheersing en brandweer</u>	
De bijdrage aan de Veiligheidsregio Brabant Noord is, conform besluitvorming door de raad, in 2024 hoger dan in 2023.	-340.000
<u>Openbare orde en veiligheid</u>	
In 2023 is er extra cameratoezicht ingezet bij de caleidoscoop. Dit veroorzaakt een voordeel in 2024.	65.000

Overige verschillen		-23.000
Saldo verschil		-298.000

Programma Verkeer en vervoer

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	6.543	6.622	7.781	7.129
Baten	781	379	399	670
Saldo	-5.762	-6.243	-7.382	-6.459
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	129	133	133	133
Onttrekkingen uit reserves	0	0	700	0
Per saldo mutaties reserves	-129	-133	567	-133
Saldo inclusief mutaties reserves	-5.891	-6.376	-6.815	-6.592

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Verkeer en vervoer	919
Parkeren	-2
Parkeerbelasting	6
Voordelig verschil	923

Voornaamste verschillen:

<u>Verkeer en vervoer</u>		
Aan dit programma zijn minder interne uren besteed dan begroot. Door diverse clusters zijn minder uren besteed aan dit programma.		28.000
Het in 2023 voor onderhoud aan de Schweitzertunnel opgenomen bedrag is in 2023 en 2024 nog niet ingezet. De werkzaamheden worden doorgeschoven naar 2025. Hiervoor wordt een budgetoverheveling voorgesteld.		700.000
De kosten voor onderhoud van Civieltechnische kunstwerken zijn hoger dan geraamd. Dit betreft met name de kosten van vervanging van een brug bij de Vermeerstraat in Oudheusden en het onderhoud aan de geleiderail nabij de Elshoutseweg.		-81.000
De kosten voor elektra voor de openbare verlichting zijn hoger dan de raming. In de jaarrekening zijn de kosten op basis van voorschoten verwerkt. De afrekening wordt in 2025 verwacht.		-85.000
De kosten voor onderhoud en losse vervangingen van openbare verlichting zijn lager omdat meer planmatig vervangen is en deze kosten ten laste zijn gekomen van beschikbare kredieten en worden geactiveerd.		96.000
De kosten van uitgevoerde maatregelen uit het GVVP zijn lager dan geraamd. Er zijn nog geen projecten met infrastructurele maatregelen van het GVVP in uitvoering genomen waardoor de kapitaallasten lager zijn		72.000

In 2024 is een bedrag van € 55.000 vrijgevallen uit de voorziening achterstallig onderhoud wegen. Voor de nog resterende onderhoudsmaatregelen is minder budget nodig dan in de voorziening achterstallig onderhoud wegen beschikbaar is.	55.000
De kapitaallasten voor wegen zijn lager dan geraamd. Dit kan worden verklaard doordat er nog geen afschrijving heeft plaatsgevonden op de projectinvesteringen GOL, mitigerende maatregelen Vijfhoevenlaan en het fietspad Tuinbouwweg.	140.000
Overige verschillen	-2.000
Saldo verschil	923.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-6.459
Saldo jaarrekening 2023	-5.762
Nadelig verschil	697

Voornaamste verschillen:

Verkeer en vervoer	
In 2024 zijn minder inkomsten uit leges instemmingsbesluiten en degeneratievergoedingen ontvangen dan in 2023. Er zijn in 2023 ook bedragen over voorgaande jaren in rekening gebracht.	-210.000
In 2024 zijn meer kosten gemaakt voor toezicht kabels en leidingen (glasvezelprojecten).	-43.000
In 2024 waren de kosten voor klein onderhoud aan wegen lager dan in 2023.	58.000
In 2024 meer kosten gemaakt voor onderzoek en voorbereiding van de herinrichting van de Vismarkt dan in 2023.	-37.000
Er is in 2024 sprake van een lagere vrijval uit de voorziening onderhoud wegen waardoor er ten opzichte van 2023 sprake is van een nadelig effect.	-143.000
In 2024 zijn meer kosten gemaakt voor onderhoud en vervanging van civieltechnische kunstwerken dan in het jaar 2023.	-177.000
De kosten voor energie van de openbare verlichting zijn in 2024 lager dan in 2023. Dit is het gevolg van dalende energieprijzen.	169.000
De kosten voor onkruidbestrijding op verhardingen zijn in 2024 fors hoger dan over 2023. Dit heeft te maken de beëindiging van de samenwerking met de vorige aannemer omdat de prestaties	-298.000

achterbleven bij de gemaakte afspraken. Het nieuwe contract voor 2024 is duurder uitgevallen en is sprake geweest van een schadeclaim als gevolg van vermeend meerwerk. Bij de tussentijdse rapportages in 2024 is hierover uitgebreid gerapporteerd.		
In 2024 zijn de kosten voor onderhoud van de bermen lager dan in 2023.		83.000
In 2024 zijn de afschrijvingslasten voor wegen en parkeren hoger dan in 2023.		-52.000
Overige verschillen		-47.000
Saldo verschil		-697.000

Programma Economie en recreatie

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	7.936	12.955	11.083	7.901
Baten	1.999	7.798	4.911	2.460
Saldo	-5.937	-5.157	-6.171	-5.441
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	724	1.374	806	422
Onttrekkingen uit reserves	75	10	709	116
Per saldo mutaties reserves	-649	-1.364	-97	-307
Saldo inclusief mutaties reserves	-6.586	-6.520	-6.269	-5.748

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Recreatieve havens	20
Economische ontwikkeling	-53
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-20
Economische promotie	-5
Cultureel erfgoed	16
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.319
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-547
Voordelig verschil	730

Voornaamste verschillen:

<u>Recreatieve havens</u>		€
De huurkosten voor de jachthaven zijn lager dan geraamd.		20.000
<u>Economische ontwikkeling</u>		
Aan dit taakveld zijn meer uren toegerekend dan geraamd. Dit is een verschuiving van uren met taakveld economische promotie waar minder uren geschreven zijn.		-43.000
De kosten voor uitvoering sociaal economisch plan zijn hoger dan geraamd.		-10.000
<u>Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen</u>		
De kosten voor energie van de standplaatsen zijn € 10.000 hoger dan geraamd. Daarnaast zijn de inkomsten uit marktgelden en vergunningen € 10.000 lager.		-20.000
<u>Economische promotie</u>		
Aan dit taakveld zijn meer uren toegerekend dan geraamd. Dit is een verschuiving van uren naar taakveld economische ontwikkeling waar meer uren geschreven zijn.		-17.000

Hogere opbrengst toeristenbelasting in 2024. Dit is met name het gevolg van hogere realisatie van de opbrengst over het jaar 2023. Tevens is in de jaarrekening 2024 rekening gehouden met een hogere (nog te realiseren) opbrengst.		12.000
<u>Cultureel erfgoed</u>		
In 2021 is van het Rijk een budget ontvangen voor het opstellen van een kerkenvisie. In 2023 heeft een startoverleg plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de kerkelijke gemeenten. In 2024 heeft het vervolg plaatsgevonden maar het opstellen van de visie is nog niet afgerond. Op de ontvangen middelen heeft nog geen volledige besteding plaatsgevonden daarom wordt voor het restant een budgetoverheveling voorgesteld.		10.000
Aan dit taakveld zijn minder uren toegerekend dan geraamd.		6.000
<u>Openbaar groen en (openlucht) recreatie</u>		
Aan dit taakveld zijn minder uren toegerekend dan geraamd. Het grote verschil zit op onderhoud groen. In de begroting was rekening gehouden met de inzet van extra wijkteammedewerkers voor het onderhoud in de openbare ruimte. Deze invulling van formatie heeft niet geheel plaatsgevonden. Daarnaast heeft een verschuiving van de ureninzet van de medewerkers van de buitendienst plaatsgevonden waardoor meer toegerekend is aan andere taakvelden. Dit betreft onder andere de taakvelden afval € 100.000, overhead € 106.000, riolering € 20.000, sport € 13.000 gemeentelijke eigendommen € 13.000.		334.000
Het beschikbaar gestelde krediet voor onderzoek en uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Elshoutse Wielen is nog niet geheel besteed. Voor het deel dat niet besteed is wordt een budgetoverheveling voorgesteld.		556.000
Voor de uitvoering van bomensnoei heeft een aanbesteding plaatsgevonden die enige vertraging heeft opgelopen. Door deze vertraging heeft de uitvoering van de eerste snoeironde niet meer in 2024 plaats kunnen vinden. Dit betekent dat in 2025 feitelijk met de snoei gestart kan worden. Hiervoor wordt een budgetoverheveling voorgesteld.		150.000
Over de periode 2018 tot en met 2024 is een jaarlijkse subsidie ontvangen van het Rijk voor onderhoud en instandhouding van groenaanleg op Bastion Hollandia en de Vestingwerken. Op basis van de in 2024 gemaakte afrekening heeft een gunstige afrekening plaatsgevonden.		196.000
In 2024 is het voor klimaatadaptatie beschikbare budget niet ingezet. De klimaatadaptatiestrategie is begin 2024 vastgesteld waardoor er nog geen heel jaar voor uitvoering en besteding is geweest.		55.000
De kosten voor afronding van het project inrichting Heidijk zijn lager		28.000

uitgevallen dan verwacht waardoor sprake is van een voordeel.		
<u>Fysieke bedrijfsinfrastructuur</u>		
Het taakveld Fysieke bedrijfsinfrastructuur (bouwgrondexploitatie) is in principe budgettair neutraal binnen de begroting of jaarrekening omdat het saldo van de uitgaven en inkomsten via de post onderhanden werken naar de voorraad gronden op de balans wordt verwerkt. Effecten op dit taakveld ontstaan door winstnemingen en stortingen in de reserve bovenwijkse voorzieningen die via het taakveld mutaties reserves worden gestort of onttrokken uit reserves. Daarnaast is de mutatie in de voorziening verliesgevende complexen een post die het saldo beïnvloedt.		
In de begroting 2024 was voor de complexen Hoog I; Hoog II; Dillenburg en Groenewoud Noordwest een tussentijdse winstneming voorzien van € 605.000. Bij de berekeningen van de herziene exploitatieberekeningen voor is gebleken dat in totaal € 307.000 winst (tussentijds) kan worden genomen dus € 298,000 minder, dit effect heeft een nadelige uitwerking op de mutatie van het onderhanden werk.		-298.000
Omdat in het complex Dillenburg een perceel nog niet is uitgeven in 2024 blijft de storting, groot € 2.500, naar de reserve bovenwijkse voorzieningen achter op het begrootte cijfer van € 18.800 per saldo dus € 16.300 minder, dit effect heeft een nadelige uitwerking op de mutatie van het onderhanden werk.		-16.000
In de 2e berap 2024 is melding gemaakt van een wijziging van de rentetoerekening naar de diverse bouwgrondexploitaties. Dit heeft voor de verliesgevende complexen een positief effect en daarom is in de 2e berap een vrijval uit de verliesvoorziening begroot van € 82.000. Voor de complexen Steenenburg bedrijven en Verdoorn Heesbeen blijkt echter dat het nadelige saldo is toegenomen en dat de voorziening niet toereikend is. Deze moet daarom worden aangevuld met in totaal € 148.000. Een nadelig effect daarom hier.		-227.000
Overige verschillen		-6.000
Saldo verschil		730.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-5.441
Saldo jaarrekening 2023	-5.937
Voordelig verschil	495

Voornaamste verschillen:

		€
Aan dit programma zijn in 2024 meer uren toegerekend dan over het jaar 2023. Dit betreft met name openbaar groen voor een bedrag van € 86.000 en voor een bedrag van € 34.000 meer aan speelterreinen en speelvoorzieningen		-114.000

<u>Economische ontwikkeling</u>		
In 2024 zijn de kosten voor uitvoering van het sociaal economisch plan hoger dan in 2023. Dit wordt verklaard doordat verwachte kosten van eind 2023 door geschoven zijn naar 2024.		-45.000
<u>Openbaar groen en (openlucht) recreatie</u>		
De kosten voor renovatie van het openbaar groen zijn in 2024 hoger. Hiervoor zijn ook extra middelen beschikbaar gesteld vanaf 2024.		-169.000
In 2024 zijn de kosten voor de jaarlijkse bomensnoei lager dan in 2023 omdat de aanbesteding vertraging opgelopen heeft. Hiervoor is een budgetoverheveling voorgesteld.		143.000
In 2024 zijn voorbereidingskosten gemaakt voor baggerwerkzaamheden bij de Elshoutse Wiel. Deze kosten komen ten laste van de reserve baggeren.		-90.000
In 2024 is sprake van lagere energiekosten voor het bezoekerscentrum.		58.000
<u>Fysieke bedrijfsinfrastructuur</u>		
Het taakveld Fysieke bedrijfsinfrastructuur (bouwgrondexploitatie) is in principe budgettair neutraal binnen de begroting of jaarrekening omdat het saldo van de uitgaven en inkomsten via de post onderhanden werken naar de voorraad gronden op de balans wordt verwerkt. Effecten op dit taakveld ontstaan door winstnemingen en rood voor groen posten die via het taakveld mutaties reserves worden gestort of onttrokken uit reserves.		
De winstnemingen in de jaarrekening 2024 bij de complexen voor bedrijventerreinen (Hoog I, Hoog II, Dillenburg en Metal Valley zijn in totaal € 307.000. In 2023 is € 605.000 winst genomen, dit geeft een afwijking van € 298.000 wat een effect heeft op de mutatie onderhanden werk.		-298.000
Met betrekking tot stortingen in de reserve Bovenwijks is in 2024 een bedrag van € 3.000 verwerkt vanuit het complex Dillenburg. In 2023 was er vanuit het complex Hoog II € 19.000 gestort wat een effect op het onderhanden werk heeft van € 16.000.		-16.000
De voeding van de verliesvoorziening van de bedrijfscomplexen is voor 2024 € 145.000 In 2023 was de mutatie in de verliesvoorziening € 1.130.000. Een afwijking van € 985.000.		985.000
Overige verschillen		41.000
Saldo verschil		495.000

Programma Onderwijs

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	4.551	3.585	4.262	4.133
Baten	1.603	806	1.067	1.419
Saldo	-2.948	-2.779	-3.195	-2.739
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	1.118	1.047	1.047	1.014
Onttrekkingen uit reserves	22	0	280	5
Per saldo mutaties reserves	-1.096	-1.047	-766	-1.009
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.045	-3.826	-3.961	-3.747

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Onderwijshuisvesting	250
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	206
Voordelig verschil	456

Voornaamste verschillen:

<u>Onderwijshuisvesting</u>	€
In 2024 heeft een afrekening met Scala plaatsgevonden met betrekking tot de vaststellingsovereenkomst inzake het onderhoud van schoolgebouwen. Dit resulteert in een voordeel van € 285.000 ten opzichte van de begroting. Dit bedrag komt ten gunste van de binnen de Algemene Reserve geormerkte middelen voor onderwijshuisvesting.	285.000
In 2024 zijn kosten gemaakt voor de actualisatie van het Integraal huisvestingplan (IHP) en haalbaarheidsonderzoeken ten behoeve van de huisvesting van het d'Oultremont College.	-35.000
<u>Onderwijsbeleid en leerlingzaken</u>	
Door openstaande vacatures is er een voordeel op de uren met betrekking op onderwijsbeleid.	85.000
De kosten van het leerlingenvervoer zijn hoger dan begroot. Bij het eigen vervoer is verhoging opgetreden doordat er enerzijds meer leerlingen zijn en anderzijds de kilometervergoeding is verhoogd. Daartoe is in de bestuursrapportage een bijstelling doorgevoerd. De werkelijke kosten liggen hoger dan de verwachte bijstelling.	-42.000
In 2024 zijn er voor het Regionaal Meldpunt en Coördinatiepunt Voortijdig Schoolverlaters (RMC) meer gelden ontvangen dan begroot. Verder is er in 2024 een extra subsidie ontvangen voor de aanpak van jeugdwerkloosheid en de aanpak van verzuim onder jongeren van 18-23 jaar.	60.000

Er is sprake van een voordeel op het budget subsidies peuteropvang. De voornaamste reden betreft een onderbesteding van Mikz Kinderopvang en verder het feit dat er relatief weinig gebruik wordt gemaakt van de regeling peuteropvang. Daarnaast zien we dat we een groot deel van de kosten kunnen toeschrijven aan de OAB-middelen (onderwijsachterstandsbeleid).		81.000
Overige verschillen		22.000
Saldo verschil		456.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-2.739
Saldo jaarrekening 2023	-2.948
Voordelig verschil	209

Voornaamste verschillen:

<u>Onderwijshuisvesting</u>		€
In 2024 heeft een afrekening met Scala plaatsgevonden met betrekking tot de vaststellingsovereenkomst inzake het onderhoud van schoolgebouwen. Dit resulteert in een voordeel van € 285.000 ten opzichte van 2023.		285.000
In het kader van de financiële afwikkeling van de nieuwbouw van de Dromenvanger en De Leilinde zijn in 2024 incidentele kosten gemaakt.		-208.000
De afschrijvingslasten zijn in 2024 lager dan in 2023. Dit is voornamelijk te verklaren doordat de oude scholen aan de Kasteellaan in Oudheusden gesloopt zijn in 2023. Hierdoor is de resterende boekwaarde in 2023 ineens afgeschreven.		90.000
In 2023 zijn eenmalige kosten gemaakt voor de plaatsing van tijdelijke units voor basisschool De Bussel.		75.000
<u>Onderwijsbeleid en leerlingzaken</u>		
In 2023 zijn er voor het Regionaal Meldpunt en Coördinatiepunt Voortijdig Schoolverlaters (RMC) meer middelen ontvangen dan in 2024.		-50.000
Overige verschillen		17.000
Saldo verschil		209.000

Programma Sport en cultuur

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	9.011	8.995	10.388	9.722
Baten	2.494	2.253	2.316	2.471
Saldo	-6.517	-6.742	-8.072	-7.251
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	25	0	0	0
Per saldo mutaties reserves	25	0	0	0
Saldo inclusief mutaties reserves	-6.492	-6.742	-8.077	-7.251

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Sport	733
Cultuur	88
Voordelig verschil	821

Voornaamste verschillen:

<u>Sport</u>	€
Er waren extra kosten geraamd voor de inhuur van zwemonderwijzers, maar kosten zijn niet volledig benut. Daarnaast is er een verschuiving naar taakveld burgerzaken, omdat een medewerker vanuit sport, gezien de drukte van taken met betrekking tot burgerzaken, daar is bijgesprongen .	99.000
Voor de herinrichting van De Schroef is door de initiatiefnemers een bijdrage gevraagd aan de gemeente. Op basis van het projectplan van Stichting de Schroef werden de kosten hiervoor geraamd op € 1.335.000. Een deel van deze kosten kan niet geactiveerd worden en is in de begroting 2023 opgenomen als incidentele last in de exploitatie (€ 537.000). Middels een budgetoverheveling wordt voorgesteld om dit bedrag in 2025 beschikbaar te houden. De kosten zijn in 2024 nog niet gemaakt, doordat er extra participatie nodig was voor het opstellen van het inrichtingsplan, dit heeft geleid tot een langere doorlooptijd. Ten tijde van het opstellen van de begroting werd er vanuit gegaan dat er kapitaallasten zouden voortvloeien uit het activeerbare deel van de kosten (€ 24.000). Echter heeft er in 2023 geen investering plaatsgevonden, waardoor er in 2024 geen kapitaallasten zijn.	561.000
De energiekosten zijn hoger dan geraamd. De kosten voor 2024 zijn op basis van schattingen als voorschot in rekening gebracht en er heeft nog geen afrekening op basis van werkelijk verbruik plaatsgevonden.	-108.000
In 2024 waren er incidentele kosten opgenomen om naast de	127.000

verduurzaming van sportzalen De Kubus en De Vennen een aantal verbetermaatregelen toe te passen. Deze maatregelen zijn nog niet uitgevoerd. Middels een budgetoverheveling wordt voorgesteld om een bedrag van € 50.000 beschikbaar te houden voor het plaatsen van akoestische wandpanelen in de sportzalen. Het resterende bedrag valt vrij (€ 77.000).		
Bij de diverse sportparken vallen de kosten voor het onderhoud van de (kunstgras)velden lager uit dan begroot. Dit komt doordat twee van de zes hockeyvelden zijn gerenoveerd en het hybrideveld van VV Nieuwkuijk is gerenoveerd naar kunstgras, waardoor er aan die velden minder onderhoud is geweest. Daarnaast is er bij de Vlijmense Boys één veld nog beperkt gebruikt, waardoor de onderhoudskosten ook beperkt waren, voor dit veld waren er nog wel onderhoudskosten begroot. Dit alles heeft geleid tot een voordeel van € 39.000.		39.000
De inkomsten van de zwemlessen zijn hoger dan begroot. Er zijn meer zwemlesgroepen dan bij de begroting was ingeschat. Daarnaast zijn er borstcrawl cursussen geweest die niet waren begroot en zijn er meer bijlessen gegeven dan van tevoren was gedacht. Ook zijn de groepen voor de groepslessen groter geworden en is er een nieuwe opzet van abonnementsstructuur. Dit alles heeft geleid tot een voordeel.		79.000
Om sport en beweging te stimuleren konden gemeenten in het verleden de btw die aan hen in rekening werd gebracht in aftrek brengen. Met ingang van 1 januari 2019 is dit recht vervallen. Dit heeft tot gevolg dat alle inkoop btw kostenverhogend is geworden. Daar staat tegenover dat gemeenten ter compensatie een specifieke uitkering aan kunnen vragen (SPUK). In de begroting is er vanuit gegaan dat we de volledige compensatie ontvangen. De regeling is met ingang van 2024 gewijzigd, op basis van een gemiddelde van voorgaande jaren is een bedrag ontvangen. Dit is € 85.000 lager dan begroot. Daar staat tegenover dat er over 2023 naar aanleiding van de beschikking nog extra middelen zijn ontvangen ter grootte van € 110.000. Dit resulteert in een voordeel van € 25.000.		25.000
Er is ten opzichte van de begroting een aanvullende storting gedaan in de voorziening onderhoud gebouwen. Dit is gedaan om de kostprijsverhogende btw bij sport te compenseren, dit was niet meegenomen bij de begroting.		-120.000
Kapitaallasten zijn lager dan begroot door wijziging van de rekenrente.		31.000
<u>Cultuur</u>		
Er is minder subsidie verstrekt aan De Voorste Venne dan begroot. Dit komt doordat er door De Voorste Venne minder subsidie is aangevraagd vanwege het inhuizen van de bibliotheek. Bij het opstellen van de begroting 2024 was nog niet duidelijk voor welk bedrag de subsidie werd aangevraagd en toegekend. Bij de		81.000

tussentijdse rapportage over 2024 is hier per abuis geen melding van gemaakt. Dit resulteert in een voordeel.		
Overige verschillen		7.000
Saldo verschil		821.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-7.251
Saldo jaarrekening 2023	-6.517
Nadelig verschil	734

Voornaamste verschillen:

	€
Er zijn meer interne uren doorbelast dan in 2023. Dit wordt met name veroorzaakt door een hogere productiviteit bij de zwemonderwijzers. Daarnaast zijn er meer uren gemaakt met betrekking tot cultuur door uitbreiding van de medewerkers.	-90.000
Er zijn meer huurinkomsten van sportzalen en -velden doordat de huurprijzen zijn geïndexeerd ten opzichte van 2023.	81.000
De kosten voor energie waren in 2023 fors hoger vanwege de gestegen energieprijzen. We verwachten nog een afrekening over 2024. Dit resulteert in een voordeel ten opzichte van 2023.	297.000
In 2023 is er bij zwembad Die Heygrave een toiletgroep vervangen. Dit leidt in 2024 tot een voordeel.	44.000
De inkomsten van de zwemlessen zijn hoger dan in 2023. Er zijn in 2024 meer zwemlesgroepen dan in 2023. Ook zijn de groepen voor de groepslessen groter geworden en is er een nieuwe opzet van abonnementsstructuur.	44.000
In 2023 zijn er incidentele kosten gemaakt voor de ondersteuning van het burgerinitiatief voor het sportpak De Hoge Heide. Dit leidt in 2024 tot een voordeel.	28.000
Er zijn vanuit het Rijk middelen ontvangen vanuit de specifieke uitkering meerkosten energie openbare zwembaden. Deze uitkering heeft betrekking op de meerkosten voor energie over de jaren 2022 en 2023. Deze regeling is in 2023 gestart, waardoor de middelen volledig in 2023 zijn ontvangen. Dit levert in 2024 een nadeel op ten opzichte van 2023.	-206.000
Om sport en beweging te stimuleren konden gemeenten in het verleden de btw die aan hen in rekening werd gebracht in aftrek brengen. Met ingang van 1 januari 2019 is dit recht vervallen. Dit heeft tot gevolg dat alle inkoop btw kostenverhogend is geworden. Daar staat tegenover dat gemeenten ter	87.000

compensatie een specifieke uitkering aan kunnen vragen (SPUK). Ten opzichte van 2023 zijn er meer middelen ontvangen, dit wordt veroorzaakt dat er in 2024 nog middelen zijn ontvangen die betrekking hebben op 2023.		
Er is in 2024 een hogere storting geweest in de voorziening onderhoud gebouwen met betrekking tot sport en cultuur dan in 2023. Dit is gedaan op basis van het in november 2023 vastgestelde meerjarenonderhoudsplan. De hogere storting wordt met name veroorzaakt door de indexatie van de bouwkosten.		-592.000
Ten opzichte van 2023 zijn de kapitaallasten toegenomen. Dit wordt veroorzaakt door de verduurzaming van sportzaal De Vennen, de nieuwbouw kleedruimte SC Elshout, eenmalige afschrijving van het hybride veld bij vv Nieuwkuijk en de inhuizing van de bieb in de Voorste Venne.		-253.000
De subsidie aan het streekarchief is ten opzichte van 2023 gestegen als gevolg van indexatie, stijgende personeelskosten, stijgende huisvestigingskosten en kosten voor een e-depot.		-34.000
In 2024 wordt geen huur meer ontvangen voor de bibliotheek in Drunen vanwege de inhuizing in de Voorste Venne (€ 112.000). Daar staat tegenover dat er meer huur wordt ontvangen vanuit de Voorste Venne voor de inhuizing van de bibliotheek en de indexatie (€ 73.000). Daarnaast is de subsidie aan de bibliotheken gestegen als gevolg van prijs- en loonindexatie (€ 48.000). Dit leidt in totaal tot een nadeel ten opzichte van 2023 van € 87.000.		-87.000
Overige verschillen		-53.000
Saldo verschil		-734.000

Programma Sociaal domein

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	59.392	52.161	66.975	65.169
Baten	22.091	9.584	24.443	23.887
Saldo	-37.301	-42.577	-42.532	-41.283
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	1.002	0	475	476
Per saldo mutaties reserves	1.002	0	475	476
Saldo inclusief mutaties reserves	-36.299	-42.577	-42.057	-40.807

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Samenkracht en burgerparticipatie	1.509
Participatie (incl. schuldhulpverlening)	124
WMO - Jeugd	-306
Volksgezondheid	-78
Voordelig verschil	1.249

Voornaamste verschillen:

<u>Algemeen</u>		€
Over diverse taakvelden binnen dit programma zijn meer uren gerealiseerd dan begroot was. Deze uren zijn exclusief de uren die voor opvang Oekraïne zijn gerealiseerd. Dit leidt tot een nadeel.		-138.000
<u>Samenkracht en burgerparticipatie</u>		
Voor het uitvoeren van de taken omtrent de vluchtelingenopvang Oekraïne ontvangt de gemeente middelen van het Rijk. Voor opvang Oekraïne zijn meer uren gerealiseerd dan begroot was. Dit leidt tot een nadeel van € 49.000. Na boeking van alle kosten is sprake van een positief saldo wat ten gunste van het resultaat komt.		1.385.000
De kosten voor subsidies Sociaal Domein zijn lager uitgevallen dan begroot.		36.000
Door een betere uitsplitsing van de inburgeringstrajecten worden er meer algemene uitvoeringskosten verhaald binnen de SPUK inburgering, in plaats van op het gemeentefonds. Voor 2024 betekent dit een voordeel ten opzichte van begroot van € 71.000.		71.000
Er zijn in 2024 geen kosten gemaakt voor innovatie WMO waardoor er sprake is van een voordeel.		43.000
Bij de 1e bestuursrapportage 2024 is een bedrag opgenomen voor verwachte meerkosten voor licenties met betrekking tot het Sociaal		84.000

Domein. Deze bijstelling is te hoog ingeschat waardoor nu een voordeel ontstaat van € 35.000. Daarnaast zijn de kosten voor de inzet van het regionale expert team niet geheel benut waardoor een voordeel ontstaat van € 29.000. De kosten voor de regionale samenwerking zijn lager ongeveer € 20.000 dan het hiervoor beschikbare budget.		
<u>Participatie</u>		
Uitvoering van het armoedebelief heeft geleid tot een nadeel van € 18.000. Deze kostenstijging is te zien bij de Heusdenpas.		-18.000
Het Rijk heeft gemeenten gevraagd om huishoudens, die getroffen zijn door de alleenverdienersproblematiek, te ondersteunen. Baanbrekers gaat in 2025 aan de slag met de alleenverdienersproblematiek. Het besluit over de uitvoering is pas eind 2024 genomen, waardoor het niet meer mogelijk was om de uitvoering nog in 2024 plaats te laten vinden. De uitvoering zal voor het eind van 2025 gereed zijn. Voor de uitvoering in 2025 wordt een budgetoverheveling voorgesteld.		35.000
De uitvoering van de extra wijkinzet voor draagvlak huisvesting statushouders heeft een looptijd van september 2024 tot en met juli 2025. Voor de middelen die nog niet besteed zijn wordt een budgetoverheveling voorgesteld voor uitvoering in 2025.		85.000
<u>WMO</u>		
De kosten voor WMO vallen per saldo € 195.000 nadeliger uit dan ingeschat bij de 2e bestuursrapportage. Dit saldo bestaat uit voor- en nadelen op de verschillende componenten (Hulp bij Huishouden, begeleiding/dagbesteding, voorzieningen t.b.v. mobiliteit of huisaanpassingen, regiotaxi). Zo is bij Hulp bij Huishouden ten opzichte van de begroting een voordeel van € 277.000. Dit komt doordat in 2024 de procentuele benutting van het aantal toegewezen uren hulp bij het huishouden lager is dan verwacht en ook lager dan voorafgaande jaren. De kosten voor WMO begeleiding/dagbesteding laten een nadeel zien van € 199.000. Dit is met name het gevolg van een toename in het aantal cliënten bij zowel het samenwerkingsverband SIEM als bij cliënten met een PGB. De overige WMO-voorzieningen geven een totaal nadeel van € 273.000. Dit betreft met name meerkosten voor woningaanpassingen (€ 170.000). Een bedrag van € 475.000 van de meerkosten zoals ingeschat bij de 2e bestuursrapportage wordt ten laste gebracht van de reserve Sociaal Domein. Het resterend saldo van de reserve Sociaal Domein is nihil.		-195.000
<u>Jeugd</u>		
De kosten voor jeugdhulp zijn hoger uitgevallen dan bij de 2e bestuursrapportage ingeschat. Dit heeft met name betrekking op hogere kosten voor de regionale jeugdhulp op basis van de 3e prognose van de regio Hart van Brabant.		-136.000

<u>Volksgezondheid</u>		
De bijdrage van de GGD is lager uitgevallen en heeft een voordeel van € 28.000		28.000
Overige verschillen		-31.000
Saldo verschil		1.249.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-41.283
Saldo jaarrekening 2023	-37.301
Nadelig verschil	-3.982

Voornaamste verschillen:

		€
In 2024 zijn er meer uren doorbelast dan in 2023. Dit is inclusief de uren voor de opvang van Oekraïners.		-137.000
Voor de opvang van Oekraïners zijn enerzijds middelen ontvangen van het Rijk en anderzijds zijn er kosten gemaakt. Per saldo is een bedrag ontvangen dat nog niet besteed is. Dit geeft een voordeel in 2024 ten opzichte van 2023. Dit bedrag komt ten gunste van het resultaat.		884.000
De kosten voor armoedebestrijding zijn in 2024 lager dan in 2023. Dit heeft voor een bedrag van € 2.053.000 te maken de uitbetaling van de energietoeslag in 2023. De kosten voor schuldhelpverlening zijn in 2024 € 99.000 hoger dan in 2023. Daarnaast zijn er kleinere verschillen bij kwijtscheldingen en de Heusdenpas.		1.949.000
De bijdrage voor Baanbrekers voor het jaar 2024 voor de uitvoering van re-integratie is hoger vastgesteld dan de bijdrage voor het jaar 2023.		-258.000
De kosten voor het Jeugd en Gezinsteam (JGT) zijn in 2024 € 854.000 hoger. In 2024 heeft een verdere doorontwikkeling van het JGT plaatsgevonden in de samenwerking met Sterkhuis. De kosten hiervoor zorgen voor een nadelig effect in vergelijking met 2023. Dit moet gezien worden in relatie tot de kostenontwikkeling van regionale jeugdhulp.		-854.000
De kosten voor subsidies binnen dit programma zijn hoger dan in 2023. Dit is met name het gevolg van de indexering.		-460.000
Sinds 2024 wordt een andere specificatie van de kosten voor de inburgeringstrajecten gehanteerd dan voorheen. In 2023 zijn enkele kosten die op de SPUK-inburgering verhaald kunnen worden, opgenomen in de algemene uitvoeringskosten. In 2024 zijn deze kosten wel uitgesplitst. Hierdoor is het mogelijk om meer van deze		79.000

kosten op het budget SPUK-inburgering te verhalen in plaats van op het gemeentefonds. Voor 2024 betekent dit een voordeel van € 79.000.		
De kosten voor overhead (ICT en overige contracten) uitvoering van WMO zijn hoger. Dit is het gevolg van prijsstijgingen en het ingebruiknemen van een nieuwe applicatie.		-60.000
De kosten voor hulp bij het huishouden zijn in 2024 hoger dan in 2023. Dit is voornamelijk het gevolg van de tariefstijging in 2024.		-740.000
De kosten voor WMO vallen per saldo hoger uit in 2024 dan in 2023. Dit saldo bestaat uit verschillende componenten: WMO begeleiding/dagbesteding hogere kosten € 671.000; Hogere kosten woningaanpassingen door oa het toenemende aantal trapliften dat geplaatst wordt en enkele duurdere woningaanpassingen € 388.000; De kosten voor voorzieningen t.b.v. mobiliteit en hulpmiddelen zijn € 270.000 hoger als gevolg van hogere tarieven en toename gebruik deeltaxi.		-1.329.000
De totale kosten van Jeugdhulp (lokaal en regionaal) zijn in 2024 hoger dan in 2023. Dit geeft een totaal nadeel van € 2.499.000. De lokale kosten van Jeugdhulp maatwerk en PGB zijn in 2024 € 237.000 lager dan in 2023.		-2.499.000
De kosten voor de bijdrage aan de GGD is € 428.000 hoger. Dit is voor een deel het gevolg van de indexering. Daarnaast is er in 2024 sprake een incidentele bijdrage voor aanvulling van de algemene reserve tot de ondergrens en incidentele transitiemiddelen voor Fit en Gezond.		-428.000
De huurkosten voor MFA zijn hoger dan over 2023.		-50.000
Overige verschillen		-79.000
Saldo verschil		-3.982.000

Programma Duurzaamheid, Milieu en afval

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	11.462	12.358	14.843	16.559
Baten	10.450	11.608	13.918	15.732
Saldo	-1.012	-750	-925	-828
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	0	0	0	-136
Onttrekkingen uit reserves	0	0	0	0
Per saldo mutaties reserves	0	0	0	136
Saldo inclusief mutaties reserves	-1.012	-750	-925	-691

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Riolering	-146
Afval	-40
Milieubeheer	283
Voordelig verschil	97

Voornaamste verschillen:

Riolering	€
De opbrengst rioolrecht wordt bij de begroting elk jaar op basis van een aantal aannames geraamd. Aannames worden gedaan voor een stijging van het aantal nieuwe huisaansluitingen en het aantal grootverbruikers. Er is een gering nadelig verschil van € 31.000 tussen de raming van de opbrengst en de werkelijke opbrengst.	-31.000
Aan het taakveld riolering zijn in 2024 minder uren toegerekend dan begroot.	99.000
Met het opstellen van het nieuwe waterplan is voor diverse onderzoekskosten een bedrag opgenomen. In werkelijkheid zijn de kosten lager uitgevallen doordat niet alles opgepakt is. Er zijn nauwelijks kosten gemaakt voor het opstellen van een verlegregeling (project verleggen kabels en leidingen) (voordeel € 125.000). Er is geen onderzoek gedaan naar illegale lozingen (voordeel € 25.000), er is geen afkoppelcoach voor bedrijventerreinen ingezet (voordeel € 10.000), er is geen baggerplan opgesteld (voordeel € 25.000), er is geen watersysteemanalyse opgesteld (voordeel € 40.000), er is geen onderzoek gedaan naar blauwalg/kroosproblematiek (voordeel € 10.000) geen externe advisering bij afkoppelplannen en geen onderzoekskosten HNO (voordeel € 32.000). De niet uitgevoerde onderzoeken zullen op een later moment alsnog gedaan worden. De nu niet benutte middelen maken onderdeel uit van de mutatie met de spaarvoorziening waterplan.	300.000
Op diverse exploitatiebudgetten zoals reiniging, inspectie, preventief en correctief onderhoud straatkolken zijn de kosten lager dan de	-144.000

hiervoor beschikbare budgetten. Deze minder kosten bedragen ongeveer € 35.000. Er zijn minder deelinspecties uitgevoerd dan waarmee in het budget rekening is gehouden. Er zijn minder revisiewerkzaamheden uitgevoerd. De kosten voor het herstellen van een instabiele rioolsituatie in de Stationsstraat in Drunen zijn ongeveer € 179.000 duurder uitgevallen dan eerder ingeschat.		
De energiekosten zijn hoger dan geraamd.		-81.000
Er is sprake van hogere afschrijvingslasten als gevolg van een verlaging van de rekenrente. De kapitaallasten worden berekend op basis van annuïteiten waardoor bij een verlaging van de rekenrente de afschrijvingslasten hoger worden.		-7.000
Het voor afkoppelen beschikbare budget is niet geheel benut. Er is op alle onderdelen van de subsidieregeling minder beroep gedaan dan verwacht. Dit leidt tot een voordeel.		48.000
Met het opstellen van het nieuwe waterplan is een inschatting gemaakt van de kosten voor het onderhouden van waterbergingen (Wadi's). De werkelijke kosten voor het onderhoud zijn flink lager uitgevallen omdat nog niet overal onderhoud is uitgevoerd.		76.000
Jaarlijks wordt het verschil tussen de kosten en opbrengsten met betrekking tot de kostendekkendheid van de opbrengst rioolheffing gedoteerd of ten laste gebracht van de voorziening riolering. In 2024 zijn de kosten lager uitgevallen en is de dotatie aan de voorziening hoger dan begroot.		-406.000
<u>Afval</u>		
Jaarlijks wordt het verschil tussen de kosten en opbrengsten met betrekking tot de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing gedoteerd of ten laste gebracht van de voorziening afvalstoffenheffing. In plaats van een geraamde onttrekking heeft een storting plaatsgevonden.		-647.000
Lagere kosten voor de gescheiden inzameling en verwerking van afval voornamelijk PMD en oud papier. Zowel lagere ophaalkosten papier als hogere opbrengsten bij inlevering van papier zorgen voor een voordeel. Daarnaast is een positief gevolg van PMD in zakken dat er minder kosten gemaakt worden door afkeur van PMD (voorheen containers).		458.000
Inzet van personeel en overige lasten voor afval en de milieustraat zorgen voor een nadeel. Onderdeel van dit nadeel is een actueel probleem namelijk de afvoer van lachgas cilinders wat een bijdrage levert aan het nadeel voor € 30.000.		-53.000
De opbrengst afvalstoffenheffing was begroot op € 4.150.000, de realisatie bedraagt € 4.352.000. Een positief effect van € 202.000. Dit		202.000

is in lijn met de vooraf ingezette lijn om dit te verhogen.		
<u>Milieubeheer</u>		
Er zijn minder uren gerealiseerd op het taakveld milieubeheer dan oorspronkelijk begroot. Een aantal vaste medewerkers en ingehuurd personeel is uiteindelijk betaald met specifieke uitkeringen die we van het Rijk hebben ontvangen. De uitkeringen van het Rijk zorgen er ook voor dat lasten betaald worden vanuit specifieke uitkeringen, waardoor reguliere budgetten niet zijn aangesproken.		405.000
Over 2024 hebben meerdere wegdekreinigingen plaatsgevonden waardoor een nadeel op het milieu handavingsbudget is ontstaan. Daarnaast is het bedrag voor bijdragen aan de gemeenschappelijke regeling € 21.000 hoger uitgevallen dan geraamd.		-69.000
De inzet voor ongedierte en hondenoverlast heeft meer personele inzet gevraagd dan vooraf geraamd.		-50.000
Overige posten bestaat uit een nadeel op niet in gerealiseerde milieuleges opbrengsten voor bedrijven (-€ 90.000) en voordelen uit opgelegde dwangsommen (€ 26.000) en andere voordelen (€ 42.000)		-26.000
Overige verschillen		23.000
Voordelig verschil		97.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-828
Saldo jaarrekening 2023	-1.012
Voordelig verschil	184

Voornaamste verschillen:

<u>Riool</u>		€
In 2024 zijn meer kosten voor interne uren toegerekend aan dit taakveld. Voor een deel is dit het gevolg van hogere interne tarieven.		-78.000
De kosten voor (correctief) onderhoud en inspectie zijn in 2024 hoger geweest dan in 2023. Er is in 2024 sprake geweest van herstel van een instabiele rioolsituatie in Drunen.		-273.000
De kosten voor energie zijn in 2024 lager omdat in 2023 sprake was van hogere energieprijzen.		26.000
De mutatie voor de voorziening wordt elk jaar bepaald aan de hand van de werkelijke ontwikkeling van de kosten en kan daardoor schommelen. Ten opzichte van 2023 is sprake van een hogere mutatie.		-252.000
De opbrengst rioolrecht stijgt elk jaar door de verhoging als gevolg van het		484.000

spaarsysteem en een toename van het aantal rioolaansluitingen. Hierdoor ontstaat een voordeel ten opzichte van 2023.		
<u>Afval</u>		
In 2024 heeft er een toevoeging aan de voorziening plaatsgevonden van € 313.000. In 2023 is er een bedrag onttrokken aan de voorziening van € 233.000. Deze afwijking is als volgt toe te lichten.		-546.000
Een voordeel op de ontvangst van afvalstoffenheffing is in lijn met de vooraf ingezette verhoging van de belasting voor totaal € 4.351.000 (2023: € 3.511.000).		841.000
Er is een hogere bijdrage ontvangen vanuit het afvalfonds. Dit wordt veroorzaakt doordat de opbrengsten verpakkingafval hoger waren (€ 25.000) dan ingeschat. Ook ontvingen we nog een afwikkeling van de zwerfafvalvergoeding van € 41.000 en een afwikkeling van de vergoeding verpakkingafval 2021 en 2022 van €71.000. Voor het overstappen op het inzamelen van PMD in zakken ontvingen we een bijdrage van € 15.000. Ten slotte ontvangen we vanaf 2024 een vergoeding voor het aandeel verpakkingen in openbare prullenbakken van € 43.000.		199.000
Hogere lasten voor het inzamelen van PMD.		-171.000
De verwerkings- en inzamelkosten voor GFT-afval zijn hoger dan 2023. Dit komt enerzijds doordat er meer GFT is ingezameld en verwerkt. Anderzijds is er een naheffing gekomen van de GFT-verwerker voor een hoger dan toegestaan vervuilingpercentage (onderdeel van het nieuwe contract per 2024).		-43.000
Door een hogere marktprijs voor oud papier in 2024 is de opbrengst over 2024 hoger dan 2023.		120.000
De verwerkingskosten voor de milieustraat zijn ten opzichte van 2023 hoger en de opbrengst van de milieustraat € 9.000 lager.		-34.000
Ten slotte zijn over 2024 meer personele inzet en overige kosten gemaakt voor vegen, buitendienst werkzaamheden inclusief overhead voor afval (€ 105.000 nadeel), hogere beleidsmatige uitvoeringskosten voor o.a. het uitwerken van wijzigingen in inzameling van oud papier en PMD (€ 48.000) en is er een hogere belastinglast op de activiteiten dan 2023 (€ 135.000).		-288.000
<u>Milieubeheer</u>		
Voor het jaar 2024 ontvingen we van de Rijksoverheid specifieke uitkeringen om ons klimaat- en energiebeleid uit te voeren. Ten opzichte van 2023 leverde dit een voordeel op wat onder de regeling vergoed wordt.		342.000
De personele inzet voor ongediertebestrijding is hoger dan geraamd.		-67.000
Over 2024 zijn de uitvoeringskosten van handhaving hoger omdat er onder andere meerdere kostbare wegdekreinigingen plaatsgevonden hebben. Daarnaast is een aanvullende bijdrage aan de omgevingsdienst bijgedragen		-74.000

van € 19.000 nadelig en diverse geringe overige posten voor € 3.000 nadelig.		
Overige verschillen		-2.000
Saldo verschil		184.000

Programma Bouwen en wonen

Financiën (* 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024
Lasten	18.079	21.117	14.880	16.899
Baten	18.292	19.777	12.935	16.615
Saldo	213	-1.340	-1.946	-284
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	321	574	472	431
Onttrekkingen uit reserves				
Per saldo mutaties reserves	-321	-574	-472	-431
Saldo inclusief mutaties reserves	-108	-1.914	-2.417	-715

Toelichting begroot na wijziging versus realisatie 2024

Specificatie verschil (x € 1.000):

Ruimtelijke ordening	366
Grondexploitatie	913
Wonen en bouwen	383
Voordelig verschil	1.662

Voornaamste verschillen:

<u>Ruimtelijke ordening</u>		
Vanaf 2024 is de omgevingswet ingegaan. Hierdoor zijn ook de vooraf geraamde implementatiekosten voor de opstart van de invoering voor een groot deel wel gemaakt. Daarnaast is een deel van de implementatie nog steeds gaande waardoor een voordelig resultaat op de implementatiekosten het gevolg is. Dit voordeel op de implementatiekosten is nog wel nodig de komende periode waardoor dit terugkomt in een voorstel voor budgetoverheveling Bestemmingsplanactualisatie van € 123.638.		123.000
Er zijn meer bijdragen voor bouwexploitatie, bestemmingsplannen en leges gerealiseerd in 2024. Inclusief een subsidie voor versnelling van de woningbouwopgave van € 70.000.		212.000
Overige verschillen		31.000
<u>Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)</u>		
Voor 2024 was de verwachting dat er winst genomen kon worden voor het complex Von Suppéstraat. Bij het herzien van de exploitatieberekeningen voor de jaarrekening 2024 is vastgesteld dat de te nemen winst iets hoger is dan voorzien daarom nu een effect voor het onderhanden werk.		12.000
De stortingen in de reserve Bovenwijkse voorzieningen in 2024 zijn € 30.000 lager. Dit wordt met name veroorzaakt door het nog niet opgestart zijn van De Grassen. Dit heeft een effect op de mutatie onderhanden werken.		-30.000
Vanuit het herzien van de exploitatieberekeningen voor de complexen Geerpark, deelcomplex Steenenburg wonen, Gorsen, Nassaudwarsstraat		932.000

en Schoolstraat-Zuid is gebleken dat in totaal € 1.154.000 kan vrijvallen uit de verliesvoorziening. In de 2e berap is al melding gemaakt van een vrijval van de voorziening van € 222.000 wat als oorzaak de rentebijstelling in 2024 heeft.		
Dotatievoorziening afgewikkelde complexen. Het complex van Victoria is volledig afgerond waardoor de gevormde voorziening voor kosten bouw en woonrijp maken kan worden afgewikkeld. Per saldo is er in 2024 meer besteed dan was voorzien, waardoor bijstorting in de voorziening noodzakelijk is.		-3.000
De toegerekende rente voor het complex van Delft Schoolstraat-Zuid is lager, omdat er een lager rentepercentage is toegerekend in 2024.		2.000
<u>Wonen en bouwen</u>		
Er zijn minder personele uren gerealiseerd op taakveld wonen en bouwen dan begroot met daartegenover een gering hogere inhuur van derden (€ 25.000) resteert een voordeel van € 259.000.		259.000
Voor 2024 was het de bedoeling om vier woonwagenlocaties te herinrichten. Dit heeft nog niet plaatsgevonden. De dekking van de kosten die voortvloeien uit deze herinrichting worden bekostigd uit de opbrengsten van de verkoop / in erfpacht uitgeven van de standplaatsen. Het verkopen van de standplaatsen gaat langzaam. De verwachting is dat niet alles kan worden verkocht, een deel zal via erfpacht worden uitgegeven, indien ook dat niet lukt zal er sprake blijven van een verhuursituatie. Tot slot is in de raad van mei 2023 vastgesteld dat de standplaatsen in Heesbeen en Drunen met elk 1 standplaats wordt uitgebreid. Aangezien het om uitbreidingen gaat die binnen de grenzen van de huidige locaties passen, zullen de kosten gering zijn. Hiervoor is een budgetoverheveling voorgesteld van € 93.000.		93.000
De opbrengsten van de leges omgevingsvergunningen zijn door een groter aantal verstrekte vergunningen hoger dan begroot.		63.000
Er zijn minder uren doorbelast naar projecten dan geraamd.		-45.000
Overige verschillen		13.000
Voordelig verschil		1.662.000

Toelichting op hoofdlijnen realisatie 2024 versus realisatie 2023

Specificatie verschil (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2024	-284
Saldo jaarrekening 2023	213
Nadelig verschil	-497

Voornaamste verschillen:

--	--	--

<u>Ruimtelijke ordening</u>		
Er zijn in over 2024 gering minder uren geschreven op het taakveld ruimtelijke ordening dan in 2023.		25.000
Naar aanleiding van de daadwerkelijke inwerkingtreding van de omgevingswet vanaf 2024 zijn er meer kosten gemaakt in 2024. Vanuit 2023 was voor € 175.000 via budgetoverheveling naar 2024 gebracht om te besteden. De implementatie van kennis en systemen gaat ook in 2025 door. Hierdoor is de ruimte in het saldo over 2024 van € 123.000 als budgetoverheveling 2024 voorgesteld.		-175.000
In 2024 zijn hogere exploitatiebijdragen voor bestemmingsplannen ontvangen (€ 83.000 voordelig) en lagere omvang van leges (€ 35.000 nadelig)		48.000
In 2024 is een hogere subsidie ter dekking kosten woningbouw versnelling ontvangen dan in 2023 van € 40.000.		40.000
<u>Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)</u>		
Het taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) is in principe budgettair neutraal binnen de begroting of jaarrekening omdat het saldo van de uitgaven en inkomsten via de post onderhanden werken naar de voorraad gronden op de balans wordt verwerkt. Effecten op dit taakveld ontstaan door winstnemingen en rood voor groen posten die via het taakveld mutaties reserves worden gestort of onttrokken uit reserves. Onderstaand worden de afwijkingen benoemd.		
In 2024 is er winst genomen in het complex Von Suppéstraat daarentegen was in 2023 de te veel genomen winst teruggeboekt naar het onderhanden werk van het complex Von Suppéstraat. Per saldo een afwijking van:		29.000
De storting naar de reserve Bovenwijkse voorzieningen is in 2024 € 216.000. In 2023 was deze storting € 241.000. Deze stortingen worden gedaan ten laste van het onderhanden werk. Per saldo in deze toelichting is dit mutatie van € 25.000 in het onderhanden werk.		-25.000
In 2024 valt een bedrag van € 1.154.000 vrij uit de verliesvoorziening. In 2023 viel er een bedrag vrij van € 1.990.000. Het vrijvallende bedrag 2024 is lager dan het vrijgevalen bedrag 2023 daarom is dit nu een nadeel.		-836.000
In 2024 is voor de afsluiting van de voorziening afgewikkelde complexen van het complex Victoria een bedrag gestort van € 3.000. In 2023 was een totaalbedrag van € 13.000 vrijgevalen vanuit het afgewikkelde complex van Lennepstraat. Minder vrijval in 2024 betekent een effect van:		-16.000
<u>Wonen en bouwen</u>		
Er zijn minder uren geschreven op het taakveld wonen en bouwen in 2024 dan in 2023 voor € 63.000. Ook heeft er minder inhuur plaatsgevonden voor		130.000

€ 67.000.		
In 2024 zijn er meer opbrengsten op omgevingsvergunningen door onder andere complexere aanvragen met hogere legesprizen voor € 137.000 en exploitatiebijdragen van € 30.000 dan in 2023.		167.000
Op 1 januari 2024 is de omgevingswet in werking getreden waardoor in 2023 aanzienlijk hogere ICT kosten voor 'omgevingswet' software en implementatie kosten zijn besteed, oude en nieuwe softwarekosten). In 2024 is dit weer lager na deze eerste aanschaf.		155.000
In 2023 waren contracten voor vergunningen en handhaving hoger dan in 2024 ook in verband met het overgangsjaar en daardoor dubbele licentiekosten voor software.		35.000
Ingehuurde kennis omtrent diverse onderzoeken rondom bodem, parkeer en waarde adviezen zijn hoger dan in 2023.		-57.000
Meer onderzoek en formulering van woonvisie, woonwensen en markt monitoring heeft in 2024 plaatsgevonden.		-29.000
Overige verschillen		12.000
Saldo verschil		-497.000

Overzicht eenmalige baten en lasten

Op grond van artikel 28 van het BBV dient in de jaarrekening een samenvattend overzicht van de incidentele baten en lasten te worden opgenomen. In het boekjaar zijn de navolgende van belang zijnde incidentele baten en lasten verantwoord:

Incidentele baten Omschrijving (bedragen in € 1.000)	Rekening 2024
Incidentele baten	
<i>Programma Verkeer en vervoer</i>	
Vrijval voorziening achterstallig onderhoud	55
<i>Programma Economie en recreatie</i>	
OHW Winstnemingen bouwgrondexploitatie bedrijven (via AR)	323
Bijdrage in het opstellen SMP	214
Afrekening subsidie onderhoud Wallen en grachten	196
<i>Programma Onderwijs</i>	
Afrekening met scala	285
<i>Programma Sociaal Domein</i>	
Rijksbijdrage vluchtelingenopvang Oekraïne	9.687
<i>Programma Duurzaamheid, milieu en afval</i>	
Rijksbijdrage energiearmoede	446
SPUK Nationaal Isolatie Programma	2.564
Subsidie geluidsanering	184
Subsidie schone lucht akkoord	48
<i>Programma Bouwen en wonen</i>	
Verliesvoorzieningen bijstellen ultimo 2023 (vrijval)	1.154
Overgehevelde middelen implementatie omgevingswet	138
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>	
Ontvangsten middelen voorgaande dienstjaren	293
<i>Heffing VPB</i>	
Correctie fiscale last vennootschapsbelasting	236
Onttrekkingen uit reserves	
Algemene reserve: budgetoverhevelingen jr 2023	6.082
Algemene reserve: eenmalige storting naar BR Kapitaallasten tbv fietspad tuinbouwweg	1.813
Reserve bovenwijkse voorzieningen	25
Reserve Baggeren	90
Reserve Sociaal Domein	476
Totaal:	24.309

Incidentele lasten	Rekening 2024
Omschrijving (bedragen in € 1.000)	
Incidentele lasten	
<i>Programma Bestuur en beheer</i>	
Storting in voorziening plusuren	304
Storting in voorziening verlofsparen	77
<i>Programma Economie en recreatie</i>	
Project Heidijk	25
Opstellen SMP	214
Extra afschrijving baggeren	91
Bijstorting verliesvoorziening complexen	148
<i>Programma Onderwijs</i>	
Haalbaarheidsonderzoek IHP	34
Eenmalige kosten nieuwbouw Dromenvanger en Leilinde en omgeving Kasteellaan	482
<i>Programma Sociaal Domein</i>	
Vluchtelingenopvang Oekraïne div kosten	2.960
Impuls verbetering draagvlak nieuwkomers	39
Inburgering en huisvesting statushouders	90
<i>Programma Duurzaamheid, milieu afval</i>	
SPUK Nationaal Isolatie Programma	2.515
Energiearmoede	446
Kosten geluidsanering	181
Subsidie Houtstook (Schone lucht akkoord)	34
<i>Programma Bouwen en Wonen</i>	
Kosten implementatie Omgevingswet	353
<i>Programma Overhead</i>	
Onderzoek centrale huisvesting	69
Archiefachterstanden	348
Implementatie nieuw fin. systeem	467
Correctie BTW mengpercentage	705
Toevoegingen aan reserves	
Reserve Integraal huisvestingsplan onderwijsgebouwen	866
Reserve baggeren	100
Reserve bijdrage bedrijven GOL	133
Reserve Kapitaallasten: eenmalige storting vanuit AR naar BR Kapitaallasten tbv fietspad tuinbouwweg	1.813
Algemene reserve: dotatie winstnemingen bouwgrond bedrijven	323
Reserve bovenwijkse voorzieningen	382
Reserve Bouw sociale huurwoningen	48
Reserve onderhoud schoolgebouwen	148

Totaal:	13.395
----------------	---------------

In de notitie structurele en incidentele baten en lasten 2024 is de aanbeveling opgenomen om het structureel begrotingssaldo te presenteren volgens een vaste opzet.

Structureel begrotingssaldo	2024
Saldo baten en lasten	11.369
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	5.070
Begrotingssaldo na bestemming	16.439
Waarvan incidenteel	-10.914
Structureel begrotingssaldo	5.525

Op grond van onderdeel artikel 28 lid c dient per programma een toelichting op de belangrijkste posten worden gegeven. Deze toelichting treft u hieronder per programma aan:

Programma Bestuur en beheer

Storting in de voorziening plusuren (lasten)

Er wordt een voorziening gevormd voor de plusuren van het personeel. Er wordt een incidentele storting in de voorziening gedaan ter hoogte van het saldo aan plusuren eind 2024.

Storting in voorziening verlofsparen (lasten)

Er is een incidentele storting gedaan in de voorziening verlofsparen.

Programma Verkeer en vervoer

Baten - Vrijval voorziening achterstallig onderhoud (baten)

Omdat voor de resterende werkzaamheden er minder budget nodig is dan in de voorziening beschikbaar is, kan er in 2024 eenmalig een bedrag vrijvallen.

Programma Economie en recreatie

Winstnemingen bouwgrondexploitatie bedrijven (baten)

Winstnemingen uit grondexploitaties zijn altijd incidenteel omdat de 'winst' over een grondexploitatie maar één keer mogelijk is.

Opstellen soortenmanagementplan (lasten / baten)

Er zijn incidentele kosten gemaakt voor het opstellen van een soorten managementplan voor beschermende soorten. Hiervoor is een incidentele bijdrage ontvangen van de provincie en Woonveste.

Afrekening subsidie onderhoud wallen en grachten (baten)

Er heeft een positieve afrekening plaatsgevonden van een verkregen subsidie van het Rijk voor onderhoud en instandhouding van groenaanleg op Bastion Hollandia en de Vestingwerken voor de periode 2018 tot en met 2024. De afrekening valt in 2024 in betreft een incidentele baat.

Project Heidijk (lasten)

Er zijn lasten opgenomen voor uitvoering van het project Heidijk. Dit betreft incidentele lasten.

Extra afschrijving baggeren (lasten)

De werkelijke kosten die in 2024 gemaakt zijn voor het baggeren van de Elshoutse Wiel worden ineens afgeschreven omdat deze afgedekt worden door een bijdrage vanuit de reserve Baggeren. Zie voor de onttrekking aan de reserve Baggeren onder de incidentele baten.

Bijstorting verliesvoorziening complexen (lasten)

Mutaties in relatie tot grondexploitaties zijn naar aard van de raming incidenteel. Dit geldt ook voor de mutatie op de verliesvoorziening.

Programma Onderwijs*Afrekening met Scala (baten)*

In 2024 heeft een afrekening met Scala plaatsgevonden met betrekking tot de vaststellingsovereenkomst inzake het onderhoud van schoolgebouwen. Dit betreft een incidentele baat van € 285.000.

Haalbaarheidsonderzoek IHP (lasten)

Er zijn in 2024 haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd in het kader van het IHP. Dit zijn eenmalige activiteiten en daarom als incidenteel aangemerkt.

Eenmalige kosten nieuwbouw Dromenvanger, Leilinde en omgeving kasteellaan (lasten)

Bij het opmaken van de eindafrekening van de nieuwbouw Dromenvanger en de Leilinde is gebleken dat er eenmalige kosten gemaakt zijn die niet afgedekt werden door het beschikbare bouwkrediet. Daarnaast zijn de werkzaamheden voor de inrichting van de buitenruimte aan de Kasteellaan in Oudheusden gerealiseerd. Voor een deel van de gemaakte kosten betreft het incidentele kosten. Dit is conform het raadsbesluit van 17 december 2024.

Programma Sociaal domein*Rijksbijdrage Vluchtelingenopvang Oekraïne (baten / lasten)*

De in 2024 beschikbare middelen voor Oekraïne zijn in totaal € 9,7 mln. Dit betreft deels een overheveling uit 2023. Er wordt nog steeds vanuit gegaan dat de aard van de beschikbaar gestelde middelen incidenteel is. De ontvangen middelen worden daarom als incidenteel aangemerkt.

Impuls verbetering draagvlak nieuwkomers (lasten)

Er is een extra inspanning geleverd om het draagvlak voor de huisvesting van statushouders te verbeteren. Dit betreft een eenmalige activiteit.

Inburgering en huisvesting statushouders (lasten)

Het Rijk verstrekt middelen per inburgeringstraject van een statushouder. Van 2023 naar 2024 zijn hiervoor middelen overgeheveld. Deze overheveling wordt als incidenteel aangemerkt.

Programma Duurzaamheid, milieu en afval*Energiearmoede (baten/lasten)*

Er is in 2024 een rijksbijdrage ontvangen voor de aanpak van energiearmoede in de vorm van een specifieke uitkering. Hier staan eveneens ook lasten tegenover.

Specifieke uitkering Nationaal Isolatie Programma (baten/lasten)

Er is in 2024 een bedrag van € 2,6 mln beschikbaar om het Nationaal Isolatie Programma uit te voeren. Dit bestaat uit een in 2023 vooruit ontvangen bedrag en een aanvullend bedrag, ontvangen in 2024. De verkregen subsidie is incidenteel van aard.

Subsidie geluidssanering (baten/lasten)

In 2023 is een subsidie ontvangen die als vooruit ontvangen bedrag op de balans gezet is. Hiervoor zijn in 2024 kosten voor gemaakt en daar tegenover als inkomsten staat het bedrag dat was gereserveerd op de balans. Dit betreft een incidentele subsidie.

Subsidie Schone lucht akkoord (baten/lasten)

Dit betreft de ontvangen middelen voor het Schone lucht akkoord en de gemaakte kosten vanuit het schone lucht akkoord (subsidie Houtstook). Het betreft een incidentele subsidie.

Programma Bouwen en Wonen*Kosten implementatie omgevingswet (baten/lasten)*

In 2024 zijn kosten gemaakt voor de verdere implementatie van de omgevingswet. Omdat het gaat om implementatiekosten worden deze als incidenteel aangemerkt. Hiertoe zijn middelen uit 2023 naar 2024 overgeheveld. Van het Rijk zijn ook extra middelen verkregen via de algemene uitkering. De algemene uitkering is echter structureel van aard. Dat deel is niet als incidenteel aangemerkt.

Overhead*Onderzoek centrale huisvesting (lasten)*

De kosten voor het onderzoek naar de centrale huisvesting zijn eenmalige kosten.

Archiefachterstanden (lasten)

Er zijn in 2024 kosten gemaakt voor het wegwerken van de beheerachterstanden. Dit betreft een eenmalige activiteit en de kosten hiervoor zijn daarom als incidenteel aangemerkt.

Implementatie nieuw financieel systeem (lasten)

Er zijn kosten gemaakt voor de implementatie van het nieuwe financieel systeem.

Implementatiekosten zijn incidenteel.

Suppletie correctie BTW mengpercentage (lasten)

De gemeente heeft voor de jaren 2019 tot en met 2023 het mengpercentage opnieuw berekend. Als gevolg van deze hernieuwde berekening zal de gemeente suppleties indienen ter correctie van de btw die in de genoemde jaren in aftrek is gebracht via de aangifte btw en de btw die via het Btw-compensatiefonds is teruggevraagd. Dit betreft een incidentele last die in 2024 is genomen.

Reservemutaties

Het BBV stelt dat reservemutaties in principe incidenteel zijn. Als uitzondering hierop wordt de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten genoemd. De mutaties in de reserve, niet zijnde de structurele onttrekking.

WNT-verantwoording 2024 gemeente Heusden

De WNT is van toepassing op gemeente Heusden. Het voor gemeente Heusden toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 € 233.000. Voor gemeente Heusden is het algemeen bezoldigingsmaximum van toepassing.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2024				
bedragen x € 1		H.J.M. Timmermans		N.M.H.C Pot-Broos
Functiegegevens		Gemeentesecretaris		Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2024		01/01 – 31/12		01/05 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0		1,0
Dienstbetrekking?		ja		Ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		€ 145.038		€ 67.062
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 23.305		€ 11.001
Subtotaal		€ 168.343		€ 78.063
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		€ 233.000		€ 155.970
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		N.v.t.		N.v.t.
Bezoldiging		€ 168.343		€ 78.063
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t.		N.v.t.
Gegevens 2023				
bedragen x € 1		H.J.M. Timmermans		N.M.H.C Pot-Broos
Functiegegevens		Gemeentesecretaris		Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023		01/01 – 31/12		N.v.t.
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0		N.v.t.
Dienstbetrekking?		ja		N.v.t.
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		€ 137.360		N.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 22.496		N.v.t.
Subtotaal		€ 159.856		N.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		€ 223.000		N.v.t.
Bezoldiging		€ 159.856		N.v.t.

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1t/m12

Gegevens 2024		
bedragen x € 1		F.Bergmans
Functiegegevens	Interim griffier	
Kalenderjaar	2024	2023
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/01 t/m 30/04	07/08 t/m 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	4	5
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	623	649
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 221	€ 212
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 101.000	€ 147.500
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 248.500	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 65.415	€ 68.145
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 133.560	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
Bezoldiging	€ 133.560	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het College van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 18 februari 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de gemeenteraad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 1,64 miljoen. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevindingen

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 6,8 miljoen bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 1,61 miljoen. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 5,2 miljoen acceptabel op basis van door de raad vastgestelde afspraken.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

	Begrotingscriterium	bedragen (x€1.000)
1A	Overschrijding lasten	5.195
1B	Overschrijding investeringskredieten	53
2	Ongeautoriseerde reservemutaties	
3	Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig hebben geleid tot een begrotingswijziging	
	Totaal begrotingsonrechtmatigheden	5.248
4	Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden niet nader toegelicht	
	a. Overschrijding van de lasten waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren (financiële verordening artikel 11 lid 4a)	5.195
	b. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden passend binnen het vooraf vastgesteld beleid en daarom niet nader toegelicht (financiële verordening artikel 11 lid 5)	-
5	Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden kan als volgt worden toegelicht:	
	Uitgaven ten laste van een vijftal investeringskredieten wordt in beperkte mate overschreden. Voor het grootste deel van het bedrag wordt alsnog een krediet aangevraagd in 2025. Dit betekent nog steeds dat de uitgaven in 2024 onrechtmatig zijn geweest.	53
	Voorwaardencriterium	
6	Niet correct toepassen Europese aanbestedingswetgeving	1.508
	Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	
	Geen bevindingen	-
	Totaal van de onrechtmatigheden	6.756
	Waarvan acceptabel	5.248
	Waarvan niet acceptabel	1.508

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie zij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

De navolgende mutaties in de reserves worden in het kader van de voorschriften (art 28 lid d BBV) als structureel beschouwd:

Reserve	Mutatie	Toevoeging	Onttrekking
Reserve kapitaallasten	Onttrekking afschrijving investeringen	1.557.549	

Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak (in jaar T) <i>Aard controle D2 Indicator: B2/01</i>	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02</i>	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/03</i>	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05</i>	
			2	3	Ja	Ja	Nee	
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/06</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07</i>				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/08</i> €13.689	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/09</i> € 15.389	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/10</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/11</i>	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/12</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/13</i>
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/14</i> €26.197	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/15</i> €54.317	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/16</i> €7.138	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/17</i> €31.414	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/18</i> €3.694	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/19</i> €23.441
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	

BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen <i>Aard controle R Indicator: C62/01</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02</i>				
			€ 0	Nee				
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: C92/01</i>	Bedrag doorgeschoven naar t+1 <i>Aard controle R Indicator: C92/02</i>	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03</i>	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04</i>	Aantal gebruikte leermiddelen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05</i>	
			€ 45.442	€ 0	4	290	7	
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) <i>Aard controle R Indicator: D8/01</i>	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) <i>Aard controle R Indicator: D8/02</i>	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, ouders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) <i>Aard controle R Indicator: D8/03</i>	Correctie besteding (jaar T-1) <i>Let op bij correctie verder verwerken bij indicator 05</i> <i>Aard controle R Indicator: D8/04</i>	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) <i>Aard controle R Indicator: D8/05</i>	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: D8/06</i>
		Gemeenten	€ 598.452	€ 127.650	€ 19.130	€ 0	€ 242.080	€ 394.932
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/07</i>	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag <i>Aard controle R Indicator: D8/08</i>	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/09</i>	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag <i>Aard controle R Indicator: D8/10</i>		
		1						

OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs			
			Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03			
			€ 0	€ 0	€ 0			
			Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Opgebouwde reserve (jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	Aard controle R Indicator: D14/06	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/07		
			€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/10	Aard controle R Indicator: D14/11		
			1					
			IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)
Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03				Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06
1 IenW/BSK-2021/191885	€ 0	€ 0				€ 0	€ 0	€ 0
Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)				Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09				Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12
1 IenW/BSK-2021/191885	€ 103.033	€ 192.978				€ 0		Nee

lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06</i>
			1 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2021/221012	€ 0	€ 80.000	€ 0	€ 167.924
			2 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2022/144032	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2023/345672	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>			
			1 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2021/221012	Ja			
			2 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2022/144032	Ja			
			3 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2023/345672	Nee			
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>		
			1 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2021/221012	Admiraalsweg Drunen (gemeente Heusden)	Ja		
			2 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2022/144032	niet specifiek voor Heusden	Ja		
			3 060753 Gemeente Best	IENW/BSK-2023/345672	Waterberging Vlijmen (gemeente Heusden)	Nee		
lenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Beschikingsnummer / en projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E53/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/06</i>
			1 SPUKSLA-23-03465083	€ 8.236	€ 13.526	24-4-2023	31-12-2025	Ja
			2 SPUKSLA-24-03683258	€ 20.000	€ 20.000	2-9-2024	31-12-2025	Ja
			Kopie beschikingsnummer /naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09</i>			
			1 SPUKSLA-23-03465083	2024	Nee			
			2 SPUKSLA-24-03683258	2024	Nee			

IenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)
			Aard controle R Indicator: E84/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02	Aard controle R Indicator: E84/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04
			€ 3.310	€ 3.310	€ 385	Nee
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk
			Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08
			1 301 Aanleg van openbare verlichting aantal in Meters	Nee	0	
			2 320 Fietsoversteek over zijweg door middel van een uitritconstructie aantal in Stuks	Nee	0	
			3 321 Aanleg van een vrijliggend fietspad of vrijliggend fiets- /bromfietspad (op 50-, 60- en 80 km/h wegen) aantal in Meters	Nee	0	
			4 330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h aantal in Stuks	Nee	0	
			5 331 Drempel aantal in Stuks	Nee	1	2 maatregelen nog niet gerealiseerd
			6 332 Wegversmalling aantal in Stuks	Nee	0	
			7 348 Aanleg van een fietsoversteek via een middeneiland, alleen bij een kruispunt aantal in Stuks	Nee	0	

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Aard controle R Indicator: G2/01	Aard controle R Indicator: G2/02	Aard controle R Indicator: G2/03	Aard controle R Indicator: G2/04	Aard controle R Indicator: G2/05	Aard controle R Indicator: G2/06
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicator: G2/09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/11	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14					
		€ 0	Nee					

SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2023	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAW	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAZ
		Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordten hier het totaal (jaar T-1) (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)		Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW) Aard controle n.v.t. Indicator: G2A/01	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2A/02	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2A/03	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2A/04	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2A/05
		1 060797 Gemeente Heusden	€ 7.794.751	€ 154.822	€ 323.938	€ 883	€ 5.250	
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A/01	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud zelfstandigen	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud zelfstandigen (exclusief Rijk)	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	
		In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle n.v.t. Indicator: G2A/07	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2A/08	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2A/09	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicator: G2A/10	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2A/11	
		1 060797 Gemeente Heusden	€ 0	€ 40.452	€ 27.456	€ 0	€ 806.223	
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A/01	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T-1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T-1) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire			
		In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.7 Participatiewet (PW) Aard controle n.v.t. Indicator: G2A/13	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2A/14	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2A/15	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2A/16		
		1 060797 Gemeente Heusden	€ 0	€ 0	€ 0			

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2024 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/01</i>	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/02</i>	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/03</i>	Besteding (jaar T) Bob Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/04</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/05</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/06</i>
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/07</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/08</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/09</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/10</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
SZW	G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_totaal 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G3B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G3)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G3A/01</i>	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/02</i>	Baten (jaar T-1) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/03</i>	Baten (jaar T-1) vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/04</i>	Besteding (jaar T-1) Bob Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/05</i>	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/06</i>
			1 060797 Gemeente Heusden	€ 0	€ 1.633	€ 8.410	€ 0	€ 0
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A/01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G3A/07</i>	Besteding (jaar T-1) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/08</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T-1 (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/09</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T-1 (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/10</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in jaar T-1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/11</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T-1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G3A/12</i>
			1 060797 Gemeente Heusden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)
				Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01	Aard controle R Indicator: G4/02	Aard controle R Indicator: G4/03	Aard controle R Indicator: G4/04	Aard controle R Indicator: G4/05	Aard controle R Indicator: G4/06
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/08	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/09	Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Nee		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Nee		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Nee		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Nee		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Nee		
			6 Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11	Aard controle R Indicator: G4/12	Aard controle R Indicator: G4/13	Aard controle R Indicator: G4/14		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0		
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/17	Gemeente Aard controle D2 Indicator: G4/18	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/19		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0		

SZW	G4A	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_totaal 2023	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T-1) levensonderhoud	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (aflossing)	
		Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoord hier het totaal (jaar T-1). Dit totaal (jaar T-1) regeling G4B + (jaar T-1) regeling G4 blijkt uit de vaststellingsbeschikking die uw gemeente van het Ministerie van SZW over 2023 heeft ontvangen. De gegevens uit die beschikking neemt u hier op.	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4A/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/05</i>	
			1 Tozo 1 (1 maart 2020 tot 1 juni 2020)	€ 4.923	€ 0	€ 15.414	€ 2.553	
			2 Tozo 2 (1 juni 2020 tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 7.515	€ 80.104	
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	-€ 260	€ 0	€ 6.457	€ 25.815	
			4 Tozo 4 (1 april 2021 tot 1 juli 2021)	-€ 107	€ 0	€ 1.728	€ 6.029	
			5 Tozo 5 (1 juli 2021 tot 1 oktober 2021)	-€ 46	€ 0	€ 691	€ 0	
			Kopie regeling	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (overig)	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T-1)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4A/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/09</i>		
			1 Tozo 1 (1 maart 2020 tot 1 juni 2020)	€ 0	0	0		
			2 Tozo 2 (1 juni 2020 tot 1 oktober 2020)	€ 0	0	0		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	0	0		
			4 Tozo 4 (1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	0	0		
			5 Tozo 5 (1 juli 2021 tot 1 oktober 2021)	€ 0	0	0		
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T -1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T-1) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T -1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4A/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/11</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: G4A/12</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4A/13</i>		
			1 Tozo 1 (1 maart 2020 tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 10.318		
			2 Tozo 2 (1 juni 2020 tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			4 Tozo 4 (1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			5 Tozo 5 (1 juli 2021 tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		

SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G10/01</i>	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G10/02</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03</i>			
			€ 385.422	€ 0	Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G12/01</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G12/02</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03</i>			
			€ 0	€ 0	Nee			
SZW	G12A	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ totalen 2023 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G12B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G12)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G12A/01</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in jaar T-1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G12A/02</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in jaar T-1 i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicator: G12A/03</i>			
			1 060797 Gemeente Heusden	€ 0	€ 0			
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/01</i>	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/02</i>	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/03</i>	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G13/04</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05</i>	
			€ 48.323	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport 2024-2025 Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/01</i>	Totale werkelijke berekende uitkering <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02</i>				
			€ 899.631	€ 1.316.143				
			Activiteiten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03</i>	Totale werkelijke berekende uitkering per project (jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/04</i>	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Onroerende zaken <i>Aard controle R Indicator: H4/05</i>	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Roerende zaken <i>Aard controle R Indicator: H4/06</i>	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Dienstverlening door derden <i>Aard controle R Indicator: H4/07</i>	Toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08</i>
			1 Nieuwbouw	€ 22.825	€ 22.825			
			2 Renovatie	€ 848.093	€ 848.093			
			3 aankoop	€ 67.278		€ 67.278		
			4 dienstverlening	€ 50.050			€ 50.050	
			5 beheer en exploitatie	€ 327.897			€ 327.897	

VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: H12/01	Aard controle R Indicator: H12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03			
			€ 25.018	€ 88.445	Ja			
VWS	H21	Specifieke uitkering cliëntondersteuning	Gerealiseerde activiteit Inzet projectleiding en/of Onderzoek lokale versterking functie (in jaar T) (Ja/Nee)	Toelichting - indien bij H21/01 indicator Nee is ingevuld is een toelichting verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H21/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H21/02	Aard controle R Indicator: H21/03	Aard controle R Indicator: H21/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H21/05	
			Ja		-€ 5.679	€ 44.321	Ja	
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) per onderdeel	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Aard controle R Indicator: H30/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
			1 Lokaal Sportakkoord	€ 36.073	€ 36.073	€ 97.010	Ja	N.v.t.
			2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 246.965	€ 246.965	€ 459.068	Ja	N.v.t.
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 55.498	€ 56.230	€ 103.899	Ja	N.v.t.
			4 Kansrijke Start	€ 44.398	€ 80.082	€ 130.522	Ja	Ja
			5 Mentale Gezondheid	€ 13.875	€ 17.604	€ 32.524	Ja	N.v.t.
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 48.561	€ 0	€ 37.245	N.v.t.	Ja
			7 Valpreventie	€ 131.809	€ 139.475	€ 226.045	Ja	Ja
			8 Leefomgeving	€ 27.750	€ 36.000	€ 51.533	Ja	N.v.t.
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 6.937	€ 8.270	€ 13.598	Ja	N.v.t.
			10 Versterken sociale basis	€ 99.897	€ 134.276	€ 224.326	Ja	Ja
			11 Mantelzorg	€ 27.750	€ 28.116	€ 48.970	Ja	N.v.t.
			12 Eén tegen eenzaamheid	€ 27.750	€ 30.154	€ 52.754	Ja	N.v.t.
			13 Welzijn op recept	€ 26.362	€ 29.292	€ 41.013	Ja	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 6.937	€ 6.937	€ 13.616	Ja	N.v.t.
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 20.256	€ 24.998	€ 43.978	Ja	N.v.t.
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07					
			Nee					
VWS	H35B	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H35B/01	Aard controle R Indicator: H35B/02				
			1 060855 Gemeente Tilburg	€ 225.229				

VRO	J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)
		Tranche 1 t/m 6 Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/02	Aard controle D1 Indicator: J9/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/06
		1 Tranche 6 Versnelling woningbouw Drunen	Ja	Ja	0	0	0	
		Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	
		Aard controle n.v.t. Indicator: J9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/08	Aard controle R Indicator: J9/09	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/10	Aard controle R Indicator: J9/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/12	
		1 Tranche 6 Versnelling woningbouw Drunen	Ja	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee)			
		Aard controle n.v.t. Indicator: J9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/16			
		1 Tranche 6 Versnelling woningbouw Drunen	Ja		Nee			
VRO	J55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten
		Aard controle n.v.t. Indicator: J55/01	Aard controle R Indicator: J55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/04	Aard controle R Indicator: J55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/06	
		8	€ 1.432	€ 217.697	11	€ 2.352	€ 146.972	
		Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten				
		Aard controle n.v.t. Indicator: J55/07	Aard controle R Indicator: J55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/09				
		174	€ 16.825	€ 396.496				
		Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen	
		Aard controle n.v.t. Indicator: J55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/15	
		40	42	0	0	174	1	

VRO	J56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J56/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/02	Aard controle R Indicator: J56/03	Aard controle R Indicator: J56/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/06
			1 RHA2021-02275435	Flexwoningen Hoge Heide, Vlijmen, gemeente Heusden	€ 10.595	€ 13.099	0	0
			Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J56/07	Aard controle R Indicator: J56/08	Aard controle R Indicator: J56/09	Aard controle R Indicator: J56/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/12
			1 Flexwoningen Hoge Heide, Vlijmen, gemeente Heusden	€ 0	€ 0	Ja	Nee	Nee
			Kopie Projectnaam	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet?			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J56/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/15			
			1 Flexwoningen Hoge Heide, Vlijmen, gemeente Heusden	Nee	Ja			
VRO	J75B	Regiodeals 3 ^e tranche	SiSa tussen medeoverheden	Kenmerk/ beschikingsnummer	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cofinanciering per pijler (jaar T)	
				Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Een pijler per regel			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/03	Aard controle R Indicator: J75B/04	Aard controle R Indicator: J75B/05	
			1 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	20.001.552	Goed Leven	€ 18.435	€ 117.140	
			Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator J75B/01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/06	Aard controle R Indicator: J75B/07	Aard controle R Indicator: J75B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/09		
			1 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	€ 52.768	€ 155.242			
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/10	Aard controle R Indicator: J75B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J75B/12			
			1 € 0	€ 11.081	Ja			

VRO	J94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikkningsnummer	Besteding (jaar T), in C94/06 t/m C94/08 opgesplitst	Het totaal aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen dat voldoet aan artikel 6, eerste lid, onderdeel a	Het aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Bedrag dat van de vijfde kolom van bijlage III besteed is aan de zelfmaatregelen, inclusief activiteiten als bedoeld in artikel 2, derde lid (zoals ondersteuning vanuit gemeente) (alleen van toepassing voor tranche 2).	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a
			Aard controle n.v.t. Indicator: J94/01	Aard controle R Indicator: J94/02	Aard controle D1 Indicator: J94/03	Aard controle D1 Indicator: J94/04	Aard controle R Indicator: J94/05	Aard controle R Indicator: J94/06
			1 LAI23-03468361	€ 153.884	128	3	€ 0	€ 35.455
			2 LAI24-03727134	€ 0	0	0	€ 0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)			
VRO	J210B	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/09			
			1 € 49.969	€ 68.460	Nee			
			2 € 0	€ 0	Nee			
KGG	K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Heronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J210B/01	Aard controle R Indicator: J210B/02	Aard controle R Indicator: J210B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J210B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J210B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J210B/06
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 100.000	€ 140.280	11	0	Ja
			Aard controle R Indicator: K28/01	Aard controle R Indicator: K28/02	Aard controle R Indicator: K28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: K28/04	Aard controle R Indicator: K28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: K28/06
			€ 234.585	€ 120.020	€ 378.689	€ 1.223.159	€ 0	€ 0
AenM	M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: K28/07					
			Nee					
AenM	M16	Gemeenten	Vul in totaal te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) van uitvoering ten behoeve van de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (GOO en POO)
			Aard controle R Indicator: M16/01	Aard controle R Indicator: M16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: M16/03	Aard controle R Indicator: M16/04	Aard controle R Indicator: M16/05	Aard controle R Indicator: M16/06
			€ 8.691.707			€ 672.034	€ 0	€ 375.517
			Totaal bedrag vorderingen (l onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen GOO en POO (jaar T)	Totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Totaal bedrag ontvangen eigen bijdrage van ontheemden GOO (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	
			Aard controle R Indicator: M16/08	Aard controle R Indicator: M16/08	Aard controle R Indicator: M16/09	Som indicatoren 01/02/04/05/06/07/08 vermindert met 09 Aard controle n.v.t. Indicator: M16/10	Aard controle n.v.t. Indicator: M16/11	
AenM	M16	Gemeenten	€ 0	€ 7.820	€ 58.275	€ 9.688.803	€ 23.965.438	

Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Programma			Rekening 2024				
			Lasten	Baten	Saldo		
01	Bestuur en beheer	Bestuursorganen	3.918		-3.918		
		Burgerzaken	2.361	1.015	-1.347		
		Beheer overige gebouwen en gronden	1.281	1.573	292		
		Begraafplaatsen en crematoria	191	178	-13		
02	Openbare orde en veiligheid	Crisisbeheersing en brandweer	3.439		-3.439		
		Openbare orde en veiligheid	1.365	12	-1.353		
03	Verkeer en vervoer	Parkeerbelasting		66	66		
		Verkeer en vervoer	7.052	585	-6.466		
		Parkeren	78	19	-59		
04	Economie en recreatie	Recreatieve havens	6	41	35		
		Economische ontwikkeling	244	1	-242		
		Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.291	1.455	165		
		Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	199	19	-180		
		Economische promotie	605	472	-133		
		Cultureel erfgoed	157	4	-153		
		Openbaar groen (openlucht)recreatie	5.400	468	-4.932		
		Onderwijs	2.007	318	-1.689		
05	Onderwijs	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.151	1.102	-1.050		
		06	Sport en cultuur	Sportbeleid en activering	496	247	-249
Sportaccommodaties	5.590			1.842	-3.748		
Cultuurpresentatie, cultuurproductie	2.050			238	-1.812		
Kunst	403			40	-363		
07	Sociaal domein	Media	1.182	104	-1.078		
		Samenkracht en burgerparticipatie	9.819	11.793	1.974		
		Wijkteams	3.690		-3.690		
		Inkomensregelingen	13.115	11.090	-2.025		
		Begeleide participatie	4.415		-4.415		
		Arbeidsparticipatie	3.965		-3.965		
		Maatwerkvoorziening (WMO)	2.829	242	-2.586		
		Maatwerkdienstverlening 18+	9.387	40	-9.347		
		Maatwerkdienstverlening 18-	13.667		-13.667		
		Geëscaleerde zorg 18+	280	71	-210		
08	Duurzaamheid, milieu en afval	Jeugd individuele voorziening natura	883		-883		
		Volksgezondheid	3.119	651	-2.469		
		Riolering	5.444	5.756	312		
		Afval	4.986	5.437	451		
		Milieubeheer	6.130	4.539	-1.590		
09	Bouwen en wonen	Ruimtelijke ordening	1.318	494	-824		
		Grondexploitatie (niet-bedrijventer)	13.295	14.667	1.372		
	Algemene dekkingsmiddelen	Wonen en bouwen	2.286	1.454	-832		
		Treasury	1.682	1.844	163		
		OZB woningen	555	7.358	6.803		
		OZB niet-woningen	98	2.926	2.828		
		Belastingen overig	271	381	110		
		Algemene uitkeringen en overige uitk		88.019	88.019		
		Overige baten en lasten		1.323	1.323		
		Overhead	14.916	866	-14.050		
Heffing VPB			0.9	Vennootschapsbelasting (VPB)	-236		236
Mutaties reserves			0.10	Mutaties reserves	3.677	8.747	5.070
Resultaat			0.11	Resultaat van de rek. van baten en lasten	161.057	177.496	16.439

Bijlagen

Overzicht budgetoverhevelingen

Inleiding

Budgetoverhevelingen hebben betrekking op:

- budgetten voor activiteiten die in het afgelopen jaar niet tot uitvoering zijn gekomen om uiteenlopende redenen. Deze niet bestede budgetten hebben een positieve invloed op het resultaat voor reserves gehad ten opzichte van de begroting;
- budgetten die worden afgedekt door hiertoe aangewezen reserves. dit zijn budgetoverhevelingen zonder effect op het resultaat voor reserves.

Bij de besluitvorming van de jaarstukken worden de overhevelingen aan de raad voorgelegd met als doel deze middelen uit het resultaat van 2024 beschikbaar te stellen voor de uitvoering in 2025.

In artikel 20 van de financiële verordening 2023 zijn regels opgesteld waaraan de overhevelingsvoorstellen zijn getoetst. Waar dit afwijkt van de regels wordt, conform de financiële verordening, toegelicht waarom het college voorstelt om de middelen toch over te hevelen. Er zijn meerdere budgetten waar in het verleden al een overheveling heeft plaatsgevonden. Het gaat dan vaak om taken die nog steeds doorlopen, waar incidenteel middelen voor beschikbaar zijn gesteld. Deze middelen 'schuiven' dan mee met de taak. Bij de toetsing of er in het volgende begrotingsjaar geen budget beschikbaar is gesteld, is vooral gekeken of dit budget voldoende is.

In het jaarrekeningresultaat zitten ook rijksmiddelen die we bij de decembercirculaire hebben gekregen. Er is echter hiervoor geen kostenbudget geraamd. Vanwege het late moment van het bekend worden van de decembercirculaire is er geen begrotingswijziging mogelijk. Derhalve is er ook geen budgetoverheveling mogelijk. Deze middelen worden hieronder toegelicht en hiervan wordt voorgesteld om deze voor uitvoering in 2025 beschikbaar te stellen. Deze worden ook meegenomen in het voorstel tot resultaatbestemming.

De dekking van de over te hevelen / te bestemmen middelen ad. € 3.054.000 komt deels ad. € 1.255.000 uit reserves en voor het resterende deel ad. € 1.799.000 via de resultaatbestemming (die in 2024 wordt onttrokken uit de algemene reserve). Om te voorkomen dat genoemde lasten in 2024 als ongedekte uitgaven tot uiting komen, wordt evenals voorgaande jaren voorgesteld de betreffende budgetten via een afzonderlijk besispunt rondom de bestemming van het saldo van de jaarrekening 2024 voor uitvoering in 2025 beschikbaar te stellen. Er hoeft dan in 2025, in het kader van de begrotingsrechtmatigheid, geen apart raadsbesluit meer te worden genomen.

Overzicht budgetoverhevelingen

Omschrijving	Overheveling / resultaat- bestemming	Ten laste van resultaat	Dekking uit reserves
<i>Budgetoverheveling</i>			
Buurt bestuurt Venne Oost	40.712	40.712	
Scan gebouwen	100.000	100.000	
Herstraatwerkzaamheden Hedikhuizen	60.875	60.875	
Kerkenvisie	9.900	9.900	
Herinrichting De Schroef	537.000	537.000	
Verbetermaatregelen sportzalen de Vennen en de Kubus	50.000	50.000	
Alleenverdienersproblematiek	36.000	36.000	
Extra wijkinzet voor draagvlak huisvesting statushouders	85.000	85.000	
Implementatie Omgevingswet	123.600	123.600	
Herinrichting woonwagenlocaties	93.000	93.000	
Onderzoek huisvesting gemeentehuis	48.000	48.000	
Archiefachterstanden	125.000	125.000	
Implementatiekosten ERPx	286.000	286.000	
Snoeiwerkzaamheden bomen wijk 2	150.000	150.000	
Onderhoud Burgemeester Schweitzertunnel Vlijmen	700.000		700.000
Baggerwerkzaamheden Elshoutse Zeedijk	506.417		506.417
Inventarisatie baggeropgave	49.000		49.000
<i>Subtotaal</i>	<i>3.000.504</i>	<i>1.745.087</i>	<i>1.255.417</i>
<i>Resultaatbestemming</i>			
Middelen spreidingswet	43.970	43.970	
Register externe veiligheidsrisico's	10.000	10.000	
<i>Subtotaal</i>	<i>53.970</i>	<i>53.970</i>	<i>-</i>
Totaal	3.054.474	1.799.057	1.255.417

Overhevelingen ten laste van het resultaat**Programma Bestuur en Beheer****Buurt bestuurt Venne Oost (€ 40.712)**

In september 2023 heeft het bestuur van Stichting Buurt Bestuurt Venne Oost met wethouder Peter van Steen een afspraak gemaakt. Hierin staat dat na opheffing van deze stichting het resterende wijkbudget à € 40.712 wordt teruggestort naar de gemeente met als voorwaarde dat dit bedrag beschikbaar blijft voor initiatieven in de wijk Venne Oost. In deze afspraak is opgenomen dat € 27.000 van dit wijkbudget gereserveerd is voor een multicourt; een initiatief dat het bestuur voor hun wijk wilden realiseren. Het idee van een multicourt is meegenomen in het project “herinrichting openbaar groen in Venne Oost in Drunen” dat in 2025 tot uitvoer wordt gebracht. Het resterende deel van het budget blijft beschikbaar voor toekomstige initiatieven die bijdragen aan het verhogen van de leefbaarheid en sociale cohesie in de wijk Venne Oost.

Scan gebouwen (€ 100.000)

Om een professionaliseringsslag te maken in ons vastgoed dienen er scans van de panden gemaakt te worden. Deze zijn nodig voor beter (contract) beheer en ligt in het verlengde van het vastgestelde huisvestingsbeleid van Steen naar Sleutel.

Hedikhuizen herstraatwerkzaamheden (€ 60.875)

Op 28 november 2023 heeft het college besloten om het beschikbare budget van € 78.000 voor Dorpsbelang Hedikhuizen, uit de overheveling van 2022, te reserveren voor herstraatwerkzaamheden in de kern Hedikhuizen en het verbeteren van de bermen in het buitengebied van Hedikhuizen. In de afgelopen jaren is er veelvuldig overleg geweest met Buurt Bestuurt Hedikhuizen (DorpsBelang Hedikhuizen) over de verkeerssituatie en de kwaliteit van de bestrating in het dorp. De ‘verkeersgroep’ binnen DorpsBelang Hedikhuizen heeft aangegeven groot belang te hechten aan het verbeteren van de wegen in Hedikhuizen. Om die reden hebben we vanuit de gemeente met elkaar afgestemd over de verschillende wensen en opgaven en het budget dat Dorpsbelang Hedikhuizen hiervoor beschikbaar kan stellen. Dit heeft geresulteerd in een gezamenlijk plan dat voorziet in het herstraten van een aantal wegen. De nutspartijen zijn al in een vroeg stadium betrokken echter is er opnieuw naar de situatie gekeken wat geresulteerd heeft in een nieuwe opgave. Daardoor heeft het project enige stagnatie.

Voor de uitvoering stelt het college een budgetoverheveling voor aangezien de uitvoering in 2025 zal plaatsvinden. De middelen worden al een aantal jaren overgeheveld in afwachting van concrete plannen. Conform artikel 20 mag er op een budget niet meerdere jaren achterheen een overheveling plaatsvinden. Dit is vooral om te voorkomen dat geld wordt opgepot. Aangezien dit echter om een afspraak gaat waarbij nu concrete plannen over besteding zijn gemaakt is het voorstel toch om deze middelen nogmaals over te hevelen. Zonder de overheveling zijn er in 2025 ook onvoldoende middelen beschikbaar.

Programma Economie en recreatie

Kerkenvisie (€ 9.900)

Van het rijk is in 2021 een bijdrage ontvangen. Deze bijdrage van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is bestemd om voor de kerkgebouwen in de gemeente Heusden, al dan niet met monumentale status, een integrale gemeentelijke kerkenvisie op te stellen.

In 2022 heeft een startoverleg plaatsgevonden met de vertegenwoordigers van de kerkelijke gemeenten. Een vervolg op dit startoverleg heeft niet plaatsgevonden als gevolg van gebrek aan capaciteit binnen de gemeente Heusden.

Met financiële ondersteuning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is in 2024 voor de kerkgebouwen in de gemeente Heusden, al dan niet met monumentale status, door bureau Arcadis gewerkt aan het opstellen van de definitieve kerkenvisie. De gesprekken met de kerkgenootschappen hebben plaatsgevonden. De middelen die in 2021 zijn ontvangen zijn steeds overgeheveld. Conform art. 20 lid1d van de fin. verordening is een voorwaarde voor overheveling dat er eerdere jaren geen overheveling heeft plaatsgevonden. Omdat de middelen echter specifiek ontvangen zijn voor de ontwikkeling van een integrale kerkenvisie is het voorstel deze middelen over te hevelen naar 2025.

In 2025 zullen nog gesprekken plaatsvinden met de Islamitische geloofsgemeenschappen, die zich later hebben gemeld voor deelname aan dit proces. De kerkenvisie wordt verder afgerond in 2025.

Programma Sport en cultuur

Herinrichting De Schroef (€ 537.000)

2024 is gebruikt om te komen tot een gedragen inrichtingsplan voor het park De Schroef in Drunen. Dit plan is in september 2024 opgeleverd en wordt momenteel uitgewerkt tot een bestek.

Verbetermaatregelen sportzalen De Kubus en De Vennen (€ 50.000)

Sportzalen De Kubus en De Vennen voldoen niet aan de akoestische richtlijnen. Voor gebruikers van deze sportzalen geeft dit hinder. Dat geldt vooral voor de vakleerkrachten die bewegingsonderwijs geven. Het plaatsen van wandpanelen kan dit probleem helemaal of voor het grootste deel oplossen. Er is geld over vanuit de werkzaamheden die plaatsvonden om de sportzalen te verbeteren. Een deel van dit geld wordt ingezet voor de wandpanelen. Die kosten maximaal € 50.000 voor de twee zalen samen. In de loop van 2025 worden de wandpanelen geplaatst. Daarom is overheveling van een deel van het budget nodig. Het resterende bedrag dat over is valt vrij.

Programma Sociaal Domein

Alleenverdienersproblematiek (€ 36.280)

Het Rijk heeft gemeenten gevraagd om huishoudens, die getroffen zijn door de alleenverdienersproblematiek, te ondersteunen. Bij de septembercirculaire 2024 hebben we hiervoor budget ontvangen. Op 12 november 2024 is door het college besloten om de uitvoering van de alleenverdienersproblematiek te beleggen bij Baanbrekers en het bedrag dat voor de alleenverdienersproblematiek beschikbaar komt voor de uitvoering in te zetten. Baanbrekers gaat in 2025 aan de slag met de alleenverdienersproblematiek. Het besluit over de uitvoering is pas eind 2024 genomen, waardoor het niet meer mogelijk was om de uitvoering nog in 2024 plaats te laten vinden. De uitvoering zal voor het eind van 2025 gereed zijn.

Extra wijkinzet voor draagvlak huisvesting statushouders (€ 85.000)

We vinden het belangrijk dat nieuwe bewoners zich thuis voelen in onze gemeenschap. Tegelijkertijd willen we dat de huidige bewoners zich ook comfortabel blijven voelen in hun omgeving. Dit sluit aan bij onze toekomstvisie 'Samen thuis in Heusden', waarin we aangeven te streven naar een harmonieuze en leefbare woonomgeving voor iedereen. Om in 2024 en 2025 de prestatieafspraken te realiseren en een prettige woonomgeving voor alle inwoners te bevorderen, is besloten om extra inspanning te leveren. De uitvoering van de extra wijkinzet voor draagvlak huisvesting statushouders heeft een looptijd van september 2024 tot en met juli 2025. Het totale beschikbaar gestelde budget bedraagt € 125.000. Om die reden worden de middelen die in 2024 nog niet zijn besteed, meegenomen naar 2025. (€ 85.000)

Programma Bouwen en Wonen

Implementatie omgevingswet (€ 123.600)

De omgevingswet is ingegaan op 1 januari 2024. Sinds 2023 loopt een implementatie traject voor zowel de inrichting van het digitale loket als de inrichting van onze software. Daarnaast loopt er een traject voor de overgang naar het omgevingsplan. Beide trajecten lopen nog jaren door, hiervoor is ook een structureel budget beschikbaar. Voor de incidentele kosten van de implementatie is echter dit budget nog nodig. In verband met herhaaldelijke uitstel van de omgevingswet is een deel van de middelen al eerder overgeheveld. Het invoeren en uitrollen van de digitale instrumenten is volgens

schema verlopen. Doordat het nieuwe digitale stelsel voor de Omgevingswet van het Rijk echter beperking bevat ten opzichte van het oude digitale stelsel onder de Wro, is het jaar nog niet mogelijk gebleken om de eerste versie van het omgevingsplan in procedure te brengen. Indien het budget niet wordt overgeheveld ontstaat er verdere vertraging voor initiatieven die uitsluitend via een omgevingsplan mogelijk kunnen worden gemaakt. Daarnaast komt er dan extra druk op de planning die voorziet op een omgevingsplan voor de gehele gemeente in 2032. Voor de implementatie van de omgevingswet zijn op een aantal momenten, via de circulaires, incidenteel middelen ontvangen. Het reguliere budget dat beschikbaar is voor de omgevingswet is onvoldoende om de kosten van de implementatie op te vangen. Daarom is het voorstel om de resterende middelen in 2024 over te hevelen naar 2025.

Herinrichting woonwagenlocaties (€ 93.000)

De opdracht is het herinrichten van de vier woonwagenlocaties. De dekking van de kosten die voortvloeien uit deze herinrichting worden bekostigd uit de opbrengsten van de verkoop / in erfpacht uitgeven van de standplaatsen. Het verkopen van de standplaatsen gaat langzaam. De verwachting is dat niet alles kan worden verkocht, een deel zal via erfpacht worden uitgegeven, indien ook dat niet lukt zal er sprake blijven van een verhuursituatie. De standplaatsen in Heesbeen en Drunen worden met elk 1 standplaats uitgebreid. Aangezien het om uitbreidingen gaat die binnen de grenzen van de huidige locaties passen zullen de kosten gering zijn en kunnen deze worden gedekt uit de inkomsten bij verkoop of erfpacht.

De overheveling betreft een incidenteel bedrag waar de jaarlijkse kosten uit worden betaald. Het restant wordt overgeheveld. Er heeft meerdere jaren achter elkaar een overheveling op de betreffende budgetten plaatsgevonden. Omdat het echter een specifiek budget betreft voor een specifiek taak is het voorstel om deze middelen over te hevelen naar 2025.

Overhead

Onderzoek centrale huisvesting (€ 48.000)

In 2023 heeft een scenariostudie plaatsgevonden naar centrale huisvesting. Dit heeft geresulteerd in 4 scenario's. Om een weloverwogen keuze te kunnen maken is voor deze scenario's een programma van eisen uitgewerkt en is de verkeersimpact van het scenario 'centrale huisvesting met maatschappelijke functie in Vlijmen' in beeld gebracht. Deze zijn gepresenteerd tijdens een thema-avond op 20 juni 2024. De scenariostudie en programma van eisen zijn volgens planning uitgevoerd. De raad wordt op 24 juni 2025 gevraagd om een besluit te nemen. Daarna kan een vervolg plaatsvinden in de vorm van voorbereiding op het maken van een voorontwerp. Ten behoeve van dit voorontwerp wordt het resterend budget overgeheveld.

Archiefachterstanden (€ 125.000)

In de begroting 2024 is een bedrag van € 350.000 opgenomen voor de bewerking van ons archief en het wegwerken van de beheerachterstanden. Vanwege personeelwisselingen bij de leverancier, technische problemen met inloggen via de digitale werkplekken van Heusden en meer tijd nodig gehad om een passende werkwijze te vinden dan gedacht, is er vertraging in de werkzaamheden gekomen. De planning is dat eind van het 2^e kwartaal 2025 de werkzaamheden gereed moeten zijn. Om dit te bewerkstelligen wordt het resterende budget van € 125.000 overgeheveld.

Implementatiekosten ERPx (€ 286.000)

In het contract voor de implementatie van het nieuwe financiële systeem zijn enkele momenten vastgelegd waarop delen van de kosten van implementatie betaald dienen te worden. Niet alle momenten van betaling zijn in 2024 een deel van de kosten vallen contractueel in 2025. In de eerste

berap 2024 is het totaalbudget voor de implementatie opgenomen voor 2024 er is géén budget in 2025 daarom nu deze overheveling.

Snoei bomen wijk 2 (€ 150.000)

Voordat met de snoei van bomen kan worden gestart vindt er eerst een Boomveiligheidscontrole (BVC) plaats. Deze BVC heeft in februari 2024 plaatsgevonden. In April heeft Boomcontract opdracht gekregen ons te helpen bij het aanbesteden van de snoeiopdracht. Gelet op de omvang van deze opdracht diende deze Europees aanbesteed te worden. Dit aanbestedingstraject is in mei gestart. In november kon pas de definitieve gunning plaatsvinden omdat er juridische vragen waren of de aannemer voldeed aan de voorwaarde. (verzekeringskwestie). Door deze vertraging heeft de uitvoering van deze snoeironde niet meer in 2024 plaats kunnen vinden. Dit betekent dat in 2025 feitelijk met de snoei gestart kan worden. Hiervoor is overheveling van het budget noodzakelijk.

Overhevelingen ten laste van reserves

Programma Verkeer en vervoer

Onderhoud Burgemeester Schweitzertunnel (€700.000)

Al enkele jaren staat het groot onderhoud aan de Burgemeester Schweitzertunnel in Vlijmen op de agenda. In 2023 is een bedrag van € 700.000 voor voorbereiding en uitvoering beschikbaar. Dit bedrag is eenmalig uit de algemene reserve gehaald. De voorbereidingswerken zoals het inspecteren en aanwijzen van een adviesbureau zijn in 2023 in gang gezet. Het was de bedoeling om in 2024 verder door te pakken op de voorbereiding/uitvoeringswerkzaamheden. Echter vanwege het ontbreken van personele capaciteit is dit in 2024 niet gelukt. In 2025 zal verder doorgepakkt worden op de voorbereiding/uitvoeringswerkzaamheden. Er is geen ruimte om langer te wachten. Ook Rijkswaterstaat wil verder met de opgave

Programma Economie en recreatie

Baggerwerkzaamheden wielen Elshoutse Zeedijk (€ 506.417)

Om een goed beeld te krijgen van de totale kosten van de benodigde baggerwerkzaamheden van drie wielen aan de Elshoutse Zeedijk is vanuit de reserve Uitvoering Baggerplan een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 73.000. Uit een actualisatie van de bagger -en verwerkingskosten blijken de totaal gereserveerde middelen in de reserve baggeren niet toereikend voor het baggeren van 3 wielen. Door de opdracht te herzien en alleen de grootste klachten/overlast aan te pakken is besloten om alleen het noordelijke wiel te gaan baggeren. Een uitvoeringskrediet van € 555.000 is beschikbaar gesteld voor het baggeren van de noordelijke wiel.

Na het beschikbaar stellen van het voorbereidings -en uitvoeringskrediet van het noordelijke wiel is gestart met de aanbesteding. Het beschikbaar gestelde krediet is toereikend voor het baggeren van het noordelijke wiel. De benodigde vergunningen -en meldingen zijn verricht om de uitvoering te kunnen starten. Het baggeren van het noordelijke wiel is medio februari 2025 gestart en het is de bedoeling alle werkzaamheden medio augustus 2025 af te ronden. De middelen zijn incidenteel beschikbaar gesteld en de werkzaamheden kunnen zonder middelen niet afgerond worden. Daarom stellen we voor de resterende middelen ad € 506.417 over te hevelen.

Inventarisatie baggeropgave (€ 49.000)

Om een nieuw baggerplan op te kunnen stellen moet er een inventarisatie van de baggeropgave worden gemaakt. Hiermee kunnen de opgave, de strategie, de maatregelen en de kosten in beeld gebracht worden. Er is eenmalig een bedrag van € 49.000,- beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van de inventarisatie van de baggeropgave in de gemeente Heusden. Dit bedrag is gedekt door een onttrekking uit de reserve uitvoeren Baggeren. De opdracht is eind 2024 gegund en er wordt in januari 2025 gestart met de inventarisatie van de baggeropgave. De baggeropgave zal naar verwachting medio april 2025 worden opgeleverd. Daarom stellen we een budgetoverheveling voor.

Resultaatbestemming

Programma Sociaal Domein***Middelen spreidingswet (€ 43.970)***

Eind december 2024 is van de minister het verdeelbesluit ontvangen. Zie hiervoor de [raadsinformatiebrief](#) van 14 januari 2025. Wat de invulling betreft zitten we nog in de verkenning. Daarom is er voor 2025 budget nodig om de taakstelling te realiseren. Daarom is het voorstel om de ontvangen middelen vanuit de decembercirculaire 2024 over te hevelen naar 2025.

Programma Duurzaamheid, milieu en afval***Register externe veiligheidsrisico's (€ 10.000)***

Bij de decembercirculaire zijn middelen ontvangen ten behoeve van het beheer van het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV). Onderdeel hiervan is dat alle gemeenten de juiste data moeten aanleveren in het REV. Voor de uitvoering hiervan, bijvoorbeeld werkzaamheden rondom de registratie van Kwetsbare Gebouwen en Locaties (KGL) in het register, is het voorstel om deze verkregen middelen beschikbaar te stellen voor uitvoering in 2025.

EMU-saldo

Berekening EMU-Saldo (bedragen * € 1.000)	T-1 2023	T 2024	T 2024	T+1 2025
Omschrijving	Volgens Jaarrekening 2023	Volgens begroting 2024*	Volgens jaarrekening 2024	Volgens primaire begroting 2025
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	11.953	2.345	16.439	3.894
Mutatie (im)materiële vaste activa	13.618	14.269	7.007	37.218
Mutatie voorzieningen	408	-2.734	1.784	-926
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-4.049	-1.226	-6.923	4.358
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa				
Berekend EMU-saldo	2.792	-13.432	18.140	-38.607
*Bij het opstellen van de begroting 2025 is ook, op basis van de dan bekende gegevens, de balans voor 2024 geactualiseerd. Deze stand is gehanteerd en niet de 2de bestuursrapportage omdat daar niet opnieuw alle gegevens zijn geactualiseerd.				

Toelichting:

Het EMU-saldo over 2024 geeft aan dat wij als gemeente via reële transacties, afgelopen jaar € 18.140.000 meer hebben ontvangen dan we hebben uitgegeven. Het is echter wel van belang om het EMU-saldo in de juiste context te zien. Gemeenten maken voor hun boekhouding gebruik van het 'gemodificeerde stelsel van baten en lasten'. Hierdoor zegt het EMU-saldo van één jaar relatief weinig, omdat de uitgaven voor investeringen bijvoorbeeld in één jaar leiden tot een uitgave, maar in de exploitatie via de kapitaallasten leiden tot meerjarige lasten. Of dat toevoegingen aan voorzieningen ten laste van het resultaat gaan, maar pas bij besteding van de voorziening leiden tot een uitgave.

Vanuit de balans zijn de volgende effecten op het EMU-saldo te zien (er wordt aangegeven of het een positief danwel negatief effect op het EMU-saldo heeft):

- Het saldo van de jaarrekening voor toevoeging/onttrekking uit reserves is positief (positief effect)
- Er zijn per saldo meer investeringen gedaan dan dat er op investeringen is afgeschreven (negatief effect)
- De voorraden nemen per saldo af (positief effect)
- De middelen in Voorzieningen nemen toe (positief effect)

Per saldo is het effect op het EMU-saldo van het rijk negatief voor € 18.140.000. Om gemeenten een beeld te geven hoe het lokale EMU-saldo zich verhoudt tot het landelijke EMU-saldo publiceert het ministerie van BZK een overzicht met de zogenaamde individuele referentiewaarden. Voor Heusden is die referentiewaarde € 7.447.000. Dit betreft overigens slechts om inzicht te geven in het "heusdense" aandeel in het totale EMU-saldo.

In 2024 zie je dat de gemeente Heusden een positieve saldo heeft, wat als uitgangspunt voor het EMU-saldo een positief effect heeft. De per saldo uitgaven op de investeringen ((I)MVA) hebben een negatief effect op het EMU-saldo. De voorraden zijn afgenomen en de dotaties aan voorzieningen zijn per saldo hoger dan de uitgaven ten laste van de voorzieningen, beide hebben een positief effect om het saldo. De voorzieningen zijn middelen die binnen de gemeente blijven en daarom wordt dit ook op het EMU-saldo gecorrigeerd (wel kosten, geen uitgaven).

Inkomsten en uitgaven incl. reserves

	Jaarrekening 2024		
	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en beheer	7.752	4.579	-3.173
Openbare orde en veiligheid	4.804	12	-4.792
Verkeer en vervoer	7.263	670	-6.592
Economie en recreatie	8.324	2.576	-5.748
Onderwijs	5.172	1.424	-3.747
Sport en cultuur	9.722	2.471	-7.251
Sociaal domein	65.169	24.362	-40.807
Duurzaamheid, milieu en afval	16.423	15.732	-691
Bouwen en wonen	17.330	16.615	-715
Algemene dekkingsmiddelen	4.419	108.189	103.770
Overhead	14.916	866	-14.050
Heffing VPB	-236	0	236
Onvoorzien en overige stelposten	0	0	0
Saldo van baten en lasten	161.058	177.495	16.439

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van de gemeente Heusden

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van de gemeente Heusden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2024 en van het vermogen van de gemeente Heusden op 31 december 2024 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ het overzicht van baten en lasten over 2024;
- ▶ de balans per 31 december 2024;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2024;
- ▶ de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
- ▶ de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 14 februari 2006 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Heusden zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1.600.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2024. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 80.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg zijn van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd zoals bijvoorbeeld ook het integriteitsbeleid, de klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Daarnaast heeft het college van burgemeester en wethouders een frauderisicoanalyse opgesteld waarin frauderisico's worden geïdentificeerd. Deze frauderisicoanalyse is gedeeld met de gemeenteraad. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij het college en de gemeenteraad.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Frauderisico	Onze controlewerkzaamheden en observaties
<p><i>Het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management</i></p> <p>Op grond van onze controlestandaarden gaan wij uit van de veronderstelling dat er altijd een risico aanwezig is op doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het management en het college van burgemeester en wethouders. Hierdoor veronderstellen wij dat een risico op verslaggevingsfraude bestaat.</p> <p>Meer concreet zien wij het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het management en het college van burgemeester en wethouders met name in:</p> <ul style="list-style-type: none">▶ Journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;▶ De betrouwbaarheid van schattingen en schattingsprocessen ten aanzien van nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten in de grondexploitaties;	<p>Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen.</p> <p>Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten. Wij hebben geen significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening geïdentificeerd.</p> <p>Daarnaast hebben wij op basis van risicocriteria specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het college van burgemeester en wethouders ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties en het toereikend zijn van voorzieningen op de grondexploitaties.</p> <p>Wij hebben in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college van burgemeester en wethouders bij deze posten en daarbij tevens aandacht besteed aan de risico's die voortkomen uit nevenfuncties.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of</p>

<p>► Significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.</p>	<p>vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het college van burgemeester en wethouders.</p>
<p><i>Frauderisico in de inkoopprocedure</i></p> <p>Binnen het inkoopproces is sprake van onvoldoende controle-technische functiescheiding op inkopen kleiner dan € 25.000, waardoor medewerkers bestellingen kunnen plaatsen en tevens de inkoopfactuur kunnen goedkeuren. Hierdoor is een risico aanwezig op het onrechtmatig onttrekken van middelen aan de organisatie.</p> <p>Om die reden hebben wij aan dit risico significante aandacht besteed.</p>	<p>Wij hebben door middel van een aselechte deelwaarneming verantwoorde inkopen geselecteerd en hiervan getoetst in hoeverre de prestatielevering aantoonbaar is en kosten terecht en voor het overeengekomen bedrag ten laste van de gemeente zijn gebracht.</p> <p>Wij hebben de gerealiseerde kosten op programmaniveau geanalyseerd ten opzichte van de vastgestelde begroting om na te gaan of indicaties van materiële onrechtmatige onttrekkingen waarneembaar zijn. Onze bevindingen rondom de administratieve organisatie en interne beheersing hebben wij schriftelijk aan het management gerapporteerd.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor frauduleuze onttrekkingen of vermoedens daarvan.</p>
<p><i>Frauderisico in de general IT-controls</i></p> <p>Als gevolg van het gebruikmaken van superuserrechten in de IT-systemen door eindgebruikers met beschikkende bevoegdheid is een risico aanwezig op het onrechtmatig onttrekken van middelen via de bankapplicatie of het onrechtmatig muteren van crediteurenstamgegevens.</p> <p>Om die reden hebben wij aan dit risico significante aandacht besteed.</p>	<p>Als gevolg van de tekortkomingen in de interne beheersing rondom de inkoopfactuurcontrole, konden wij niet op de interne beheersing steunen.</p> <p>Om het risico op onrechtmatige onttrekkingen te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:</p> <p>Op basis van logging in de financiële administratie hebben wij geïdentificeerd welke facturen door betreffende functionarissen zijn geautoriseerd. Van deze selectie van facturen hebben wij vastgesteld dat een aantal facturen ook door andere functionarissen binnen de gemeente zijn geautoriseerd.</p>

	<p>Van deze selectie van facturen hebben wij, in combinatie met het risico op onvoldoende controletechnische functiescheiding op inkopen, op basis van een steekproef de prestatielevering en in rekening gebrachte prijzen geverifieerd met onderbouwende documenten.</p> <p>Van de crediteuren waarvan de stamgegevens in het boekjaar zijn gewijzigd, hebben wij de belangrijkste wijzigingen gecontroleerd aan de hand van onderliggende documentatie.</p> <p>Onze bevindingen rondom de administratieve organisatie en interne beheersing hebben wij schriftelijk aan het management gerapporteerd.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor frauduleuze onttrekkingen of vermoedens daarvan.</p>
--	---

Het in de controlestandaarden veronderstelde frauderisico rondom de opbrengstverantwoording is door ons weerlegd. Een gemeente laat zich typeren als een meerdoelenbestedingshuishouding en is daarmee inherent niet gericht op het verwerven van opbrengsten. De van toepassing zijnde opbrengstenstromen (voornamelijk algemene en specifieke uitkeringen en gemeentelijke heffingen), de transparante wijze van totstandkoming hiervan en de relatief beperkte omvang van de beïnvloedbare opbrengstenstromen zorgen ervoor dat het frauderisico rond de opbrengstverantwoording als geheel door ons als een niet-significant risico is aangemerkt.

Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in het onderdeel 'paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de jaarstukken, heeft het college van burgemeester en wethouders een beoordeling opgesteld van de mogelijkheden van de gemeente om de risico's vanuit de normale bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de provinciale toezichthouder voort te zetten.

Onze werkzaamheden hebben bestaan uit:

- ▶ Het uitvoeren van een risicoanalyse gericht op het risico dat er gerede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder.
- ▶ Het kennisnemen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwegen of deze alle relevante informatie bevat waarvan de accountant als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis heeft en het bevragen van het college over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten.
- ▶ Het kennisnemen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden.
- ▶ Het kennisnemen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder.
- ▶ Het vaststellen dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen.
- ▶ Het inwinnen van inlichtingen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.
- ▶ Het verkrijgen van inlichting over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.
- ▶ Het evalueren of voldoende en geschikte controle-informatie is verkregen met betrekking tot de conclusie en veronderstellingen van het college inzake het opvangen van financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5 lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:

- ▶ Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- ▶ De bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde eisen

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) van de Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 van de Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2024 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstreking SiSa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstreking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) van de Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2024, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2024 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstreking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- ▶ het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door de gemeenteraad/college van B&W vastgestelde normenkader de dato 18 februari 2025 en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 14 februari 2006, het Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- ▶ het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Tilburg, 26 juni 2025

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

drs. G.J. Verwoert R.A.